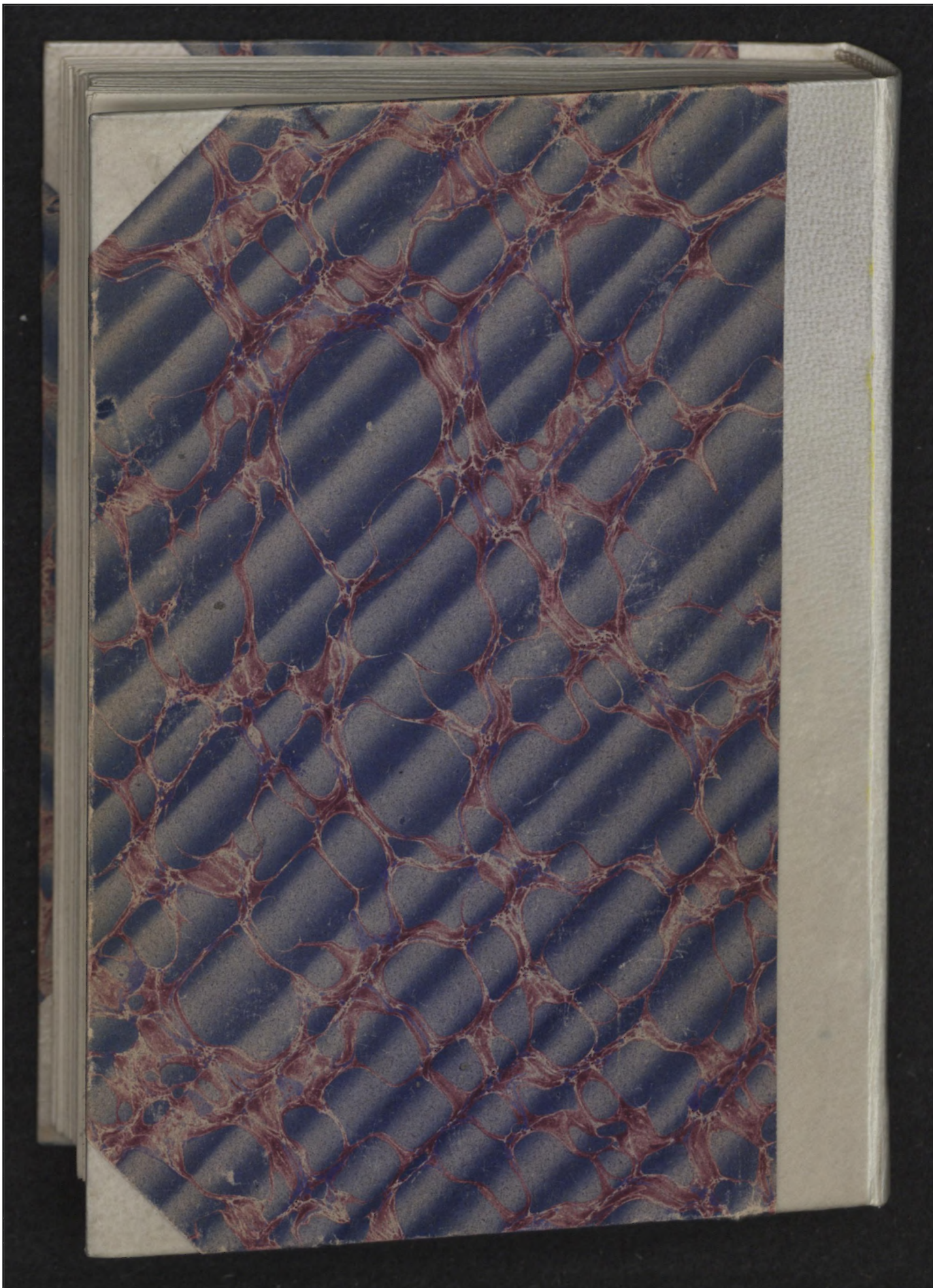
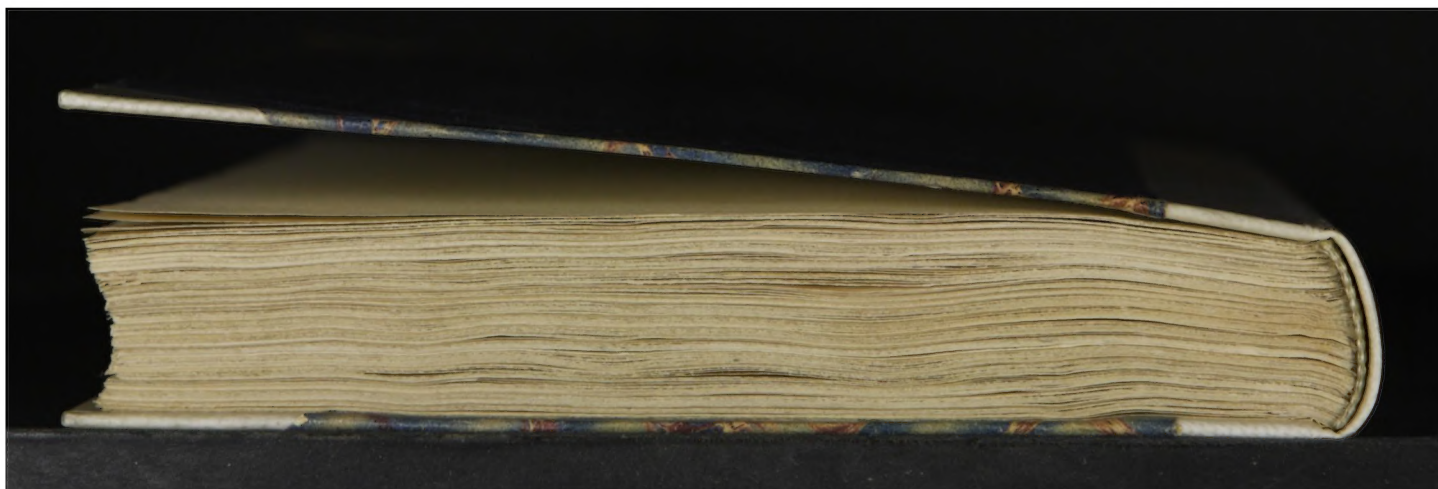


Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.  
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.  
CFMAGL 1.7.366







Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.  
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.  
CFMAGL 1.7.366





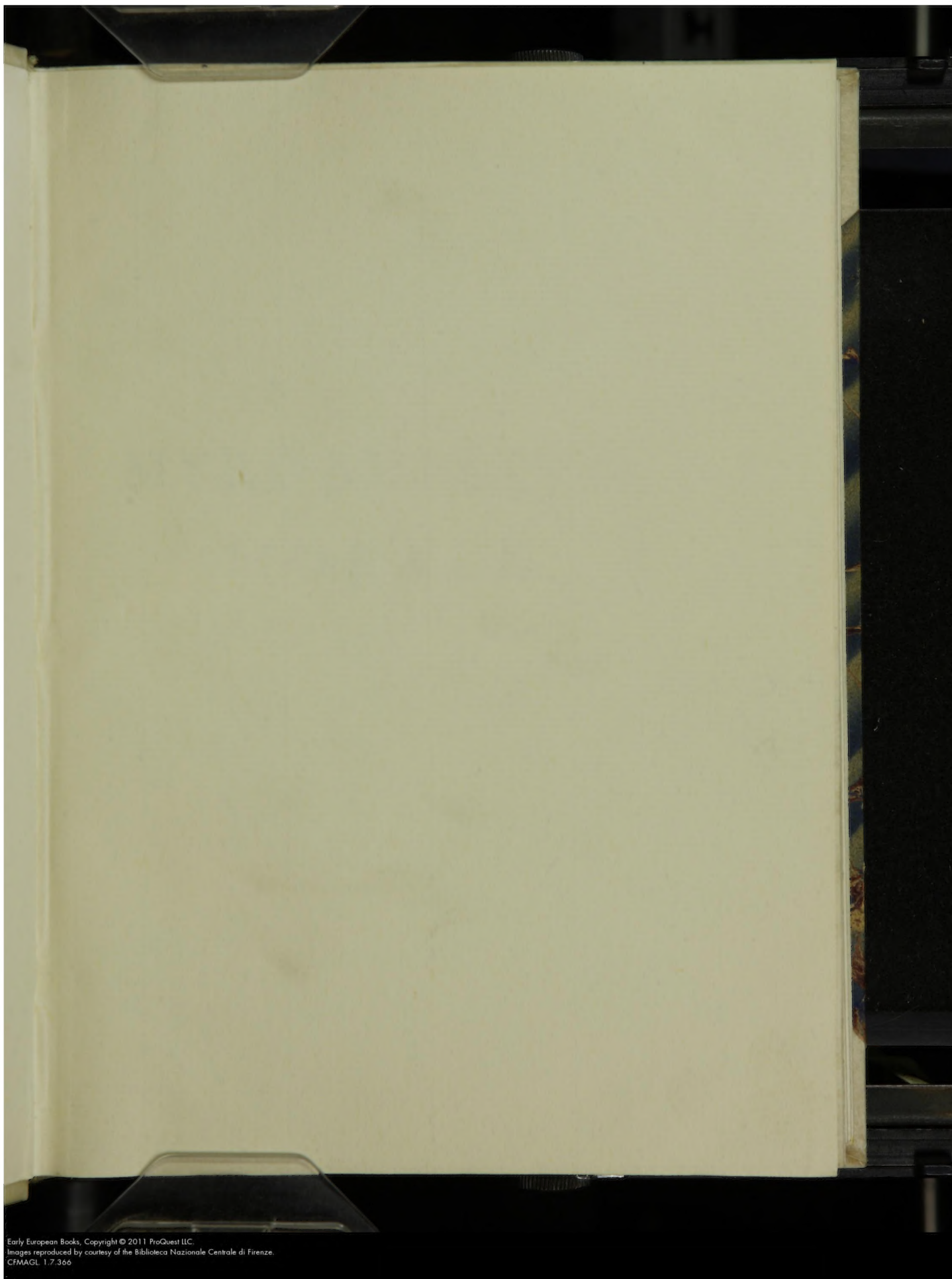
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.  
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.  
CFMAGL 1.7.366



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.  
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.  
CFMAGL 1.7.360









M

MYROTHECIUM  
MORALE



MYROTHECIVM  
MORALE



4  
T  
366

# MYROTHECIUM MORALE

DOCUMENTORVM TREDECIM

Quę sunt totidem Lectiones super  
Textum Aristotelis Lib.8.  
Ethicorum

## DE AMICITIA

Cum duplici pia Appendicula, & Indice Librorum

A V C T O R E

PAT.FR.FRANCISCO  
A S. AVGVSTINO

M A C E D O.

Min. Obser.

*Leſore Iubilato, & Publico Patauino, Luſitano, Con-  
ſionatore, & Conſiliario Regis Gallie, & Hiſtorico  
Regio Latino Portugallie, Veneto Cine.*



PATAVII, Typis Iacobi de Cadorinis, MDCLXXV.  
*Superiorum Permiſſu.*

434 22



IN VIRTUTE

DEI

ET

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

IN

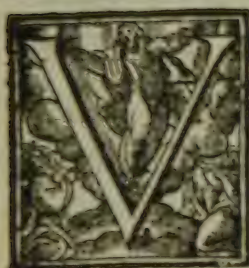
IN

IN

IN

ILLVSTRISSIMO.  
AC REVERENDISSIMO D.  
D. SEBASTIANO  
PISANO

Episcopo Veronensi, Comiti, &c.



**V**ix dum ortuserat hic  
foetus, cum te, Illustris-  
sime Princeps, natali-  
tium Sydus prouoca-  
uit. Ambitione splen-  
doris: eoque se generosum proba-  
uit, quod est ausus eam ferre lu-  
cem, quæ vel Aquilam intuentem  
obrueret. Si natales spectemus:  
Pisanæ familiæ fulgor clarissimus  
yltra fumos Romanarum imagi-  
num tendit, & collecto Pisoniano  
fastu incenditur, vt necesse fuerit  
aquis Venetis temperari. Si perso-  
nam



nam ; angusta species tua di-  
gna, quæ vbiq̃ue imperet videtur.  
Spiras nescio quid cæleste, & cū  
sis humanissimus, maiorē te, quā  
pro humano habitu maiestas oris,  
& corporis prodit. Si ingenium:  
acre, ac viuudum, quod in oculo-  
rum acie vibrat. Si genium: blan-  
dus ille, ac dulcis animos allicit. Si  
indolem: præclara, & excelsa niti-  
tur sursum, & superos anhelat. Si  
animum: generosus, ac vastus re-  
futat angusta, capit latissima. Si  
mores: suaues, & probi, vt verē sis,  
quod proprium tuæ stirpis fuit,  
Frugi, sed cum publico fructu.  
Si virtutes: contines omnes eo in  
gradu, vt singulę de Principatu  
contendant. Earum tu egregium  
à teneris specimen præbuiſti, cū  
Eu-



Europam penè totam adolescens  
peragraſti, & vbique impreſſam,  
tuæ virtutis orbitam reliquiſti, &  
Veneto nomini, cùm ex te eſtima-  
rentur cæteri, gloriam comparati.  
Publicis Reipublicæ muneribus  
cum poteſtate præpoſitus, quan-  
tum in eo genere poſſes, ſi ea tibi  
eundum eſſet ad famam via, pru-  
dentia, integritate, iudicio, & dex-  
teritate monſtraſti. Sed Sacra te  
vocabant, vt vtranq; virtutis pagi-  
nam faceres, & integro vultu to-  
tam præſtares Rempublicam. Ab  
Illuſtriſſimo Patruo tuo, Debaſtia-  
no, Viro incomparabili ad Theſ-  
ſalonicenſem Archiepiſcopatum  
aſſumpto, vocatus in Veronēſem,  
quam tibi ceſſit, Eccleſiam, eidem  
paribus animi dotibus ſucceſſiſti,  
&



& spem iuxtà, & locū implesti. Ex-  
pectationem omnium superasti.  
Congrua tibi dignitas erat, quòd  
ex sacro, & profano Principatu  
constans, & religionem Præsulis,  
& splendorem Comitis contine-  
bat. Vtrunque sic agis, vt Princi-  
pem repræsentens pium, & Pasto-  
rem splendidum. Nemo in pa-  
scente pietatem, nemo in regente  
maiestatem desideret. Munera di-  
stinguis, nec dissipas: eadem copu-  
las, nec confundis: illa tua præro-  
gatiua est, vt neq; officij obliuiscar-  
is cū palcis, nec beneficij cū  
regis. In Ecclesiastico munere ob-  
eundo Præfulem te omnibus nu-  
meris absolutum exhibes. Agis  
causas fidei, vt Athanasius: Eccle-  
siæ, vt Basilus: potentum uti  
Am-



Ambrosius; pauperum, uti Au-  
gustinus: laudas virtutes, uti Na-  
zianzenus: reprehendis vitia, uti  
Chrysostomus: consolans afflicto-  
rum, uti Gregorius. Cum sacra peragis  
imaginem prætefers sanctitatis; at  
semper retines innatam dignita-  
tem, & in usum Ecclesie uertis, fa-  
ctus ad ornamentum, & gloriam  
religionis. Abundant tua cime-  
lia supellectile omnigena: nihil ijs  
ornatius, nihil splendidius, nihil  
opulentius. Quæ copia uasorum  
ex auro, & argento sacrorum? quæ  
uestium Pontificalium? quæ cæte-  
rorum Altaris ornamentorum? ut  
thesaurus quidam Ecclesiasticus  
in Episcopali tua domo situs sit,  
non ut obrutus deliteat, sed ut  
in usum Ecclesia pateat, effunda-

a

turque



turque, oculis omnium expositus  
ad dignitatem. Huc trahis equo-  
rum, equitumq; vim, multiplices  
currus, ingentem comitatum, cele-  
brem pompam, quæ te Principem  
deceat, & augeat Ecclesiæ venera-  
tionem, cultumq; commendet rerū  
diuinarum. Natura munificus, &  
splendidus oues tuas, & vestis, &  
foues, & pascis liberaliter: proinde  
nulla balat, nulla gemit, errat nul-  
la. Omnes & abundant, & gaudēt:  
Ciues beantur, sibiq; de tanto Præ-  
sule gratulantur. Hospitalem Au-  
lam tuam reddis ad te auidē con-  
fluētibus, quos externos accipis, ij-  
statim in ea hospites esse definūt,  
& in ciues, domesticosq; vertun-  
tur. Sic aluntur, fouentur, decoran-  
tur, ornantur, vt in Palatium mi-  
grasse



grasse se sentiant . Expertus dico:  
inter eos magna felicitate relatus,  
nihil vidi magnificētius, nihil co-  
piofius, nihil splendidius, & audi-  
ui plurimos qui mecū Romæ (vbi  
est munificentiae domicilium) fue-  
rant dicentes, Veronæ se Romanę  
Curiae propter pietatem, & splen-  
dorem viuam imaginē intueri, ac  
te Principe istam Urbem paruam  
sibi Romam videri. Cū domo e-  
grederis omnium te expectatio  
comitatur, & ad feruentis currus  
strepitum, & volubilium impulsū  
rotarum communis plausus exori-  
tur, vt triumphare in alta pace ob  
amorem ciuium videaris. Hæ tuæ  
mirabiles virtutes à me perspectę,  
ac exploratę effecerunt, vt aliquo  
te genere oblequi idemereri, & gra-



ti animi significationem exhibere  
conarer. Et si verò ea minus sit di-  
gna amplitudine tua, & maiestate;  
ob argumentum tamen aptum, &  
idoneū personæ tuæ augustæ con-  
gruit, quòd sit de amicitia Docu-  
mentis, qua Tu virtute polles, po-  
tesque plurimùm, vt qui singulārē  
in amicos fidem, & serues, & præ-  
stes, & nullum in eos genus officij  
prætermittas, & aliorum rationes  
proprijs anteponas. Indole officio-  
sissimus, ac diligētissimus, qui om-  
nes vias, & artes tenes benefacien-  
di ijs, quos amaueris. Nec longè  
sunt exempla petēda. Mortuo Ex-  
cellentissimo D. Fratre tuo, non  
sine dolore, ac præter votum super-  
stes, eius liberos in tutelam accepi-  
sti. Maiorem natu præstantem do-  
tibus



tibus nobilissimo cōnubio cum Illu-  
strissima Virgine copulasti, &  
paterne domus amplitudinem in-  
tegram conseruasti, pari coniuge,  
reddita, moribus simili, opibus, &  
nobilitate. Minorem florentem,  
ingenio Veronā vocasti, vt corā  
optimis, & artibus, & virtutibus  
imbueres, quamquam maxima  
pars doctrinæ sit, te insignem om-  
nibus virtutibus Patrum intueri.  
Itaq; nemo est finitimorum Prin-  
cipum, quin te diligat suspiciat,  
admiretur, quin suis te litteris  
peramanter salutet, quin tuam nō  
ambiat amicitiam, quam tu cū  
religiosè, & cū fide colas, excolaſq;  
officiisq; donis foueas, magnifi-  
centia decores, splendore illustres,  
efficis, vt hoc tibi argumentum,

ami-

1011

712

amicitiæ mirificè congruat, & quæ  
hîc à me documenta sunt posita ea  
omnia tanquam exempla à tua  
ueræ Virtutis idea petita esse ui-  
deantur. Vale.

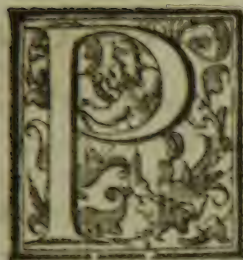
Seruus Tibi addictissimus

Franciscus Macedo.

PRO:



## PROLOGVS.



*Aucis te volo amice Lector. Qui meos libros legerunt, ac in iis varia doctrina ac styli genera pro argumentorum diuersitate siue ad Philosophiam, siue ad Theologiam, tum scholasticam, tum positiuā, tum controuersiosam, tum moralem, siue ad Chronologiam, siue ad ius Canonicam & Ciuile, siue ad Rhetoricā, siue ad Poeticā, siue ad Eruditionē, siue ad Apologias, siue ad uitas, siue ad Elogia, siue ad Panegyricos, siue ad Genealogia pertinerent expressa inuenerunt, hoc desiderarunt Concionatorum, & Academicorum, quorum nullum extabat reliquium. Petierunt ergo à me ut vellem huiusce item generis scribendi formam aliquam exhibere, ut appareret quid in eo possem. Cum praesertim scirent me olim Conciones ad populum frequenter habuisse, & in cathedris multa Academico more disputasse. Ego qui maximè sum ad nutus studiosorum flexibilis, morem statui gerere petentibus, & quas hic Patavii Lectiones hoc anno publicas habui ad eum modum concinnatas eas in lucem edere volui, ut hac quoque in parte communi Scholarum bono seruirem. Nihil de ordine, ac methodo detraxi, iusta, & sollemnis forma est. Addidi tamen quadam ut locupletiores existerent. Soleo quippe ornare elogiis, emblematis, & epigrammatis, ut spinosum & austerrum Ethicè dicendi genus amenum & iucundum efficiam: ne adolescentium animi doctrinam fastidiant. Quod bellè quidem cadit, cum in hisce pigmentis & condimentis allesti auidè confluant, meque summa voluntate, & voluptate audiant. Et quamquam institutum meum fastidiosè quidam, & amusi homines improbarint, ego qui causas improbandi nossem nunquam volui a proposito discedere, ut qui scire oportere dulci utile commisceri. Tuū erit, Lector, & legere, & de ijs, quae legeris ferre iudicium. De me utcunq; existimes, modò sit verum, equanimiter, imò & libenter in utraq; partem accipiam. Vale.*

NOI



NOI REFORMATORI dello Studio di Padoua.

**H**Auendo veduto per fede del Padre Inquisitore nel libro intitolato *Myrothecium Morale* del Padre Fra Francesco da S. Agost. Macedo Minore Osseruante, non vi esser cosa alcuna contro la S. Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario nostro niente contro Principi, e buoni costumi, concedemo licenza à Giacomo Cadorino di poterlo stampare, osservando gl'ordini, &c.

Dat. li 8. Zugno 1675.

( ALVISE PRIVLI Proc. Ref.

( ALVISE MOCENIGO Proc. Ref.

( SILVESTRO VALIER K. Proc. Ref.

*Gio. Battista Nicolosi Segr.*

*FRANCISCVS MARIA DE BONONIA*  
*totius Ord. Fratrum Minor. Seraph. P. N. S. Francisci*  
*Minister Generalis, & Seruus.*

*Dilecto Nobis plurimum in Christo R. P. Fratri Francisco à S. Augustino Macedo Prouincia nostrę Portugallia Regularis Obseruantia Alumno, Doctore eximio, omni virtutum genere, & scientiarum ornato. Salutem in Domino,*  
*qui est vera salus.*

**C**VM duo ex Ordine nostro Theologi, quibus commisimus, opus a Te compositum *Myrothecium Morale* reuiderint, & iuxta nostras, & Apostolicas Satisfactiones approbauerint: Tenore presentium cum salutaris Obedientię merito facultatem Tibi facimus, quatenus, seruatis ceteris de iure seruandis, illud Typis mandare valeas. In cuius rei testimonium has manu nostra subscriptas, nostroque maiori Sigillo munitas damus. Ex Araceli de Vrbe die vltimo Iunii 1675.

*Fr. Franc. Maria de Bononia Minister Gen.*

*De Mand. Sux Pat. Reuerendis.*

*Fr. Agidius de Liburno Ord. Secr.*



# AMICITIA

## An sit Virtus? quanta? qualis?

### I. LECTIO

*Ad textum Aristotelis Lib. 8. Ethicorum c. 1. initio.*

[Η Φιλία ἔστι γὰρ ἀρετὴ τις, ἥ μετ' ἀρετῆς.

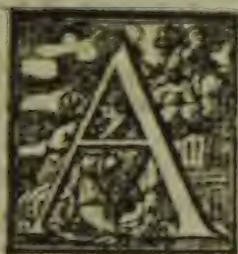
Amicitia, aut Virtus quædam est, aut cum Virtute coniuncta. Iterum prope finem

εὐμόνον δὲ ἀναγκάσιον ἔστιν, ἀλλὰ καὶ καλόν.

*Non solum est necessaria, sed & honesta.*

### DOCUMENTVM PRIMVM.

Ex Lectione.



*Amicitiam virtutem esse mutua inter amicos benevolentia. A Deo fonte duci. Illius paradigma Ionathas, & David. Cur Amor pharetratus cum cæcus sit? Amicitia usque ad aras, tum ob dignitatem, tum ob honestatem. Turpia non sunt ab amicis petenda. Perinde est amicitiam violare, ac temerare altaria.*

*Quanti fieri debeat amicitia, quæ sistit in aris, ultra cineres tendit. Vno actu heroico comprobatur.*

### CORONIS

Par Amicorum

Ionathas, & David.

Epitaphium Ionathæ. Epigramma Davidi.

Præ-



## DOCUMENTVM I.

**P**Ræclare Cicero in Lælio, *Sine virtute amicitia esse nullo pacto potest*: quam ibi sic definit. *Est omnium diuinarum humanarumque rerum cum beneuolentia, & charitate summa consensio*. Mutuus amor constituit amicitiam: itaque Amatio unius, & Radamatio alterius, amicitia est. Ita Aristoteles c. 2. lib. 8. ubi distinguit beneuolos ab amicis: quod beneuolus sit, qui amat alterum sine reciprocatione amoris erga se alterius. Amicus vero ille, qui mutua beneuolentia diligit alterum, & diligitur ab altero, *ἢ ἄρα εὐνοεῖν ἀλλήλοις, καὶ βούλεισθαι τὰ γὰρ δὲ μὴ λανθάνοντάς*: oportet ergo eos mutuo se amare, & velle alterum alteri bona, idque constare. Eiusdem est Cicero sententiæ in suo Lælio, quam ibi sæpè tradit: ita ut mutua vicissitudine officiorum opus sit ad amicitiam constituendam & declarandam. Cuius diuinum paradigma est Amor ille æternus Dei Ομοῦσιος Patris, & Filii, quem mutuum esse constat in schola, & inter Patres. Ambrosius in Symb. Apost. *Vnus est diligens eum qui ab ipso est: vnus diligens eum, à quo ipse est. Vna est dilectio utriusque Spiritus Sanctus*. Bernardus serm. 8. in Cantica spiritum Sanctum vocat Patris & Filij imperturbabilem pacem. *Gluten firmum. Individuum amorem: Osculum amborum*. Et serm. 3. de Trin. dicit. *Indivisibile vinculum Trinitatis*. Hinc apud Sacram Scripturam primo Reg. c. 18. Illa amicitia Dauidis, & Ionathæ conglutinatio animarum appellatur. *Conglutinata est anima Ionathæ animæ Dauid*, ut intima, & mutua vnio significaretur; quæ enim conglutinantur sic adherent, vt diuidi ægerrimè possint, & vnum è duobus coalescat. Est autem amicitia amor beneuolentiæ, honestus omnino, & purus ex charitate, quæ virtus est, atque adeo Spiritum sapit, non corpus: quare egregiè Donatus

1. Reg.  
18.



## DE VIRTUTE AMIC.

natus distinguit inter amicum, & amatorem, ut amicus sit animæ, amator corporis. Hoc ipsum docet nos locus proximus Scripturæ *Diligeat Ionathas David quasi animam suam*. Secluso corpore, nequis locus sensui esset, imo ne utilitati quidem. Etenim anima alteri animæ unita nihil ei reapse confert, uti anima corpori, cui unitur, sed solo amore innectitur, quem complexus significat corporis. Propterea Ionathas amicum Davidis se professus, *spoliavit se vestimentis suis*, quæ utilitates & commoda significabant, ut purum ab iis animam demonstraret. Nudum corpus retinuit testatus Amorem. Non poterat animam ostendere: eius locum subiit nudatum corpus, Amoris symbolum, qui nudus, ac cæcus pingitur: adhibuit arcum & sagittas, ut iusta esset imago amoris. Atque hic ob-  
servo: Ionatham cum Davide opera sagittarum locutum fuisse; iis indicis usus est cum eum à patris infidiis liberauit. Nempe docuit officia erga Davidem sua ab amore proficisci, vnumque Davidem sibi esse propositum scopum, quò suas omnes curas, actionesque dirigeret.

Verùm quorsum amor cæcus sagittat, & quomodo? cum sit cæcus? Temere iaciet sagittas. Aberrabit. Minime. Nec enim sagittæ diriguntur ab oculis, sed à corde. Ibi plumescunt, inde procedunt; non enim aberrat affectus. Collimat ad scopum sicut ad centrum. Centrum est in Amico. Quæ ad centrum vadunt cæco modo feruntur, & certo modo trudentur. An lapis, cum deorsum vergit, oculos habet? uti sagitta emissa ex arcu, magno, & præcipiti impetu fertur, nec tamen aberrat. Imo ne aberrare quidem potest. Cor itaque novit locum, in quem tendit, ac deviare ab eo nequit. Equidem video Cor simile esse Centro, ac  
perinde esse, ac pro centro sumi apud Evangelistam.

A 2 Sic



*Sic erit filius hominis in corde terræ: idest in centro terræ, quò Christus post mortem descendit: Sicut ergo centrum terræ cor est terræ, ita & cor hominis centrum est hominis, eò truditur cum amore ducitur. Pondus quippe est amor: suapte vi ad cor vadit: aberrare nequit: oculis opus non est natura duce. Aliter dico, nec opinor ineptè. Sagittæ non collineant ad scopum longè positum, sed præsentem, ac intimum, alterum se qualis est amicus; igitur inutiles oculi. In se sagittat, qui amat, cum ad amicum sagittat; semper collimabit. Sagittaueras tu Domine cor meum charitate tua, dixit Augustinus. Si charitas Deo cor iungit, & qui manet in charitate vnum est cum Deo, quomodo sagittatur charitate, qui adhæret Deo, eaque fit amicus Dei? nimirum illæ sagittæ sunt amoris, non tendunt ad scopum longinquum, idque significauit Augustinus diuini peritus amoris. Concinit Psalter *Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi* cum infiguntur emittuntur, & vnde emittuntur, ibi infiguntur, non de nouo iaciuntur: iacent in corde, ibi plumescunt, ibi formantur. Feriunt amantem comminus intra amantem. Verbum erat Ionathæ artificis amandi, *Sagitta intra te sunt*. Quomodo intra, si excutiebantur ex arcu? intellige de sagittis affectuum, quos illæ aliæ sagittæ significabant. His præteruolantibus illæ manebant intra cor Ionathæ & Dauidis. Non abibant, hærebant, & in scopo, & in centro.*

Hæc virtus amoris recta, & pura iubet honesta, tanquam lex, prohibetque contraria. Pulchrè Cicero. *Hæc prima lex in amicitia sancitur, vt neque rogemus res turpes, neque faciamus rogati. Et iterum ut ab amicis honesta petamus, & amicorum causa honesta faciamus. Qui secus facit amicus non est. Phocion Atheniensis roganti Antipatro Principi extero quiddam iniustum, aptè*

Lib. 9.  
Conf.  
cap. 2.

Pl. 37.

1. Reg.  
6. 20.

In Læ.  
lio.



## DE VIRTUTE AMIC.

5

aptè respondit *Amicus sum*, inquit, *non adulator*. Ruti. Plutar-  
lius Romanus amicum iniqua petentem hac voce re- ch. in  
iecit. *Non est officij mei*: cumque alter intulisset, ergo Apoph.  
*mihi amicus non es*. Imo, inquit, *Si turpia roges inimicus*: teg.  
& repudianti alteri suam amicitiam reposuit, & ego  
*tua libens renuncio*. Præclara vox illa Periclis ad eum  
qui à se periurium postulabat, *Sum*, inquit, *Amicus* Idem.  
*usque ad Aras*, idest non committam ut Aras violem,  
quas tangebant, qui iurabant. Virgil.  
lib. 12.

*Tango Aras, sacellosque ignes, & numina testor.*

Itaque Ara limes, & terminus est amicitiae. Hunc au- Plutar.  
ctorem habuit celeberrima illa Paræmia. *Amicus usque* ch. cū  
*ad Aras*. Quæ verissima est, plena pietatis, plena ho- Gell. li.  
nestatis. Duplici sensu accipio usque ad Aras. Pri. c. 3.  
mum tam sancta est amicitia, ut usq; ad Aras sit eue-  
henda, & pro numine in Ara collocanda. Secundum,  
tam est colenda, ut nemini liceat eam violare, nec  
deturpare. Deturpabit autem qui turpia, & inhons-  
ta per amicitiam, aut petat, aut impetret. Amicitia  
tanti est, ut sit habenda in diuinis. Ad hanc Aram  
Abraham amicus Dei factus est. *Credidit Deo* iubenti  
Isaac sacrificare; ubi victimam illum fecit in Ara, Dei  
amicus esse promeruit. Sic epist. Iacobi 2. *Credidit*  
*Abraham Deo*, cum in Ara ipsa litabat: ibi amicitiam  
Dei conciliauit. Locus sacrificij locus amicitiae fuit.  
Obtulit sacrificiū, recepit amicitiam, & amicus Dei fa-  
ctus est. Aræ fructus uterq; & amor in filio mactatus in  
Ara, & amor Dei erga Abraham natus in Ara: in eadē  
Ara, & amor acceptus, & redditus. Trāsiit sacrificium  
amoris in hostimentum amicitiae diuinæ. Perinde fuit  
amicitia, atque altare. Id apparet ex lib. 3. Reg. cap. 2.  
Iussu Salomonis venerat Banaias ad interficiendum  
Ioab. Confugerat is, ad Tabernaculum, & tenebat  
*Cornu Altaris*. Deterruit locus sacer Banaiam à cæde.  
con.



# DOCUMENTVM I.

6  
 Consuluit Salomonem ; respondit hic *Interfice eum*,  
 quia occiderat Abner, & Amasam: propterea à Ba-  
 naia interfectus. Quare Salomon rationem non ha-  
 buit Altaris, quod immunitatem præstare debuit Ioa-  
 bo adhærenti? Inquiramus causam, & examinemus  
 culpam. Ea fuit amicitiae violatio. Occiderat Ioab  
 Abner post amicitiam initam cum Dauide, & pacem  
 ex ea ortam. *Faciamus amicitias* 2.lib.Reg.cap. 1.n. 12.  
 & 13. & abiit in pace n. 23. & 14. Confirmauerat amici-  
 tiam cõuiuium Dauidis cum Abnere. Interfecerat au-  
 tem Amasam. 2 Reg. 20 nu. 8. specie amicitiae. *Salue*  
*mi frater, & quasi osculans eum*. Dum ergo Ioab læsit  
 amicitiam, violauit Altare, non poterat igitur eum  
 Altare liberare. Non oportebat gaudere immuni-  
 tate Altaris eum, qui immunitate barbara in Aram,  
 amicitiae sauerat. Perinde est Ara ac amicitia, læsisti  
 amicitiam, sustulisti Aram. Repetita est à Ioabo pena  
 congrua culpæ. Iugulauerat fidem in Ara, non ei pro-  
 desse potuit quæ inerat in Ara fides. Obseruauit hoc  
 Nicol. de Lyra in hunc locum 3. Reg. 2. Ioab proditorie per  
 simulationem pacis, & amicitiae Abner, & Amasam interfecit.

Lyra.

Vt maius sit huius rationis pondus, ponderandum  
 est, quod in cap. 1. huius lib. 3. Reg. n. 51. & 52. narratur  
 Adonias rebellis Salomoni cum Regnum affectasset  
 immunis fuisse, quod tenuit *Cornu Altaris*. Eò quippe  
 confugerat Adonias, cum imminerent Satellites, ut  
 mortem cuitaret. *Tenuit Cornu Altaris*: idque deter-  
 ruit interfecturos, & Rex Salomon nouit, & ignouit,  
*Si fuerit: Vir bonus, non cadet*, &c. Euasit ergo Adonias,  
 gauisus est immunitate Altaris, cum perduellis esset,  
 & reus læsæ maiestatis. Pendamus crimina. Grauius  
 erat crimen Adoniae, quàm Ioabi. Is sustulerat priua-  
 tos, odio priuato, & nihil aduersus maiestatem sue  
 Regis admiserat. Adonias tyrannidem affectarat, ac  
 læsæ



læsæ maiestatis crimen patrauerat. Cur ergo hic tenēs Cornu Altaris euadit, ille perit? Aut uterq; damnetur, aut uterq; liberetur. Minimè. Etenim Ioab multò grauius deliquit violando amicitia, quàm Adonias inuadendo Regnū: cum hic perduellis intra humanos terminos peccauerit, ille homicida vltra eos deliquerit, & sacrilegium commiserit. Erat Adoniæ culpa humana intra hominem, quantumuis Regem: erat culpa Ioabi maior humana, quia humanos terminos transgressa ad Aram peruenerat, & Altare amicitiae violauerat, atque adeo crimen læsæ Diuinæ maiestatis admiserat. Ac propterea fortasse Ioab non fuit vsus obtentu Altaris, quod tenebat ad euitandam mortem, cum posset obliuiscere se in loco sacro immunitate gaudere, agnouit enim sibi minime profecturam defensionem esse, considerauit quippe à se violatum esse Altare amicitiae: ac proinde indignum se immunitate Altaris reddidisse, & quamquam memor exempli Adoniæ, cui antè fuerat data immunitas, eo uti noluit, quòd videret Adoniæ profuturum quòd non violauerat Altare, sibi non profuturum, quòd ipsam Altare violauerat. Non possum, inquit, obtinere impunitatem, qui lēsi Aræ immanitatem, ac in ea Dei maiestatem. Repetamus verba Lyræ. *Ioab proditorie per simulationem pacis, & amicitiae Abner, & Amasam interfecit, & discrimen inter Adoniam, & Ioabum apparebit.* Lyræ.

Tanti fit à Deo amicitia, vt qua die omnia sua pro mundi redemptione liberalissimè dedit, largitor, & amator profusus, & prodigus, tradito corpore percussoribus, relictis vestibus militibus, effuso sanguine, usque ad vltimam aquæ guttam pro hominibus, anima Patri redita, corpore sepulcro addicto, vnam amicitiam retinere voluerit, eamque instar cupidi, & auari,  
vt ita



## DOCUMENTVM I.

vt ita dicam, ab eo cui pignori dederat repetiuerit, vt amicitiae pretium indicaret. Quorsum enim, quæso, Christus initio suæ passionis à Iuda osculante, *Oscula-*

*Marci* *tus est eum.* osculum accepit? nisi quod noluit vt re-  
<sup>14</sup> maneret apud proditorem signum amicitiae osculo si-  
 gnificata, egitque vt sibi restitueretur, tanti eam æsti-  
 mabat; nec legimus in Euangelio osculatum Domi-  
 num Iudam fuisse, ne videretur reddidisse osculum,  
 violatori amicitiae; repetiuit osculum, & redditum re-  
 tinuit, nec reposuit aliud, ut significaret eam oscula-  
 tionem Iudæ esse restitutionem, non salutationem.

*Matth.* Propterea amicum appellauit *Amice ad quid venisti?* ex-  
<sup>26</sup> probans ei violationem amicitiae, & monēs ut sibi red-  
 deret pignus amicitiae per osculum. Erat illa gemma  
 pretiosa, quam vel à Proditore recuperauit, nec reie-  
 cit osculum, quod erat instrumentum recuperandi. Id  
 aliàs alio exemplo ostendit, cum dixit Apostolis, ut  
 salutarent eos, ad quos mittebantur illis verbis *Pax vo-*  
*bis* amicitiae gratia, monens, si reciperentur, mansu-  
 ram amicitiam apud amicos, qui eos recepissent; sin-  
 autem ad eosdem datam pacem esse reuerſuram, *Ad*  
*Luc. 10.* *vos reuertetur.* Cur reuertetur? semel data Pax repeti-  
 non debebat. Quid opus eam reuocare? Nimirum  
 ob pretium: nolebat illam pacem, & amicitiam apud  
 iniquos, & ingratos. Porci erant: apud quos margarita  
 illa esse non poterat, propterea iubet eam repeti, &  
 reuocari.

Sed nihil altiùs exaggerat amicitiae dignitatem,  
 quàm illud Christi exemplum in eodem die passionis  
 suæ exhibitum, quod sanè est admirabile. Omnia illo  
 die rupta, & lacerata, discerpta, & dissipata sunt, in-  
 argumentum doloris. Saxa collisa, monumenta rup-  
 ta, & patefacta, terra conuulsa, & auulsa, velum Tem-  
 pli scissum in partes, Cœlum discors, & turbatum,  
 Sol



## DE VIRTUTE AMIC.

Sol à se deficiens obscuratus; ipsemet Christus à Pa-  
tre derelictus, anima à corpore se parata, omnia ele-  
menta inter se pugnantis, & Mundi quodammodo Math.  
machina dissoluta. Vna tamen Amicitia conciliata, 19  
& inimicitia dissoluta, Virtute passionis. Itaque ob-  
servandum: ea die remisso Christo à Pilato ad Hero-  
dem, inter eos, qui antea inimici erant ad inuicem ami-  
citiam coaluisse, *Facti sunt amici Herodes, & Pilatus in*, Lucæ  
*illa die*, hoc est in illa die, qua cætera omnia discrepa- 21  
bant. Mirum: sola amicitia prærogatiuam tulit con-  
cordiæ, ut per illam reliqua omnia supplerentur, quasi  
ad opus redemptionis amicitia pertineret, & quo san-  
guine Mundi peccata delebantur, eodem amicitia irri-  
garetur, eamque Christus inter fructus sui sanguinis  
numeraret. Et quidem amicitia illa inter Pilatum, &  
Herodem pacem populo afferebat, nam cum Principes  
essent, dissensiones inimici, consensiones amici fa-  
ciebant. Itaque iis conciliatis pax communis existeret.  
Hic autem scopus, proprius effectus fuit passionis  
Christi, qui nos Deo reconciliauit. Istius igitur pacis  
hominum cum Deo, signum fuit illa inter Pilatum, &  
Herodem facta amicitia, ut sicut illi inter se sunt re-  
conciliati, ita & per Christi sanguinem homines Deo  
reconciliandi essent. Pertinuit igitur amicitia He-  
rodis, & Pilati ad mysterium, & gloriam Passio-  
nis.

Aliunde item constat amicitia præstantia. Sacram  
duxerunt prisci Romani, & inuiolabilem esse volue-  
runt, ne à fæditate, aut turpitudine contaminaretur. In L. x.  
lib. 1.  
Nefariam vocem appellat Cicero eam, qua Blossius  
Cumanus amicus Tiberii Gracchi inimici patriæ pro-  
nunciauit, amicitiam turpandam esse, si amicus turpa-  
re vellet, eamque sacris Aris esse præponendam. Interro-  
gantibus enim eum Iudicibus, quâ tum tribueret ami-  
citæ

B



citiz Tiberii perduellis? petulanter respondit, eam se  
 Altaribus antepone, atque adeo paratum esse sese  
 Capitolium incendere, si Tiberius eò conferre facer  
 imperasset. Vbi exclamat Lælius apud Tullium: *Vi-  
 desis, quam nefaria vox?* Quanto melius Catol! a quo eo-  
 dem auctore Tullio *rem inprobam petere nemo, vel ami-  
 cissimus audebat.* Et vero amicitia virtus est, quæ om-  
 nes continet in officio: sacra, & Aræ amans. Qui lo-  
 cus debetur amicitiz propter sanctitatem. Rem con-  
 tinet locus ille Regum lib. ii. cap. i. *Ceperunt Philistæi*  
*arcam Domini, & intulerunt eam in templum suum,*  
*& posuerunt eam in Altari prope Dagon Deum suum*  
*iuxta Dagon.* Arca illa erat testamenti, & fæderis, sym-  
 bolum pacis, & amicitiz, propterea in tabernaculo  
 fæderis constituta, & ipsa continens fædus. Philistæi  
 ergo, quamquam homines Ethnici, intellexerunt di-  
 vinos eam honores mereri. Quid tamen inde sit ses-  
 eutum obseruo. Arca illa noluit simul esse cum Ido-  
 lo Dagon, sprete illius societate, ceu indignaretur.  
 Deiecit continuo Dagonem de Altari, & totum Al-  
 tare sola occupauit. Quare? quia ferre non potuit  
 turpitudinem Idoli vicini, a quo procul aberat prop-  
 ter illibatam sanctitatem. Dagon figurabat turpitu-  
 dinem, quam amicitia repudiabat, quæ sociæ virtutis  
 est, non vitij. Nemo amicitiam inhonestis miscet,  
 nec inuoluat. Ex his apparet quanta sit, & quanti  
 estimanda sit virtus amicitiz.

Qualis verò ea virtus sit tradit Aristoteles, qui ad  
 iustitiam reducit, imò & iustitiz antepone. Et quidem  
 versatur ea in proportionem, & redditionem amoris reci-  
 proco ductu redemptis, ac respicit æquitatem, & indu-  
 cit æqualitatem remunerationis. Quæ sane sapiunt iu-  
 stitiam. Itaque Aristoteles cap. i. lib. 8. Ethic. *καὶ τὸν*  
*δικαίον τὸν μάλιστ' ἀγαθὸν ὡς ἀγαθὸν. Οὐκ ἔστιν ἄλλο*  
*ἄλλο.*



## DE VIRTUTE AMIC.

29

maximū videtur esse amicitia. Idem apud Tullium docet Lælius, dum in hac amatione, & redamatione constituit amicitiam, & vicissitudinem quamdam amoris reciproci introducit: & in primis illud. *Amicus inquit, accipit illud, quod in altero est: ex quo eorum amor, siue amicitia exardescit.* Debet igitur amare quem amat, & redamari ab amato, ita ut intercedat amatio vnius, & redamatio alterius, cum proportionē, & æqualitate amoris, quod pertinet ad iustitiam.

Verū erit qui obiciat aduersus hanc doctrinam, proximum paradigma petitum ex amicitia Ionathæ, & Dauidis, quæ cum esset perfectissima non videtur tamen ex mutuo amore composita. Tota enim ratio amandi Ionathæ attribuitur: *Diligebat Ionathas Dauidem*, non contrā. Quin totum illud caput 18 & 26. Spirat amorem Ionathæ erga Dauidem, & ibi numerantur ei in Dauidem officia, & beneficia. Omnia proficiscuntur à Ionathæ, nulla recipiuntur. De amatione itaque Ionathæ erga Dauidem constat, de redamatione autem Dauidis erga Ionatham, ne verbum quidem inuenitur. Legat textum qui volet, semper amare, & diligere dicitur Ionathas.

Respondeo primum. Dauidi priuato & clienti non licuisse, imò ne fuisse quidem, quod donaret Ionathæ Principi, & Domino; nec Princeps pateretur; verū mortuo Ionathæ multa Dauidem in eum defunctum, & in eius filium, officia contulisse, ita ut persona filii accipientis Patrem Ionatham representaret, qui in filio vivebat. Accepit ergo Ionathas à Davide obsequia in filio. Lib. 2. Reg. cap. 9. dixit Dauid. *Est aliquis, qui transferat de Domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam propter Ionatham?* Et mox. *Superest*, inquit Siba, *filius Ionathæ, cuius misit Rex, & talis eum*, subiungit. *Propter Ionatham. Dabunt tamen restitutum tibi omnes agros Saul*

B 2 Patria



Patris tui, & tu comedes panem in mensa mea semper. Tandem. Omnia quaecumque fuerunt Saul, & vniuersam domum eius dedi filio Domini tui. Præterea ille planctus super mortuo Saule, & Ionatha cap. 1. lib. 2. Reg. Plenus est magnis, & micis affectibus, quibus illud caput halat, & ardet. Audi Dauidem. Doleo super te. Frater mi Ionatha, decore nimis, & amabilis super amorē mulierum, sicut mater vnicū amat filium suum, ita ego te diligebam. quæ certè tenerrima sunt, & lacrymas eliciunt legentibus. Eo sanè maximè commendatur Dauidis amor, quod post cineres vixit, cum Ionathas iam nullus erat. Frigebat Ionathas, & Dauid eo frigente ardebat. Amavit ergo Dauid ultra cineres, & cineri ingrato præstitit officia, quod rarum est, & herodicū. Addo iusta persoluta, & totum sepultura officium, quod narratur cap. 21. lib. 2. Reg. quod sane fuit plenum honestatis, plenum pietatis, ut nihil prætermisum fuerit erga ossa nuda, & exanguia a Dauidе Ionathæ amantissimo.

Secundum non defuisse vigente Ionatha Dauidi erga ipsum redamationis officia. Extat illud illustre, ac euidentius cap. 20. lib. 1. Reg. n. 42. nam in illo extremo discessit. Oseulantes, inquit scriptura, se alterutrum, fleuerunt pariter. Dauid autem amplius, eo monstrauit David ardentius amare Ionatham, cum eo largius fleuerit. Sunt quippe lacrymæ indices cordis, ubi est fons amoris. Donauit ergo Dauid Ionathæ cor suum, per lacrymas dilutum, & dum fletu vicit, amando superauit. Iudæi, Ioannis xi. amari Lazarum à Christo, ex lacrymis intellexerunt cum eum flentē ad sepulcrum viderunt. Ecce quomodo amabat eum. His lacrymis testatus est Iacob amorem suum erga Rachelem cum eam primum ad puteum venientem vidit eleuata voce fleuit. Pauper adulescens solo amore diues, fletu  
usus



# DE VIRTUTE AMIC.

13

usus est ad testandum affectum cordis, & satis donauit, cum cor donauit liquefactum amore. Haud secus David amplius plorans vna vice plus donauit, quam multis acceperat à Ionatha. Egit heroicè David; actus quippe Heroicus multis aliis minoribus æquualet. A pro rem exemplo demonstro. Marcus Antonius exardescens amore Cleopatraz multa, & mira donauit. Extant largitionis effusissimæ exempla: narrant ea Scriptores; quæ tanta sunt vt excedant fidem. Perpetua conuiuia lautissima thesauros Antonij exhauriebant. Et ille gloriabundus circumfluens gloria amorem suum exaggerabat. Dissimulabat Cleopatra futuri certa consilij, ac ut Antonij iactantiam reprimeret, & amorem suum ostenderet, eum semel inuitauit ad cenam, quæ cum parca fuisset, festiuius & hilariùs agebat Antonius, quasi victor de amore Cleopatraz triumpharet. Hæc appositâ secunda mensa pateram auream aceto infuso postulauit, & detractâ in aureâ unionem ea inclusum exclusit, & apprehendit digitis, & in pateram coniectum mânu sua diluit, dilutumque Antonio propinauit. Bibit ille. Vix, hauserat cum Regina subridens. *Magnus, inquit, Antoni potator es, qui unico haustu Regnum bibisti, tanti erat vnio.* Quo audito Antonius oblitupuit, & erubuit, & se victum esse clamauit. Ab Heroïna Regina heroicum factum. Si mihi quidam, nobilius tamen fecerat David, & honestius, cum largius plorans, cordis sui geminam lacrymis liquefactam Ionathæ amico Principi porrexit.

CO.



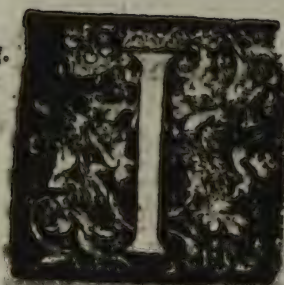
16

# CORONIS

## EPITAPHIVM IONATHÆ

### Mediis Manibus

S.  
H. S. E.



1. Reg.  
34

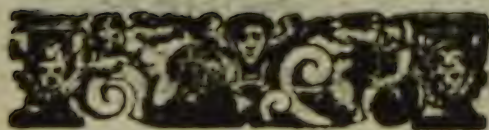
Ionathas Regius Iuuenis, Flos, & spes Iudaici Regni. Ausa lumen: Belli fulmen. Civium amor. Hostium terror. Patris regnantis mens: bellantis brachium. Solus ac repens inter rupes Philistæos & statione deiectus in prærupto rupe constantior. Legis latere inscius: non violata reus. Sorte morti addictus: votis populi liber redditus: Bellicosi vir gustus, facuum in telum transulit: acerbus mellis præhibitor: quod non gustasset nisi à ferro amarities inesset. Amicus Davidis. Hunc pro anima habuit: vixit anima: vos: duplici amavit. Ut simul cum amico esset: similes eum Patre gessit: ut augetet amorem, odium paternum in se verit, & ab amico auertit. Nudavit se ut Davidem vestiret, & amorem se prodidit: non tamen velavit faciem, quod non poduit amicitie: nec eruit oculos, ut essent in Amore Duces. Plus de Davide quàm de se habuit: & quidquid habuit contulit in Davidem. Amicis esse maluit, quàm Rex. Primus amicitiam prætulit Regno. Satiùs duxit amare, quàm imperare. Sagittandi peritus: certus amandis

VNO



vno contentus Arcu, sceperum abiecit. Sagittis mor-  
 tem hostibus intulit, amico vitam attulit. Hinc Da-  
 uidis postea Regnantis præceptum: *ut docerent Filios* C. 30.  
Lib. 2.  
Reg.  
c. 31.  
*Iuda Arcum*, qui Amorem dicerent: & *Jonathan*  
 imitarentur. Amicos in acie, quam milites maluit.  
 Nunquam, nusquam tutus Jonathan periclitante Da-  
 uide: nec ab eo recessit, dum in tutum non recepit. 1. Reg.  
c. 21.  
1. Reg.  
c. 31.  
 Eo salvo ad Patrem rediit deuotus morti. In funesto  
 ad Gelboe prælio honestè occubuit, recuperata prius,  
 quam Dauidi donauerat, anima: ut qui dimidius  
 vixerat integer moreretur: ac ne quid in se Dauidis  
 periret. Cecidit in montibus, ne in humili faceret. 1. Reg.  
cap. 3.  
1. Reg.  
cap. 21.  
1. Reg.  
cap. 1.  
 Caruit vna, ut nobilius Cælo tegeretur. Nec illius  
 Manes, donec corpus sepultum est à Dauid, quie-  
 uerunt. Redamatus à Dauid Jonathan inquit dilecti  
 vnici à Matre Filij. *Super amorem mulierum*, id est, plas-  
 quam mulieres solent vel amari, vel amare. Abulc.

Huius amoris ergò, David  
 Amico, suæ Dimidio  
 Animæ  
 Flendo descendit ipse  
 H. M. P.



EPI-

## EPIGRAMMA

**C**edere qui Ionathæ Davidem sibi finxit amore,  
Nulla quod in Ionathan dona profecta videt.

Fallitur. Haud etenim Domino donare licebat,  
Plus tamen edocuit reddere verus amor.

Largius illacrymans David testatus amorem est:  
Dilutum Ionathæ Cor dedit ille suum.

Nec satis est: Ionathan post facta amplexus amore  
Persoluit iusti funeris officium.

Insuper & gnatum Ionathæ sibi iunxit amicum,  
Regia cui Sauli iura, domumque dedit.

Ante obitum Ionathas, David post funus amavit.  
Hic amor est animæ, corporis ille fuit.

Ardeat ut nimium præsens amor, amplius ille  
Post gelidos cineres qui calêt, ardet Amor.

LE





## LECTIO SECVNDA.

## De necessitate amicitiae

*Ad Textum Aristotelis lib. 8. de amicitia cap. i. initio.*

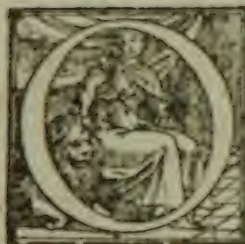
Ἡ Φιλία ἐστὶ δὲ ἀναγκαιότατον εἰς τὸν βίον.

Amicitia est etiam maximè necessaria ad vitam.

ἄνθρωπος γὰρ φίλων οὐδέ τις ἂν ἔλοιτο το ζῆν ἔχων  
τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ πάντα.

*Sine amicis enim nemo potest vivere, et si reliqua  
omnia bona habeat.*

## DOCUMENTVM SECVNDVM.



Omnia coagmentari, & contineri amicitia, Mundum, Rempublicam. Deum ipsum necessario se amare. Hominem ex unione partium consurgere. Solitariam bonum non esse, sicut corpus vivit ex anima, ita amicum ex amico, cuius est anima dimidium vivere. Amicos perinde esse ac necessarios. Monstrum haberi qui amore caret. Agrotare animam, quae amicis destituitur. Amicitiam vitalem vitam iuxta, Ennium, conferre amico, cum anima corpori vitam mortalem tribuat.

Mundus coalescit ex amicabili partium consortio coeuntibus in unum elementis partim diversis ad communem usum, partim similibus ad mutuam societatem. Ita se continent, & Rempublicam

C con-

continent, quæ ex similibus & dissimilibus componitur ciuibus, natura propinquis: officiis, & studiis alienis. In Cælo luminaria duo amica viciscitudine, diem, & noctem distinguunt, & ordinant tempora. Stellæ tamquam lucidi clauī Firmamentum sustinent. Planète certi, errâtes amicitias dirigunt, & suis aspectibus & afflatibus ad sympathiā afficiunt animos, eosdemque per antipathiam separant, ac ipsi mutuo inter se & amant, & pugnant. Iuppiter præter unum Martem ceteros amicos habet; Venus reliquos excepto Saturno. Sic hac in parte innocēs Astrologia. Certiora, & altiora quærimus. Deus ipse, cum sit necessariò vnus, solitarius esse non potuit. Intra personas amorem habet, & quidem mutuum, à spiratione reciproca, quæ in humanis est item ratio amicitiae. Miror quomodo Hebræi Deo personas negent, quem sibi amicum esse iactabant? Perperam priuant amicitia intra se Deum, & extra amantem ponunt. Solus est quod vnus sit Deus, at non solitarius quod in eo sint tres Personæ. Vnus est, non tamen sterilis, qualem Mahomettus finxit. Hominem ad imaginem suam compegit compositum ex anima, & corpore, materia & forma, intimo nexu amicæ vnionis copulatis. Id mirabile. Suscepit Hominem non Angelum, qui simplex est spiritus, & partiū societatem excludit, sublato amicitiae vinculo quod in homine adamauit. Iam verò si Angeli omnes inter se sunt specie differentes, quod ait Doctor Angelicus, eos forasse noluit apprehendere, quod dissipatos inuenit. Similes inter se apprehendit homines, similes natura, & aptos amori, & quidem amicitiae, quæ redditur à simili redantiāte amantem. Nec solum permisit hominem esse; duplicauit sexus viri, & femine, vt duplicaret amorem: eoque vehementius amauit, quod symbolum suæ, cum ipsamet humana,

na-



natura coniunctionis permistio illa sexus magno Sacramento erat futura. Desponsabat iam tunc sibi Ecclesiam, quærebat Sacramentum in matrimonio. Necessaria fuit illa societas viri, & feminae ad ferendum, & asserendum genus humanum. Vide quanta sit vis amicitie! ea homines peperit, ea coniunxit, ea coniunctos Deo cōnexuit, ea Deum illis copulavit. Transierunt in membra Christi. Equidem haud scio, an unquā Angelos amicos suos dixerit. Scio homines passim amicos suos appellasse, idest *necessarios*, quo vocabulo appellat Cicero amicos, perinde ac consanguineos eiusdem sanguinis. Ita in Lælio. Hac item ratione necessarium habemus Deum, & amicum, & consanguineum, & ille nos habet necessarios.

Veniamus ad Aristotelicum sensum *Amicitia*, in Arist. c. <sup>1.8.</sup>  
quit, *res est maxime necessaria, nemo enim sine amicis optet vivere.* Nemo sine se ipso vivit. Amicus est alter Ego. Nemo igitur sine amico vivit. Quod bonum non est, id à Deo fieri nequit secundum illud Geneseos cap. 2. *Non est bonum hominem esse solum.* Perinde est solum esse, ac non esse. Finge tibi quæcumque velis bona, Desit amicus bona non sunt. Pergit Aristoteles. *Etiam si cæterorum bonorum copia circumfluat.* Nam etiam ij, qui divitiis, Imperiis, potentia præstant, opem, & operam amicorum vehementer desiderant. Commentari hoc mihi videtur Cicero. elegantissimus philotophorum in Lælio. *Si quid tale posset contingere, ut aliquis nos Deus ex hac hominum frequentia tolleretur, & in solitudine conspiciam collocaret, atque ibi suppeditans omnium rerum, quas natura desiderat abundantiam, & copiam, hominis omnino aspiciendi potestatem eriperet, quis tam esset ferreus, qui eam vitam ferret posset? utique non auferret fructum voluptatum omnium solitudo?* Talis erat Adam in Paradiso. Præerat mundo: implebat elementis, abundabat deliciis, circumfluebat gloria



ria, fruebatur Cæli, Planetarum, Syderumque pulcritudine, alludebant ei animantes, accinebant aves, aridebant flores, applaudebāt fontes, & riuuli abblandiebantur, nec sibi tamen proderat, nec placebat, imo ne ipsimet quidem Deo, qui eum condiderat placuit, quia carebat comite, qui eum sociaret, & iuuaret ad vitam ducendam. Degebat vitam more feræ stipatus feris, bestiisque permixtus. Ferre hanc speciem Deus non potuit, & qui cuncta fecerat bona, & dixerat, solum hominem, quatenus solus erat, in bonis non duxit. *Non est bonum hominem esse solum.* Ergo adhibuit sociam similem sibi feminam, & Adiutorium nuncupauit. Adiutorium simile sibi. Vfus verbo *Faciamus*, quod verbum, prius cap. 1. usurpauerat, cum condidit hominem, quasi de nouo, cum sociam ei, & amicam dedit, condidisset. Tunc bonus euasit, & malis caruit. Tunc Paradiso frui capit, cum capit amare, & redamari. Erat antea in Paradiso sicuti vagus, & Peregrinus. Incola non erat: tunc habitauit, & incoluit, cum habuit comitem Euam. Propterea Deus dicitur *Ædificasse mulierem*, Gen. 2. n. 21. quasi domum fabricaret antea peregrinanti. Ex latere autem eam formauit, non ex capite aut ex pectore, aut ex tergo, aut ex pedibus, sed ex latere, ut amicam fore significaret; amici quippe lateri adherent, & laterales appellantur.

Ignorabat hanc doctrinam Timon ille Atheniensis quem Cicero reprehendit in Lælio, qui congressus hominum tamquam fera, bestiaque siluestris fugiebat, cuius est illa inhumana vox apud Lucianum *Ædificabo Turriculam soli mihi sufficientem, nemini miscebor, neminem nouere, omnes despiciam. Si quem tandem videro infans sit dies: nomen mihi iucundissimum sit μωσαῖος πτερος. Osor hominum.* Num homo iste Timon? Timor potius appellatur.



tur, qui omnes fugiat, nusquam consistat: quemadmodum Caim, qui viuis fuit metus. Cui formido pro anima erat. *Eiiciendus à facie terræ.* Terræ filius humanus, quod inhumanus. Hominum hic lusus, & ludus: forte Turricula oblectabatur, quæ ad ludum pertinet. Noctua Atheniensis, non Cuius, lucifuga, & transtuga. An Cornix Virgiliana?

*Quæ sola in sicca secum spatiatur arena.*

Ofor hominum, tales sunt colubri; cito Timon sine temone, præceptis: mo Temo, pro longurio, siue stipite: planè trunco. Diem oderat, qui solem fugiebat, quia Sol & homo generant hominem. Deus ædificauit Euam ex homine, ut doceret, & firmaret societatem humanam, hic ædificabat ut tolleretur. Eo tamen sensu bene edificare uult in solitudine, ut solus esset instar cadaveris in sepulcrum inferendus: nam qui in solitudine uiuit, obit, in sepulcrum se condit, tumulatur. Sumamus hoc uerbum ædificare, & nomen solitudo ea qua sumpsit significatione sanctus Iob., cum dixit cap. 3. *Qui ædificant sibi solitudines, idest aperiunt se-* Iob 3.  
pulturas, quemadmodum exponunt Interpretes: perinde est enim viuere solitarium, ac sepeliri. Cur Abraham mortua Sara emit duplicem sepulturam in spelunca duplici apertam? Gen. cap. 33 Si una Sara, & sola mortua erat, & tumulanda, una ei spelunca satis erat. Quorsum ergo illa altera spelunca, & alia sepultura? Nempe uidit Abraham imminere sibi solitudinem adempta carissima coniuge, & mortem impendentem timuit, persuasit sibi si solus deinceps victurus esset, esse moriturum; itaque pro mortuo se habuit & in duplici spelunca duas sepulturas parauit, unam Saræ iam mortuæ, alteram sibi mox morituro in quam etiam uiuus, quod uiduus, intraret, solitarius enim futurus, perinde erat, ac mortuus. *Ædificauit sibi se-*



sepulturam dum praeuidit solitudinem, quod nihil interesse putabat inter vtrunque. Itaque solitudo Iobi cum sepultura Abraham consentit.

Reg. 3.  
19 Eiusdem sententiæ fuit Elias, ille vasti animi vir, ille eremi cultor, ille intrepidus, terror aulæ, populi stupor, animatus ignis, qui claudebat Cælum, & referebat, ille tonans, ille fulminator, simul ac se vidit eietum ex hominū catu, priuatum societate, destitutum amicis, in Eremum reductus, solitudinis impotens. subter Iuniperum infausam arborem se proiecit, & morti deuotus *Petiuit anima sua vt moreretur.* Quare consternatus Elias tantus vir? Erat in deserto, sed non derelictus, pascebatur enim à enim à Deo, qui eius curam susceperat. Terror solitudinis exanimauit Eliam: existimauit se mortuum, & vbi vidit Coruos, timuit ne cadauer fieret, quamquam hi uenirent ad eum alendum, ille deceptus opinione credidit adesse ad se comedendum, de sepulcro cogitauit, ac in eorum ventre sibi parari illud existimauit. *Petiuit ergo anima sua vt moreretur.* Cur tamen hoc petiuit ab anima, quia cum amicitiam, & societatem amisisset, quæ vita est animæ, consequens erat vt anima à corpore recederet, quod animare exanimata non poterat.

Nec libera est coniectura. Tàm est necessaria ad vitam ducendam amicitia amico, quàm anima corpori. Amicus est loco animæ amico. Hoc nos docet sacer textus 1. Reg. c. 18. vbi narratur initium amicitiae Ionathæ, & Davidis, quæ summa fuit. *Conglutinata est, inquit, anima Ionathæ animæ Davidis.* Et rursus *Diligebat Ionathas David, quasi animam suam.* Ecce vnio animæ ad animam, & quidem arctissima. Quorsum? Vt viuerent amicè, virtute vnus animæ nouæ, que nouam conferebat vitam: nec enim satis erat vita corporis, quam præbebat corpori anima vnita corpori: opus enim



enim erat alia anima, quæ animaret animam. Hæc erat virtus amicitia, per quam vita communicatur amico. Dux igitur erant in amicis vitæ, vna personæ, altera amici. Vita personæ proueniebat ab vnione animæ ad corpus: vita amici ab vnione animæ ad animam sine qua non potest vita consistere. Eo præstantius, quod anima compositi humani dat, non recipit vitam a corpore, quod animat, & informat. At vero animæ amicorum nexu amicitia mutuò se animât, & informant, & reciproco anhelitu continentur: itque, reditque vias, reciprocante ductu amicitia. *Conglutinata anima Ionathæ animæ Davidis* efficiebat, vt mutuo amore, quem exigit amicitia vtræque, & amaret, & amaretur. Erat amatio, & redamatio, vna in alteram influebat, & iterum refluxu quodam redeuntis ætus amoris, redibat animatio repetita iure vitali: altera alteram formabat, & animabat, & quod vtræque acceperat reddebat.

Confirmatur ista necessitas, quia nemo viuere potest dimidius. Amicus autem est *dimidium anime*, vt ait Horatius, & abiit in paræmiam: igitur nemo potest sine amico viuere. Quinetiam cum amicus sit *Alter ego*, cum moriẽte amico moritur, & cū viuente viuit. Vita amicorum conuiuium quidẽ est vitæ, non victus. Conuiuiunt amici, & vnâ viuunt. Commune est apud Parcas filum, illa in colu colitur amor, & in media morte opus est amicitia, ut sit suaue mori. Præsens amicus solatium affert, & transfert in se animam morituri amici. Hinc illa pia consuetudo legendi si quis errabat halitus in sinu moribundi, de qua Virgilius.

*Si quis super halitus errat*

*Ænei. 4*

*Ore legam.*

Extremum colligebat amicus, & per osculum eliciebat, & condebat in sinum, quasi animæ urnam, extra  
cine-



cineres tamen. Ità mors optabilis, & facilis: non difficilis, nec iniucunda. Adeò necessarius est amicus, ut etiam in morte sit utilis: animam pelliciendo ad exitum, non extorquendo. Caruit hac felicitate Saul, vel mori volens: incubuerat hastæ, & alto transfixus vulnere efflare animam in eo fortunæ reflatu non poterat. Dolebat, querebatur adhuc *animam in se esse*. Vnde tanta difficultas? Non aderant qui exciperent dulces, & cari amici. Luctabatur cum inimica morte. Fortasse pœnas dabat amicitiae, quam eadem cui incumbebat hasta in Dauidem amicum olim suum intorta violauerat.

In Liv. Amicorum coniunctio efficit vitam vitalem, vt ait  
lio. Ennius apud Tullium. Solitudo mortalem spirat vitam. Res est notatu digna, quam tradit Sacer textus I. b. 4. Reg. cap. 4. Impetrauerat Samuel à Deo Filium mulieri Sunamitidi, qui paulo post obiit. Cita mater venit ad Prophetam: petit, vt vitæ restituat. Annuuit ille, misitque cum baculo suo Giezi discipulum, ut tactu suscitaret. Frustra: nec enim ille surrexit. Itaque coactus est Samuel eò proficisci. Ingressus domum, inuenit puerum iacentem in lectulo, in quem ascendit & incubuit super puerum, & incurruuit se super eum, & calefacta est caro pueri &c. Oscitauit puer septies, & aperuit oculos. Tandem surrexit. Pendamus euentum. Baculus nihil profuit ad vitam, quia ad abigendum potius aptus erat, quam ad vocandum, ad separandum quam copulandum. Indicabat solitudinem, & dissensionem. At vero illa coniunctio, & societas Prophetæ cum puero sese illi imprimentis, & insinuantis significabat amorem animæ influentis, & afferentis mortuo vitam, quam præferbat, & præstabat. Vitalis illa fuit coniunctio, & vitam restituit mortuo. Surrexit. Tribuit vitam amico inspirans halitum vitalem, non baculo

lo



DE NECESSITATE AMIC. 25

lo pulsanti, & percutienti, & vitam abigenti. Nouerat hoc Elias, qui antea 3. Reg. 17 eadem ratione suscitauerat puerum defunctum: positum enim in lectulo fouis, & recreauit *expandens se super puerum*, qui calefactus amore Prophetæ reuixit. Non usus baculo duro & arido ligno, dissociandi, & separandi instrumento, & suauitate amicitiae vitam vitalem impartiuit. Didicit à magistro Eliseus, coniunctione, & amore usus ad mortuum suscitandum. Glossa Moralis obseruat puerum reuixisse amicabili societate infuso in artus calore Prophetæ, qui vitæ instrumentum vitale fuit. Idem perspicuè dicit Abulensis in hunc locum lib. 4. Reg. cap. 4. quæst. 51. & 52 dum ait. Calefactionem corporis pueri fuisse causam resurrectionis. *Volebat*, inquit, *calefacere, ut puer viueret*. Igitur animæ per calorem infusum puero, & amicitiae, resurrectio tribuenda.

Claudet hoc documentum de amicitiae necessitate. Quod ipsemet Christus carere amico noluit, tam est sancta illa illa societas. Familiari usus est Ioanne. Evangelista, *quem diligebat Iesus* intimum amicum, ceu alterum se, quod inde pater, quod eum sui loco B. V. Matri reliquit. *Ecce filius tuus*. Eum in sinu collocauit in Cæna. *Erat recumbens in sinu Iesu*, quemadmodum ille erat in sinu Patris in Cælo. Ex hac societate Ioannes, quasi in alterum Iesum transiit, in quam rem animaduerto Apoc. cap. 19. dici nomen Verbi ignotum esse cuiquam, & ipsi soli notum, *quod nemo nouit nisi ipse*, nihilominus paulò post Ioannes agnoscit nomen eiusdem, & prodit. *Quod est*, inquit, *Verbum Dei*. Rem miram! quomodo nouit Ioannes nomen vetitum aliis & soli notum Verbo? Videlicet quia amicus Verbi, perinde erat, ac Verbum transformatus per amorem, instar erat Iesu, sustulerat discrimen amor

D mi-

Abul.

Ioan.

19

Ioan.

131

mirabili amicitiae virtute interueniente, quod solius  
Verbi proprium erat, Ioanni fuit attributum.

## CORONIS PAR AMICORVM Hercules, & Theseus.

Monstrorum uterq; domitor, & monstrum amicitiae  
Vltra monstra.

Horum virtus, quod mira fuit, fabula fuit:

Eamque sola fabula equare potuit.

Quin & ipsa omnibus maior fabulis.

Confectis monstris superis aggressi Inferna, etiam

Cum Manibus conseruerunt manus:

Et umbrarum in loco micuerunt.

Nihil in ijs fuit umbratile.

In Sole, ac puluere versati exercuere vires, & inuictae

Fortitudinis spectaculum

exhibuerunt.

Iunxit eos antiquitas, ut venerabiles fierent,

Et Augustiores mortalibus.

Ferus, ac ferreus Hercules accersebat monstrosam speciem,

Qua se efferabat: aptius

Feris ipsi ferocior, armare, & efferare

Feras,

Mitior, & mansuetior Theseus extra feritatem fortis:

Fabula item, sed minor Hercule

fabula.

Neutri bruta vis fuit, sed erudita fraude. Hercules

In Antaeo & Caco astu usus.

Theseus in labyrintho filum adhibuit.

Eo infelices, quod monstra in Caelo collocarunt, & ipsi

Se



Se ad Inferos deiecerunt.  
 Illud superat omne monstrum, quod amor nudus,  
 Et inermis  
 De his ferarum Domitoribus  
 Triumphauit.

## EPIGRAMMA.

**T** Hesea, & Alciden virtus in Monstra coegit,  
 Egit & infernas ire, redire vias.

Omnia quæ Tellus generat, quæ Pontus, & Æther  
 Armata fortes edomare manu.

Orcus adhuc super vnus erat, maioribus horrens  
 Prodigis, illuc vertere tela parant.

Est via virtuti nulla inuia: profuit ausus,  
 Et potuit Stygias debilitare feras.

Debuit Alcides Acherontis flumine mergi,  
 Et Stygio corpus turpe lauare lacu.

Postquam etenim Augiæ Stabulum purgauerat, inde  
 Obrutus innumeris sordibus exierat.

Nec poterat tantas aliter deponere sordes,  
 Quàm si Tartareis ablueretur aquis.

D a

Amb

# Amicitia vtilis.

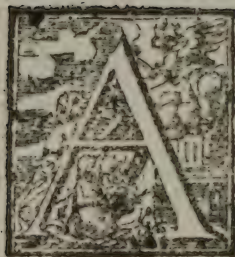
## LECTIO TERTIA

Ad Textum Aristotelis cap. 4.

Τελεία δ' ἐστὶν ἡ τῶν ἀγαθῶν Φιλία.  
Οἱ γὰρ ἀγαθοί, καὶ ἀπλῶς, καὶ ἀλλήλοις  
ὠφελίμοι.

*Perfecta est amicitia bonorum. Boni enim, & absolutè  
boni sunt, & inter se vtilis.*

### DOCUMENTVM III.



*Amicitia malum vertit in bonum. Odium  
contrà. Nocet etiam bono. Amor Arte,  
& modo prodest. Manus amici atten-  
da. Quæ ab illa veniunt Salutaria. A-  
mor etiam inermis iuuat, & tuetur ami-  
cum. Addit vires. Dona inimici sus-  
pecta. Et noxia. Amici vtilia. Ni-  
hil ab amore incongruum, nihil ineptum.  
Ingeniosus artifex. Detrimenta, in emolumenta mu-  
tat. Perniciem ad salutem transfert. Belluli Amoris astus  
ad vtilitatem compositi.*

**P**Erpetuò Philosophus amicitiam τῷ χρησίμῳ con-  
iunxit; ei adhæsit Tullius in Lælio, qui eam sentiat  
Nisi in bonis amicitiam esse non posse, subiungit: Amicitia  
multas, & magnas cōmoditates continet: idque sepe repe-  
rit, ac perspicuè ostendit. Et quidem iure Nam quid-  
quid à bono amico venit, ex amore nascitur, qui pro-  
desse



'desse nouit, obesse non nouit; quamquam careat oculis semper scopum boni attingit. Exemplo sit Deucalionis Vxor Pyrrha, quæ post diluuium propagandi genus humanum studio, amore prolis, lapides post tergum iaciens eos in homines conuertebat. cum tamen propostere ageret, & aliò aspiciens cæco modo lapides in terram mitteret. Verum quòd ille iactus amoris erat, certus, & utilis fuit. Homines genuit quo illo modo solent interire, lapidum iactu, citra iacturam, euentu felici. Secus Medusa: cuius aspectu homines in lapides vertebantur, cum eam rectis oculis aspicerent. Vnde discrimen: Quòd in Medusa horror inerat: amor in Pyrrha. Odii inutilis, imò & noxia vis est. Amicitia virtus salutaris, & utilis. Hæc ex lapidibus homines gignit: illa ex hominibus lapides facit. Hæc duros lapides emollit in homines: illa molles homines induat in lapides. Leo Sansoni fauum mellis porrexit dulce vitæ condimentum, quia Sanson amare ceperat, & Iud. 14. horrorem exuerat, & amore ductus sponsam cogitabat. *Date mihi uxorem. Nam placuerat oculis eius.* Hic amor, & Leonem viuum iustulit, & mortuum in mel conuertit. Naturam amoris induit, qui est melleus. Contra Iahel lacte vite alimento sopitum Sisaram, Iud. 4. transfixit, & interemit. Cur? quia lac illud vitale à manu mulieris inimicæ prouenit. Corruptum ab odio, degenerauit in venenum, effectumque est mortiferum. Tantum interest inter manum inimicam, & amicam. Da mihi amicam manum; ut prabeat venenum, lac bibes. Da inimicam, ut lac porrigat, venenum hauries.

Miratur vulgus Auctorum illam commutationem à Glaucò cum Diomede in Troiano bello factam armorum, & taxant Glaucum, quòd arma sua aurea cū armis Diomedis ferreis permutarit: idque stultitiæ  
vertit



vertit vulgaris paremia. Fallitur opinione. Iure egit  
 In Illia- Glaucus; nam non multum curauit de pretio ubi ami-  
 de. citia interuenerat: amicorum more donabat alter al-  
 teri, quæ gerebat arma in pignus, & monumentum a-  
 moris: nihil ergo intererat essent ne aurea, an ferrea,  
 cum ex amore permutatio nasceretur. Imo Glaucodandum est prudentiæ nosse amicitia pretium, & pretiosa donasse, ut superior euaderet amore, qui arma ferrea inaurabat. Quod si iis pugnandum esset nihil concederent aurea ferreis, nec quidquam præstarent aureis ferrea, vtente vtrisque amore, qui pugnat corde, non robore. Excellit viribus qui excellit amore. Nudus amor pugnat fortius & vehementius. Docet pugnare, & inermis fabricatur arma. In fibris non in officinis cudit arma. In præcordiis non in fornacibus. Nuda Venus amoris symbolum, vicit Palladem armigeram & belli potentem, & minus euit cum armis indura. Id significauit puicherrimum illud schema Lacedæmone propositum. Erat apud viros bellicosos armata Venus, non nuda, nec delicata, nequid molle, ac imbelles in forti, ac Martia uibe esset: igitur Pallas, quæ genio bellæ, & ingenio Atheniensis, Veneri inuida, Lacedæmonis æmula armatam irridens Venerem, obiecta specie insolenti, & incongrua hoc eam scommate aggressa est ore veteris Poetæ.

*Armatam Venerem P. llas Lacedæmone risens*

*Risue ut iudicium sic subeamus ait?*

*Cui Venus arridens: quid me g. legat. laceffis?*

*Vincere quæ potui nuda, quid arma ge. ens?*

Vtraque acutè respiciens contentionem a Paride direptam, vnde pomum discordiæ. Probo acumen Epigrammatis, responsionem tamen muto, & in vñ meum verro, & Venerem aliter respondentem induco.

*Cui*



# AMICITIA VTILIS.

31

*Cui Venus abiecto clypeo procul, & procul ense*

*Prodi, ait: armatam vincere nuda queo.*

Et hoc repono Poetae veteri. In bellis fortuitis, vt *Ænei. 2.* ait Virgilius, *Telum ira facit.* In deliberatis arma suggerit amor, Armamentarium aperit, ut defendat amicum, & offendat hostem. Produco familiare, quod & in sacrum abiit, paradigma. Gallinam mitissimam, & mollissimam Anium. Quis eam armat aduersus Miluum rapacissimam, & audacissimam volucrum, cum pullos suos appetit, & inuadit? Amor. Ecce tibi, turgescit, & inhorrescit, tota hirsuta, & hispida, crinitur pennis, & animata pilorum seges, hastatorum aciem promit. Asperat cristam in galeam, rostrum acuit in spiculum; ungues obtusos cuspidat in mucrones, graues ac lentos pedes incitat in assultus veloces. Quin tota expanditur in pennarum tentorium, & pullos subtus recipit, & colligit, imo & testudinem plumeam concamerat, vt venientem ex alto volatilem mole sustineat, ne pulli opprimantur. Erecto collo, ardua ceruice, pennata turris eminet, & oculis vigilantibus excubat, & volubili palpebrarum motu in omnem partem aciem intendit, nequa prado ales ingruat, & pullum minus cautum, aut male tectum inuolet. Stat in gradu, dimicatura si opus sit, seque tenet, suosque continet, prouida, sollicita, anxia, Argus plumeus. Tum si audax volucris irruat, & in apertam vim erumpat, illa quiddam ferale crocicans, classicum canit, & acta in rabiem liuescit, & incalescit, expedit pennarum fetas, & pilos stringit, & in pedes arrecta nititur, & surrecto rostro imminet, prominente collo, protuberante capite insilit, & assilit ingruentem hostem, & rostro adunco abigit, ac falcatis vnguibus repellit, inuadentem reprimat, assultantem compescit, astum clu;



eludit astu, vim ui repellit, repugnāti repugnat, pungētem repungit, percutientem repercutit, interdum cauta cedit, & retro redit, ut maiori impetu capto fortior in hostem redeat, nec quiescit, nec finit quiescere; tandiū resistit, donec aut auertat, aut superet hostem. Vnde quāso ista vis, vnde ista bellica peritia, unde hac industria militaris? Memento discit armari, pugnare, ferire, vulnerare: propellere, arcere, fugare. Amor eam docuit. Amoris discipula bellare nouit, amore magistro erudita ad pugnandum euasit, natura anteuertit doctrinam, ad omne genus pugnae solo eruditur affectu.

Inferamus aliquid diuinum. Accedit Iacob peregrinus ad puteum, molari lapide clausum, quem moris erat reserari a Pastorum multitudine concurrente, collectis in vnum gregibus, ut a vacuis, & coniunctis tolleretur saxea moles, minore vi non mouenda. Iacob tamen in Rachelis venientis gratiam solus aggressus est saxum, & remouit, & copiam aquandi fecit. Qui? quod ceteri vnā cōeuntes difficile patrabant, vnus Iacob tam facili negotio prestitit? Vnde illi tantæ, tantæque vassæ vires? Ab amore. Hic Iacob valentem reddidit in vtilitatem caræ propinquæ, cui nimis studebat, hic ardor consumpsit lapideam molem, cum accessit non erat lapis, sed cera resoluta; esse desijt, non fuit grauis. Nec arma tantum præbet amor, & vires, sed etiam felicitatem bellandi. Obseruo Æneam cum præstantius aliquod facinus patraturus esset ab Achate amico suo mutuari arma solere. Itā Lib. 1. & in primis duodecimo.

*Suffice tela mihi.*

Quibus ab eo acceptis nunquam aberrauit ab ictu. Nouerat Dux pius quantum momenti esset in amicitia, ea fortunabat arma, vt numquam fallerent armatura.



## AMICITIA VTILIS

33

tum. Propterea Hercules Monstrum illud fortitudinis cum viribus polleret, & armis abundaret Philoctetis sagittas testamento ab eo sibi legatas libenter accepit, quod ab amico veniebant, iis usus feliciter metuentas voluces Stymphalidas confecit, certus effectu destitutum non iri. Consultuit communi utilitati: non quod egeret, sed quod testaretur amicitiae fidem.

Miraculo propè dandum, quod nihil ab amore datum infelicitè exiit: adeò fortuna indulget, imò litat amor. In historia Atalantæ, & Helenæ documentum posuerunt fabulæ. Fatalia illa poma fuerunt, quæ conciliarunt nuptias Atalantæ cum Hippomene, & Helenæ cum Paride. Huic pomum attulit perniciem tum priuatam, tum publicam usque ad lamentabile excidium Troiæ, in cineribus sepultum est pomum mortiferum, quod innuptas nuptias fecit: secus pomum aureum Atalantæ. Hoc in terram projectum, & à corrente virgine correptum felices ei thalamos parauit in gloriam coniugum erupturos. Vnde tanta diuersitas pomorum? Aureum Paridis, plumbeum, imò & igneum deuenit. Aureum Hippomenis, gemmeum euasit. Nosce principium, & augurare. Pomi Paridis origo fuit discordia Dearum inimicarum. Origo autem pomi Hippomenis amor extitit. Ne mireris exitus: amor profuit, discordia nocuit. Pomum amici deduxit Hippomenem in thalamum Pomum discordiæ redegit Paridem in tumultum. In donis non sunt consideranda, quæ donantur, sed à quo donentur. Est quippe verum illud

Ænei. 2.

*Timeo Danaos: & dona ferentes.*

Deianira dedit vestem Herculi, quæ extinxit indutum. Andromacha donauit Chlamydem Ascanio, quæ ornauit vestitum. Ab odio vestis Deianiræ feralis, ab amore Andromachæ salutaris

E

An.



Ænci. 3.

*Andromacha testentur amorem.*

In manibus erat discrimen.

*Manuum monumenta mearum.*

Pelias hasta vulneravit Telephum : eadem sanauit.  
 Vulnus tunc intulit, cum inimicus erat Achilles. Cu-  
 rauit, cum amicus. Odium percussit : amor sanauit.  
 Da maleuolum, nocet : da beneuolum, eodem quod  
 nocuerat prodest. Præcidit capillos Sansonis forfex  
 Ind. 16 Dalilæ ad interitum : forfex totondit Absalonis caesa-  
 2. Reg. riam ad pretium, quia illa inimicæ manus, hæc amicæ  
 cap. 14 instrumentum erat. Inde discrimen. Quæ amicitia  
 dona sunt, & si videantur incongrua, & inepta, qua-  
 drant in accipientem : quæ autem aliunde veniunt,  
 1. Reg. si apta sint, & congrua minime conueniunt. Præbet  
 18 Ionathas Dauidi vestimenta sua : minus fortasse con-  
 gruebant, cum Ionathas iuuenis esset procera, &  
 vasta corporatura : quippe qui Saulis filius, qui toto  
 vertice super ceteros eminebat : Dauid adolescens de-  
 licatus, & mediocris, uti fertur, statura. Nilominus  
 quadrarunt in Dauidem vestimenta Ionathæ, cum  
 1. Reg. minimè reiecerit. Præbet arma sua Saul Dauidi, quæ  
 17 cum corpori intimè non hæcant facilius aptantur, &  
 geruntur. Ea tamen non conuenerunt Dauidi. *Non  
 possum* inquit, *sic incedere*. Causam dum inquiero : illius  
 in mentem uenit. Amor concinnauit vestimenta Io-  
 nathæ, artifex peritus. Metus aptauit arma Saulis, ar-  
 tifex imperitus : propterea quadrarunt vestes Iona-  
 thæ, quæ ab amore Dauidis, non conuenerunt arma  
 Saulis, quæ à timore Goliath sunt profecta. Sed fortè  
 aptus, ac iustus non erat habitus Ionathæ. Esto : amor  
 suppleuit. Quemadmodum non erat iustus habitus  
 Martini donantis chlamydem pauperi, quippe quod  
 dimidium erat, tamen integra vestis euasit ; etenim  
 suppleuit amor reliquum, & iustam, ac integram ve-  
 stem



stem ex illo dimidio fecit: attestante id postea in visione Domino *Martinus* inquit, *hac me veste contexit*. Vestem appellat integram, quæ contexit, & operuit totum, non partem, quæ nec regeret, nec operiret. Sartor fuit amor: suppleuit aliud dimidium. Vide, ut dimidium vestis in iustam, & integram vestem transierit? Hæ sunt artes amoris.

Non admodum laborandum est calamitoso, in quas incurrat miseras, sed in quas manus incidat. Patimur à manu, non à fortuna. Nacta est adultera Christi manus, libera euasit; incurrit in manus senum pudica *Suffanna*, damnata fuit, & ni miraculum interuenisset periret. Lancea Saulis in eius manu perniciem *Dauidi* afferebat. Telum in manu *Ionathæ* salutem attulit. Gladius à *Goliatho* rotatus noceret *Dauidi*. Acceptus à *Dauid* seruauit eundem. Dormiebat *Saul* in castris, erat prope hasta, illa voluit *Abisai* *Saulem* interficere. *Perfidiam*, inquit, *eum*. *Dauid* amicus auertit hastam, & prohibuit: *Ne interficias*. In lacu *Leones* inuenit *Daniel*; in puteo *Ioseph* liberatores. *Augustus* *Cæsar* habuit in delicijs *Cleopatram*, non amore, sed studio triumphandi. Sensit illa: maluit aspides, earumque veneno occubuit triumpho intercepto. *Sophonisba* veneni poculum missum à *Massanissa* sponso hilariter bibit, quasi munus amantis; mori maluit, quam deuenire in Romanas inimicorum manus.

Mirabilius: quod instrumenta, & artes nocendi pro sunt amicis cum procedunt ab amico. Per tectum solent fures nocturna furta patrare. Præcingunt se funibus, seque demittunt. Vide iucundum spectaculum. Hac arte amicitia vtitur ad salutem amici. *Lepidum* quidam narratur apud *Marcum* cap. 2. Amici, & propinqui cuiusdam *Paralytici* cum eum sanare vel-  
lent ad *Christum* deducere statuerant, ubi ille mora-

E 2 batus,

*Ioan 8.*

*Dan. 13*

*1. Reg. 18*

*1. Reg. 17*

*1. Reg. 20*

*1. Reg. 26*

*Plurap.*

*chus.*

*Liuius*

*Matth. 2.*

batur, non potuerunt inferre præ turba, quæ tota domum, & fores occupabat. Ergo conscendunt tectum, nudant illud, & remotis regulis demittunt per fines ægrotum in grabato, & ante pedes Domini constituunt. Quid hoc est? latronum more discooperiunt tectum, & per funes dimittunt hominem, ceu prædatum venient. Ab amore fuit astus pius, & iucundus: usus fuit arte latronum, eamque in salutem miseri ægroti conuertit & pio latrocinio extorsit a Domino sanitatem. Acutus est, & ingeniosus amor. Hac ratione Ioseph experiri voluit fidem fratrum erga Beniaminum. Quis crederet usum eum arte proditoria? Imputauit Beniamino furtum imposito in eius saccum scypho suo diuinatorio, ut ea specie reuocaret puerum, & comperiret fratrum ergo illum studium. Respondit euentus voto: ex ficto latrocinio apparuit fides germana. Beniamin liberatus, fratres in amicitiam recepti, pax extitit, & amicitia profecit astu, qui solet deludere, ac nocere. Verum amoris virtus in bonum conuertit astutiam.

Documento amorem etiam specie nocendi proficere. Nemo sibi timeat ab amico; tuta in amore, imo & utilia sunt omnia. *Meliora sunt vulnera diligentis, quam oscula odientis*, quod Augustinus ad Hieronymum celebravit.



CORONIS  
PAR AMICORVM  
Pylades, & Orestes.

ELOGIVM.

Amico: vni? an duplici?

Si spectes corpora

Duplici

Si animas vni.

Duo erant, & vnam agebant personam

Transeunte Pylade in Orestem.

Crimen patrarat vnus: & duo rei

Erant.

Orestes volebat esse quod erat.

Pylades quod non erat.

Cum is Orestes esse mallet, vt

Periret Pylades pro Oreste.

Orestes retinebat quod erat, ut non esset;

Ac superesset Pylades.

Verum dicebat Orestes, ne esset impius,

Falsum Pylades, ut esset pius.

Si naturam spectares, Orestes erat Orestes;

Si amorem, Pylades erat Orestes.

Alter affirmabat idem: alter negabat idem.

Neuter mentiebatur.

Nempe

*Amicus alter Ego.*

Puduit sui mortem. Vnum hominem dissoluit;

Duos separare non potuit:

Arctius ligat amor, quam anima

Maiores

Maiores est diuersitas Animæ à Corpore,  
Quàm amici ab Amico.

Ne mirere

Anima est rota distincta à Corpore.

Amicus est dimidium

Animæ.

## EPIGRAMMA

**T**alis erat Pyladis concordia, talis Orestis,  
Viribus ut nullis dissocianda foret.

Irrita Falx mortis, Parcarumque irrita forfex.  
Firmus amor, constans vox utriusque fuit.

Nam mirata fidem Musarum turba sororum,  
Dum resonat clarum nomen Orestis, ait.

Hanc violare fidem ferro nemo audeat, inter  
Vestra fides nostras est numeranda fides.



Ami



39

# Amicitiae voluptas, & solatium.

## QVARTA LECTIO.

*Ad Textum Aristotelis cap. 4.*

Οἱ Φίλοι ἀγαθοὶ ἡδέεις, καὶ ἀπλῶς ἡδέεις καὶ ἀλλήλοις.

Amici boni iucundi, & quidem absolutè,  
& mutuò iucundi.

### DOCUMENTVM IV.



*Nec communicare cum Amico prospera. Duplicatur ex eo voluptas. Solitudo minuit gaudium. Societas augeat. Huc trahitur Currus Eliae. Coronata facies Moysi. Catena Homericæ. Scala Iacob. Lælius Tullij. Cœnaculum. Tactus Thoma. Thaboris transfiguratio. Duplex Seraphica. Sinus Abrabæ. Solatium Amici in aduersis suauissimum. Assertur Cicero ad Atticum. Iob. Beat in Cælo Deus cum manu sua lacrymæ Sanctorum tergit. Thesauri riuus apud Iobum. Amici consolatio officium debitum. Regium opus consolari. Consolatio pars est Beatitudinis. Ars consolandi necessaria. Contingunt errores in consolando. Etiam ad inanima pertinet consolatio. Hæc singula exemplis, & sacris scripturis probantur.*

**R**ecè ad mentem Aristotelis Cicero in Lælio. Amicitia nihil à Diis immortalibus melius habemus, nihil iucundius. Et iterum. Nihil est remuneratione, nihil vicissitudine studiorum officiorumque iucundius. Expertus hoc erat in Scipione apud Tullium Lælius, & idem Tullius, apud quem loquitur Lælius, cui multas, & magnas

Tullius



gnas voluptates attulerat amicus Atticus : nec minores ceperat ex Teophrasto Aristoteles. Consentit

Ambr. Ambrosius offic. lib. 3. cap. 6. *Solacium huius vitæ est, ut habeas, cui pectus aperias tuum, qui in prosperis gratuletur tibi.* Duplicatur gaudium, cum prospera, quæ nos lætificant cum amico narrando partimur. Cumulatur ex participatione lætitia. Vix dum inuenerat illa mulier

Luc. 15. Euangelica amissam drachmam cum conuocatis vicinis, & amicis illis communicauit felicitatem. *Congratulamini mihi quia inueni drachmam, quam perdideram.* Ex congratulatione amicorum querebat sibi duplicatum gaudium, creuit ex participatione lætitia, nam gaudium amici redit ad amicum. Dulce, ac suaue est communicare cum amico felicitatem. Vbi Ioannes vidit

Io. 21. Christum in littore, erupit in gaudium, & ad Petrum Dominus, inquit, est. Calare noluit amicū illud bonum, unde sibi augenda erat lætitia. Nec se potuit continere quin cum amico partiretur conceptum gaudium.

Matth. 21. Propterea illæ sanctæ feminae compertis Resurrectionis indiciis ad Apostolos statim cucurreiūt, ut eos eodem gaudio perfunderent quod acceperant, & ex eo duplicarent hilaritatem. Quin ipsemet Christus gloriæ suæ participes discipulos fecit, quasi non posset

Marc. 16. priuatum dissimulare gaudium, quod prorumpebat è pectore, & foras ad cumulum opera communicationis prodibat. Minutum gaudium est quod intra animam manet, nec transit ad redamantem. Propterea

4. Reg. 2. Elias iturus ad superos comitem secum duxit Eliseū carissimum discipulum, cui ardentis currus splendorem, & gloriosum ascensum demonstraret, ne iacturam faceret gloriæ si solus consumeret. Moyses ut

Exod. 34. sensit illustriatam faciem suam radiis gloriæ de monte descendit, ne ille splendor in solitudine periret. Cornuta facies representabat lunā, quæ comitata stellis lucere

solet,



solet, & societatem luminum amat. Hic enim Planeta non fulget solitarius, sed inter stellas iplendet, unde illud.

*Micat inter ignes luna minores.*

Horat.  
ode 12.  
lib. 1.

Hoc sole beator, quod hic solus lucet in caelesti scena, & sui fruitur spectaculo, nec patitur societatem. Felicior Moysis splendor: assimilabat lunam, & lumine, & societate, & duplicabat gaudium. Pars est gloriae. societas appellatur caelestis gloria Sactorum, quod beatitudo societate augeatur. Catena illa Homeri paradigma huius beatitatis. Fingit illa Deorum inter se conexione vinculo copulatam: ita ut omnes inter se nexi continerentur, & à terra de Caelo descenderent. Vinculum erat amicitiae: quo inter se communicabant gloriam, & cum hominibus participare studebant, significantes gloriam ex consortio duplicari. Libertas illa erat non servitus: liberius ea ratione letabantur, quam si soli remanerent. Scorsim beati non erant copulati, nec contenti Homerici Dei: mutua illa inter se societate gaudii in terram propendebant, ut cum hominibus partirentur gloriam, unde caperent incrementum. Ex catena augebatur voluptas. & quae servitutem significat propter nexum & societatem libertatem gloriae significabat. Nescio an Homero nota fuerit scala Iacob, eamque voluerit imitari: nec enim sacrae litterae ignotae veteribus: imo tota eorum probata doctrina eo fundamento niti videbatur, ut *Omne datum optimum nisi à Deo esse non posset.* Imo, & quidquid fabulae continent ad mores pertinens ex historiis Sacrae scripturae depromptum Mythologi tradunt. Quare Petrus *doctas fabulas*, appellavit. In ea igitur scala Angeli ascendentes & descendentes se se comitabantur, & communicabant gloriam, dum alii ascendebant, alii descendebant, ac sibi mutuo de bea-

Homer.  
Iliad.

ut Iac. 1.

2. Pet. 1

Gen. 28

F tudinis



titudine gratulabantur, dum alii aliis gaudium affere-  
 bant. Nec Cælo continebantur: sed terris etiam sese  
 dabant, & cum mortalibus lætitiā partiebantur.  
 solitarius ineptus est ad fructum gloriæ percipiendū.  
 Ut aliis rebus abundet, si amico careat, lætari nequit.  
 Quamuis in Cælo sit constitutus, & à miseriis vite  
 mortalis liber, & cœlix videatur, ac beatus, miser exis-  
 tit. Audiamus Tullium in Lælio. *Verum est illud quod a*  
 Cicero. *Tarentino Archita (ut opinor) dici solitum nostros senes*  
*commemorare audiui ab aliis Senibus auditum: si quis in Cæ-*  
*lum ascendisset, naturamque mundi, & pulcritudinem Side-*  
*rum perspexisset, insuauem illam admirationem ei fore, quæ*  
*incundissima fuisset, si aliquem, cui narraret, habuisset. Sic na-*  
*tura solitarium nihil amat, semperque ad aliquid tanquam*  
*adminiculum annititur, quod in amicissimo quoque dulcissi-*  
*mo est.* Hinc illa Christi resurgentis cum discipulis  
 conuersatio, & confabulatio loquens de regno Dei,  
 non potuit solus gloria frui; communicare voluit, ut  
 communicatione cresceret: imo se tractandum, & tā-  
 gendum discipulis præbuit, ut ex eo caperet volupta-  
 tem. *Videte manus meas, & pedes.* Quinetiam Thomam  
 incitauit ad tactū vulnerum manū, pedum, & lateris.  
 Ioan 20. Mirum. Videbatur illa vulnerū refrectio, & passionis  
 renouatio: aperiebantur quippe vulnera illatis digitis,  
 & latus immissa manu. De nouo videbatur crucifigi.  
 Aliud agebat Christus: agebat gloriā ea retractatio-  
 ne vulnerum, quod ea discipulis cōmunicabat: blan-  
 diebatur sibi ex illo tactu Apostolorum, deliciabatur  
 renouatione vulnerum, eamque in parte gloriæ po-  
 nebat. Præclare Ambrosius. *Blanditiæ intimorum tan-*  
 Offic. I. *gunt viscerum sensum, cum pectus aperiebat, & prouo-*  
 2. c. 22. *cabat manum, aperiebat portam ad voluptatem per-*  
 Offic. I. *cipiendam.* Ait quippe idem Ambrosius. *Aperi pectus*  
 3. c. 13. *tuum amico, ut capias ex eo vite incunditatem.* Nunc in-  
 telligo



telligo illa verba, *Quid sunt plaga ista in medio manuum* *Zae. 13.*  
*tuarum? His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me.*  
 Quomodo illæ plagæ ab inimicis inflictæ in domo a-  
 micorum acceptæ referuntur? Ego sic capio. Duas pas-  
 siones habuit Christus, vnâ in Caluario, alteram in  
 Cænaculo, quando à Discipulis retractata fuerunt  
 vulnera. Prima passio dolorem peperit. Secunda vo-  
 luptatem. Eò respexit Christus cum dixit *plagatus sum*  
*in medio eorum qui diligebant me*, gloriosa passio fuit illa  
 retractatio vulnerum in Cænaculo, quæ primam Cal-  
 varii in gloriam vertit. In prima passus est ab inimicis.  
 In secunda glorificatus est ab amicis.

Verum aliquid meditor aptius, & iucundius, quod  
 mouet expectationem. In monte Thabor theatrum  
 suæ gloriæ statuerat Christus in die Transfigurationis  
 suæ. Solem, & niuem, & vultu, & habitu præse tulit, &  
 gloriosius apparuit, non tamen solitarius. Tres Disci-  
 pulos secum duxit, & quia oculi eorum splendore,  
 præstringebantur, nec illius capaces spectaculi erant,  
 aliò se conuertit, & aliunde amicos vocauit, qui ob  
 statum immortalitatis (quicunque is demum esset)  
 & lucem ferre, & gaudium afferre glorioso possent.  
*Apparuerunt Moyses, & Elias*, ne solitarios cothurnos *Matth.*  
 gloriæ indueret, & locios glorificationis haberet. Ad 17.  
 dit Euangelista *loquentes cum Iesu*. Non satis erat socie-  
 tas visionis, nisi concurreret confabulatio: vt finis ap-  
 paritionis pateret; nempe participatione gaudii per  
 sermonem beatitudinem augeri. Narrando igitur  
 crescit gloria, quæ nulla videretur esse, si obrueretur  
 silentio. Non est passus solitudinem Christus, quæ so-  
 cietatem gloriæ auferebat, conuersione vsus, glo-  
 riæ fructum caperebat. Loquebantur igitur inter se  
 Christus narrando; Moyses, & Elias congratulando;  
 & loquentes gaudium cumulabant. Visum est Chri-



sto parum esse gloria frui, nisi socios haberet, ex quo-  
rum gratulatione gloria cresceret: ut dixerit vere  
In L. x. Gicero *Incundissimam fore narrationem* apud amicos de-  
lio. percepta felicitate, quæ nulla esset, si nemo præsens  
esset, ad quem illa cōmemoratio peruenisset. Itaque  
lingua sociorum cumulauit beatitudinem, concurrē-  
te etiam voce Patris. *Hic est Filius meus dilectus in quo*  
*mibi bene complacui.* Quæ Patris item gaudium ex illo  
spectaculo cōceptum testabatur. Conflatur igitur illa  
glorificatio ex priuata Christi gloria, & communi  
gratulatione amicorum.

Tanti est hæc societas, vt in loco gloriæ Domini  
solitudo locum non haberet. Obseruo apud Isaiam  
cap. 6. *Deum sedentem in solio excelso, & eleuato*, inter  
Isai. 6. duos Seraphinos consistere. Non satis erat vnus, duo  
ad societatem necessarii, & hi *Clamabant alter ad alte-*  
*rum*, vt congratulatio mutua esset; & terminat Pro-  
pheta. *Plena est omnis terra gloria eius*, quasi societas  
amborum compleret gloriam, quæ si vnus tantum Se-  
raphinus esset, minueretur. Ideo in Apocalypsi cap 4.  
Apoc. In circuitu Sedis erant viginti quattuor Seniores, ad So-  
14. cietatem, & in cap. 5. *Millia millium*, vt ex illa congra-  
tulatione gloria augetur.

Nihil est suauius quam ab amico teneri, stringi, &  
Senec. foneri. Hinc Seneca Epist. 79. *Nihil aque agrum reficit si-*  
*cuti amicorum affectus*, & quoniam hic ostenditur oscu-  
lo familiari, idest amicorū. Eo nihil suauius, vt videatur  
suauium, osculum dici, à suauitate. Hæc titillabat pu-  
dicam illam sponsam, cum ad sponsum initio sacri E-  
Cant. 1. pithalamii, *Osculetur, inquit, me osculo oris sui.* Vnde Co-  
lumba, symbolum amicitiae fuit, quod Columbæ so-  
lent sese mutuo suauiri. Cum premuntur labra pro-  
uocatur cor. Cum crepant basia plauditur amori. Cum  
infiguntur oscula sigillatur amicitiae fides. Iam vero  
amici



DE VOLVPTATE AMIC. 43

amici dulcia verba, suauia colloquia, salubria consilia, mirificè amicum oblectant iuxta illud Prouerbiorum 27. *Bonis amici consiliis anima dulcoratur*, verbum dulce, & nectare plenum. Amicus præsens abstergit marorem, & instillat mel gaudii. Horatius tanti faciebat amici præsentiam, ut ex ea dulcedinem perciperet & ex gaudio in furorem quasi cæstro percitus ageretur.

Recepto

Ode 7  
lib. 2.

*Dulce mihi furere est amico.*

In sinu gaudet, qui est in sinu amici: fruitur beatitudine quadam, qui in eo fouetur, & requiescit, fauore usque ad inuidiam felici. Exemplo idoneo confirmo. Quare ille diues Epulo toties rogabat Abrahā, vt Lazarum mitteret, tum ad proprium tormentum leuandum, tum ad auertendos fratres à tormēto? Dicit semel: *Mitte Lazarum vt refrigeret linguam meam*. Et Luc. 16 iterum. *Mittas eum in domo Patris mei. Habeo enim quinq; fratres, ne ipsi veniant in hunc locum tormentorum*. Videntur iure quodam petere ad leuamen ardoris proprii, & remedium mali imminentis alieni. Verum ineptæ, & suspectæ videntur petitiones. Prima, quia vna aquæ gutta non erat satis ad illa incendia mitiganda, imo erat apta ad illa augenda. Secunda, non quadrabat illa pietas cum illo statu damnationis, ubi nullum bonum morale de nouo fieri videtur posse. Quorsum igitur tendebant illæ petitiones? Rem teneo, erat astus Diuitis inuidi, & maligni: conabatur deturbare Lazarum è sinu Abrahæ, vbi quiescebat, eumque priuare ea voluptate, quam percipiebat ex amici Abrahæ complexu, quem ille acutus, & vaser partem maximam beatitudinis esse ducebat. Verè quidem sentiebat; nam qui deturbat amicum è sinu amici, è gloria deturbat. Voluntas erat praua, sed cogitatio idonea ad con-



confirmandum nullum maius esse solatium, quàm si  
 amicus in sinu, & complexu amici teneatur. Is enim  
 Ioan. 1. locus proprius est Unigeniti apud Patrem. *Qui est in si-  
 nu Patris.* Eundem habuit Ioannes dilectus Domini  
 Ioan. apud Dominum in Cena. In eodem positus Benjamin  
 13. amantissimus, Domini, de quo dicitur, *Inter humeros*  
 Deut. 33. *illius requiescet.* Eiusdem copiam fecit Cœlestis sponsa  
 Cant. dilecto suo sponso *Inter vbera mea commorabitur.*

Iucundissimum item est amici solatium in malis.  
 Huius rei plenæ sunt Epistolæ Ciceronis ad Atticum.  
 calamitosissimus vir extitit Cicero, sed calamitates  
 communicando cum amico Attico releuabat, quem  
 admodum apparet, in priuatis exilii, & in publicis  
 Cicero. Ciuilibus belli. De illis agit lib. 3. & 4. De his lib. 7. & re-  
 liquis. Itaque consolatione vsus Attici ducebat vitam.  
 Præterea in morte filix Tullix, qui casus Patrem Tul-  
 lium vehementer afflixit, consolationes amicorum  
 quæsiuit ad mærorem leniendum, ac est vna Sulpi-  
 tij ad Ciceronem elegantissima inter familiares. Imo  
 & se ipse Tullius est consolatus tanquam sui amicis-  
 simus, oratione quadam consolatoria, quæ vulgò cir-  
 cumfertur, incertum est enim, an Tulliana sit. Sola-  
 tium amicorum in malis minuit dolorem, ut qui con-  
 solatores habeat de fortuna sua queri non possit, qui  
 non habeat iure queratur. Cōferamus in rem duos lo-  
 cos Scripturæ Sacræ, alterum Iobi, alterum Hieremiæ.  
 Iob. c. 1. & 2. Grauißimas calamitates passus est Iob, uti nemo ne-  
 scit, redactus ad sterquilinum, miserabile spectaculũ  
 fuit. Par exhibuit apud Hieremiam Vrbs Hierusa-  
 lem euersa, & desolata. Si conferantur inter se, maior  
 videtur Iobi calamitas & tamen grauius queritur Hie-  
 rusalem, adeo ut in Threnos lamentabiles ore Hie-  
 miæ proruperit, quod de Iobo non legimus. Questus  
 est ille quidem, sed citra lamentationes, & Threnos.  
 Vnde



DE VOLVPTATE AMIC. 47

Vnde hoc discrimen? Erat ne delicatior Hierusalem; <sup>Then.</sup> quàm Iob? grauius torquebatur, dolebat vehemen-  
 tius? Minime quidem, sed in eo differebant, quòd Iob  
 habebat amicos consolatores, quibus carebat Hieru-  
 salem. Vno verbo id significauit Hieremias *Non est*  
*qui consoletur eam ex omnibus caris eius.* Vbi duo notan-  
 da; vnum earorum & amicorum esse consolari, alte-  
 ram qui destituitur amicis, eum expertem esse sola-  
 tii. Nunc; perinde erat habere consolatores, ac nihil  
 pati, carere iisdem, ac pati omnia. Igitur Iobo subtra-  
 cta est materia querendi, quia ablata est calamitas per  
 solatium amicorum, accreuit autem in Vrbi desolata  
 argumentum mali per defectum consolatorum. Quia <sup>Ibid.</sup>  
 ipsa hoc significauit, cum de ea dicitur. *Plorans plora-*  
*uit in nocte, & lacryma eius in maxillis eius.* Plorauit sola  
 nocturno tempore, nullo præsente qui lacrymas ab-  
 stergeret; quod ipsa exaggerat dicendo. *Lacryma eius in*  
*maxillis eius.* Manabant quippe lacrymæ & manebant  
 in signum, & canulum doloris, quòd nemo erat, qui  
 abstergeret; erant pendulæ in genis, & suspensæ, & qua-  
 si in suspensum præ desperatione lacrymantem age-  
 bant. Itaque ne desperaret exiuit domo, dedit se in  
 viam publicam, & ibi spectaculo erat prætereuntibus. <sup>Ibid.</sup>  
*O vos omnes qui transitis per viam:* quærebat foris conso-  
 latores, quos domi inuenire non poterat. Et quidem  
 summa voluptas, est cum lugens amici manum sentit,  
 qui detergat oculos, & abstergat lacrymas, itaut hoc  
 solatium in partem beatitudinis transeat. Talem ex <sup>Æneid.</sup>  
 perta est apud Virgilium Venus cum à Patre Ioue in-  
 sinum accepta absterfis lacrymis leuata est. Marore  
 ebiecto spem concepit & reddita est pristina hilaritati.  
 Sed hoc fabulæ dandum. Ponamus aliquid lacrum ex  
 Apocalypsi Ioannis. Loquens de Cælesti beatitudine. <sup>Apoc.</sup>  
*Absterget, inquit, Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.* 21.  
 Non



Non capio mysterium, nam de beatis sermo est, non de miseris, qui in valle lacrymarum sunt. Quomodo ergo lacrymis abundabāt, quibus caret Paradisus? abundabāt. Etenim dicitur *omnem lacrymam*, in Paradiso a quo fonte procedebāt. Ibi enim nec est calamitas, nec miseria, nec dolor, nec cruciatus, qui sunt fructus val-  
lis nostræ. Intelligo. Tanti est voluptas ex solatio amici consolantis: ut beatitudo, quæ omnes completur voluptates, illa carere non possit. Sint ergo lacrymæ, ne desit illa beatitudo, consolantis, & consolati. Titillabat oculos Beati lacrymantis, manus diuina lacrymas abstergentis, & inde summa delectatio existeret, in qua sita pars gloriæ. Imo ipsemet Deus propria manu illud munus exercebat. *Absterget Deus*. Auditor gloriæ, quæ fit per visionē intra in oculos, oculos detergebat, & nouam gloriam afferebat: & quamquā abstergendo clauderentur, nihil amittebant de beatitudine; nam Beati clausis oculis tantum voluptatis percipiebant, ut visio ea oblectatione suppleretur. Quin & ipsemet Deus in partem gloriæ veniebat, cum erumpentes lacrymas colligebat; manebant enim in eius manibus, tanquam vniones, & gemmæ pretiosæ, quibus ille ditabatur, & in thesauros suos referebat. Sic enim accipio illos *thesauros niuis* apud Iob. 38. Id est thesauros compositos ex lacrymis Sanctorum collectis, quæ ut essent singulæ, & liquidæ, in thesauris positæ concredebant, & durescebant in niues. Computabat ergo Deus lacrymas in gēmis, & ex illis thesauros beatitudinis componebat. Nihil interest inter voluptatem consolationis, & gloriæ. Significauit Ps. 123. hoc Dauid, *Facti sumus sicut consolati*. Ille psalmus pertinet ad beatitudinem, quæ sequitur huius vitæ miseria, quæ conuertuntur in gloriam. In conuertendo Dominus, & lætitia, cuius ibi fit mentio *Facti sumus lætantes æternam*.



æternam requiem sapit. Hæc igitur comparatur consolationi, perinde est dicere *facti sumus beati*, ac dicere *facti sumus consolati*, nam illa vox *sicut consolati* eo sensu debet sumi: sicuti gaudent *consolati*, ita etiam gaudent Beati, ut illud *sicut* non cadat super modum consolandi imperfectum, sed super consolationem, <sup>Ioan 1.</sup> relatum ad beatitudinem; uti Ioannis primo dicitur. *Gloriam quasi Unigeniti à Patre: quasi* non significat similitudinem ad unigenitum, sed æqualitatem Unigeniti cum Patre.

Et verò consolatio est officium amici, uti docet Ambrosius exponens locum Iobi *Miseremini mei amici* <sup>c. ult. de offic.</sup> *mei, miseremini vbi. Censura vox est*, inquit, *hoc est misericordiam debetis facere.* Propterea Aristippus Philosophus cum audiret, amicos suos mærentes in sordibus esse, ad eos ilatim venit, & cum illis ploravit. <sup>Ælian. lib. 1. de var. hist.</sup> *En ego inquit comes ad sum doloris vestri, eo que solatiū silentibus attulit.* Atque verò opus est ad amicum consolandum, ne contingat deceptio, & consolationis loco contristetur amicus. Idcirco Antiphon librum de ratione consolandi scripsisse dicitur. Tres ille amici Iob, Auctore Ambrosio, à Deo reprehenduntur quòd <sup>lib. 3. de offic. c. ult. fine</sup> *egerint scissis vestibus. sparsa pulvere super caput, indicto sibi septem dierum silentio, postea tamen cum loqui cæperunt desipuerunt, & exacerbaverunt potius dolorem Iobi patientis, quàm mitigarunt, unde Ambrosius: Dominus ipse cum à tribus Regibus offensus esset, qui* <sup>ut sup.</sup> *Sancto Iob honorem non detulissent, ignoscere his per amicum maluit, ut amicitia suffragium fieret remissio peccatorū.* Idque continetur in fine libri Iob, Vbi oportet advertere, quanti sit amicum consolari, cum Reges fuerint, & appellentur illi tres amici Iob, quasi regia virtus sit consolari amicum. Deinde quàm sit Deo gratum

G officium



officium consolandi, quandoquidem Deus merito cō-  
 solationis ignouit peccata consolantibus, quemad-  
 modum adiungit Ambrosius. *Profuit illis amicitia quibus  
 obfuit insolentia.*

Non alias memini Christum toties, tamque seuerè  
 suos reprehendisse discipulos, quàm cum sibi in hor-  
 to anxio, & mæsto, & vicinæ mortis timore occupa-  
 to solatium per somnolentiam subtraxerunt. Sic apud  
 Matthæum 26. *Non potuistis vna hora vigilare mecum.*  
 Apud Marcum 14. *Simon dormis?* Apud Lucam 22.  
*Quid dormitis?* Sæpius hoc idem repetiuit cum signifi-  
 catione doloris: duplici quidem nomine, & quòd  
 deerāt officio amicorum, & quòd ipse carebat solatio  
 ad leuandum mærorem necessario, quo carere vix po-  
 terat animus afflictus, & exulceratus. Ex illa negligen-  
 tia discipulorum crescebat dolor, qui eum quiescere  
 non sinebat, compellebatque orationem interrompe-  
 re, & ad discipulos se conferre causa consolationis.  
 Ibat, & redibat: quærebat solat.ũ, nec reperiebat; eoq;  
 significabat quantũ sit in amicorum solatiis momen-  
 tum. Itaque suppleuit Angelus locum discipulorum.  
*Apparuit ei Angelus confortans eum:* Et qui noluit uti  
 Angelorum defensione voluit uti consolatione. Re-  
 futauit Legiones Angelorum; *An putas quia non possum  
 rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plusquam duodecim  
 Legiones Angelorum?* & acceptauit consolationes An-  
 gelorum. Rem vidit Hugo Cardinalis in Lucam c. 22.  
*Iucunda est consolatio, ideo subditur consolatio Angeli con-  
 fortantis eum per verba consolatoria, verbis humanis vsus  
 est Angelus. Venit autem in specie humana, uti notat  
 Lyra, ut constaret Angelum vicem Apostolorum,  
 consolationem subtrahentium suppluisse.*

lib. 4.  
 Conf.  
 42p. 4.

Et quidem dolentis amici vires recreatur, & repa-  
 tur per consolationem, teste Augustino, qui in ma-  
 gno



# DE VOLVPTATE AMIC. 51

igno mærore constitutus - *Reparabant, inquit, me & recreabant amicorum solatia*, idque Marij exemplo declaratur. Latebat ille ut inimicos vitaret suos, & suum sanguinẽ sitientes in ruinis Urbis Carthaginis: ibique solatium capiebat sui casus è ruina Urbis illius quondam Principis, ac Æmulæ Romani Imperii, eoque vitam sustentabat, imo & ipsa Carthago eversa exemplo C. Marij ruentis se ipsam consolabatur. Itaque dum illa è culmine turrium, quæ in altum editæ desolatæ Urbis ruinæ erant, intuebatur Marium deiectum, & Marius cõtra suspiciebat illa fragmina turrium, reliquias tantæ Urbis excisæ, & mutuum ex eò aspectu solatium percipiebat, quod egregie dixit, Velleius Paterculus *Carthago, inquit, intuens Marium, & Marius intuens Carthaginem, alter alteri erat solatio*. Tanta est virtus consolationis, ut etiam inanimata sustentet, ac reparet, qualis erat eversa Cartago.

## CORONIS. PAR AMICORVM

Æneas, & Achates.

### ELOGIVM.

Troia ruens stante felicior: stans ruit in vitia:

Ruens in virtutes surrexit,

De qua dici nequit: *etiam periere*

*Ruina*

Sed contrà: *proficit illa ruinis*

E cineribus renata Phœnix: Extra se melior.

Caput illud avulsum Priami

G 2

Caput

Ænci. 3

Caput Mundo Romam dedit:

Peregrina optimos ciues peperit, inter hos

Par incomparabile

Æneas, &amp; Achates;

Ille pius, hic fidus: Comites indiuidui, curas

Partiri soliti

Cor habuere commune.

Æncid.  
lib. 6.

Lateri propterea adhærebat Achates, ut innueret

Cor Æneæ ad se pertinere.

Ænci. 3

Arcum, &amp; sagittas portare consuevit, vt ageret

Personam Amoris:

Cuius officia exercuit.

Ibid.

Excussit ignem è silice; è nube ceu tonitrus locutus:

Dona Didoni, amandi igniculos,

Attulit,

Æncid.  
12.

Fouit uulneratum Æneam: arma ei præbuit,

Cereus amico;

Hostibus ferreus.

Ibid.

Epulonem ferocem inuenem obtruncavit, & in eo  
iugulauit delicias.

Illud Achatis proprium: secretum.

Hoc ita seruauit, vt in tanto opere

Virgiliano, semel tantum sit locutus.

Et intra nubem ad Æneam,

Quasi Deus è machina.

Neutrius mors enarratur; quod hoc par dignum fuit  
Immortalitate.

EPI-



# EPIGRAMMA<sup>38</sup>

Siue Epitaphium.

**H**ic pius *Aeneas* situs est, & fidus *Achates*:  
Vna fides ambos vinxit amore pares.

*Perpetui comites, quos non potuere profundi*  
*Monstra, nec armorum dissociare mina.*

*Mutuus usus erat: namque arma ferebat Achates,*  
*Aeneas pretium rursus amore dabat.*

*Exitit Aeneas fortis, pretiosus Achates:*  
*Aeneas alter erat, gemmeus alter erat.*

*Hospes, in ambobus typus est expressus amici;*  
*Splendet in ambobus cum pietate fides.*

*Hi duo sunt Troiae monumenta, & pignora Romae.*  
*Hic tumulus geminae, nidus & urbis adest.*

*Felix vna fuit Troiae Fortuna: Fuisse.*  
*Nam melior postquam desit esse, fuit.*

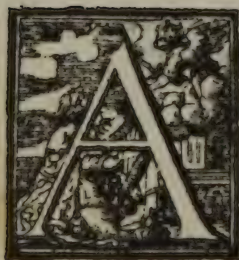
De

54  
De similitudine, an, & quatenus ad  
Amicitiam requiratur?  
LECTIO QVINTA.

*Ad textum Aristotelis lib. Ethic. cap. 2.*

Διαμεισβητεῖται δὲ περὶ αὐτῆς οὐκ ὀλίγα. Οἱ μὲν γὰρ ὁμοίᾳ τὰ τινα τιθέασιν αὐτὴν, καὶ τοῖς ὁμοίοις, Φίλους. Ambigitur circa ipsam non parum. Quidam enim ponunt eam esse similitudinem quandam, & similes amicos. Οἱ δ' ἐξ ἐναντίας. Alii contrā. καὶ Ἡράκλειτος τὸ ἀντίξουν συμφέρον; Et Heraclitus contrarium idem vtile, καὶ ἐκ τῶν Διαφερόντων καλλίστην ἁρμονίαν. Et ex dissimilibus pulcherrimam harmoniam existere.

DOCUMENTVM V.



Amicitiam esse vim quandam sympathicam. Ratione, ac libertate indigere. An cum inanimis & brutis iniri possit? An cum Angelis, & Deo? Ex similibus, & dissimilibus constat. Suadetur elementorum, & harmoniae exemplo. Nimia similitudo nocet amoris. Hec non tam est causa, quam effectus Amoris. Vti Mors omnem tollit differentiam, ut extinguat, aqua evertendo: ita & Amor aufert inaequalitatem, ut coniungat, aequus seruando. Amicitia similes facit, non inuenit. Exemplis ostenditur sacris, profanis. Similitudo in natura iuuat Amicitiam. Absque illa imperfecta sunt, & remedia, & solatia: idque & Iacob cum Angelo luctantis, & percussi, & Christi ab Angelo confortati, & postea contristati argumentis probatur. Par  
Ami-



DE SIMIL. ET DIVERSIT. AMIC. 55

*amicorum adducitur. Damon, & Pythias. Cum Elogio, & Epigrammate.*

**V**ulgò dicitur amicitiam ex similitudine oriri. Aristoteles ponit aliorum sententias: nihil definit. Mihi illud videtur. Amicitiam à sympathia potius, quam à similitudine proficisci. Experimur enim nos amore quodam prosequi personas, etiam incognitas, & externas, in quas incidimus nulla alia ratione, quam innata quadam, & occulta animi propensione, adeo ut cum inter se ludunt, aut dimicant, alteri potius, quam alteri desideremus victoriam. Imo & Amasis sæpe minus ridet facies magis pulchra, & minus pulchra placet; adeo, ut non tam quòd est bonum, & pulcrum, quam quod nobis est congruum, aptumque approbemus. De quo argumento Augustinus iuuenis libellum composuit, quem de pulcro, & apto inscripsit, qui magno rei publicæ litterariæ damno perijt. Apparet hinc altiore esse amicitiae fontem, quam similitudinem. Quare non temerè dixit Horatius

*Vtrumque nostrum incredibili modo  
Consentit astrum*

Ode 17  
lib. 2.

Et Persius

*Nescio quod certè est quod me tibi temperat astrum.*

sat. 5.

Ceù à genesi proueniat amor, & amici in astris numerentur. Ut tota res constet à capite ordiendum. Inter ea, quæ ratione pollent, & ea quæ sensu carent amicitia esse non potest: nam ut hæc amentur, redamare nequeunt, quemadmodum docet Aristoteles hoc in lib. c. 2. adducto exemplo Vini, quod nos charum habemus, nec illud ramen charos habere nos potest. Hinc est, ut quæ sensu gaudent, & ratione destituuntur capacia non sint amicitiae, quales sunt homines, & animantes inter se. An vero inter ea in quibus

est



est intellectus, & voluntas, & si genere toto differant, exerceri amicitia possit: quæstio est non inutilis, ut puta inter Angelos, & homines: nam hi amare, & redamare & sciunt, & valent. Negare certe non ausim; cum præsertim videamus Angelos nobis esse destinatos ad custodiam, & tutelam, nostrique curam agere, & in Sacris litteris Angelus Raphael amici partes obierit, & assidua Angelorum cum hominibus conuersatio in Sacra Scriptura, & in Sanctorum historijs multis testata exemplis reperiatur. Quinimo Dei cum homine amicitia in ijsdem scripturis sæpe monstretur nixa amatione, ac redamatione. Vnde Sancti homines *amici Dei*, & habentur, & nuncupantur, quamuis amor Dei erga homines sit gratia liberalis, capax tamen illius est homo, quod per eandem gratiam ad redamandum aptus sit. Quare Christus amicos nos vocauit homines *Vos amici mei estis. Vos autem dixi amicos.* Imo & eos amore coniunctos ad vnionem quandam inter se, similem suæ cum Patre euexit, cum optauit: *Vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus.* Ex quo deducitur non esse opus similitudinis in natura, vt existat amicitia, sed solius rationis. Conuenientior tamen, & iustior erit, quæ exercetur inter similes natura, vt homines, & in communi sententia, quæ tenet multas esse species infimas Angelorum inter Angelos. Nam difficilius hoc erit in schola Thomistarum, qui non patiuntur indiuidua eiusdem speciei in Angelis sustineri. Ceterum nonnulli similitudinem quamdam ingeniorum, & morum ad amicitiam exigunt. At non opus est, me Auctore, hac similitudine, cum experiamur multos ingenio, ac moribus diuersos amicissimos inter se esse, & in Historijs legamus fuisse. Imo sæpe amorem dissimilitudo conciliat, veluti inter se elementa consentiunt, cum pugnent diuersis qualitatibus,

Ioan.  
15

Ioan.  
13.



DE SIMILIT. ET DIVERSIT. AMIC. 57

tibus, & affectionibus. Nec iucunda existeret harmonia, nisi ex diuersis constaret vocibus, & acuta cum grauib. miscens varios aequabiliter consentans esliceret. In his triumphat amor, qui diuersa copulat. In illo Curru <sup>Ezech.</sup> Ezechielis erat summa animalium maximè diuerso-  
rum concordia, adeo vt cum iugalia essent, & vnà currum ducerēt, diuersitas foueret concordiam. Nempe vi amoris. Erat quippe in eo curru aspectus hominis ad speciem electri, velut aspectus ignis, quæ duo symbola sunt amoris: electrum quippe trahit, & ignis inflamat amore, cui illa diuersitas animalium ser-  
uiebat, varietate in vnum coeunte. Vbi perfectà omnino similitudo est imperfectior est amicitia, quæ similitudine minuitur, dissimilitudine crescit. Exaggerat Scriptura amicitiam Davidis, & Ionathæ exemplo <sup>2. Reg.</sup> amoris mulierum <sup>1.</sup> *Super amorem*, inquit, *mulierum*. Significans hunc esse maximum, vti notat Abulensis <sup>Abul.</sup> ibi. Quare? Nō erat perfectus amor inter Ionatham, & Dauidem? Sanè perfectus erat, sed ad indicandam perfectionem ait Scriptura superasse amorem perfectissimum, qualis est inter virum & mulierem, quo nullus maior esse potest, quia constat ex similitudine naturæ, & dissimilitudine sexus, quæ diuersitas est incitamentum amoris.

Huiusce rei documentum esto illa collatio vestium Iosephi Gen. 37. cum veste Christi Luca 23. Vestis Iosephi erat polymita diuersorum colorum. *Fecit ei Pater suus tunicam polymitam.* Vestis autem Christi erat albi vnicolor. *Indutum veste alba*, nempe ab Herode. Illa ergo diuersi coloris erat amici ad amicum, ista vnius coloris ad inimicū, versicolor Iosephi innuebat amorē Patris: vnicolor Christi indicabat odium Tyranni. Quod amor delectatur diuersitate, non similitudine. Non ergo est excludenda, imo aduocanda ad amorem diuersitas.

H

Illud



Illud compertum est, amicitiam causam esse similitudinis, & æqualitatis, & pares amantes facere, quod affirmat Tullius in Lælio. Tollit itaque discrimen dignitatis, conditionis, fortunæ, sociat amicos ut in vnum coalescant. Eo Amor mortis (quis credat?) similis, quòd sicut hæc æqualitatem inter omnes etiam inæquales inducit, & omnes sua falce metitur, & metit, & in vnū fascē colligit, ita & amor suo vinculo nectit omnes, & colligat, & æquales reddit. At mors id præstat separando, Amor iungendo. Mors euertendo, Amor ædificando; Mors dissoluendo, Amor nectendo, & copulando. Audiamus Poetam de morte.

Horat. *Pallida mors æquo pulsat pede*  
ode 4. *Pauperum tabernas, Regumque turres.*  
lib. 1. *Ausculremus alium.*

Ovid. 3. *Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur*  
Me. am *Maestas, & Amor.*

Mors æquat Reges, & subiectos. Nobiles, & obscuros: iuuenes, & senes, miscet coronas, & galeros, sceptras, & baculos, gladios, & calamos, & in vnum aceruum coniicit. Amor æquat Principes, & subditos, optimates, & populares, doctos, & indoctos. Togas sagis, Purpuras abollis, Tiaras pileis coniungit. Excipe finem, cætera conueniunt morti, & auctori, mors quippe eò tendit vt dissipet, Amor vt seruet. Finis mortis cinis est. Amoris vita. Mors incedit metendo. Amor nectendo. Exæquauit amor Nestorem Agamemoni. Phanicem Achilli. Apellem Alexandro. Phajereum Ptolomeo. Cyneam Pyrrho. Panatium Scipioni. Virgilium Augusto. Horatium Mæcenati. Omne discrimen fortunæ sustulit, ut maiestatem cum amicitia coniungeret. Amoris peritus Ionathas nihil prius fecit, quàm spoliare se vestibus, & armis, quibus se Principem ostentabat, ut discrimen tolleret inter se, & ami.



& amicum Dauidem : qui eis indutus repræsentabat Principē Ionathan , qui sibi postea vestes alias similes accommodauit , ut alter alterum referret . Idem præstitit Alexander erga Ephestionem sibi charissimum , quem quòd vidit fulgētem auro , micantem gemmis , Regio insignem cultu Sisigambis Alexandrum existimauit . Quæ maximè sunt diuersa ea iungit amor & sociat . Qui discrepantius quàm Hercules robustus , & Omphale delicata ? Amor tamen Herculem euirauit in feminam . Quemadmodum idem amor Achillem in Deidamiam fregit . Nodosam clauam in terebrem colum , & trabalem hastam in tenuem fuscum conuertit . Hunc torquebat qui illam intorquebat . Vbi est amicitia , nulla est dissimilitudo ; quod natura facit in gemellis ut indiscreti sint , hoc agit amor in amicis ut discerni non possint . Quare Iudas producturus Christum signo usus est , quo eum à Discipulis discerneret ? *Quemcumque osculatus fuero ipse est tenete eum .* & dictum præstitit osculo . *Osculatus est eum .* Et cur non satis fuit hoc signum ad Christum penitus discernendum ? cum ipse accepto osculo interrogauerit . *Quem queritis ?* & semetipsum prodiderit clamans , *Ego sum .* ultra osculum voce propria testatus esse se Christum . Præterea quid opus erat his signis ? Nam Christus inter omnes eminebat tamquam Magister , & Pastor , & satis erat cognitus per doctrinam , per miracula , palam quippe prædicabat . & curabat . Insuper maiestas ipsa amoris . & corporis habitus ipsum Christum esse clamabant . Res est plena Mysteriis . Christus nuper Apostolos suo corpore refecerat , & Sacramento illo amoris eos in se conuerterat , & in eos ipse conuersus fuerat *In me manet & Ego in eo .* Peres itaque sibi comites , & similes red iuderat , ut indiscreti essent , & nihil inter se discriminis retinerent , ita ut necesse fuerit eos ,

H a tum

Curt.  
Plac.Matth.  
26.Ioan.  
18.Lucæ  
22.

Ioan. 6



tum inter se, tum ab ipso Christo discernere, ne alius pro alio caperetur.

Iuuat hæc similitudo ad amorem contestandum. Unde Christus solebat se appellare Filium hominis, non Filium Dei, ut eo nomine hominum amorem conciliaret. Non contentus naturam humanam assumpsisse, voluit etiam referre: *Habitu inuentus ut homo*. Else volebat homo, & apparere inuentus uti thesaurus. Noluit phantasma putari, & hoc inter hæreses deputauit, seque veram carnem sumpsisse testatus. Idcirco *Verbum Caro factum* dicitur, ut quod in homine crassius, & grauius esset representaret. Tristari, turbari, mæreretur, lacrymari visus est, ne quis de eo an verus esset homo dubitaret. Spiritum negauit se esse: *carnem & ossa obiecit*. *Spiritus Carnem, & ossa non habet*, gloriabundus, si homo, & crederetur & appareret.

Ioan.  
20.

Et vero vbi deest ista similitudo, societas, & solatiū parum prosunt. Erat Christus ad extremas angustias reductus morte impendente in horto Gethsemani, indigebat confortatione, igitur *Apparuit ei Angelus de Cælo confortans eum*. Adest Angelus consolator, in quo desideratur similitudo naturæ: videamus quid euenit. Post eius aduentum, & confortationem ait Euangelista. *Et factus in agonia prolixius orabat*. Prius ponitur in Sacro Textu officium Angeli consolantis, & posterius: *Confortans eum, & factus in agonia*.

Ponderemus piè mysterium huius loci. Primum constat Angelum confortasse Christum. De modo queritur. Vulgo solet pingi Angelus cum calice in manu, quasi propinans Christo; hoc modo confortabat Christum animando illum ad calicem bibendum, & in manu Angeli fiebat suauior potus passionis ad Christi solatium. Sed quomodo factus est Christus in agonia? quia scilicet Angelus apparebat in specie humana,



DE SIMILIT. ET DIVERSIT. AMIC. 67

mana, ut ait Lyra, & habebat se ad modum consolantis; consolabatur, sed non compatiebatur; quia reuera Lyra  
hic, non erat homo, sed Angelus, & Spiritus gloriosus, unde potest dici, quod non erat perfectus consolator, quia non erat patiens doloris, qualis est homo passibilis, & mortalis. Adeo ut Christus hoc sensu dicatur à Paulo *posse compati infirmitatibus nostris* propter assumptam humanitatem, sic enim ait ad Hebræos cap. 5. *Non enim habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris*; homo enim factus dolet, & compatitur. Idcirco ipsemer, ut ponitur in hoc eodem cap. veniebat ad discipulos tuos semel, & iterum, quasi in eis vellent compassionem, & consolationem proportionatam, & cum dolore coniunctam inuenire. Confortabat verò Angelus, sed desiderabatur in eo vera humana natura ad officium compatiendi, quanquam ei non deesset reliqua virtus ad confortandum. Tantum valet ad perfectam amicitiam similitudo naturæ.

Amicitia hic effectus est, non alterius affectus, qui proveniat ab alia natura, & conditione. Congruentia requirenda est naturæ ad naturam, & mutua amatio, & redamatio, qualis inter dissimiles natura esse nequit. Alio exemplo rem declaro. Iacob veniens è Mesopotamia cum suis, & familijs, & facultatibus. cum inaudisset fratrem suum Esau, quem tunc inimicum putabat, cum viris quadringentis obviam sibi venire per- Gen. 32 tinuit, ne quid ab eo damni pateretur. Igitur diuisis turmis, & præmissis muneribus expectavit fratrem, Esau, & mansit solus. Interim descendit quidam vir, & *luctabatur cum eo usque mane*. Cōsolatoria erat illa species luctantis Viri, qui sanè Angelus erat, & Deum representabat. Igitur ea lucta erat species quedam futuræ colluctationis cum fratre Esau, ad quam cum ille luctator præparabat, ac exercebat, & spem afferens, in  
amo.



amorem esse vertendam concertationem cum Esau. Itaque amorem profitebatur amplexando Iacob, & amplexu euentum felicem significando. Amicè igitur luctabatur. Expectemus euentum. Accidit vt ex illo complexu Iacob vulnus acceperit & clausus euaserit. *Tetigit, quippe Angelus, neruum femoris eius, & statim emarcuit. Ipse vero claudicabat pede.* Quorsum istud? si luctator ille amico veniebat animo, & complexu declarabat affectum auxiliantis, & ad pugnam erudientis Iacobum, quomodo percussit amicum, & læsit? Responsio pendet ex notitia personæ luctatoris: erat Angelus alterius naturæ homini dissimilis, aberrauit ergo a remedio, & solatio, & leuamentum conuertit in tormentum. Non erat congruens solatium ab eo cuius incongrua erat natura. Deerat amicitiae fundamentum; non potuit alienus officium amici implere, species erat hominis res Angeli. Igitur solatium fucatum, & speciosum fuit, non proprium, nec verum. Damnum accepit Iacob, non adiutorium, quia diuersa natura diuersum præstitit effectum. Amplexus Angeli attulit detrimentum, qui si foret hominis, luctum, & remedium attulisset. Talis fuit amplexus Etan capite sequenti, qui pacem & salutem peperit Iacobo, quamquam videretur ab inimico venire, quia inter vtique erat similitudo naturæ & consortium sanguinis: *Amplexatus est eum, ait Textus, & addit stringensque collum eius & osculans flevit.* Esau amicus ex inimico lætus virtute amoris, & postea appellauit Fratrem, redditis muneribus, quæ Iacob amanter obtulerat. *Ilabeo plurima frater mi tibi sint tua.* Verum urgente fratre penè multus dona recepit, sed comitem se obtulit. *Gradiamur simul,* custodem se præbens Fratri, quod est munus Angeli, & nullo prætermisso amici officio eum beneuole tractauit, naut ad eum Iacob di-

Gen. c.  
33



DE SIMILIT. ET DIVERSIT. AMIC. 63

dixerit. *Sic vidi faciem tuam, sicut vultum Dei: non solum Angeli, sed etiam Dei. Ultra Angelum progressus est Esau benefaciendo, Deum repræsentavit. Itaq; Iacob in Angelo, qui præseferbat speciem Dei vidit vultum ferientis hominis, & in Esau homine vidit vultum liberantis, & auxiliantis Dei. Hinc apparet quomodo exigatur inter amicos, & quò tendat, & quatenus procedat similitudo.*

CORONIS  
PAR AMICORVM

Damon, & Pythias.

Amore & animo pares: Fortuna dispares:

Damon reus peractus destinata

Necis die;

Pythias liber: anxius tamen vicem amici Damonis.

Hic cum inflam proficiscendi

Ad suos commendandos

Moram

Ab Rege postulasset. Impetrauit. Ea lege

Vt vadem pro reditu

Daret.

Præsto fuit Pythias vadenti amico vas,

Translato in se periculo

Fidus futurus.

Fidem suam Damon cum osculo Pythiæ

Obligauit.

Imminente decretorio die spes, & metus

Agitabat urbem: vulgus

Malè ominari,

Py-

Pythias bene sperare. Effluxit tempus,  
 Illuxerat: nec spei  
 Lux erat.  
 Nempe ad tam clarum facinus adulta opus fuit  
 Die.  
 Hora præstituta, cum iam paratus laqueus esset  
 Pythiæ collo inferendus  
 Sistit se Damon  
 Et inserit collum.  
 Plaudente turba, vno Pythia gemente.  
 Repetiit tamen prius fidem datam Damon,  
 Ceu pignus reciperet.  
 Quam ubi reddito osculo, accepit: liberum dimisit  
 Vadem, planè inuitum.  
 Stupuit Rex, & vtrumque liberum esse iussit,  
 Magna amicitiae gloria, quam vitæ ambo  
 Prætulērunt.  
 Addidit pretium Rex, precatus, vt se ad amicitiam  
 Tertium adscriberent.  
 Ægre id concedere visi sunt, sed permiserunt  
 Ne ingrati viderentur.

## EPIGRAMMA.

**C** Prærogo, Damonem Regis non sustulit ira,  
 Qui vade dimisso iam reus vnus erat?  
 Nam quia communis fuerat vita vna duobus,  
 Hoc moriente alius commoriturus erat.  
 Cum reus ergo foret patrati criminis vnus,  
 Non poterat iusta plectere morte duos.  
 Tanta fides Regem præstrinxit amore duorum:  
 Æmulus obtinuit tertius esse Comes.  
 Oblitasque sui posita feritate tyrannus  
 Ante ferox odijs, egit amore Patrem.

De



85  
De Amicitia Iuuenum, & Senum.

LECTIO SEXTA.

Ad Textum Aristotelis lib. 8. c. 2. Ethicor.

καὶ τοῖς δὲ πρὸς τὸ ἀγαπᾶσθαι, καὶ πρὸς βουτέρας  
πρὸς πατρίαν.

Adolescentibus conducit Amicitia, vt non peccent:  
Senibus vt colantur.

DOCUMENTVM VI.



Iuenum erga Senes reuerentia. Senum  
erga iuuenes cura. Alcibiades, & Socra-  
tes exemplo sunt. Audire & obaudire  
Senibus oportet. Quāti sit sensus auditus  
ad fidem, ad doctrinam. Christus multis  
docuit. Senum voces oracula. Eorum  
consilia capienda. Iethro probauit, & A-  
neas. Senes minime falli solent: iuuenes solent. Id Iosue, ac  
Moyses præstant. Cur Moysis facies cornuta? Intellectus bonis  
consilijs tractandus. Qui contemnit Senum consilia, & moni-  
ta perit. A Roboamo, & Achabo documenta petuntur. Corre-  
ctionem pertinere ad Senes Heli monuit, punitus, quia spreuit.  
Qui eam detrectant peccant. Doctrinæ veritas Sacra est ha-  
benda, nec immiscenda negotijs secularibus. Id Christus, &  
Eliseus verbis & factis docuerunt. Lacedæmonum in senes  
obseruantia commendatur.

CORONIS

Par Amicorum

Pirithous, & Theseus.

I

CAM



**C**um temeritas, inquit Cicero, sit florentis ætatis, prudentia senectutis, & monendi sæpe sunt, & obiurgandi amici adolescentes, & hæc accipienda amicè cum beneuole fiunt, vt idem ait in Lælio. Hanc doctrinam tradiderat diuina Sapiencia Leuitici 10. Coram cano capite consurge, & honora personam senis. Est quippe, vt ait Iob: in antiquis sapientia, & in multo tempore prudentia. Iure Sanctus Petrus: Adolescentes, inquit, subditi estote Senioribus. Iuuenes enim debent se gerere prudenter: prudentia vero requirit experientiam, secundum Aristotelem lib. 1. & 6. Ethic. quam per ætatem habere non possunt; oportet hanc mutuari à senibus. Partes Adolescentis sunt audire Senes: Senum loqui, & docere Adolescentes. Sociates dicere solebat se ex Alcibiade nihil velle præter aures. Erat hic Adolescens deliciæ Urbis Atheniensis propter eximias corporis, & animi dotes, quibus cum plerique frui cuperent, vnus Socrates, qui altam eius indolem nouerat, & in vtram partem inclinaret multum aut prodesse, aut prodesse Reipublicæ posse videbat, id tantum curabat, ne quid peccaret, & obaudientem sibi habere volebat. Per aures quippe intrat, & influit in animum, doctrina: solas eas sibi dari ab Alcibiade moralis Philosophus cupiebat. Egregius, & diuinus Magister morum Christus, magnum momentum in auribus posuit. Primum ipse perfectum aurium sensum sibi attribuit apud Psalterem: Aures autem perfecisti mihi. Imo, & totus compositus ex auribus videbatur, secundum aliam lectionem. Corpus autem aptasti mihi: ceu artus verterentur in aures, Verbum erat ad loquendum, & auris erat ad audiendum. Argus, totus erat oculus: Christus, totus auris. Tanti fecit auditum, vt in sua Passione cum omnia tormenta passus esset, & nullam partem



DE AMIC. IUVENVM, ET SENVM. 67

partem sui Corporis vacare cruciatu permisisset, aures tamen illasas omnino esse, intactasque voluerit. Caput spinis dedit, genas alapis, os felli, collum funi, latus lanceæ, manus, & pedes clavis, tergum flagellis, ne oculis quidem pepercit: velamine tegi, obducique permisit. Solas aures carere cruciatu voluit; nusquam legimus eas fuisse vel vulneratas, vel obturatas, doctrinæ reuerentia, quæ per aures ingreditur, & cum Verbo est coniuncta. Aperiebat aures, & sanabat, non claudebat, nec ledebat. Clamabat *Epheta*, id est, *aperire*, ut doctrinæ locus esset. Tandem Malchum, sanavit à vulnere accepto, & aurem amputatam restituit, Petrumque reprehendit, quod aurem violasset cum esset futurus Pastor, & Præceptor, quem oporteret servare aurem, non perdere. Alienum erat à Magistro vulnus inferre auri. Nec illud vacat Misterio, quod vulgo creditur Serenum Malchum cum fuisse, qui lanternam manu præferebat, quæ lucem disciplinæ significabat. Non tulit Christus hominem doctrinæ aptum feriri in ea parte, per quam ingreditur disciplina. Ut alii percuterentur tolerari utcumque poterat, non poterat verò; ut homo capax doctrinæ, quæ iam in lanternâ elucebat in aure vulneraretur. Et quidem merito, quia inter sensus primas habet auditus ad fidem. Vnde Ioannes *Audiamus, & vidimus* Ioan. 1. præposuit oculis aures. Hortabatur Pater Discipulos in spectaculo gloriæ, quod oculos rapiebat, ut filium suum Magistrum audirēt. *Ipsam audite*. Redeo ad Alcibiadem. Obseruat in eius vita Plutarchus eum dum Socratem audit, eique obaudiunt, in officio se continuisse, & optimi Civiis, ac Principis partes præstitisse; cum eius consilia, & monita contempnit rempublicam perdidisse. Si Arius Alexandrum, Rufinus Hieronymum; Iulianus Augustinum audire nallent,

Marci  
7.

Luce 12

Ioan. 1.

Matth.

17.

I 2 male



malè non audirent, nec se prauis erroribus inuoluerent. Licentium carum ante Augustini Discipulum fefellit licentia iuuenilis, ne Magistro obtemperaret, quem si auscullaret perfectius vitæ institutum tenuisset. Sunt qui hac ætate imitentur Licentium, & Augustini doctrinæ refragentur, & corrigentibus irascantur. Tantus vir & Propheta Moyſes senem Iethro monentem, & obiurgantem se auscullauit, eique acquieuit, & profecit. Audienda est vox senis venerabilis, cui vox Dei, ac eiusdem Consilia pro oraculis capienda. Dormiebat in templo Samuel Puer, & quidem non

<sup>1. Reg.</sup> longe ab Heli Sene, & Magistro, vocatus à Deo <sup>3.</sup> expectatus accurrit ad Heli, quasi ab eo vocatus esset, negauit hic *Non vocari, inquit, te: reuertere & dormi.* Iterum, ac tertio vocatus Puer adiit Heli, quod sibi omnino persuaſerat ab eo accersitum, cum tamen vox illa Dei esset, non Heli. Cur Samuel credidit se ab hoc, <sup>Lyra.</sup> non a Deo vocari, uti notat Lyra, *Credidit quod à Deo vocaretur.* Scilicet quia senis Magistri vocem habuit pro diuina. Tanta erat erga senem, & præceptorem reuerentia. Non putauit, vel in templo alium præter Heli esse locuturum. Eadem opinio infedit animis etiã Ethnicorum. Talia putabat esse Nestoris Consilia Agamemnon ille Rex Regum apud Græcos, qui cum omnibus imperaret, uni tamẽ Nestori obaudiebat. Æneas Dux pius, & prudens, Nautis in re grauissima consilium cepit. Causam attulit Virgilius

*Tum Senior Nautæ vnum Tritonia Pallas*

<sup>Ænei. 5.</sup> *Quem docuit.*

Senem quippe eum, ac doctum à Pallade nouerat. Præstitit illius consilium.

Fallitur in dubijs Iuuenis: non fallitur Senex, Rem tenet hic, & scopum attingit. Vtri credendum? Senes descendebant de Monte Moyſes Senex, & Iosue Iuue-

ms,



DE AMIC. IUVENVM, ET SENVM. 69

nis, quo tempore populus Vitulum aureum formaue-  
rat, eumque adorandi causa cantu, & plausu celebra-  
bat. Auditus clamor Moysem, & Iosue in diuersas o-  
piniones distraxit. Iosue dixit: *Ululatus pugne auditur in*  
*castris*. Moyses contra: *Vocem*, inquit, *cantantium ego* Exol.  
*audio*. Longè diuersi sonitus, & longè diuersæ opinio-  
nes. A diuerso ingenio vtriusque. Iosue Iuuenis belli-  
cosus putabat clamorem esse militarem. Moyses Se-  
nex mansuetus concentum pacificum. Verum iudi-  
cauit Senex Moyses, non Iuuenis Iosue. Iterum sub-  
iungit Sacer Textus, *Cumque appropinquasset ad castra*  
*vidit Vitulum, & Choros*. Harmonia erat, & concen-  
tus, non vociferatio, nec ululatus. Tam certa est Se-  
num coniectura. *Ætati tribuenda discretio, senectus*  
*prerogatiuam tulit*. Ac obiter noto prudētiam Moy-  
si, qui postea c. 34 prætulit in vultu suo speciem illam cor-  
nutam bifidi luminis, ut se se peccato populi conforma-  
ret, perinde ac peccatum. & penam in se transferret.  
Peccauerat populus fabricando, & adorando Vitulum  
cornutum: ecce Moyses sumpsit speciem Vituli re-  
præsentans in facie cornutum signum. *Cornuta erat fa-* Erocl.  
*cies eius*. Siue quod miserando transtulit in se populi 34.  
sui scelus, siue quod per quamdam speciem iustitiæ  
populi scelus Principi imputabatur. Hoc placet. Ita-  
que reum se luce, & palam fatebatur Moyses Prin-  
ceps, & cornuti Vituli crimen sibi adscribebat. Quid?  
quod cornutus ille splendor Lunam significabat, quæ  
minuitur cum aperit Cornua, ad indicandum, digni-  
tatem Principis minui peccatis subditorum: nisi forte  
quia in Sacris litteris significat Crucem: *Cornua in ma-* Aba-  
*nibus eius*. Innuere voluit Moyses illud Populi facinus ench. 3  
sibi Cruci, ac tormento esse; vel paratum esse se ad  
Crucem pro Populo subeundam in remedium pecca-  
ti, ac in eo Christum referebat, qui pro peccatis  
Mundi



Mundi Crucem. & Mortem est passus.

Redeo vnde diuerti. Consilia Senum admittenda. imo & opranda sunt. Iuuenis de supercilio suo detrahere debet, & obtemperare Seni. Non est id ignominiae vertendum, imo prudentiae, & honorificandum. Nihil minuitur de intellectu cum obsecundatur Sapienti: imò crescit virtus illius cum mactatur in gratiam consiliantis. Modo percipio, quod cecinit Psaltes cum dixit. *Intellectus bonus omnibus facientibus eum.* Difficilis sententia. Quomodo *facientibus eum*? Cum intellectus qualis qualis sit, sit ingenuus a natura omnibus, qui eum non faciunt arte, sed accipiunt natura. Non ergo fit, sed innascitur. Alia est doctrina Psaltris. Docet intellectum in nobis esse, & affirmat bonum fieri à nobis, hoc est meliorem, quando illum sacrificamus consilijs alienis: nam *Facere* significat sacrificare, & huic *facientibus* significat sacrificantibus. Igitur cum quis suum intellectum sacrificat alterius doctrinae, & consilio bonum eum reddit, idque voluit docere David: quemadmodum dixit Paulus: *in captiuitatem redigens intellectum, in obsequium fidei*, docuit intellectum obaudientem fidei captiuari, & seruire Deo reuelanti, in quo libertas summa, & gratia est, quae non officit intellectui, sed proficit. Perficit intellectum, qui eum mactat alienis consilijs. Qui se gubernandum tradit sapienti ducendum eum se praeberet, & sapit. Eum ab eo manu ductus operatur. Inuenit rationem in manu deducentis. Errare nequit: vtiur aliena manu, quasi proprio intellectu. Nota est phrasia illa Davidis *in intellectibus manuum suarum deduxit eos*: cum manus habeant intellectum. Sane; dum alij manu ducuntur ab alijs sapientibus, in eorum manibus intellectum inveniunt; & quot ab ijs consilia capiunt, tot intellectus accipiunt. Redduntur intelligentes manibus,

Psalm.  
110

2. Cor.  
10.

Ps. 77



DE AMIC. IUVENVM, ET SENVM. 71

mus, quia intelligentiarum more gubernant eos, qui sibi obaudiunt. Hæ manus ductrices, sunt intellectrices: quemadmodum enim Cæli ab intelligentiis moventur, ita & homines, qui bona Præceptorum consilia sequuntur ab intelligentiis gubernantur. Propterea dicitur Deus fecisse Calos in intellectu, hoc est posuisse eos in manu intelligentiarum, qui sunt spiritus intellectui, & vtuntur intellectu pro manu. Et sicuti dixit, *In manibus tuis tempora mea*, quia tempora fiunt per motum Cœli ab intelligentiis cientibus Orbes, ita & mores fiunt per tractum bonarum mentium, quæ imitantur intelligentias motrices sphaerarum Cælestium, nempe cientes, & scientes pro tempore eos qui consilio indigent suo, ducere, ac gubernare.

Examinandum tamen est diligenter, à quo veniant consilia. Nam si à Iuene, non sunt salubria, propter defectum experientiæ, vti docet hic Aristoteles, & Cicer. Ciero in Lælio, & Catone. Si à Sene idonea sunt, & utilia. Vulgaris locus est de consilio dato Roboamo Regi 3. Reg. c. 12 quod ei perniciem attulit, quia spreto consilio Seniorum salubri, & salutari, adhæsit sententiæ iuniorum. Luit ergo pœnam suæ temeritatis amissa maxima parti Regni. Supplicium hoc fuit culpæ commissæ à Roboamo in negligendo consilio senum, quibus reuerentiam, & obedientiam præstare debuit. Gessit se Roboam pueriliter erga senes, quemadmodum illi pueri, qui 4. Reg. 2. neglexerunt, & illuserunt Eliseum caluum Senem clamantes per contemptum: *Ascende Calue: ascende Calue*, quasi careret consiliis, qui carebat capillis. Eam iniuriam ultri sunt Vrsi de saltu, à quibus irrisores Pueri fuerunt dilacerati. Calua Senum capita carent capillis, sed abundant consiliis. Capita Iuvenū abundant capillis, carent consiliis.



filijs. Sanſon, & Abſalon documento ſint. Vtrique  
 caſaries longa, & proluxa exitio fuit; ille traditus à  
 Dalila. Hic ſuſpenſus è quercu leuitatis ſuę penas de-  
 derunt. Vnus capillus Senis Prophetę Abacuch valuit  
 plusquam tota illa crinita Abſalonis & Sanſonis ſylua  
 capillorum. Monuit me iſta Caſaries Abſalonis alte-  
 rius præcepti: Videlicet. Non eſſe fidendum con-  
 ſiliis inimicorum, ſed capienda omnino eſſe amico-  
 rum conſilia, qui nobis chari, & cogniti ſunt. In quo  
 grauiter peccauit Abſalon, cum relicto amici Achitophelis  
 conſilio ſecutus fuit Chuſai Arachitę inimi-  
 ci ſententiam. Hortatus fuerat Achitophel Abſalo-  
 nem, vt feſtinanter Dauidem imparatum noctu op-  
 primeret, & quidẽ ſalubriter è re Abſalonis. Verum  
 hic non acquieuit eius conſilio: audire voluit Chuſai  
 inimicum, qui contrã perſuaſit moram, & decepit  
 Abſalonem Interim quippe Dauid fuga ſibi conſulu-  
 it, & tempore capto conflauit copias, quas eduxit in  
 aciem, & oppoſuit hoſtibus, & vicit, pereunte miſer-  
 rimẽ Abſalone, cuius incogitantia fatalis ei exitit,  
 ac ſuis. Stultẽ egit, dum reliquit Achitophelis conſi-  
 lium, cari, & amici; & ſecutus eſt pernicioſum Chu-  
 ſai perfidi, & inimici; ac documentum fuit inimi-  
 corum conſilijs non eſſe fidendum, fidendum ſenten-  
 tiis amicorum. Idque diligenter obſeruandum: vtrun-  
 que, & Achitophelẽ, & Abſalonem ſuſpendio inte-  
 riſſe, alterum in trabe, alterum in quercu. Ambo mor-  
 tui in aere ſuſpenſi, Abſalon propter leuitatem pro-  
 priam, Achitophel propter leuitatem alienam. Capi-  
 tale inter cetera crimen Regis Achabi fuit nolle cor-  
 rigi à Propheta anonymo lib. 4. Reg. cap. 20. vbi dici-  
 tur *Audire contemnens, & furibundus*. Inter furioſos nu-  
 merandus eſt, qui correctionem detrectat. Docilis  
 eſſe debet, qui vult proficere. *Erunt omnes doſibiles Dei,*  
 quę



# DE AMIC. IUVENVM ET SENVM. 93

quæ singularis est virtus. Hanc postulabat à Deo Sa- 3. Reg.  
lomon sapientissimus: *Dabis seruo tuo cor docile, & ille* 3.  
sapiens, qui Astringicem sibi sapientiam habere opta-  
bat. *Da mihi Sedum tuarum astringicem sapientiam, quia* Sap. 9.  
docilitatem partem sapientiæ esse ducebat. Ille Sa-  
piens, qui docilis. Propterea Christus clamabat, *Qui* Luc. 8  
*habet aures audiendi audiat*, optabat homines dociles,  
promptos ad audiendum. Quid tamen sibi vult illud  
*Aures audiendi*? Aurium quippe est audire non videre,  
nec tangere. Latet doctrina; sunt enim quidam, qui  
habent aures, sed audire nolunt, nam obstinati nolunt  
corrigi, nec audire obiurgantes. Audiunt, sed non  
curant, aliud agunt, cum audiunt. Vident, gustant,  
odorantur, tangunt, non habent aures audiendi, quia  
non sinunt aures officio suo fungi, habent aures resi-  
stendi, non audiendi, corripi nolunt. Subtrahunt au-  
ditum. Ingens profecto scelus est nolle corrigere, &  
nolle corrigi. Delinquent Senes si non corrigunt.  
Peccant Adolescentes, si negligunt correctionem.  
Adeoque qui male corrigit ingentis culpæ reus sit Hoc  
nos docuit Scriptura 1. Reg. cap. 2. ubi habet, *Sermo Do-*  
*mini erat pretiosus in diebus illis, nec erat visio manifesta.*  
Erat, inquit, rarus, & non frequens, ut antea. *In diebus*  
*illis*, idest tempore Heli sacerdotis. Lecto Sacro Tex-  
tu causam inquirenti huiusce defectus sermonis, & 1. Reg.  
visionis manifestæ Dei, illud occurrit. Heli Sacerdo- 2.  
tem, ut habetur proximo capite, defuisse debita corre-  
ctioni filiorum, & filios eam contempsisse; nam si il-  
le hos serio, & seuerè increparet, ij fortasse à suis sce-  
leribus, quæ ibi commemorantur grauissima, abstine-  
rent. Quare peccauit grauiter Heli, & Deum à se ab-  
alienauit, & quasi foret extraneus, qui linguam non  
intelligeret, cum eo minimè Deus loquebatur: nam  
Heli extraneus sonat, Egregiè Rhabanus Maurus. Heli

K in.



Rabar. *interpretatur extraneus. A Deo enim alienus est qui subditos*  
 apud *non corripit. Omiserat doctrinam correctionis, amisit*  
 Hugon. *doctrinam reuelationis: nec erat visio manifesta. Am-*  
 Card. *bulabat in tenebris, nec quid euenturum esse sciebat.*  
 Opus erat, vt Samuel futura sibi reuelaret nomine Dei  
 loquentis. Agebatur eius negotium illo ignorante  
 quid ageretur, nec sibi cauere poterat *a negotio pere-*  
 Pl. 90. *ambulante in tenebris.* Nam defectus correctionis  
 plerumque coniunctus est cum negotiatione. Quippe  
 quod ille qui non vult corrigi confugit ad negotiatio-  
 nes, vt occultet errores suos, & euitet correctionem.  
 Contra hos insurgit Dominus, qui non patitur in do-  
 mo sua, in schola sua huiusmodi negotiationes. Mat-  
 th. 21. Ingressus templum, vbi docere solitus, inuenit  
 ibi vendentes, & ementes, & indignatus facto flagello  
 de funiculis eiecit eos: ac in primis exarsit in alios, qui  
 mensas numorum, & cathedras Columbarum expo-  
 suerant. Auctores hic mensas illas, & cathedras do-  
 ctrinas sacras interpretantur. De Columbibus patet, quæ  
 significant spiritum Sanctum, & cathedras sacrarum  
 litterarum indicant. Mensas Hugo Cardinalis intelli-  
 git Sacras Scripturas. Vtrasque euertit Dominus. *Mensas*  
 Hugo *numulariorum, & Cathedras vendentium Columbas ait E-*  
 Card. *uangelista, euertit, eodem verbo usus.* Quare? ratio est  
 inc. *in promptu apud Ioannem cap. 2. Nolite, inquit, facere*  
*domum Patris mei, domum negotiationis.* Prohibuit nego-  
 tiari circa veritatem doctrinæ. Non est negotium do-  
 ctrina. Euertit doctrinam, qui eam in negotium vertit.  
 Præterea vsus est illo verbo Euangelium, vt indicaret  
 negotium facessere ludicibus, qui cum ijs habent su-  
 per doctrina negotium. Columbae dictant è Cathedris  
 oracula spiritus Sancti. Audienda sunt hæc, & acci-  
 pienda citra negotiationem. Idcirco quæstiones de  
 veritate alienæ sunt ab Aula, & Palatiis. Contrahen-  
 da



DE AMIC.IUVENVM, ET SENVM. 79

de ad Scholas, & templa. Vnde Christus *Eram*, inquit, *Marci*  
*docens in Templo*. Disertè posuit *templum*, ut alios locos *14.*  
excluderet profanos. Quod exemplo præstitit coram  
Pilato, & Herode. Nam Herodi nihil respondit. Pi- *Lucæ*  
lato quærenti *Quid est veritas?* Responsum non dedit. *23.*  
*Ioan.*  
Cum ipse, & veritas, & verbum esset, noluit tamen *18.*  
eam in Aula, & Palatio prædicare, quòd erat locus alien-  
nus. Absurdum igitur erit quæstiones ad veritatem, &  
doctrinam spectantes, à Sacris locis ad alienos, & pro-  
fanos euocare. Ibi definiendæ sunt, vbi Doctores, &  
Professores sunt. Quemadmodum & correctiones, &  
adhortationes intra Ecclesiam fieri debent. *Dic Eccle-Matth.*  
*sic*, ait Christus, non Aula, non Palatio, vbi negotian- *28.*  
dum, non docendum. Illustre testimonium est illud  
lib. 4. Reg. c. 4. vbi inducitur Propheta Eliseus loquēs  
ad mulierem hospitem, quæ domi ei suæ habitacu-  
lum præparauerat. *Eccē*, inquit, *sedulo ministrasti nobis*,  
*quid vis vt faciam tibi?* *Numquid habes negotium, & vis vt* *1. Reg.*  
*loquar Regi, sine Principi Militis?* Distinxit Propheta in- *4.*  
ter doctrinam, & negotium: non obrulit operam suam  
ad doctrinam, sed ad negotium, quia doctrina nec ad  
mulierem, nec ad Aulam pertinebat. Remisit negotia  
Regi, & Principi, doctrinam sibi & Sacris reseruauit.  
Huiusmodi negotiatio facit, vt Iuvenes errantes con-  
remnant Senes emendantes, nec se ab ijs argui, & cor-  
rumpi patiantur. Deterreat illos consilium Sapientis. *Leuic.*  
*Coram Cano capite consurge*: sed hodie non assurgitur se- *10.*  
nibus, sed insurgitur in Senes; adeo vt desideranda sit *Plur in*  
*Apoph.*  
Lacedæmonum Respublica, in qua sola expediebat se-  
nescere, & in qua Lyfandro auctore affirmat Tullius *Cic. in*  
*honestissimum fuisse domicilium senectutis.* *Caton.*

# CORONIS PAR AMICORVM

## Pirithous, & Theseus.

Candidatus apud nigros manes Pirithous;  
 Imo & Proserpine  
 Procus procacissimus.  
 Plutonis rivalis.  
 Amicum eò inuitauit Theseū monstrorū domitorē;  
 Sperans inuentum iri ab eo  
 Filum ad Stygios  
 Mæandros euoluendos.  
 Errauit vterque: nam Labyrinthi errores  
 consumpserant filum.  
 Deinde cum Cerbero, non cum Minotauro  
 Res futura.  
 Stricto ferro aggressus est vmbas, quæ aurea rami  
 Fatalis vmbra  
 Flectendæ.  
 Nam & inferi flecti nescii  
 Capiuntur auro.  
 Charon naulo fraudatus Cèrbero ingruētes tradidit;  
 Cerberus qui ossa medicata erat  
 Sopiendus stultè gladio  
 Petitus.  
 Ergo irruit in Pirithoum triplici rictu ferox;  
 Dilaniavit.  
 Et ossam ex eo fecit:  
 Et stropham cruentam lussit.  
 Theseus accurrit: quem bis seruauit, quòd amicum cens

V. 111.



*Vmbra sequebatur.*

*In vmbRARum loco vmbra profuit agere: extra Solē.  
Manes ei dederunt manus.*

*Pirithoum trecentæ catenæ vinxerunt: nequid  
audax vmbra moueret.*

*Theseum amicus Hercules liberauit. Et hoc datum  
A Manibus amicitia*

*Illi qui parcere nesciunt, amicis pepercerunt. Adeo  
Amicitia etiam apud inferos  
Dominatur.*

## EPIGRAMMA:

*V* *Tibi nata Iouis fieret Proserpina coniux,  
Pirithous Stygios ausus adire lacus.*

*Thesea magnanimum Comitem ius fecit amici:  
At diuersa tamen Sors vtriusque fuit.*

*Pirithoum centum vinctum tenuere catena:  
Thesea amicitia liberat alma fides.*

*Cui ius non vnaquam, non fas fuit, insipius Orcus  
Duxit amicitia ius violare nefas.*



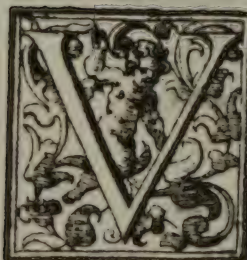
# 78 LECTIO SEPTIMA

*Ad textum Aristoteliscap. 4. lib. 8. Ethic.*

## De raritate Amicorum.

Ολίγοι γάρ οἱ τοιοῦτοι. *Pauci enim tales amici. & Rursus lib. 9. cap. 10. Ουδέ γάρ εὐδέχασθαι δοκεῖεν ἄν, πολλοῖς εἶναι Φίλον σφόδρα. Non enim videatur, natura ferre, ut quis sit multis valde amicus. Præterea τοῦ το δὲ πρὸς ἑνα. Hoc autem ad vnum fit.*

### DOCUMENTVM VII.



*V*nio gemma symbolum vnitatis Amici, & pretij ob raritatem. Pauca amicorum Paria: in multis sæculis. Duo sunt & iusti, & necessarij. Tertius Amicus. Tertius Cato. Non habendus nisi per miraculum, vti Raphael Tobia. Copia in amicis noxia. Angelus custos vnus. Typus amicitiae: Danielis loco probatur. Confirmandus tum Sacris, tum profanis. Solatium, & remedium ab vno non à multis Iobi exemplum confirmat. Ioannes Evangelista germanus Christi amicus. Ex duobus vnum conflare docent Angeli ad sepulchrum. Raros amicos esse cum Saul accurrens ad Samuelem mortuum tum Christus suscitans Lazarum significarunt. In Politicis plures Amici admittendi.

**Q**ui ad Orientalem plagam vidit parturientem, concham, hianti ore Cœlum anhelantem, & Auroræ roridam lacrymam in apertum sinum accipientem, eaque gravidam sese claudentem, & in vdo vtero gemmeum fatum formantem, & audio nisu vnionem



## DE RARITATE AMICORVM. 79

nionem pretiosum parientem : is demum aspexit expressam amicitiae nascentis imaginem. Vnio quippe vnus, & figura rotunda excludens consortium, & tangens, & tactus in puncto, quo pungit socium, & semonet ne se alteri commisceat, & perdat raritatem : solitudine contentus, & peregrinitate ad pretium, quamuis non excludat alterum parem, diuersum tamen, & separatum, quod ex similitudine duplicat pretium, exclusa vnione cum sit vnio, vnus secum, seiunctus ab alio, vt sine altero naturam seruet, similitudinem desiderat, ex qua pretium augeatur. Plures tamen non expetit. Satis est enim vnus, & par, ne inter multos raritas pretiosa pereat. Itaque gemma est vnio, quae geminatur ex altero, sed gemit in pluribus, cum sit communis. Nec enim amicitia complures patitur : vnus ei amicus satis est, & alter altero contentus viuunt, vt docet Aristoteles lib. 8 c. 7. & lib 9. cap. 10. Amicitia, inquit, est nimis amor, & hic ad vnum tantum naturaliter tendit. Monstruosa est amicitia plurimorum. Duos exigit; quantum satis est, vt sit amor mutuus ex amatione, & redamatione conflat. Itaque vnio symbolum est amici: vnus dimidium valet: duplex duplum. Duo amici iustus est numerus: idcirco par amicorum celebratur. Copia nocet amantibus. Quid enim, inquit Ambrosius lib. 3. de officiis, c. 16. Est amicus nisi consors amoris: vt vnum velus fieri ex duobus cui te tanquam alteri committas in quem sensum laudat Augustinus illum versum Horatii

Arist.

Ambr.

Lib 4.  
Conf.  
cap. 4.

*Et serues animæ dimidium mea.*

Amicus est alter ego, singularis non multiplex. Itaque duo constituunt iustum, & necessarium amicorum numerum. Pauca, inquit Cicero, ex omnibus seculis nominantur paria amicorum. Hercules, & Theseus; Orestes & Pylades; Damon & Pythias; Aeneas & Achaes; Natus

In Lel.



sus & Euryalus; Lælius & Scipio . Impari numero  
 gaudent alia: Amicitia pari. Deus adorandus vnus na-  
 tura trinus personis, quod adoratio inuoluit reueren-  
 tiam. Amicus par amandus ob vnionem amoris . Hoc  
 canr. 2 docuit sponsa diuina *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Vnus  
 canr. 1 vni. Locus indicat vnitatem: *Inter vbera mea commora-*  
*bitur*. Ibi situm est cor. Vnum cor amicorum concor-  
 dia. Hæc harmonia amicitiae fit ex animarum vnione,  
 1. Reg. 18 non corporum. Propterea Ionathas dilexit Dauidem,  
 18 *quasi animam suam*. Eam sibi *Conglutinauit*, ne plures ad-  
 mitteret. Tres vnâ coniuncti, Geryones sunt, monstra  
 Aenci. 6 sunt. *Tricorporis vmbra forma*, teste Virgilio, Fabula est  
 Aenci. 8 inter manes. Quod si Herylus habuit tres animas apud  
 Virgilium *Horrendum dictum fuit*, vt idem canit. Foret  
 amabile, si anima vna esset in duobus corporibus, uti  
 August. ait Augustinus lib. 4. Confes. cap. 6. *Sensi animam meam,*  
*& animam amiti fuisse vnâ in duobus corporibus*. Herylus  
 computatur in monstris. Feroniam quippe ferini in-  
 genii matrem habuit. Peccatur in amicitiam cûm  
 tenditur numerus vltra duos. Tertius amicus præter  
 naturam est. & miraculo tribuendus; imo & inter ady-  
 nata reponendus . Sicuti Catones duo fuerunt inter  
 ceteros memorabiles, & tertium excluderunt, quasi  
 tertius esse non posset; vnde nata est paræmia *Tertius*  
*è Cælo cecidit Cato*. Quasi adynatos esset, & supra natu-  
 ram, ita & vltra duos amicos tendere natura non po-  
 test. Tertius enim amicus miraculo haberi potest: ex-  
 pectandus est de cælo, sicut tertius Cato. Iuuat hanc  
 doctrinam exemplum Sacræ Scripturæ. Comperimus  
 in ea duos amicos veros, ac germanos, ii sunt Ionathas,  
 & Dauid. Tertium, similem non inuenimus. Deside-  
 ratur, vt tertius Cato. Opus est vt de Cælo veniat: nam  
 terra tertium ferre non potest, cum duorum tantum  
 ferax sit: quod quidem ita euēnit . Tertius amicus  
 è cælo



DE RARITATE AMICORVM. 81

Ex cœlo venit, nimirum Angelus Raphael, qui datus est Tobiaë amicus, & comes. Tertius est ultra Dauidem & Ionatham. Verum non est homo de gente mortali, sed Angelus de cœlo lapsus, miraculo, non natura. Tertius ex Cœlo venit Angelus, nouus Cato, carus, & rarus: hic tantum reperitur in superis, ut par aliud amicitiaë instituat. Animaduerto, cum duo sunt amici, iustum, & necessarium numerum esse. In tabernaculo duo Cherubini, duo in templo Salomonis. Seraphini duo circa thronum Dei apud Isaiam; duo Angeli ad Christi sepulchrum apud Lucam, & Ioannem. Duo in Ascensione Domini in Monte Oliueti, duo Sancti Prophetæ in Mōte Thabor pro gloria Transfigurationis. Vnus Angelus Custos, & quasi amicus homini datus, non plures. Noto: cum Angeli Custodes inter se plures concurrerunt, inter se discordes fuisse, & secum pugnasse. Narratur Danielis. cap. 10. Duos Principes Angelos in Perside tempore captiuitatis vnum custodem populi Hebraici, alterum regni Persarum inter se concurrisse, & contendisse per dies viginti vnum, & vnum alteri restitisse, *Restitit mihi*, ait Angelus Hebreorum, *viginti & vno diebus*. Et addit *Michael venit in adiutorium meum*. Vera ista pugna, & quidem pertinax fuit, ut interpretantur auctores. Causa autem extitit: quia Angelus Custos populi Hebraici volebat, ut Hebræi à captiuitate liberi redirent in Iudæam. Angelus verò Persarum contrā optabat, ut manerent in captiuitate ad vtilitatem Persarum, quia docebantur ab Hebræis legem Dei, & conuertebantur ex infidelitate ad Deum. Inde orta dissensio. Dum Angelus Hebræorum populum suum custodiebat, & vnus erat cum illo concordia erat, quia vnus cum altero ambo pares Amicos agebant: cum autem Angelus iste custos cum altero Angelo, qui tertiam faciebat per-

Dan.  
10.

L sonam



sonam concurrat, subito discordia extitit; unde apparet amicitiam inter duos conseruari, cum pluribus minimè consistere. Dissentiunt quia amicitiae numerus excreuit. Etenim ait Aristotelis lib. 9. ca p. 10. *plurium Amore capi nemo potest. Qui multos iactat amicos iacturam facit amicitiae. Stellae tu multas in caelo reperias, & errantes, & fixas. At duo tantum luminaria inuenies, quae mutuo se foueant, & sibi occurrant, seque respiciant; nimirum Sol, et Luna, paradigma pariter amicorum, qui rari, quod cari, quod germani. Vnus inter tot comites fidus Achaes, idcirco Achaes pretiosus à gemma dictus Achate. Hospes, inquit, Aristoteles notos plurimos habere potest, amicos non potest. Inter multos cognatos, & notos amissus fuit puer Iesus, qui sub cura Iosephi domi custoditus mansit: melius quippe custoditus vnus ab vno, quam à multis. Non minus pugnat cum amicitia solitudo, quam frequentia. Perditur quippe amor in copia, sicut in solitudine extinguitur. Cur Deus homini soli in Paradiso constituto vnā tantum sociam dedit Euam, non plures? Si illa solitudo non erat bona, praestabat multos homini comites dare, & solitudinem frequentia remouere. Minimè gentium. Nec enim illa turba afferret solatium, imo fastidium quod tolleretur amicitia. Vna satis erat socia, quae solaretur in solitudine, & leuaret molestiam. Non aufert solitudinem frequentia, sed amicitia. Quae maior, quam in vrbe Hierusalem frequentia, de qua Hieremias. *Quomodo, inquit, sedet sola Ciuitas plena populo?* Abundabat viris, carebat amicis, plena populo, amore vacua, nil faciebat ad solatium. Numero & multitudine abundant Dæmones. *Legio mihi nomen est quia multi sumus.* Est vbi noceat multitudo. Veritas melior est vna, quam multae. Deus enim veritas est, & vna, sicuti vna est fides: haec propria Dei, & prorsus diuina*



# DE RARITATE AMIC.

83

uina. Apud homines tamen in terris multæ sunt veritates, uti dicit scriptura: hæc multitudo veritatum nō est perfectio veritatis, propterea dicitur. *Diminuta sunt veritates à filiis hominum*. At veritas quæ vna est, & indiuisibilis, ac æterna, nec minui, nec mutari potest. Manet integra, & inuiolabilis. Inter homines multiplicata & discerpta, & corrupta mendaciis, quia *Omnis homo mendax*. Sepelierunt veritatem per incuriam, audientes, & ob audientes Patri mendacii. Hinc mihi lux oborta, vt intelligam locum difficilem Psalmi *Veritas de terra orta est*. Quomodo nascitur à terra, quæ de cælo est, ac diuina? *Deus est veritas*: & rursum *Ego sum via, veritas, & vita*; via ad Patrem, veritas à Patre, vita per Patrem. Sanè Cælestis erat veritas, & diuina. In terram venit cōuersata est cum hominibus: ipsi terreni, eam deturparunt, & corruerunt fraudibus, dolis, mendaciis. Corruptam terra obruerunt; oportuit eam vnde extrahi, & suscitari: quando autem suscitata fuit, orta quodammodo fuit. Quo sensu intelligendus est locus, & quidem resurrectio natiuitas quæ iam est, secundum Paulum exponentem Vatem eundem, dum dicit in persona Christi. *Filius meus es tu, Ego hodie genui te*. Qui locus tripliciter exponitur: tum de generatione diuina: tum de natiuitate humana: tum de Resurrectione à Sepulcro, quemadmodum multi Auctores interpretantur. Accinit reliqua pars versūs, *Et iustitia de Cælo prospexit*. Nam iustitia comes erat veritatis in terris, & dum veritas fuit, in terris fuit; postea corrupta veritate, in qua fundatur iustitia, abiit in Cælum, & inde hominum iniustitias prospexit ex veritatis defectu emergentes. Itaque multæ veritates vna dissipata manserunt apud homines, & earum multitudo officit, non prodest; proderet, si vna esset. Redeo ad propositum. Copia amicorum nocet, non pro-

L 2 facit,



sic, raritas & placet, & prodest. Exemplo sit Moyses cum solus erat in monte, & tamquam amicus Dei solus cum solo loquebatur, splendidus, & felix erat, loquebatur quippe ad Deum, sicut amicus ad amicum. Cum autem ad Populum descendebat, & multitudini se dabat incurrere in peccata Populi, quæ vindicare opus erat. Vnitas est propria amicorum. Alia officia multitudinem admittunt. Amicitia eam excludit. Multi Angeli venerunt ad visitandum Abraham, quando Tres vidit in Conualle Mambre. Multos vidit Iacob sibi opitulantes, postquam venit ex Mesopotamia: exercitum quippe efficiebāt. *Castra Dei sunt hæc.* Plures aspexit in scala ascendentes, & descendentes extra officia priuatæ amicitiae, quæ multitudinem exigunt, quale item fuit ministerium Angelorum, qui Christo in deserto seruierunt, *Et Ecce Angeli accedebant & ministrabant ei.* Verum ad munus consolandi amicæ vnus Angelus mitti solitus, sicuti ad consolandam Ancillam Agar, & Tobiam custodiendum, & Danielelem, & Socios liberandos: imo & ad Christum confortandum vnus tantum Angelus missus est in hortum à Patre. *Apparuit ei Angelus:* non Angeli plures, quia agebat personam amici consolantis. Facit huc historia Sancti Iobi, in qua legimus habuisse eum plures consolatores. Nocuit ea copia, nec illi rectè consolandi officio functi sunt, aberrauerunt à recta consolandi ratione. Diuerterunt enim ab officio ad munia aliena. Patet ex capite vltimo, vbi sic Deus. *Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos,* quia turbauerunt consolationem, & nescierunt amicum miserum, & calamitosum confortare, quemadmodum superius cum Ambrosio notauimus. Melius rem intellexit Ieremias, qui non quærebat plures consolatores, sed vnum singularem, *Non habens, inquit, consolatorem,*

Non



# DE RARITATE AMIC.

85

Non dixit consolatores, & rursum. *Non est qui conso-*  
*letur eam ex omnibus charis eius*, non dixit: non sunt  
chari, qui eam consolentur, sed non est ex tot charo-  
rum numero, qui eam consoletur. Vnus igitur ami-  
cus amico satis. Imo id obseruatum habeo, vbi erant  
tres vnum ex iis exclusum fuisse, & duos remansisse, vt  
iustus numerus amicorum esset. Sequebatur capite  
ultimo Euangelistæ Ioannis Petrus Iesum. Sequeba-  
tur item ipse Ioānes. Erant cum Christo præeunte nō  
duo tantum, sed tres, obseruo Euangelistam eo in lo-  
co dixisse: *Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat*  
*Iesus, sequentem*. Quorsum hæc? videtur enim aliena  
sententia à narratione: quid sibi vult iste titulus dile-  
cti, & amici Iesu? quid opus erat illius meminisse? Vi-  
delicet, quia voluit Euangelista significare propieta-  
tem amicitia, quæ inter duos reperitur, & quia vidit  
Petrum tertium esse, declarauit non pertinere illum  
numerum ad amicitiam, quæ inter duos tantum exer-  
cebatur. Fecit ergo mentionem amoris erga se Chri-  
sti, ut doceret Petri vocationem ad aliud mysterium  
spectare, non verò ad amicitiam, quæ ad tertium non  
pertinebat, & ad duos tantum spectabat. In Monte  
Caluario Christus inter duos latrones erat crucifixus,  
ternarius numerus personarum erat, vnum tamen vo-  
cauit, & admisit tamquam amicum, quia binarius nu-  
merus amicitiam continebat. Huc pertinet quod ait  
alio in loco Christus, *duo erunt, & vnus assumetur, & al-*  
*ter relinquetur*, non assumuntur ambo, sed vnus, quia  
assumens, & assumptus duo amicitiam significabant, si  
autem assumerentur ambo, ex vno assumente, & duo-  
bus assumptis, ternarius conflaretur. Duorum nume-  
rus sacer est amicitia. Duo Angeli assistebant sepul-  
chro Domini: Magdalena vidit duos Angelos in Albis  
sedentes totidem viderunt mulieres apud Lucam,  
&

Ioan.  
vic.

Luc. 23  
Ioan.  
19.

Luc. 17

Luc. 24  
Ioan. 19.



& Ioannem: imo isti duo in vnum conuenerunt: Mattheus enim, & Marcus faciunt mentionem vnus Angeli, non duorum. Sic enim Matthæus cap. 28. *Angelus descendit, reuoluit lapidem sedebat super eum*, & iterum: *Respondens Angelus dixit*. Singularis erat. Et Marcus cap. 16. loquens de Mulieribus: *introeuntes in monumentum viderunt iuuenem sedentem*. Vnum non duos: Quos geminos viderant apud Lucam, & Ioannem, quasi in vnum conuersos viderunt apud Mattheum, & Marcum, ut significaretur amicitie proprietates, quæ ex duobus amicis vnum componit secundum prouerbum. *Amicus est alter ego*.

Equidem cum amicitie vim, & proprietatem considero, illud comperio, amicitiam inter multos stare non posse: quia cum amicus intimus esse debeat, quo cum communicentur secreta cordis, & consilia mentis, vnus debet esse non plures, & Soleo in hanc rem trahere illud Hemistichium Vergilii

Ænei. 6

*Pauci quos æquus amat  
Iuppiter.*

Rari enim in tempestate negotiorum fidi amici inueniuntur. Et rursus illud aliud carmen Virgilij assumo

Ænei. 1

*Apparent rari nantes in gurgite vasto.*

Falluntur qui putant pluribus amicis esse fidendum. Hoc docuit Alcibiades Atheniensis, qui cum audiret quosdam de multitudine amicorum gloriantes hoc fecit experimentum. Occuluit in Angulo domus suæ Cadauer occisi hominis sanguinolentum, & deduxit eos amicos singulos, rogans vt se à periculo liberarent, & Cadauere inde extracto amouerent discrimen. Facile esse vnum amicum sibi fidum in domum suam deducere, & ibi occultare, vt salutem amici consuleretur. Nemo tamen voluit Cadauer deferre, ne in se transferret.

ret



ret periculum. Eo ille euentu narrato demonstrauit Atheniensibus raros esse amicos. Non possum hic omittere pulcherrimum factum Rachelis, quod continet egregium specimen amoris erga amicum, & ut appareat nihil in Sacris litteris deesse ad doctrinā. Igitur sustulit Idola Patris Labani Rachel filia vxor Iacob cum hic patriam repetebat. Vix dum discesserat domo, cum Labanus cōperto furto persecutus est Iacobum. Occupauit eum in via, exposulauit de ablati<sup>Gen. 31</sup> Idolis: omnino interfectorus Iacob, si eum furti reum comperisset. Rachel tamen amore coniugis suscepit in se periculum: occultauit Idola, & arte muliebri Labanum patrem fefellit, & furtum abscondit. Mira vis, & ars amicitiae. Quod Athenis inueniri nō potuit, diuersorium in Sacris litteris exhibuit, ac demonstrauit. Vera ratio amicitiae apparet in Sacris quae nulla est in profanis. Illud item paucitatis amicorum argumentum est: quod Christus Dominus amicum Lazarum à mortuis excitauit: cum eum amicum appellasset, *Lazarus amicus noster*. Ut eum sibi restitueret, <sup>Ioan. 11.</sup> Poterat alios è uiuis amicos sibi comparare, maluit tamen vnum iam sibi antea notum, & charum reuocare à mortuis, ut doceret amicos raros esse: cum excitandus esset à mortuis vetus amicus propter penuriam uiuorum. Simile documentum tradidit Saul, qui cum Rex esset, & multis amicis crederetur abundare, in iis, quibus oppressus erat pugnae imminentis angustiis, recurrit ad Samuelem mortuum, ut ab illo amici officium ex geret, significans raritatem amicorum. <sup>1. Reg. 28.</sup> Propterea notum iam sibi in vita amicum Samuelem, consuluit, praeterens eum aliis uiuentibus, & comperit verum esse, maiorem fidem inesse in amico defuncto, quam in hominibus uiuis. Inter Cinctes quasi Phœnicem amore ardentem inuenit, Phœnix quippe  
rarus



ratus amicus est *Rara avis in terris*. Ideo Achilles Phœnicem magistrum, & amicum sibi delegit, vt ipso nomine significaret raritatem.

Verum obijcies Darium Persarum Regem multos amicos exoptasse, adeo vt cum Malogranatum teneret manu, & rogaretur quarum rerum tot numero habere vellet, quod essent illius Pomi grana? responderit, *Zopyrorum*. inquit, qui amicus regis arte mirabili, & miserabili Babylonem frustra à se obsessam occupauerat, & occupatam Regi Dario tradiderat. Scipium quippe multis vulneribus deformauit, eoque habitu ad hostes transfugit, quasi abalienatus à Rege, qui se tam crudeliter vulnerasset. Fefellit illud stratagemma Babylonios, ei se crediderunt, & ille Dario prodidit Ciuitatem. Desiderabat ergo Darius plures Zopyros sibi amicos, & quidem tot numero, quot in Malogranato grana numerabantur. Præterea Alexander amicorum copia abundauit: quorum præcipui Ephestion, Craterus, Perdicas, quare non sunt inepti amici plures, imo & interdum necessarii. Respondeo hoc genus amicitiae non pertinere ad amicitiam priuatam hominis cum homine, sed ad Ciuilem Regis, & Ducis, quæ alterius est rationis, hæc autem multos permittit, imo & exigit. Ecquis enim Rex, aut Dux gubernare Rempub. aut ducere exercitum sine multis, & Ciuibus, & militibus potest? Nec dubito quin Rex Dauid insignes illos qui numerantur lib. 2. Reg. cap. 24. Fortes familiares habuerit Lesbaam, Semma, Eleazar: Abisai, Banaïam, & alios triginta, quorum omnium Princeps fuit Ioab. Eiusmodi fuisse puto in exercitu Agamenonis Achillem, Aiace, Diomedem, Merionem, Antilochum; apud Adrastum Tydea, Amphiarum, Hippomedonta, Capaneum, Parthenopæum. **C**iuilis militaris ista amicitia est, & non priuata, & familiaris.



DE AMIC. IUVENVM, ET SENVM. 80

miliaris. Hoc sensu Rex Darius tot Zopyros optabat, quot erant illa grana malogranati; imo retorquendo argumentum Alexandri, qui Craterum appellabat amicum Regis, cui alios similes habere poterat, quales erant Perdiccas, & alii militares viri. At vnus Ephesstion intimus Alexandro erat, quem idcirco Alexandrum alterum nuncupabat. Vt Ionathas Princeps plures haberet sibi gratiosos, vnum tamen Dauidem singulari amore complexus est. Illud inuictum, & illustre documentum esto, quod Christus multos, & Apostolos, & Discipulos familiares, imò & amicos, & habuit, & dixit, inter eos tamen Ioannem Euangelistam singulariter dilexit, adeo ut *Dilectus Domini* in Euangelio appelletur. Quotus quisque est enim, qui non abundet amicis, & ministris, quos amet, & quorum officiis & obsequiis vtatur? verum nemo est, quin ex tanta multitudine aliquem sibi amicum, & intimum eligat. Neque hoc latuit Aristotelem, qui lib. 9. c. 10. In Politica Societate multos amicos fore fateatur, negat autem hos amicos veros, ac germanos esse, propterea quod vehementer amare, & propter virtutem, non nisi in vnum quadrare potest πολιτικῶς μὲν οὐ πολλοῖς ἀνὰ φίλον. Politicè fit vt quis sit amicus multis, & rursus δὲ ἀρετὴν, καὶ δὲ ταυτὸς οὐκ ἔστι πρὸς πολλοὺς.

*Virtutis autem nomine, vt amet quis multos, & propter ipsos fieri non potest.*



M CO;



# CORONIS PAR AMICORVM

Nifus, & Euryalus.

## EPITAPHIVM.

Calent hic, Viator, cineres amicorum Nifi,  
Et Euryali commilitonum.

Hi ardentis quondam Troiæ fauillæ  
Exarserunt amore Patriæ  
In Italia rediitæ.

Coniecerunt sese in præsens periculum ad arcendum  
Imminens

Ab Rutulis hostibus incendium.

*Ænei. 5* Nifus, qui olim Euryalum in stadio ad palmam  
Compulerat,

Ad cupressum in acie impulit.

*Ænei. 5* Accitum Æneam absentem pro ferendis suppetiis  
Ab Ascanio volentes dimitti

Per media obsidentium Castra nocte cōcubia profecti  
Ingentem stragem ediderunt.

Sed paulò post ab obuia turma equitum  
Comprehensus Euryalus.

Niso euadente hostium Duci traditur.

Liber periculo Nifus comperto amici discrimine,  
Retrò rediens

Conatus est eum eripere,  
Vel vlcisci.

Cumque coniectis telis turbasset aciem, & duos  
Cum



Confixisset,  
 Nec extaret cedium apertor,  
 Dux stricto ferro in Euryalum  
 Irruit.  
 Non tulit hanc speciem Nifus: ingenti clamore  
 Se prodidit,  
 Et in se transtulit facinus.  
 Sed frustra:  
 Nam hostis Euryalum immerso in viscera ferro  
 Extinxit.  
 Impatiens doloris Nifus ulciscendi amici ergo  
 In hostem ruens  
 Et illum gladio hausit,  
 Et ab ipso mutuo vulnere transfixus  
 Interijt.  
 Moribundus super amici spirans cadauer se coniciēs,  
 Vt carentem vna  
 Corpore suo tegeret,  
 Piè ac generosè  
 Occubuit.  
 Euryalus amicum excepit velut tumulus, & per  
 transfixum pectus  
 In cor admisit, ceu ibi eum  
 Sepelire vellet.  
 Profluens amborum sanguis confluentem rubrum  
 Formauit,  
 Et indicauit fontem amoris.  
 Spiritus diuerso ex ore in vnum halitum coierunt,  
 Et duo Corpora vnam animam  
 Exhalarunt.



## EPIGRAMMA:

**S**iste hospes, nostrumque calens venerare sepulchrum:  
Hic duo amicorum. Corpora fida iacent.

Euryali, & Nisi: nobis capita abstulit hostis:  
Vivus at, in gelidis ossibus haeret amor.

Bellica vita fuit: post fata quiescimus ambo:  
Nos habet una quies, queis erat vnus amor.

Nec nos destituit tumulatos gloria, quando  
Versibus ornauit funera nostra Maro.

¶¶¶

LE-



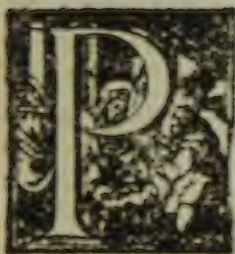
# LECTIO OCTAVA.

## De Amicitiaē firmitate.

*Ad Textum Aristotelis cap. 3.*

Κατὰ συμβεβηκός τε δὴ αἱ Φιλίαι αὗται εἰσιν. Ex euentu  
sunt amicitia. εὐδίαλιτοι δὴ αἱ τοιοῦται εἰσι, μὴ Δια-  
μενόντων αὐτῶν ὁμοίων. Tales amicitiaē facile diri-  
muntur, cum hīs similes non permaneant.

### DOCUMENTVM VIII.



*P*ugnat Amicitia cum Fortuna, & bonis  
Fortuna. Amicitia non est aestimanda  
utilitate: nec Amicis tanquam vestibus  
utendum. Ex Philippo Macedone. & Ci-  
cerone probatur. Passio Christi deu-  
datione vestium celebris. Quippe quæ  
Amoris opus. Amici constantes. Stella  
fixæ symbolum apud Deborah. Eua ex  
costa formata, duro osse, non molli carne. Amicitia Pilati cum  
Herode ex euentu diurna: non diuturna. Amicitia similis cen-  
tro terræ ob immobilitatem, & centro maris, quia Sal est  
symbolum amicitiaē propter incorruptionem. Cor terræ, &  
Cor maris in scriptura habentur. Non autem aeris, neque  
ignis. Cur? Sponsa Canticorum idea Amicitiaē. An Amicus sit  
amandus tanquam odio habendus aliquando? queritur. Contra  
Amicitia quæ vera esse desint vera nunquam fuit.

P A R A M I C O R V M

Phocion, Nicocles  
Elogium, Epigramma.

Nihil



**N**ihil commune amicitiae, ac Fortunae. *Fortuna* fragilis è vitro: in rota volubilis. Numquam certa. Amicitia immortalis in centro cordis immobilis: *In con-* Ponderus non rota: *fels,* *amor meus pondus meum* dixit Augustinus, etiam in incertis certa, & constans. Hinc paræmia Ennii apud Tullium in *Lælio* *amicus certus in re incerta cernitur*. Fortuna temerè agit, & omnia casu regit. Amicitia affectu ducitur, rationem sequitur, virtutem respicit. Similis Mercurio sapienti, qui marmori insistens, manet immobilis, in erecto firmus, in edito constans, qui arte & scientia ducitur

*Vt sphaera Fortuna, cubo sic insidet Hermes:*

*Artibus hic, variis casibus illa praest.*

Propterea virtus amicitiae in firmitate consistit. Res est animae immortalis, non corporis caduci. Improbare solitus erat Philippus Rex Macedo eos, qui amicis ceu vestibus vterentur, quae & sumuntur, & deponuntur, & subinde mutantur, & usu deteruntur, ac pereunt. Eodem iure Scipio apud Tullium in *Lælio* queritur *de amicitia puerorum quae saepe cum praetexta, & toga deponerentur*. Id multò antè docuit Ionathas amicitiae idea. Simul ac contraxit cum Davide amicitiam, spoliavit se vestibus ne videretur illius esse sententiae, quae amicos vestibus comparabat. Eo facto negavit mutaturum se animum, sicuti vestes mutabat. Nudum se professus amando, ut ex intimo corde amare significaret, testabatur amare se, & animam & personam, non amictu & specie; veritate inducta, fucò remoto. Ac, ut id constaret, ne corpore quidem amare voluit, quod est caducum & mortale, sed animam aeternam, & immortalam. Animam animae conglutinavit. *Dilexis Davidem quasi animam suam*: ut esset amicus sibi, & ille amico pro anima, & uterque alterius animam tanquam præ-



prædem, & pignus haberet. Immortalitatem cogita-  
 bat: ideo vestes & corpus exclusit. Retinuit animam,  
 & peritura vestimenta oppigneravit amicitia non pe-  
 ritura. Id circo Aristoteles in hoc capite vituperat  
 amicitiam vtilitate, & iucunditate sola nixam, quod  
 sit instabilis, & volubilis: & improbat amorem, qui  
 vsum, & occasionem temporum expectat: negatque  
 inter eos, qui amicitiam vtili, ac delectabili metiuntur <sup>Plus in</sup>  
 veros esse amicos posse. In quo peccarunt insignes <sup>vitis.</sup>  
 duo viri Lyfander Lacedemonius, & Alcibiades Athe-  
 nienfis, qui leges amoris vtilitatis cupidine violarunt,  
 & patriæ suæ cum antea profuiſſent, funeſti demum,  
 extiterunt. Temporariæ sunt huiusmodi amicitia, &  
 vanæ; faci, & pigmenta. Pro varietate temporum mu-  
 tantur. De his Proverb. 13. *Diuitia addunt amicos pluri-*  
*mos: pauper vero etiam ab amicis deferitur.* Et Ecclesiast. 6.  
*Est amicus secundum tempus suum: & non permanebit in*  
*die tribulationis:* similes videntur Chamæleontibus, qui  
 aere, & vento pascuntur, intra colorem, nulla, re nul-  
 lo foeco, fructu nullo. Traditur petiti Astrologia: inter  
 stellas esse familiaritatem, & concordiam, & lucidam  
 amicitiam: in Planetis discordiam, & dissensionem  
 inueniri: nempe stellæ fixæ sunt, & immobiles Planetae  
 vagi, & errantes. Stellæ clauos imitantur, figuntur  
 calo, & figunt ex hanc figentes, & fixæ: annunt, & in-  
 nunt metui amabili, & amorem testantur, motu tan-  
 tius trepidationis admissio, quod timent ne amicitiam  
 perdant, aut ledant. Propterea in illo Cantico Debo-  
 ra ponuntur Stellæ adiutrices populi Dei contra ho-  
 ſtes, non vero Planetae: quia Stellæ si tē, ac fixæ perfe-  
 uerabunt. Planetae inſidi, & volaciles vagabantur:  
 Verbi sunt Cantici *stellæ manentes in ordine, & ex su-* <sup>Iudic,</sup>  
*is contra ſiſaram pagauerunt.* Nota. *manentes,* conſtan- <sup>5.</sup>  
 tes, perſeuerantes, immutato cursu, ſeruato ordine  
 amicis



amicis pignantibus fulgentes suppetias attulerant ; prætermiſſis ſilentio Planētis, qui vagabantur, & erratico motu ferebantur inutiles ad auxilium .

Amicitia de repente facta, & temerè ſuſcepta citò deſinit: caret quippe certo & firmo fundamento. Quo ſenſu rectè dixit Ariſtoteles : *Amicitia quæ conſtant ex euentu malè coherent, & breui diſſoluuntur.* Idoneus locus eſt ad hoc probandum apud Lucam *Facti ſunt*, inquit Euangelista, *amici Herodes, & Pilatus in illa die.* Vulgaris ſenſus eſt: eo tempore, illo die paſſionis amicitiam inter ſe contraxiſſe, cùm antea eſſent inimici ad inuicem, quia nimirum Herodes obligatus urbanitati Pilati ob reum Galilæum ad ſe remiſſum depoſuit odium, & amorem erga Pilatum conceptū. Probo Senſum. Sed aliter non incongruè expōno locum. *In illa die*, ideſt pro illa tantum die *facti ſunt amici* reſpiciendo continuationem temporis, quaſi diceret brevis fuit illa amicitia: diurna, non diuturna, quia erat contracta ex occasione. Significauit hoc Euangelista animaduertens Herodem multo ante deſideraſſe videre Chriſtum cauſa iucunditatis capiendæ ex aſpectu miraculorum, quæ inaudierunt fieri ſolere à Chriſto. *Erat enim cupiens ex multo tempore videre illum*, &c. Igitur amicitia illa cauſa curioſitatis iucundæ ſuſcepta citò deſinit: vnius diei fuit *in illa die* vna, & contracta, & diſſoluta, depoſita ſpe miraculi. Fauet quòd nunquam poſtea legimus Pilatum, & Herodem amicitiam, vel retinuiſſe, vel coluiſſe: quod indicium eſſe poteſt, in illa ſolum die eos amicos fuiſſe, & amicitiam contraxiſſe diurnam, non diuturnam: ac hemerobiam, non æternam. Apage procul ab amicitia fortunam.

*Turpe ſequi caſum, & Fortunæ cedere.*  
Canit Ouidius Lib. 2. de Ponto, Vitrea eſt, & fragilis,  
& coniuncta cum caſu. Turpe igitur fortunam ſequi,  
quam



quam sequitur casus, frangitur quippe, & in casum venit: quia dum frangitur ex casu rumpitur. Pulchrum & acutum quiddam inuenio in illis verbis Genesis secundo *Tulit Dominus unam de costis eius, idest Adami, & edificauit Dominus costam in mulierem*. Quare de costa? In Gen. 3. Adamo maior pars caro erat, & charior oss. : Cur ergo non formatur mulier de carne, sed de osse? Eua mollis erat femina, & delicata; ex molli carne fieri, non ex dura costa debuit. Contrà: nā dabatur Adæ in sociam. *Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium*. Ut igitur firma socia, & amica esset ex costa, formari debuit. Veruntamen Adam accepit vitam à Deo per inspirationē, & flatum: *Inspirauit in faciem eius spiraculum vite*. Accepit ergo vitam ad modum vitri, quod inspirando per flatum formatur. Ad significandam præstantiam amicitiae. Vita vitrea fuit, amica ossea fuit. Longè nobilior vita; illa firma, & constans: hæc fragilis, & caduca: huic satis erat flatus: flatu quippe & cepit, & flatu desinet. Exhalamus animam vitream per flatum: at vero amicitia solida, & fortis manet, & perseverat. Habet igitur Adamus vitam ex flatu verè bullam, quæ facile detumescit & soluitur. Habet sociam & amicam à costa solidam, & constantem. Duo hæc continentur in illis verbis Adami. *Hoc nunc Gen. 2. os ex ossibus meis, & caro de carne mea*. Duo erant in muliere & mollities sponsæ, & durities amicæ: refertur caro mollis ad sponsam: os durum ad amicam. Amor uxoris carni similis: amor amicitiae ossi par. Præposuit autem Adam os carni. Prius enim dixit *os de osse*, quàm *caro de carne*, plaris quippe estimabat amicitiam sociæ, quàm consortium uxoris. Hic locus rem continet firmæ, & perseverantis amicitiae. Pulch è quidem, & subtiliter Adamus inuestigauit. Venustè & acutè de eadem amicitia dicitur in Canticis Canticorum.

N

Spon-



Sponsam; sponsam inquam illam Canticorum totam militarem, & bellicosam esse *Terribilis ut castrorum acies ordinata*; & iterum: *Quid videbis in Sulamite nisi choros castrorum*? Tribuitur ei collum similis turri Davidis, *quæ adificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea*: Omnis armatura fortium. Assignatur umbilico Crater *tornatilis, naso turris Libani, capiti Mons Carmelus, statura assimilatur palma*. Ecquis non miretur hanc pulchritudinem? videtur enim longè à sponsa abhorrere: quæ venusta, blanda, bellula, delicata esse debet. Quomodo igitur dura, & ferrea, & militaris & bellicosa describitur? Nimirum ad amicitiam hæc sunt omnia referenda: hæc uti amica describitur, non uti vxor; eoq; patet istud Salomonis Epithalamium diuinum prorsus esse, nec rem lasciuam, sed diuinam continere. Significat quippe amorem coelestem, & immortalem, inter Deum & animam Sanctam, quæ per amicitiam sponso diuino copulatur: propterea non est mollis, nec delicata, sed dura, firma, & armata. Sicuti amicitia excludit fortunam, ita etiã tecludit fortunas, idest ea bona quæ dicuntur bona fortunæ, nempe commoditates, & utilitates quarum rationem habere amicitia non debet. Res est mysterio plena, quod in Christi passione, quæ amoris symbolum fuit omnia fuerunt nudata, & paupertatis plena: abiectis vestibus quibus fortunæ bona, copiarum facultates significantur. Documento omnes esse abigendas è loco amicitia Primùm occurrat adolescens nudus inuolutus sindone. Deinde introducit Pontifex scindens vestes: postea Christus nudus in Cruce, ubi etiam eo mortuo scinditur *Velum Templi in duas partes*: pereunt opera omnia: vestes vallanti: omnia sunt discooperata, & nuda; quia vis amoris rumpebat vestimenta, & remouebat impedimenta amoris, quem Christi passio continebat.

In.



Incepit à Sepulchro, & desit in sepulcro. Nam ille  
 adolescens, qui passioni initium dedit quid aliud signi-  
 ficabat, quam cadauer sepultum? cū Sindone inuolu-  
 tus esset, qua solent cadauera inuolui. Desit vero in  
 sindone, qua Christus reclusus, & inuolutus sepultus est.  
 Amicus non debet moueri vtilitatibus, sed mortuum  
 ergo illas se gerere. Nusquam legimus Christum  
 Lazarum appellasse, Amicum, nisi cum ille mor-  
 tuus erat. *Lazarus*, inquit, *Amicus noster dormit*. Nam  
 verus amicus moritur cōmoditatibus. Perspicuè do-  
 cuit Spiritus sanctus proprium esse amicitiae vitæ vti-  
 litates, & commoditates repudiare, ne propter illas su-  
 scipiatur, & deponatur amicitia. Amici debent se a-  
 mare, non spe habendi, sed affectu amandi, viui ad di-  
 ligendum, mortui ad possidendum; vnde Iudas inimi-  
 cus Christi, *possedit agrum iniquitatis, de mercede*, ut ait  
 Petrus, quia amicus non erat, & illa possessio amici-  
 tiam labefactauit. Volubilis est amor, qui fortunam,  
 & bona fortunæ sperat, & sequitur. Oportet enim  
 eum & firmum, & austerum, non cupidum, nec avarum  
 esse, qui non pendeat ab emolumentis & facultatibus,  
 qui amor legitimus non est, sed adulterinus; qualem  
 describit Ouidius secundo de Ponto, & Lucanus lib. 8.  
 & Horatius primo Epist. 18. & Silius lib. 11. Satis est  
 illud distichon Petronii Arb. tri.

Act. 1.

*Cum Fortuna manet vultum seruatis amici,*

Petron.

*Cum cecidit turpis veritis ora faga.*

Hanc doctrinam mihi video inuenire in eo loco  
 lib. 2. Reg. c. 2. vbi ponitur Legatio Principis militiæ  
 saulis, idest Abneris ad Dauidem electum Regem Iu-  
 da in Hebron, eundem ad capiendum regnum Israel,  
 inuitantis his verbis: *Cuius est terra? & faciamus amici-*  
*tias.* Quis tandem modus est iste loquendi? Præmittit  
 mentionem terræ, *cuius est terra?* & subiungit, amici-  
 tiam,

N 2



tiam, *faciamus amicitias*. Inquiro sensum moralem, & moueo difficultatem. Quid amicitiae cum terra? Rectè quidem Abner mysterium intellexit. Agebat de amicitia cum Dauide ineunda, videbatque oportere firmam eam, & constantem fore, non mobilem, & volubilem. Propterea intulit mentionem terrae, elementi firmi, & immobilis, quæ significaret amicitiae, quam conciliare volebat, firmitatem: *faciamus*, inquit, *amicitias*, similes terræ, non aeris, non aquæ, non ignis, quæ vt sunt elementa superiora, non significant amicitiam, quòd sint vaga, & mobilia; terra vero symbolum est idoneum amicitiae, quòd non mouetur, sed immota semper stat, & firma consistit. Et quamquam terra sit ignobilior, id amicitia non curat, quæ in amore firmitatem quærit. Geminus mihi videtur huic loco ille alter Exodi. *Altare de terra facietis mihi*. Mirum! Cur de terra: non de auro, vel argento, quæ Deū deceat, non autem terra, quæ materia vilis est & brutæ? Secus docere videtur moralis interpretatio, quia in Altari profiteamur fidem in Deum, cum amore, & caritate coniunctam. Congruit autem fidei, & caritati, materies terræ, quia est firma, & constans, qualis est natura fidei & charitatis, fides enim est certissima, & firmissima, & quæ in Fide fundatur caritas. Nec obstat vilitas materię, quia hæc conducebat ad firmitatem, & constantiam in credendo, & in amando, nam si Altare esset ex auro, vel argento homines capti cupiditate diligerent pretium, & Deum negligerent, & fidem in perfidiam, caritatem in auaritiam verterent.

Magna mihi lux oboritur ex hac interpretatione, ad intelligendum abstrusum quoddam, & difficile Mysterium. Dignum est animaduersione, quòd in Sacris litteris reperimus terram habere *Cor: In Corde terræ*,  
Quid



Quid sibi vult, aut quomodo terræ congruit, elemen<sup>Matth.</sup>  
to insensibili, *Cor* vitæ fons, & principium? Illud in<sup>12.</sup>  
mentem venit. Per *Cor* significari amorem, qui vt fir-  
mus & constans sit in terra collocatur, vt inde firmi-  
tatem, & soliditatem accipiat; debet enim naturam  
terræ induere, vt sicut illa non mouetur, ita nec iste  
mutetur; non igitur, aut in aere, aut in igni *Cor* ami-  
citiae constituatur, quia sunt elementa leuia, & mobi-  
lia, sed in terra, quæ est grauis, & immobilis. Verùm  
insurgit ex aduerso contra istam rationem quedam  
inuisita, vt apparet, obiectio; nam in sacris litteris  
etiam mare dicitur habere *Cor* nempe Psalmo 45. *Et*  
*transferentur montes in Cor maris*, quod omnino pugnat  
cum priori sententia de firmitate, & immobilitate ter-  
ræ. Ecce enim mare, quod est vagum, & volubile ha-  
bet *Cor*, non igitur sola terra, nec propterea *Cor* ha-  
bet, quia est firma & immobilis. Sentio vim obiectio-  
& respondeo alia ratione. Conuenire mari *Cor*, & hoc  
ad rem amicitie pertinere, vt sint duæ rationes pro-  
bantes perpetuitatem amicitiae, quod sic explico. A-  
micitia est immobilis, & est æterna. Vt immobilis ha-  
bet *Cor* in terra, vt æterna, & incorruptibilis habet *Cor*  
in mari, quia mare est causa Salis, qui res facit incor-  
ruptibiles, vnde amicitia sal quidam est ad incorrup-  
tionem, & immortalitatem pertinens. Id superest  
probandum *salem* esse amicitiae symbolum. Constat<sup>Lib. 3.</sup>  
ex Pierio Valeriano in Hieroglyphicis, vbi ostendit sal  
esse symbolum amicitiae, durationis gratia. *Corpora*,  
enim, inquit, *solidiora facit, & diutissime conseruat*: vnde  
*hospitibus ante alios cibos apponi solet, quo amicitiae firmi-*  
*tas, ac perseverantia significatur*. Non est ergo alienum  
*Cor* à mari, imo congruit amicitie: vt eius perfectio  
duobus Cordibus compleatur. Corde terræ ad firmi-  
tatem, Corde maris ad diuturnitatem. Nec illud præ-  
termis,



termittendum Aerem, & ignem non reperiri in Sacris litteris Cor habere; nusquam enim dicitur Cor aeris, vel Cor ignis, sicuti dicitur *Cor terra*, & *Cor maris*, quia amicitia non quadrat in Aerem, nec in ignem, quæ sunt elementa contraria amicitia. Aer quippe vagus, & volubilis negat constantiam, & firmitatem: ignis verò vorax, corrumpens, & consumens longè abhorret ab incorruptione, & diuturnitate amicitia. Careant ergo corde duo elementa Aer, & Ignis, quia repugnant proprietatibus amicitia. Habeant vero *Cor Mare*, & *Terra*, quia conueniunt, & congruunt amicitia. Hinc pater responsio ad illam celebrem quæstionem. Vtrum amicus ita sit amandus, tanquam aliquo tempore odio habendus, atque adeò non omnino amico esse fidendum, propter mutabilitatem ingenii humani? Nonnulli, & quidem Sacri Auctores, inter quos est Sanctissimus Franciscus Xaverius, cuius hoc erat dictum familiare, affirmant illam sententiam, quam primum omnium tradidit Bias unus ex septem sapientibus. Mihi tamen placet contraria sententia, quam proponit, & commendat Cicero in Lelio ore Scipionis. Negabat, inquit Lælius, Scipio ullam vocem inimiciorum amicitia potuisse reperiri, quàm eius: qui dixisset ita amare oportere, ut aliquando esset osurus, nec verò adduci se posse ut hoc quemadmodum putaretur, à Biante esse dictum crederet. Quoniam enim modo quisquam amicus eius esse poterit, cuius se putauit inimicum esse posse? Igitur homines illi sancti, qui contrariam tenere sententiam, de amicitia humana, quæ fragilis est, & utilitates, & iucunditates sequitur, loquebantur; non autem de amicitia, quæ vere virtus est, & Spiritum sapit, & æterna intuetur. Hæc enim firma, & constans, & immortalis est, & in charitate fundatur. De alia amicitia humana, & politica dixit Iacobus

Lucena  
in eius  
vita.



DE AMIC. FIRMITATE. 109

Jacobus cap. 4. *Amicitia huius mundi inimica est Deo.* Non autem loquimur de amicitia, quæ est virtus & placet Deo, quam probat Sacra scriptura Prouerbiorum 17. *Omni tempore diligit qui amicus est, & frater in angustiis comprobatur,* & cap. 27. *Amicum tuum, & amicum Patris tui ne dimiseris.* Et Eccl 6. *Amicus si permanserit fixus erit tibi quasi coequalis, & in domesticis tuis fiducialiter ager, & ibid. Amicus fidelis protectio fortis: qui autem inuenit illum inuenit thesaurum.* Huic amico omnino fidentium, ut fructus ex eo amicitia capiat: in quam rem Sanctus Ambrosius lib. 3. de offic. c. ultimo. *Solacium huius vite, ut habeas cui pectus tuum aperias, cui arcana communices, cui secreta tui pectoris committas, ut colles tibi fidelem virum, qui in prosperis gratuletur tibi, in tristibus compatiatur, in persecutionibus adhortetur:* quod etiam Tullius in *Lælio* affirmat. Itaque amicus, & habendus & retinendus. Quare mihi arridet magis illa communis sententia, quæ tribuitur Ambrosio *Amicitia quæ deesse potuit vera nunquam fuit:* quæ continet rem firmitatis & diuturnitatis: nam amicitia quæ defuit nitebatur propria utilitate: non autem fide, & veritate. Talis fuit amicitia Iudæ erga Christum; quod ei visus est idem mer Christus exprobare, cum amicū appellauit *Amice,* inquit, *ad quid venisti?* quomodo vocat amicum proditorem? ut significaret eum fuisse amicum temporarium cupidine pecuniæ, commoditatis, & honoris, atque adeo fictum & mutabilem: vnde verus amicus nec fuit, nec esse potuit. Secus autem Ioannes Evangelista, *quem diligebat Iesus.* & a quo diligebatur vero am bre charitatis: hic constans fuit, & domi in fauoribus, & foris in persecutionibus. Nunquam deseruit Christum, & in gloria Montis Taboris, & in Horto, & in do no Caiphæ semper socius indiuisibilis, vsque ad crucem, vbi stetit immobilis, tener ad plorandum tan-

Ambr.

Cicero.

Matth.  
26.



Ioan.  
21. tanquam cera, firmus ad perseverandum in cruciati-  
bus, tanquam columna, eoque opinionem immorta-  
litate acquisiuit: suspicabantur enim discipuli eum  
non esse moriturum dicentes, *quod discipulus ille non mo-  
ritur*. Nimirum virtute amicitiae, in qua ille constans  
perseveravit. Videbatur Apostolis immortalis fu-  
turus, qui nunquam amicitiam deseruerat. Et qui-  
dem ita inualuit haec opinio, ut multi, nec ignobiles  
auctores sibi persuadeant Ioannem mortem non  
obiisse, sed adhuc viuere. Introiisse quidem in sepul-  
chrum, sed damnum sepulchri non pertulisse: transla-  
tum, vel in paradysum, vel in alium locum beatitudinis,  
ubi mortis expers iucundissima vita perfruatur, ea ra-  
tione, quod amicitiam perpetuam, & immobilem co-  
luit, cuius premium est immobilis beatitudo. Hoc  
nomine meruit in Insula Pathmos mysteria beatitu-  
dinis, & aeternae gloriae intueri. Non probo horum au-  
ctorum sententiam, ut ea tamen quatenus conducit  
ad ostendendam verae amicitiae firmitatem, & diutur-  
nitatem.

Amicorum firmitas, & constantia apud peritos si-  
gnificatur anchora, quae firmat, & sustentat nauem.  
Amicus in procelloso mari, saeuiente vento, fluctibus  
intumescens, aduersa tempestate anchorae instar  
firmus, & immobilis debet consistere, & amicum su-  
stentare. In hanc rem conuerto illa carmina Hora-  
tii ode 3. lib. 3. paulum immutato primo versu.

*Constantem amicum proposita in fide  
Non ciuim ardor praua iubentium,  
Non vultus instantis tyranni  
Mente quatit solida, neque ausler  
Dux inquieti turbidus Adria,  
Nec fulminantis magna iouis manus:*

S:



DE AMICITIA FIRMITATE.

105

*Si fractus illabatur Orbis*

*Impavidum ferient ruinae.*

Tales: Theseus erga Pirithoum: Pylades erga Ore-  
stem: Pythias erga Damonem: Nisus erga Euryalum:  
Lycurgus erga Xenocratem: Xenocrates erga Plato-  
nem: Eucritus erga Euephenum: Chærephon erga  
Socratem: Aretæus erga Eudamidam: Blossius erga  
Tiberium Gracchum: Læstorius erga Caium Grac-  
chum: Terentius erga Brutum: Volumnius erga Lu-  
cullum in profanis: in sacris Ionathas erga Dauidem,  
extiterunt.

CORONIS.  
PAR AMICORVM

Phocion, & Nicocles  
EPITAPHIVM.

Furuis

Manibus

S.

Inuentrices doctrinarum Athenę (quis crederet?)

Fabricatrices nunc calumniarum.

Par hoc Amicorum noxæ, & neci

Addixere.

Infantes vita: Sontes inuidia fecit.

Non alio vinctos nexu, quàm amicitia:

Ad poculum veneni obbibendum coacti,

Vt quasi conuiuantes obirent.

Soliti conuiuere didicerunt commori:

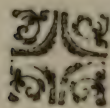
Hauferunt virus,

O

Ceu



Ceu haurirent vinum:  
 Mors somnus futura.  
 Obdormientes fatalem crapulam exhalant:  
 Alter Nicoclès  
 Rogauit Phocionem prerogatiuam potus,  
 Impotens doloris si Phocionem  
 Præmorientem videret:  
 Quòd bis sibi moriendum esset.  
 Annuit Phocion, qui nihil amico viuens negauerat,  
 Et qui viuendi gratiam  
 Facere non poterat,  
 Moriendi fecit  
 Sciuit amor in morte seruare rationem officij.  
 Ille decessit feliciùs:  
 Hic constantiùs  
 Quòd ferre potuit, aspectum morientis amici.  
 Cui cùm paruisset viuo  
 Mortuo parentauit.  
 Mors quæ separauit corpora, copulauit animos.  
 Coniunctiores mortui,  
 Quàm viui.  
 Procul hinc rogi: suo cremantur igni.  
 Ades dum Hospes;  
 Adhuc cineres fumant,  
 Nega hos esse ingratos.  
*Ambobus sit terra leuis.*





## EPIGRAMMA.

**C**ompulsi Phocion, Nicoclesque haurire venenum,  
Quos gens innocuos fecit iniqua reos.

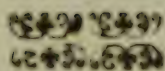
*Alter in alterius stupefactus funere, amici  
Obliui propriam condolere vicem.*

*Mox Nicocles iuuenis petit à Phocione, bibendi  
Ut sibi det primas, possit ut ante mori.*

*Cui Phocion: viuens tibi cum nihil ante negarim:  
Nec nunc in media morte negare queo.*

*Bis moriar: primum cum tu moriere, secundum  
Cum subeam mortem, dulcis amice, meam.*

*Hoc precor, ut potans mihi vas fatale propines:  
Deque tua veniat mors mihi missa manu.*





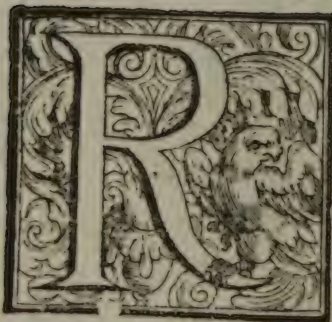
# LECTIO NONA.

## De Amicitia Inter Reges , & subiectos.

*Ad locum Aristotelis cap. 5.*

Ἔοικε δὲ καὶ τὰς πόλεις συνέχειν ἡ Φιλία. . *Videtur etiam Amicitia ciuitate continere , καὶ οἱ νομοθέται μᾶλλον περὶ αὐτῆς σπουδάζειν , ἢ τὴν δικαιοσύνην . maioriq̃ue quàm iustitia legum latoribus curæ esse .*

### DOCUMENTVM IX.



*Reges . & priuatos vt homines : & Politicos , ut Principes amicos habent . Deus homines amat . Eos Christus amicos vocat . Signum Amicitiae Eucharistia . Excellit omnem Amorem . Alexandri . & Ionathæ frigēt præ illo . Principes subiectorum Amici afferuntur : Sacri , profani . Reges Pastores & oues ad imperandum , & moriendum pro subditis . Codrus , & Saul & Dauid testantur . Christus Rex Regum Idea Pastoris , & Ovis . Mactatus hostia , & omnia secum hominibus donauit . Deus Marcionis à Tertulliano vituperatus . Eucharistia à calumnia Auerrois defensa . Manus Regem liberatam præstant . Artaxerxes laudatur . Sponsi manus tornatiles expendantur . Cur Christus non permisit frangi sibi crura , & admisit vultus in latere ? Rex qui manus ligatas habeat ad donandum in utilis : illic exemplo Zaræ , & Phares comprobatur . Adhucantur alia venusta , & iucunda . Humana , Diuina .*

CO.



CORONIS Par Amicorum  
Pelopidas, Epaminondas.

**P** Rincipes, & habent personam, & agunt. Quà ho-  
mines sunt personæ priuatæ: quâ Principes Rem-  
publicam gerunt. Vtroq; modo ferunt amicitiam: al-  
tero priuatam, & domesticam: altero publicam, & po-  
liticam. Alexander exemplo esto; duos familiares ha-  
buit Ephæstionem, & Craterum, de quibus dicere so-  
litus erat. *Ephæstionem esse amicum Alexandri, Craterum*  
*Regis.* Sacratius hoc usurpare possumus, sed cum reue-  
rentia, & venia religiosa. Duos videtur supremus Rex  
Christus amicos habuisse, Ioannem Euangelistam, &  
Petrum: Ioannem personæ: Petrum supremi muneris  
regendi Ecclesiâ. Legimus in profanis historijs Nesto-  
rem Agamenonis familiarem fuisse. Zopyrum Darii.  
In sacris Dauidem priuatum charum fuisse Ionathæ  
Principi. Nec Deus summus rerum omnium Condi-  
tor, & gubernator detrectauit amicos homines, à se  
conditos, & seruos habere. Ore Christi *amici* appellan-  
tur discipuli: *Vos autem dixi amicos, & iterum dico vobis*  
*amici mei;* imo idem Dei filius *Habitu inuentus vt homo,* <sup>Philip:</sup>  
*vt amans hominem sibi amicum efficeret.* Quique  
adorari ab Angelis voluit, ab omnibus amari maluit.  
*Adorent eum omnes Angeli eius.* Adorationem nobilio-  
ribus: amationem ignobilioribus iniunxit. Cum est <sup>psal. 6.</sup>  
natus militiam attribuit Angelis. *Facta est cum Angelo* <sup>Luc. 1</sup>  
*multitudo militie celestis.* Pacem, quæ perinde est, ac  
amicitia, hominibus assignauit. *Pax hominibus bona vo-*  
*luntatis.* Nec dedecet subiectorum amicitia Princi-  
pem, quæ ab illius dignatione proficiscitur, & ex eius  
beneuolentia oritur. Itaque redit ad Principem ho-  
nor. Nihil certè detraxit Alexandro effusa in Ephæ-  
stionem charitas, cum illum adoranti tanquam Re-  
gem



gem per errorem matri Darii, & postea erubescenti  
dixit: *Non errasti mater, nam & hic Alexander est*. Est in  
fabulis aliquid simile Christianæ veritati, quam fabu-  
læ imitari aliquando voluerunt. Pyndaro tantum tri-  
buit Apollo, ut eum diuini sui honoris (plane cōmen-  
titii) participem efficeret, & in Aræ societatem vo-  
caret, & ad cœnam sacram quotidie inuitaret. Nouo  
quodam diuina prouidentia ita disponente ad Sacro-  
sanctæ Eucharistiæ conuiuium, vel augurio, vel prælu-  
dio; nam profana & aliena sacris nostris seruire fas est  
seruato decoro. Hanc intimam Principis cum subdito  
amicitiam Ionathas erga Dauidem exhibuit, *Congluti-*  
*nata est anima Ionathæ anima Dauidis*, arctissima sanè vnio  
conglutinans animas. Sed maius fuit amoris specimen  
Christi supremi Regis ad hominem in Eucharistia.  
*In me manet*, inquit, *& ego in eo*, per communionem sa-  
cro sancti Corporis sui, quod cum deglutit homo  
transformatur in Christum. Longe superat hæc deglu-  
tio illam agglutinationem: hæc est opus ignis terreni,  
illa cœlestis. Impar longe amicitia Ionathæ erga Da-  
uidem. Christi Domini erga hominem. Ionathas ex-  
poliauit se vestibus, ut vestiret Dauidem. Christus in-  
duit hominem. *Et habitus inuentus, ut homo*, ipsemet fit  
habitus hominis: *Christum induistis*, inquit Paulus. Pu-  
deat sui fabulam; finxit Iouem amatorem, Amphy-  
trionis formam sumpsisse, sed suam ei non contulisse.  
Amator Christus formam suam cum amico permu-  
rat in Eucharistia. Ille illudebat speciem. Hic inter  
species elidit substantiam panis, & trans illam, quæ pe-  
rit, ponit suam, & transformatur in hominem.  
Et verò videamus Principum erga subditos amici-  
tiam, ne dedignentur, amare, & amari. Alexander A-  
pellem pictorem in amicis habuit, eumque singulari  
amore complexus est: ad illum ventitare, intrare ossi-  
cinam



DE AMIC. INTER REG. ET SVBIECT. 111

cinam, artis instrumenta inspicere, cum pueris tabu-  
las radentibus, & colores terentibus colloqui, illum  
pingentem observare, ducentem lineamenta intueri,  
pigmenta adhibentem contemplari, umbras indu-  
centem attendere, ut discere velle videretur artem,  
qui praecepta bellandi dabat. Apelli tantum indulgit.  
ut amicam suam, quam deperibat, Campaspe expe-  
renti Apelli fruendam dederit. In quo ipse seipsum vi-  
ctor totius orbis terrarum uicit, maiori gloria, quam  
cum orbem subegit. Non minorem sibi comparabat  
famam, cum donabat Amasiam, quam cum domabat  
Asiam. Seruiit amico humili augustius, quam cum  
imperauit Regibus Augustis. Visus est emulari cuius  
anhelabat virtutem Achillem, qui Phœnixem Præ-  
ceptorem olim familiarem suum, ad se ab Agamem-  
none legatum missum adeo tractauit honorifice, ut in  
partem Regni acceperit. Existimans nihil deinere de  
regno cum dimidium tradebat amico, qui sui dimi-  
dium erat. Imperabat melius ubi non erat, quod sui vi-  
cem amicus gerebat. Plus auctoritatis inerat in  
Achille per se regnante: plus in Phœnice pro se impe-  
rante voluptatis. Phœnix desit esse phœnix cum Achil-  
les regem eum fecit. Phœnix vnicus, effectus Achilles;  
amicitiæ exemplo singulari. Regum Phœnix futurus;  
& felix, nisi Paris in templo per fraudem occidisset.  
Æquat amicitia regum Scepbris penicillos, & cala-  
mos. Subditos reges creat amore, non iure; citra in-  
iuriam; nec arma comparat, imo deponit; quod ius  
extorquet, amor elicit. Amicitia eductum carcere  
Iosephum secundum à Rege fecit. Quo parari? An  
nulum rex Pharaon tulit de manu sua, & dedit ei, vestiuitque  
eum stola byssina: collo torquem auream circumposuit: quasi  
dotaret, ac ditaret amicitiam, eamque sibi desponda-  
ret, ceu parem. Tantum currum ei non primum, sed

Hom.  
Lib 9  
Iliad.

Gen. 41

ut



Genes. <sup>41.</sup> vt ait Scriptura *Secundum* tribuit. *Super Currum suum secundum*, nempe in volubili, primas habebat, non secundas: *currus secundus*: erat quippe longius à volubilitate fortunæ, à qua erat remotior in secundo curru, quàm in primo, nisi forte ad felicitatem velificanti vtendum erat curru, ceu nauigio secundo: hoc est secundis ventis afflato, vt secundissimè nauigaret. Idem prope accidi Danieli, tum à Nabuchodonosore instituto Principi super omnes prouincias Babylonis, tum à Balthasare eius filio, qui eum tertium fecit in regno suo. Minus aliquid accepit Daniel à regibus citò perituris: quorum Nabuchodonosor in feram transiit humanitate deposita, amicitia interrupta: Balthasar minus habens inuentus, multum dare non poterat; itaque imminente iam fato non licuit per hoc amicitiae eminere. Nullus tamen horum coronam dedit. Hoc fuit proprium Christi Regis Regum, qui habebat in capite suo diademata multa, vt ea inter suos dispertiret. Et quidem in circuitu throni Dei sedebant seniores vigintiquatuor, & in capitibus eorum coronae aures, singulari prærogatiua amicitiae, quæ amicos coronabat.

Haecenus de amicitia in priuatos Principum, nunc de Principum in Rempublicam amicitia superest agendum. Quod nobilius est, & utilius genus amicitiae: Igitur regibus cum personam regiam induunt amor in subiectos innascitur, ijque in alteram naturam cum dignitate transeunt. Homerus Reges Pastores populorum dixit *πυμνεις των λαων*. quid autem est pastore dulcius, quid blandius, quid benignius erga oues? Quid rursus vigilantius, solertius, diligentius? Eas suscipit, regit, fouet, nutrit, potat, custodit, tuetur, dirigit, in viam reducit, & si opus est, succollat fatigatis, & humeris imponit, totum se ouibus impendit. Ei se Christus Rex comparauit. Pastor bonus nuncupatus. Qui vult



DE AMIC. INTER REG. ET SVBIECT. 119

velit populos in oues commutare pastorem agat, amet & curet gregem. Ideo David Rex optimus, quia prius Pastor ouium fuit, & oues paut, vt postea reget populos. Secus Saul Rex malus. Agasone prius agebat, non durauit eius regnum: quia non erat pastor, sed durus agaso. Agebat asinas, quę pulsantur. Res planè absurda Asinas quærere à muneribus Reipublicę alienas. Itaque regnum illius traditum fuit pastori ouium. Is tamen debet esse pastor, vt ouis item sit, qui mactetur pro ouibus, quod accidit in profanis Regi Codro, de quo Horatius

*Pro Patria non timidus mori.*

Ode 19  
1.3.

Huius sententię fuit in sacris Rex Saul, qui monitus à Samuele de morte imminente in cāpis Gelboe, certus mori cum hoste pugnauit. Cur non abstinit à fatali pugna, in qua sibi cum filiis moriendum erat? dixerat enim Propheta, *Tu & filij tui cras mecum eritis*. Nempe nouerat officium regis esse mori pro suo populo, quādo enim Rex creatur destinatur pastor, & victima populi sui. Hoc insinuat locus ille Regum cap. 16. vbi Samuel missus à Deo ad eligendum Regem Dauidem exposuit Domino iustum timorem à Saule Rege, ne si de re certior factus esset, sibi noceret. Cui Deus *Dices*, inquit, *ad immolandum Domino veni*, si Samuel ibat ad eligendum Regem, quomodo dicere poterat *Veni ad immolandum*? Moralis est hic locus, & ita potest intelligi. Regem creare perinde est, ac Regem immolari; quamuis enim pastor sit populi, oportet fieri ouem pro populo. Quam doctrinam Rex Regum, & Pastor pastorum apud Ioannem tradidit cap. 10. dum ait *Bo-* Ioan.  
10.  
*nus pastor animam suam dat pro ouibus suis*, ubi dixit, *Ego sum pastor bonus*, declarat ouem se esse mactandum pro suis ouibus. Idque animaduertit Glosa interlinealis his verbis, *Exprimit quid sit proprium boni pastoris* Glosa  
interl.  
ibid.

P

vitam



*vitam suam pro ouibus dare . Ita cecinerat propheta .*

Isai. 53. *Tanquam ouis ad occisionem ductus est . Sic erat pastor , & ducebat oues , quomodo ductus est , nempe ut ouis ad Sacrificium . Addit Et sicut agnus non aperiens os suum , illo silentio professus ouem se esse , non clamantem , sed vocatam ad Aram . Animaduerto finem passionis Christi habuisse aquam pro complemento . Exiuit sanguis , & aqua : ait Euangelista . Quare aqua fuit terminus passionis ? nimirum quia ea ad bonum humani generis tanquam ad finem ordinabatur : aqua enim in sacra scriptura significat populos , pro quibus Christus moriebatur . Nouit hoc Caiphas cum prophetauit , quia oportet unum hominem mori pro populo , in quo continentur oues , pro quibus verus pastor Christus moriebatur .*

Plat. Poly. 20. *Regis officium est omnia , quæ habet , ac possidet habere in manibus , vt cum opus sit expendat in vsum populi . Hinc Rex ille Artaxerxes celeberrimus Longimanus fuit appellatus , quod longas habuit manus ad benefaciendum populis . In manibus ponebat virtutem , & magnificentiam regiam , eoque rex noscitur , quod eius bona ad omnes perueniebant . Longas itaque habuit manus ; sed Rex Regum Christus multo habuit longiores : qui non contentus longitudine manuum naturali , decreuit longissimas efficere manus in Cruce , vbi se regem professus est . Propterea extendit bracchia , expandit manus quas fines adduxerunt , & extenderunt , & protraxerunt ad clauorum foramina . Itaque violentia tortorum conduxit ad longitudinem manuum , vt Longimanus Rex diceretur , maiori iure quam Artaxerxes . Quem alia item ratione superauit , dum perforatas habuit manus , vt nihil retineret , sed omnia effunderet , & donaret . Paulo ante habetur ex Euangelista , Omnia dedit ei Pater in manus . Itaque*



DE AMIC. INTER REG. ET SVBIECT. 115

que plenas manus habebat. At vt erant plenæ, eas  
 Apostolorum pedibus supposuit, cum eorum pedes la-  
 uit, quasi diceret: Ecce manus meas Cæli & terræ di-  
 uitijs abundantes pedibus vestris suppono, vestro arbi-  
 trio omnes Patris mei thesauros relinquēs. Ille mihi su-  
 biecit omnia. Ego vobis omnia subijcio. Quod alia ra-  
 tione explicauit Sponsa illa diuina in Canticis. *Manus*  
 *eius tornatiles aurea plena hyacinthis.* Miram rem. Ma-  
 nus tam preciosæ, tamque liberales, & faciles ad do-  
 nandum tornatę nobilitate aurea, & totæ ex auro, quod  
 suo pondere manus versabat, & hyacinthos quibus  
 abundabant effundebat. Quomodo tamen plenæ hya-  
 cynthi si eos tornatili motu donabat? Semperne ple-  
 næ? Sanè; perpetuus erat motus in manibus ex torna-  
 tili structura: nec vnquam à largiendo cessabant. Huc  
 traho dictum Augustini alio in loco. *Potestas erat in*  
*manibus Christi* ad multiplicandos hyacinthos, vt ad  
 mutiplicandos panes. Nam tornatiles manus ingenio  
 suo perpetuum motum inuehunt. Quomodo enim, si  
 semel tantum essent daturæ, & torno mobiles fierent,  
 & tornatili viciscitudine mouerentur? Igitur vt sem-  
 per donarent in perpetuo motu erant: quin & ipse  
 motus pretiosus erat, quod aureus, non tardus propter  
 pondus, imò leuis, quod ipsomet pondere vrgeban-  
 tur manus tornatiles, quas grauitas auri ad largien-  
 dum inclinabat. Omnia sua Christus dedit, cum regis  
 titulum in Cruce inclinato capite accepraui. Totus  
 effusus in dona dedit vestes militibus, Sanguinem  
 Redempris, matrem Ioanni, animam Patri, Paradi-  
 sum latroni, Corpus sepulchro. Nunc capio rem my-  
 sterii plenam. Cur Christus tormentorum auidissimus  
 non permisit, vt sibi crura frangerentur? antequam  
 enim venirent milites ad ea frangenda mortuus fuit.  
 Vitauit igitur illam percussione. Rationem inquirō;

Ad He-  
br. 2.  
Cant. 5

Aug.  
ci. 2. 4.

Ioan.  
19.

P 2 dixit;



[*ibid.*] dixerat paulo ante *Sitio*, quod verbum nonnulli interpretes trahunt ad desiderium patiendi tormenta. Cur igitur illud tormenti genus non acceptauit? Grauis sane causa interuenire debuit, omnino investiganda. Antequam eam profectim obseruo vulnus lateris Christo inflictum in locum illius fractionis crurum successisse, sic enim ait Sacer Textus. *Ad Iesum autem cum uenissent, ut viderent eum iam mortuum non fregerunt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit; quæ verba significant loco fractionis latus fuisse apertum. Nunc aperio coniecturam. Fractura illa crurum manebat tota intra Christi corpus, nec se communicabat alijs, nec ex illa quidquam foras manabat. Propterea Christus liberalissimus, & qui sua omnia alijs donabat, & effusissime donabat, noluit illud vulnus accipere quasi sterile reputaret, & conuertit illud in vulnus lateris ex quo effundendus erat sanguis, & aqua. Innat illud verbum, *aperuit*, ut apertum esset, & manifestum hominibus vulnus illud, per quod exibat sanguis & aqua in remediū populorum qui per *aquam*, uti proxime dixi, significabantur. Elegit ergo patentem ianuam in petiore aperto ad præstandam, & manifestandam liberalitatem, exclusit autem fracturam crurum occultā, & intra se manentem sine testimonio effusionis. Apage hinc Deum illum Marcionis auarum, & sterilem, de quo ait Tertullianus, ad Marcionem conuincendum, *ne vnā quidem cicerulam donare potuisse*. Iudeat autem Auerroem suæ imprudentiæ, cum admiratus Sacramentum Eucharistiæ, negauit se adoraturum esse tanquam Deum eum, qui se manducandum dabat; imprudenter sanè, imo quia se manducandum dedit adorari. *Et quidem congruenter*, nam ille agnum se fecit victimam nostram. Agnus autem,*

&



DE AMIC. INTER REG. ET SVBIECT. 117

& mactatur, & manducatur. Vtramque igitur rationem impleuit Christus, & mactatus in Cruce, & manducatus in Sacramento. Auerroes probabat Deos fictos, & commentitios, qui deuorabant alios, qualis erat Saturnus, qui proprios filios manducabat. Stolidè sensit. Aliter nos docuit prudentissimus, & Sanctissimus Propheta Dauid cum dixit *māducauerunt, & adorauerunt*. Quasi ratio adorandi esset ratio manducandi, præposuit *adorauerunt*, vt causam innueret adorationis. Adorandus quippe est Deus, qui sic amauit homines, vt non dubitaret pro ipsis mactari, & ab ipsis manducari, modo tamen mirabili in sacrificio incruento, ne quid horroris in eo manducandi genere appareret.

Alius item locus satis difficilis ex prædictis facile à me intelligitur; nempe ille Iudicium cap. 9. vbi arbores de eligendo sibi rege deliberant. Veniunt ad oliuam dicentes: *Impera nobis*. Hac vero petitionem reiicientem veniunt ad ficum, quæ item postulata refutauit; Pergunt ire ad Vitem dicunt; *impera nobis*, sed illa repudiat petentes. Afferunt verò causam, *non possum deferere pinguedinem meam, dulcedinem meam. Vinum meum*, Non capio rationem. Offerre regnum est auferre bona regum? imo conferre bona regibus. Quare igitur contrà sentiunt, & dicunt non possum deferere, quasi si regnarent priuandæ fructibus suis essent? Iure tamen egerunt arbores: prudenter intellexerunt regum officium esse dare sua subiectis, non accipere subiectorum, Qui regnum datur is spoliare se debet proprijs bonis, & auferre à se omnia vt populis bene faciat. Nullū ius regnandi habet Rex inutilis ad donandum vt sit Princeps sanguine, & conditione, si careat liberalitate cedit regia potestate. Insignis locus est ad hoc probandum ille lib. Geneseos cap. 36. In vtero Thamar duo gemelli

Pl. 11.



gemelli continebantur Zara, & Phares de his ait Scri-  
 ptura: *In ipsa effusione infantium vnus protulit manum, in*  
 34. *qua obstetrix ligauit coccinum dicens: iste egredietur prior,*  
*& addit; illo retrahente manum egressus est alter.* Rem  
 plane memorabilem! Quare Zara accepto coccino  
 retraxit manum? Si illud erat signum imperandi? Ni-  
 mirum sensit ligari sibi manum, seque inutilem ad re-  
 gnandum existimauit; sic ratiocinatus est. Princeps, qui  
 manus ligatas habet ad donandum est ineptus ad re-  
 gnandum. Itaque sponte rediit ad uterum ligatus uti  
 erat coccinis, tanquam ligatus institis ad sepulturam,  
 Puduit sui, tumulari voluit, ac sepeliri, & pro euna-  
 bulis habere sepulchrum maluit. Confirmat conie-  
 cturam sequens euentus. Egressus est alter, id est Pha-  
 res, dixitque mulier: *diuisa est maceria.* Cur fecit mentio-  
 nem diuisionis? nempe quia Phares liberas, & expe-  
 ditas habuit manus ad diuidendum: in signum libe-  
 ralitatis, cuius est diuidere, dispertire, distribuere bo-  
 na. Hoc erat argumentum futuri regni, non habere  
 manus ligatas, sed solutas, & liberas ad donandum.  
 Hæc igitur causa fuit regressionis Zaræ in uterum, &  
 egressionis Phares ex utero ad imperandum, Oriens  
 significatur per nomen Zara in Hebraica lingua: sed il-  
 le Oriens in Occidentem transiit propter ligamen ma-  
 nus; successit ergo in locum & omen Orientis Phares  
 diuisor, & distributor. Confirmo rem, quod est obser-  
 uatu dignissima auctoritate S. Hieronymi. Sentit hic  
 Hiero- filum illud coccineum ligatum fuisse postea in manu  
 nym. Phares, eiusque sententiam probat Hugo Cardinalis  
 in hunc locum Genesis. Ex quo mysterium aperitur.  
 Antequam nasceretur Rex non habuit ligatam ma-  
 num, sed liberam & expeditam Phares, ut Rex nasce-  
 retur; postquam autem est ortus liber, ac expeditis  
 manibus, tunc accepit coccinum in signum primoge-  
 nituræ



DE AMIC. INTER REG. ET SVBIECT. 119

nituræ, & imperii. Præcessit ergo natiuitas, & ius Re-  
gis ligamen manus, quod ante natiuitatem erat im-  
pedimento, & post natiuitatem signo, & ornamento.  
Ita in hunc locum Hugo Cardinalis. Hieronymus di-  
cit super 3. Reg. 1. quod ligatum fuit filum in manu Phares.  
Sed potuit esse quod postquam vterque ortus est, tulit obste-  
trix coccineum de manu Zara, & ligauit in manu Phares,  
vt de similibus gemellis primogenitus distingui posset.

Infelix vitæ Zaræ illa purpurea vitta fuit, quæ eum  
ligauit, felicioꝝ exitit illa fascia, seu vitta purpurea,  
diadematis Alexandri, quam ille sibi detractam Lysi-  
macho vulnerato dedit, vt vulnus suum obligaret. Fi-  
lum coccineum fuit insigne regium cum collocatum  
fuit in subdito: non vero quando mansit in Principe,  
nam in Principe ligabat propriam manum, in subdito  
souebat, & obligabat vulnus. Felix item fuit illud sub-  
ligaculum à Rege Angliæ collatum in alterius bo-  
num, & in regium ornamentum translatum, quo Eu-  
ropæ Reges, ac Principes expetunt ornari, & insigni-  
ri, vnde manauit Ordo *larretæ*, Profana hæc sunt.  
Claudamus ratiocinationem. Sacro illo funiculo Io-  
sue 2. vbi Rahab ad liberationem paternæ domus il-  
lum in fenestra ligauit, & voti compos effecta præ-  
mium accepit beneficii per funem collati in explora-  
tores Hebræorum, quos illa mulier demissos per fu-  
nem in fenestra appensum liberauit. Nobilia sunt ista  
ligamina, & salutaria, quia proueniunt à manu libera,  
& expedita ad benefaciendum, non autem à manu  
Principis ligata, quæ reddit inutilem ad vsum alio-  
rum. Et quidem per vittas, & funiculos amoris officia,  
& amicitia beneficia significantur dicente Scriptura: *Osce*  
*In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis.* 11.



# CORONIS PAR AMICORVM

Pelopidas, & Epaminondas.

Quibus ego vos præconiis efferam vincta spirante  
Græca libertate miracula!

Ambo Thebarum columnæ, quibus nixa stetit  
Labente reliqua Græcia.

Vos imminentis seruitutis iugum auertistis, &  
Ambientium Tyrannorum

Cupiditatem eorundem sanguine  
Extinxistis.

Optimi domi Cives: felicissimi foris Imperatores:

Diuersis studiis

Eandem Patriam

Tuentes.

Vnus Epaminondas, & robore, & doctrina excellens;

Alter Pelopidas

Militari fortitudine

Præstans.

Alter otium litteratum negotiis miscuit:

Alter totus negoriosus

Otium vel eruditum

repudiavit.

Cum potentissimis Regibus suscepistis bellum,

Fortiter gessistis:

Ac feliciter pro voto patriæ

Confecistis.

Ad Leuctræ ingenti prælio cum Lacedæmoniis  
fortissimis Græcorum

Lu-



Luctati primi vinci eos posse

Docuistis.

Victricem urbem, & Regios gerentem spiritus,

Ad sordes lugubres,

Et tenebras miserabiles

Redegistis.

Profuistis Patriæ, tum inita inter vos amicitia,

tum collato

In hostes odio: summa summi Duces consensione

Bellastis.

Neuter invidit alteri: uterque alterum sibi prætulit,

Vbi conduxit patriæ

Raro inter maximos, & pares Imperatores

Exemplo.

Dedistis duo duos Hercules Thebis, quæ tot seculis

Urbi Græciæ

Vix vnum Herculem dederat:

Geminos Menæceos

Præstitistis.

Ad Pharsalum Pelopidas contra Pheræum prius:

Epaminondas postea

Ad Mantineam aduersus Agesilaum

Pugnantes occubulistis.

Et viui, & mortui victores extitistis: in ipsa

Victoria functi

Officio, & defuncti.

Mori potuistis, vinci non

Potuistis.

Victrices animas effudistis pro patria, quæ cum eas

In sinum accepisset

Vobiscum extingui voluit, quasi puderet sui

Si vobis extinctis viueret.

Amisit libertatem, quæ anima est Reipublicæ,

Esse desierunt Thebæ

Q

Cum



Cum vos esse desistis,  
 Intra patriam cunabula: extra, Sepulturam habuistis.  
 Illa vos ad sepulchrum insecuta est, elata,  
 Appendix Cineris vestri.  
 Vobiscum, & funera,  
 Et funeranda.

## EPIGRAMMA:

**I** Te pares animis Thebarum lumina, gestis  
 Officiis, ausis, moribus, ite pares.

Perque gradus patriam labentem adducite, vestris  
 Nixa humeris celsum tollet in astra caput.

Leuctra prior saeva Lacedaemonis arma repressit,  
 Pharsalis edomuit colla superba Ducis.

Ad Mantineam cecidit Spartana iuuentus,  
 Quae renouare ferox bella parabat adhuc.

In medio cursu mors inuida sustulit ambos,  
 Ne possent vinci, praestitit ante mori.





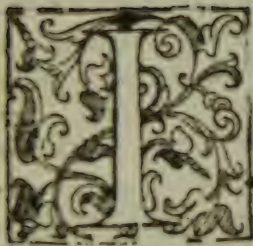
# LECTIO DECIMA

Amicitia tuetur regna. Inimicitia  
euertit.

*Ad Textum Aristotelis.*

Ἡ φιλικὴ δὲ καὶ τὰς πόλεις συνέχει ἡ Φιλία.  
*Videtur Amicitia ciuitates continere.*

## DOCUMENTVM X.



**I**mpervij origo. Amica societas. Adam  
nisi Eva condita non dominus. Amor  
parat Regna. Paradigma Absalon.  
Cur eius Cor tribus lanceis confixum?  
Melchisedech Rex Salem ab excellen-  
tia. & largitate. Annaona instrumen-  
tum Principis. Eius vilitas charos fa-  
cit Reges. Plus momenti ad imperandum in Horreo, quam in  
Armamentario. Inter frumentum, & coronam concordia.  
Monstratur exemplis Isbosethis, & Davidis. Spurijs Cassij. &  
Melij. & Manlij. Imperatores, & Principes ab Aratro. Rei-  
publica vtilitas scopus Regum. Ea populos morigeros efficit.  
Alexandri exemplo suadetur & varijs sacra pagina locis, tum  
veteris testamenti, tum noui. Cur in Arca Testamenti virga  
Aaronis? Quid septem stella in manu Principis Ecclestis in  
Apocalypsi? Pallium indicat Regnum, quod eo soneatur po-  
pulus. Ponderantur varii loci sacri, & profani. de Pallijs,  
de Iehu, de Abia, de Samuele, de Esculapio; de vestimentis  
a turba proiectis in via in die Talarum.

Q 2 Om.



**O**mnia regni instrumenta continet, quæ à Græcia dicitur *Φιλανθρωπία*, siue amor hominum subiectorum, ab hoc amore tamquam à fonte initium traxit imperium. Docuit hoc Deus Gen. 1. & 2. Hoc paradigmate. Condidit primum Adam solum, sine consortio, sine societate, priuatum socia, & amica, & in hoc statu solitario inepto ad amicitiam adduxit ad eum omnia animalia, vt ea quorum faturus erat Dominus agnosceret, & nominibus propriis distinguere: *Vt videret*, ait Textus, *quid vocaret ea*, idest animalia. Non tamen ei tunc dominium tradidit, neque subiecta homini fecit: sed expectauit, dum Eux mentionem intulit, & tunc dixit, *Dominamini* Genes. 1. Mirabili certè ratione, nam cum in hoc capite nondum esset Eua condita, uti notat glossa Ordinaria, hoc loco, quæ in secundo habetur, quia in 1. cap. mentio erat facienda domini, anticipauit mentionem Eux, ne imperium Adamo Solitario assignaret. Itaque non dixit vni Adamo *Dominare*, sed ambobus *Dominamini*; documento: imperium amicitiae fructum esse. Imperauit, virtute societatis, & amoris; & quamquam locus ille primi capitis Genesis non contineret propriam formationem Eux, quæ ad secundum caput pertinebat, anticipauit mentionem socia & amica in ordine ad imperium conferendum, quemadmodum ait Lyra *dicatur per anticipationem* vt indicaretur, opus esse amicitia, tamquam ratione domini conferendi; nam vbi nomen erat domini, premittendum erat nomen amicitiae. Nouit hoc Absalom; qui cum affectaret Regnum nihil prius egit, quam conciliare beneuolentiam populi, uti narrat Scriptura 2. Reg. cap. 15. *Solicitabat*, inquit, *corda virorum israel*, & omnia signa amicitiae exhibebat. Mane conlurgens stabat iuxta introitum

Glossa  
ordin.

Lyra  
ibid.



*aditum porta. Saluabat ingredientes, extendebat manus  
 suas, & apprehendens osculabatur eos. Hac arte aditum ad  
 regnum sibi parauit: Ideo in porta Ciuitatis, vt aperi-  
 ret aditum ad regnandum, instrumenta ministrabat  
 amor, obsequiis & officiis, salutationis, amplexus, os-  
 culi: his blanditis, ut ait Hugo Cardinalis: breui inest-  
 cauit populum, collegit exercitum, regnum affecta-  
 uit. Greditur illud se adepturum, si corda hominum pos-  
 sideret, quia virtus regnandi in corde est. Qui corda re-  
 net, Sceptri iura occupat. Testatur ipse met Absalon.  
 Quare hic a Ioabo Principe militie percussus in cor-  
 de? Et quidem lanceis tribus Reg. 2 c. 28. Tulit ergo tres  
 lanceas, & fixit eas in corde Absalon. Reliquum corpus  
 intactum reliquit. Solum Cor transfixit. Aptè quidè,  
 & subtiliter: locum amoris, vbi erat omne ius regni  
 affectati, percutiendo significauit: voluit punire cri-  
 men vbi commissum fuerat. Amor peccauerat: Amor  
 plectendus erat. Erat autem crimen furtum Cordium.  
 Sic enim Lectio Hebraea Furabatur corda virtutum Israel.  
 Ad auferendum omne ius imperii debuit Cor transfi-  
 gi: eo quippe transfixo radix ambitionis tollebat.  
 Rex sine corde, & sine amore truncus est. Actum est  
 de Principe cuius amor periit. Verum, cur tres lanceas  
 tulit, & infixit in corde Absalon Ioab, & totidem ictibus  
 Cor transfixit? nimirum, vt penitus amorem extingue-  
 ret, & nulla scintilla remaneret. Amabatur tribus  
 amoribus Absalonus, priuato amicitie, beneuolentia  
 populi, affectu militum. Omnes abtulit prudens Ioa-  
 bus: amorem priuatum vna lancea extinxit: beneuo-  
 lentiam populi altera: affectum militum tertia. To-  
 tum amorem exhaustis ictibus, & frigidum reliquit.  
 Cadaver, prorsus incapax imperandi, omni amoris  
 igniculo destitutum. Obiter obserua, quanta sit vis  
 amoris; tres viuas tribuebat Absaloni, qui tripliciter  
 viue.*

Hugo  
Card.

1. Reg.  
18.



viuebat, propter hos tres amores: nam Principum vita non tantum priuata est, sed etiā publica, & ab amore ducitur, & ad amorem refertur. Si enim Absalon vnā tantum vitam viueret, non posset eius Cor tres lanceas sustinere, vnum quippe Cor est incapax trium lancearum, & trium ictuum. Non poterat igitur Cor Absalon lancearum sylvam ferre, neque tot ictus tollerare. Res erat mystica; significabat vitam Principis amore constare, eique tot vitas inesse, quot erant modi amandi. Quod autem Amorius regnandi secum ferat, patet ex alio loco eiusdem libri vbi dicitur, *Ere-*  
*xerat sibi titulum in valle regis, & appellatur manus Ab-*  
*salon.* Manus pertinet ad executionem: cor ad affectum. Quo igitur iure Absalon appellabat se regem, quasi factum, cum possessione manuum, si tantummodo corde, & affectu præsumebat, & affectabat regnum? videlicet quia existimauit nihil interesse inter cor, & manum, nam qui amorem possidebat regnum item occupabat, & veluti manu tenebat. Hoc sibi persuaserat Absalom Atheniensis, idest Alcibiades, formosissimus adolescens, & omnibus naturæ dotibus ornatissimus, qui iisdem artibus vsus ad vsurpandum imperium Græciæ, quod demum usurpauit amoris, & beneuolentiæ virtute.

Vna tamen insurgit obiectio, & quidem valida aduersus hanc doctrinam ducta ex Melchisedechi exemplo. Hic in Gen. cap. 14 *Rex Salem* dicitur: cuius tamen nulla erat cum aliquo societas, vel consortium, cum genealogia careret. *Sine patre, sine Matre, sine genealogia*, vt scribit Paulus ad Hebræos 7. vbi iterum Rex nominatur. Quis ergo Rex? Nouus homo, ingenuus, nullis maioribus, vnde nasceretur: nullis facinoribus, vnde eligeretur: citra successionem, præter electionem Rex appellatur? Sane: etenim satis iuris ha-



habebat ad regnandum in manibus. Panem quippe, & vinum proferebat. *Proferens panem, & vinum*, eo titulo regnum promeruit, quod amicè largiebatur, & donabat. Ita regnum instituit, & intulit: annona parauit coronam, conuiuium conciliauit imperium: cum præsertim illud munus panis, & vini Eucharistiā Sacramentum, & signum diuinæ cum homine amicitiae figuraret. Accedit interpretes hoc in loco tradere Melchisedechum Abrahamo, eiusque militibus liberale conuiuium præbuisse. Magnus Pompeius numquam populum Romanum tam propensum, & amicum habuit, quam cum famem ab Vrbe expulit, magna vi frumenti ex Sicilia Romam aduecto: onerariis, quam classibus gloriosior: frumentarius Ciuis superauit se ipsum clarissimum Imperatorem: victoriis magnus fuit: cibariis maior, fame domita maximus. Id Massaniæ regnum confirmauit: non horror hostium, sed horreum frumenti populo Romano sapius apertum: Spicæ vicerunt spicula: grana pila: Arcæ acies: annona coronas.

Plur.  
Valer.  
Max.

Nunc capio quid sibi voluerit insignis ille Dux, ad militiæ Principis Abner, cum obtulit Regnum Israël Dauidi soli Tribui Iudæ, & Beniamini imperanti. Misit nuncios ad Dauid his verbis. *Cuius est terra, & mox faciamus amicitias*. Quorsum hæc? nimirum iis artibus parabatur regnum si *Terræ*, idest culturæ, & annonæ meminisset; nempe futurum regem, qui terram excoleret: eo niti amicitiam. Amicum facit populum Princeps, qui terræ fructus curat, & communem vtilitatem tuetur; qui fructificat populo, huius est regnum. A Vomere ad sceptrum itur. Ligo ligat regnum, & Ciues. A ratrum consiliat atros, & atroces animos, & amicos, & subactos reddit. Olim Imperatores ab Aratro ad Imperium conducti, gaudente terra

Plin.

Vo.



*Comere laureato, triumphali aratore. A terra excussa ad frumentum ascendere debuit David ad Solij ornamento. Quid? quod tritici, summa est cum Sceprio necessitudo? 2. Reg. 4. Cum pararetur Regnum Davidi Rechab. & Baana filii Remmon Berothae, quid negotii sulceperant Isbosethum e medio tollere voluerunt: qui quod erat Saulis filius obstabat Davidi Regnum occupaturo. Igitur clam in eius domum ingressi inuenerunt Oliariam, quae purgabat triticum dormientem. Hic vigilandum. Ecce in domo regia triticum: horreum, non armamentarium. Hoc erat indicium palatii. Palatinum, & Aulicum est frumentum. Percussores arrepta occasione dormientem Isbosethum aggredi conantes occasione somni meridiani, assumunt spicas tritici, & illum ferro inuadunt. Assumentes, inquit Scriptura, spicas tritici percusserunt eum. l. b. 2. Reg. cap. 4. Quorsum spicas praefereutes facinus patrant? Quid spicis cum trucidatione Principis? nempe causam regiam agebant, quam spicae significabant, nam ferebant spicas tritici de domo Isbosethi Regis Iuuenis ad Domum David futuri regis, cui perinde erat deferre triticum, ac deferre sceptrum. Ille qui indormiebat tritico negligebat Regnum Somnus eternum ei somnum peperit. Regnum ad eum transit, qui vigilabat, ut prouideret. In domo tritici, quae ordinatur ad sustentandum populum non habitat somnus & incuria; sed vigilia, & diligentia. Parricidium, siue Regicidium supplicium iustum fuit incuriae Principis somnolenti. Itaque Isbosethus neglectae annonae penas luit. David vero diligentiae, & custodiae frumenti praemium tulit. Praeterea grana tritici concordiam, & amicitiam significant, dum in eadem spica continentur & clauduntur. Quin ipse panis Symbolum est amicitiae, quam teste Augustino*

panis



panis Eucharisticus propter materiam, figurabat;  
 nempe panem qui ex multis granis in vnus coactim confici-  
 tur. A panibus Ioseph ad solium euectus. In Bethlem  
 domo panis natus est Christus, & ibi inuentus, & di-  
 ctus à Magis *Rex Iudæorum*, & ipse prope bouē, & inter  
 paleas natus inlar frumenti: cuius ille se granum di-  
 gnatus est appellare. Post illud conuiuium ad mare  
 Tiberiadis multiplicatis panibus inuitatus est Regno  
 à turbis: tam coniunctum est cum regno munus di-  
 stribuendi panes. In quam rem magnopere obseruan-  
 dum Christum in Cruce appellatum fuisse regem, &  
 confirmatum ei titulum iudicis auctoritate *Quod scrip-*  
*si, scripsi*. Christus autem in Cruce vbi Rex erat pa-  
 nem representabat secundum prophetam *Mittamus*,  
 inquit, *lignum in panem eius*, vocat panem ipsum Chri-  
 sti Corpus, idcirco coniunctum cum Regio titulo.  
 Quadrabat regnum in dominum, qui panem præsefe-  
 rebat. Quinetiam in profanis regnum sequebatur an-  
 nonam. Hoc sibi persuaferant Spurius Calsius, &  
 Spurius Melius, & Marcus Manlius Romæ, qui Re-  
 gnum affectarunt per gradus annonæ, quod momen-  
 tum Imperii in re frumentaria esse viderunt. Agraria  
 lex plurimum Romana in Vrbe dominabatur, & va-  
 rios Reipub. status induxit pro sui varietate. Optimi  
 quique reges agricolarum amici extiterunt, hisque ve-  
 hementer fauerunt, quod senserant regias partes esse  
 frumentis incumbere, & abundantiam panis procura-  
 re. Illustis quidam Lusitaniæ Rex propterea *Arator*  
 appellatus quod aratrum diligeat, ac aratores ad co-  
 lendos agros incitabat, & multis præmiis compelle-  
 bat. Non absurdè igitur Cæsar Augustus, vt remun-  
 raret Virgilium, panes augebat, & immeritò taxatus  
 est à Virgilio, quasi pistoris filius esset: nec enim indi-  
 gnum erat Imperatoria Maiestate panes pro merce-

Aug.  
 ti 26.  
 in loa.

Ioan.  
 6.

Joan.  
 19.  
 Hier.  
 11.

Domat.  
 iii ciuit.  
 vita,

R de



de assignare, & augere annonam. Augustum, munus illud decebat, & dignum Casare putabatur.

Qui reges gratiam populi comparare velint, eos oportet esse munificos, liberales, imo & felices, & fortunatos. Et quidem comperimus hanc veritatem duobus mysteriis inuolutam. Nascitur Christus in Præsepio, moritur in Caluario. Ad eum in præsepio positum accurrunt ex Oriente Reges, *Venimus adorare eum*. Ab eodem in Cruce posito reuertuntur, ac recedunt multi, qui aderant eius morti. *Reuertebantur*. Quare isti recedunt à Caluario, & illi accedunt ad Præsepium! Multæ, & graues causæ afferri possunt: agimus enim allegoricè, & moraliter. Liceat mihi per pios lectores vnam, & opinor, probabilem adducere. Ad Præsepium veniunt qui Stellam viderant in Cælo radiantem, quæ ipsos ad Præsepium rectâ ducebat, aiunt enim Magi *Vidimus stellam eius in Oriente*, & venimus. Ecce causa veniendi: Stella in Oriente visa, erat igitur Rex simul cum Stella inuitante. Contrâ in Caluario erat Christus, & quidem Rex; sed in Occidente obscurato Sole, tenebroso Cælo, lux non apparebat. In iis tenebris homines nulla comperta felicitate, quæ lumine significatur, relinquabant locum, & reuertebantur. Tantum discriminis afferebat Stellæ præsentia, & absentia; homines quippe sequuntur fortunam, & felicitatem. Huc pertinet dictum illud celebre Herois Romani, *Plures, inquit, adorant Solem Orientem, quàm Occidentem*. Redeo ad propositum. Christus habuit stellam in Oriente quando natus, in Occidente quando mortuus, inde ergo oriebatur ratio differentia, quòd ad Præsepium homines veniebant, à Caluario recedebant. Iure Princeps ille Cœlestis similis filio hominis in altari inter aurea candelabra ostentabat manum septem stellis

Matth.

2.

Luc.

23.

Plut.

in vita

Syllæ.

Apoc.



AMIC. TVETVR REGNA; &c. 111

stellis plenam. Habebat in dextera septem stellas, ut scilicet adorantibus monstraret se felicitatibus abundare, quis homines sponte, & auidè sequuntur, quem admodum expertus est primùm Sylla, deinde Pompeius Romæ, qui dum felices fuerunt multos habuerunt sectatores, cum verò mutata fortuna infelices ceperunt fieri deserti sunt, præcipuè Pompeius, & in maximas calamitates deuoluti. Nec desunt in Sacris exempla, nam Dauid postquam eum persecutus est Absalon totum penè populum à se deficientem vidit. Melius tamen documentum capitur ex Petro. Positus in monte Thabor conspecta gloria transfigurati Christi, & gloriosa societate Principum Prophetarum Moyli, & Elie exclamauit dicens, Bonum est nos hic esse: faciamus tria tabernacula. Cur quæso non dixit similia in mari quando iacebatur fluctibus, nimirum quia aliud erat tempus tempestatis, aliud locus felicitatis. Non erat adhuc Petrus perfectus: loquebatur humano more, & imbecillitate propria alios instruebat, nempe mortales amare gloriam abundantiam, & felicitatem. Nouit hoc Deus cum iussit poni in Arca Testamenti tabulas legis, & virgam frondeam Aaronis. Cur non imperauit mitti in Arcam virgam illam Moyli qua patrauerat prodigia in terra Egypti? Nimirum, quia virga Aaronis, quæ fronderat significabat flores bonorum, & felicitatum, virga vero illa Moylis supplicia, & calamitates. Cum igitur vellèt Deus, ut Tabulæ florere observantia præceptorum, applicuit eis virgam floridam, & frondeam, non autem asperam & infecundam. Propterea in Sacro textu exprimitur, & virga Aaron quæ fronderat.

Errant grauitè illi reges, qui terrere volunt subditos, non amare; beneuolentia capit, & trahit animos,

R 2 timor



timor auertit, & alienat; qui terret non proficit, proficit qui amat. Malus imperij custos est metus, nam qui timetur tyrannus est. Rectè Claudianus

4. Conf.  
ful. Ho.  
nor.

*Qui terret plus iste timet, fors ista tyrannis*

*Conuenit.*

Plut.  
in Apo-  
phteg.

Alexander ille magnus documentum præbuit cum Eudemonico Philosopho formare tonitrus scienti, & iis adstantes exterrere solito, & dicenti. *Quin tu, inquit, Alexander tale quiddam non facis, ut maiestatem augeas.* Cui seriò ac seuerè respōdit. *Nolo meis esse formidini, sed beneuolentiæ.* Digna tanto Rege vox. prodesse volentis non obesse. Inutilis est ad regnandum asper, & rapax Princeps, cuius figuram prætulit ille Rhamnus, qui fuit inuitatus ad regnum ab arboribus postquam oliua, & ficus, & vitis oblatum regnum repudiarunt, acceptauit ille qui figurabat Abimelechum tyrannum: ad hunc scopum collimabat loatham cum apologum istum induxit: quare in exemplum tyranni Rhamnum traxit: nimirum quia Rhamnus planta est spinosa quæ accedentes pungit, & insinuantem sese apprehendit, ac eorum vestes lacerat, & rumpit, tales sunt tyrāni ad perniciem populorum comparati. Iure Seneca. *Violenta nemo imperia continuit diu.* Ipse Abimelechus experimento docuit breui à femina interemptus. Quod item accidit Alexandro Pheræo Thessalorum tyranno, quem vxor Thebe interfici iussit. His annumerandus est Dionysius tyrannus, & ceteri, quorum exemplis historia plena sunt. Amore parantur regna. Is ea donat, & seruat. Terror, & iniuria euertit, & dissipat. Mirum cogito, & libenter exprimō, & causam inquirō. Lib. 4. reg. vngitur in regem lehu noua, & insolita cæremonia cap. 9. Erat vnctus in Regem à filio Prophetarum missō ab Elisæo. Ecce tibi populus, qui frequens aderat exiit se palliis suis, &

de-



deponit in terra, & formato ex iis folio, sine Tribunal  
li, imponunt Iehu super illud. *Vnusquisque*, inquit Sa-  
cer Textus, *tollens pallium suum posuerunt sub pedibus*  
*eius, & in similitudinem tribunalis, & cecinerunt tuba, &*  
*dixerunt: regnavit Iehu.* Rem prorsus abstrusam, quæ in-  
digeret luce. Afferat eam nobis locus Euangelicus apud  
Matthæum, & Lucam, qui narrant triumphantis  
Christi habitum ingredientis Hierosolymam in die  
palmarum. Ibi enim salutatur Christus Rex. *Ecce Rex* Macc.  
*eius. Benedictus qui venit Rex.* Animaduerto simile quod- 21.  
dam factum interuenisse. Imposuerunt quippe pro Marc.  
clitella vestimenta sua, & strauerunt vestimenta in via. 11.  
Comparemus vtrumque. Vestimenta substernuntur  
Christo, & eadem supponuntur Iehu, vtrique regi. Igi-  
tur ea cæremonia deponendi & subiiciendi vestes rem  
continet regiam. Videamus causam. Alius aliud vide-  
bitur. Mihi placet eo cæremoniā istam spectare, vt po-  
pulus expoliatus vestibus demonstret se amatorem  
esse Regis, quatenus se denudans imitatur amorem,  
qui nudus pingi solet. Itaque testatur amorem erga  
suam regem, quem eligit amando ad amandum, idest  
ut ab eodem redametur. Rex autem assumendo vestes  
significat a se illis indutum iri subditos suos, & in eo-  
rum vltus vestes habiturum, nempe vt eos foueat, te-  
gat, & ornet vestibus acceptis. Vestimenta quippe te-  
gunt, & fouent, frigus expellunt, quod est proprium  
ignis, & amoris: quale officium omnino à Regibus  
populis præstari debet, qui Ciues suos tamquam filios  
vestire debent, ac fouere. Necesse est igitur, ut mutuo  
se amore prosequantur Reges, & subditi: propterea  
populus exhibebat, & donabat vestes, & Rex inuicem  
accipiebat, & redonabat; idque in vtroque euentu, &  
Christi, & Iehu figurabatur. Confirmatur hæc conie-  
ctura ex contrario facto propheta Ahia, qui 1. Reg.



Et scidit pallium suum nouum corā Ieroboamo. Sic  
 enim Scriptura, *Factum est ut Ieroboam egrederetur, &  
 inueniret eum Abias Propheta opertus pallio nouo & scidit  
 in duodecim partes.* Quorsum hoc? ut significaret Ro-  
 boamum filium Salomonis Regno Israelis esse pri-  
 uandum, quod ad Ieroboamum præsentem transfe-  
 rendum erat. Ratio mysterij fuit vestibus adumbrari  
 regnum: illud pallium nouum representare integrum  
 regnum, quo potiebatur Roboamus, tū Iudæ, tū  
 Israelis; quod pallium dum scindebatur monstrabat re-  
 gnum auferri à Roboamo, nec enim vestis lacerata, &  
 rupta apta erat ad populum regendum, vestiendum, &  
 fouendum. Partes vero, quæ manebant transibant ad  
 Ieroboamum, monendo ipsum, ut iis tanquam vesti-  
 bus foueret, & protegeret subditos, quos accipiebat.  
 Aliter etiam potest intelligi, ut declararet Ierobo-  
 amum deuenturum esse tyrannum, quia partes tantum  
 vestium accipiebat, non autem integrum pallium, quæ  
 non satis erant ad Ciues operiendos, & ornandos. Id-  
 circo Deus cap. 6. Isaia ita sedebat in throno, ut vestes  
 quæ ipsum induebant replerent totum templum, in  
 quo erat solium collocatum, ut significaret regiam  
 protectionem ad omnes populos esse extendendam.  
 Sic enim intelligo illa verba: *Sedebat super solium excel-  
 sum, & eleuatum, & ea, quæ sub ipso erant replebant Tem-  
 plum, ut ad totum populum operiendum, & protegendum  
 vestes effunderentur.* Hoc exemplum imitari reges de-  
 bent vtendo pallio ad suos operiendos, & fouendos,  
 quemadmodum reperimus in Sacra Scriptura 1. Reg.  
 cap. 28. in quo narratur Samuel apparuisse Sauli ami-  
 ctus pallio. Princeps fuerat Samuel, & adhuc mor-  
 tuus pallium retinebat, ac eruebat Saulem Regem  
 se consultantem: officij Regij munus esse pallium  
 conseruare, quod ultra cineres beneuolentia, & bene-  
 ficentia



AMIC. TVETVR REGNA; &c. 135

Scientia Regum in subditos tenderetur. Tyrannidis  
Dionysij signum fuit auferre pallium aureum. <sup>Cic. de</sup> <sup>Divin.</sup>  
lapio, quo in templo erat opertus, quippe qui alios  
spoliat vt se vestiat, is tyrannus est. A folio postea,  
quod accidit Dionysio, deturbandus.

## CORONIS PAR AMICORVM

Scipio, & Lælius.

### ELOGIVM.

Scipioni, & Lælio  
Geminis ingenio, indole, moribus: Prisci æui: seueris  
Romæ alumnis:  
Incorruptis, grauibus, castis,  
Supra Censores integris,  
Sine naevo.  
Amicitiae cultoribus Sanctæ, fidelis, firmæ;  
Qui sic amarunt  
Vt semper amaturi:  
Nunquam osuri.  
Præferentes sese inuicem quoad cultum;  
Minimè cedentes.  
Quoad amorem.  
Nunquam interrupto officio: nullo expectato  
Beneficio:  
Nullo prætermisso obsequio.  
In dispari fortuna pares: animis nunquam discordes,  
Scipio belli fulmen:

Læ-



Lælius pacis lumen.  
 Ille Paludatus, hic Togatus: diuersis muneribus,  
 Iisdem virtutibus.  
 Terribilis hostibus Scipio: Lælius amabilis Ciuibus.  
 Maior natu Lælius.  
 Minor Scipio:  
 Sed maiora nactus.  
 Hos tamen æquauit amicitia: Obiit prius Scipio  
 Oppressus triumphorum mole.  
 Superfuit Lælius, ne totus moreretur Scipio.  
 Haud diu tamen superstes  
 Lælius  
 Repetente sui dimidium ab Lælio Scipione.  
 Præstitit Lælio Scipio  
 Gloria militari.  
 Excelluit Scipioni Lælius, quod nomen amicitiae  
 Nomen est Lælii  
 Apud Ciceronem.

## EPIGRAMMA.

**S**cipio par Lauro, par Lælius alter Oliua:  
 Ille sagi, doctus munera, & iste Toga.  
 Nexus amicitia geminos coniunxit in vnum:  
 Obsequiis Patriam iuuat vterque suis.  
 Scipio pollebat virtute, at Lælius arte.  
 Ense potens primus, mente secundus erat.  
 Scipio plura tulit superato ex hoste trophaea:  
 Legibus erudiit Lælius arma suis.  
 Maior vter fuerit nolunt contendere, quando  
 Numen amicitia fecit vtrumque parem.

LE-



## LECTIO VNDECIMA.

*Ad textum Aristotelis Cap. 2. Lib. 8.*

Οἱ δ' ἐξ ἐναντίας. κεραμεῖς πάντας τοὺς  
τοιοῦτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι.

*Alij contrà dicunt hos tales, idest, Amicos  
Figulos inter se omnes esse.*

## DOCUMENTVM XI.

**I**nvidia Amicitia aduersa. Angelorum in  
Caelo prauorum peccatum. Fratres Io-  
sephi inuidi. Ab istu inuidi nemo euadit.  
Saul exemplum. Nocet inuidia oppri-  
mens dotes, & obscurans, vltra mortem  
tendit, sepelit hominem ne luceat. Ia-  
cobi supplantantis Esau, & demoniaci  
habitantis in sepulturis apud Euangelistas, & draconis in  
Apocalypsi de caelo deturbati exempla narrantur. Qz sint  
tenebra conculcantes in Dauide, quæ potestas tenebrarum  
in Luca? Abiathar, & Sadoc Summi Sacerdotes ad doctrinam  
adhibentur. Lazarus resuscitatus, quem Iudæi querebant in-  
terficere rem inuidia continet. Cur sanguis Abelis de terra  
clamabat, & sanguis Christi sudantis in terram cadebat? In-  
uidus peruertit naturam. Videt vitia, & mala, non bona tene-  
bras non lucem. Heli Pontifex Paradigma. Proprium inuidi  
est ceteros inutiles & truncos existimare. Id Cæci historia  
in Euangelio homines vti arbores ambulare videntis compro-  
batur.

S

Inuidia



**I** *Envidia Diaboli mors intrauit in orbem terrarum.* Diabolus cum vitium non potuit non esse. Amicitia contrarium, cuius auctor Deus est: Bis inuidit Diabolus, & inuidia auctor fuit. Primum in Celo cum intellecto Diuinæ Incarnationis mysterio inuidit homini, & amicitia, quam per Dei gratiam cum ipso Deo contraxerat, renunciauit. Secundum cum in Paradiso inspecto Dei in hominem fauore, & beneuolentia exarsit inuidia, & ipsum hominem rebellem Deo fieri procurauit. Noxium inuidia malum. Nocet amicitia. Si quis amico præstanti doctrinarum, & virtutum dotibus ceperit inuidere, amare desinet, & odisse incipiet. Eiusmodi traditur fuisse Aristoteles in Platonem, Crassus in Pompeium, Rufinus in Hieronimum. Fraternalis societas inuidia rupta. Hinc cædes Abelis innocentis.

**Gen. 4.** Hinc Iosephi venditio, quam oportet expedere; quod doctrinam contineat. Amabatur hic à Patre tenerius, tractabatur humanius, ornabatur splendidius. *Diligebat*, inquit textus, *Iacob Ioseph super omnes filios suos*: 16. quitur. *Fecit ei tunicam polymitam.* Irritauit fratres prærogatiua. *Oderant eum, nec poterant ei pacifice loqui.* Exstinxit amorem inuidia, excitauit odium. Qui? quod somnia ei nocuerunt. Non debuerant fratres puero somnianti credere, imo ne extra somnium quidem loquenti. Pueritiæ dandum quidquid ille iactaret, siue in vigilia cogitatum, siue in somno fictum: hoc somniantis vanitati tribuendum. Ecquis enim somniis credat? Pilatus in re summi momenti nocturnæ visioni vxoris noluit credere dehorrantis à sententia in

**Marth. 27.** Christum capitali ferenda quod animaduertit in somnis illud accepisse: quamquam illa constanter affirmare per visum multa se passam, & timore computsam perere, ne Christus damnaretur, & somnium negaret



DE INVIDIA CONTRARIA AMIC. 139

garet esse, visionem quippe appellabat. Neglexit Pilatus. Existimauit nocturnum visum pro spectro habendum, & inane reputandum. quia is non torquebatur inuidia. At vero inuida illa fratrum cohors fidem habuit somnio Iosephi, ceu foret visio, & reuelatio. Nempe inuidia, quæ animos occupauerat, è somnio diuinationem fecit, & ratum illud habuit, quod puer Machinabatur interitum, *Ecce somniator venit, venite occidamus eum.* Inuidia patria expulit Themistoclem, & Ciceronem; utrunque seruatores Ciuitatis. De Themistocle Plutarchus, de Cicerone ipsomet ad Atticum *Non me inimici sed inuidi perdiderunt.* Quod Catilina, quod Lentulus, quod Cethegus non potuerunt, amici inuidi opera Clodii patrauerunt. Inuidiæ vulnera sunt certissima, & mortifera. Nouerunt inuidi artes, viasque ferendi. Euadere nequit obnoxius inuidiæ. Saul antea Dauidis amicus, eique nomine priuato, & publico additus concepta in eum ex præclarè gestis inuidia tentauit de medio tollere. Contorsit in eum hastam ductus odio ex inuidia orto. Ita narrat Scriptura lib. 1. Reg. c. 18. *Tenebat Saul lanceam, & misit eam putans, quod confingere posset Dauid cum pariete, & declinauit Dauid à facie eius secundo.* Rapiit me illud secundo, & rursum illud aliud cum pariete. Quod attinet particulam *secundo* negotium mihi facessit: nam semel tantum iaculatus Saul hastam. Primus ille ictus erat, qui primò vitandus erat, non secundo: quomodo ergo dicit Scriptura *Declinauit Dauid secundo?* Latet quiddam dignum animaduersione. Vnus quidem, & primus iactus & ictus erat, sed quia ex inuidia præparatus multi in eo iactus, & ictus continebantur, à quibus Dauidi cauendum erat, quia non semel tantum ab inuido Saule percutiendus erat, sed semel, & secundo. Persuasit sibi Dauid fugiendum esse bis ab vno ictu,

S - 2 quem

Genes.  
37.

Plut.  
Cicero.



quem omnino alius, si aberraret à primo consecutus  
 rus erat. Simplex inuidia, duplex malum. Idcirco fugit  
 secundò, præmeditata, & prouisa fuga secunda. Ean-  
 dem rem continet particula *cum pariete*. Vulnus inuidi  
 non tantum ferit personam, sed etiam locum, & di-  
 gnitatem, in qua persona collocatur, nam ultra vulnus  
 molitur infamiam eius cui inuidet. Propterea cona-  
 batur, Saul inuidus Dauid cum pariete configere, quo  
 nitebatur, cui adhærebat, ut eum mortuum deiiceret,  
 & cum eo locus quoque deiiceretur, amissa vita, & di-  
 gnitate. Declaratur hoc illo textu proximè adducto  
 Genesis 37. de Iosepho. Resumo locum *Hæc*, inquit,  
*causa inuidiæ, & odij fomitem ministravit*. Expendo vocem  
*Fomitem*. Ea significat perpetuam ignis materiam, ,  
 non igniculum, flammamue, quæ accenditur, & ex-  
 tinguitur; sed fomitem alimentum ignis quod semper  
 manet, qualis est inuidia, in qua sunt omnes artes, &  
 instrumenta nocendi. Ita Fomes ubi semel concepit  
 ignem, nunquam deponit, seruat semper, ut multo-  
 ties prodeat, & pariat incendia, & prorsus hominem  
 cui inuidetur, extinguat. Seminarium itaque malo-  
 rum inuidia est. Hunc Fomitem retinuit Marius in  
 Metellum, Sylla in Marium, Cæsar in Pompeium, ,  
 donec patriam, & libertatem vel turbarunt, vel sustu-  
 lerunt. Nec mirum in ea Urbe quæ fundata fuit super  
 inuidia fratrum, quorum alter Remus fundamenta  
 inuidit Romulo, alter Romulus Remo consortium  
 imperandi. Non respicit inuidia vllum, vel consanguini-  
 tatis, vel amicitie vinculum. In ipso matris utero  
 etiam geminos tangit inuidia, & antequam sint, inui-  
 di sunt. Iacob & Esau specimen præbeant Genesis 25.  
 ubi sic habetur. *Collidebantur in utero Rebecca paruuli*.  
 Et rursus. *Ecce gemini in utero eius reperti sunt, qui prior*  
*egressus est rufus erat: alter egrediens plantam fratris tene-*  
*bat manu*. Ita ut exierint in lucem quasi luctatores, &  
 ad.



# DE INVIDIA CONTRARIA AMIC. 141

aduersarii; sequebatur enim Iacob Esau tanquam eum  
retrotrahere vellet, & supplantare, ac delicere. Nam  
cur manu tenebat plantam? Nempe quia planta erat  
fundamentum corporis, qua totus nititur truncus.  
Conabatur ergo Iacob inuidia ductus deturbare fra-  
trem, seque illi anteferre nondum natus, & nactus oc-  
casionem nocendi. Nec destitit donec aliis artibus eri-  
puit primogenituram. Inuidia docuit luctam, & ra-  
pacein erudiuit manum, quæ cum porrigenda esset ad  
iuuandum, detorta est ad nocendum. Luctator inge-  
niosus. Solent hi apprehendere colluctantis pedem,  
& percutere, vel extollere, & corpus inuertere, ac  
demum in præceps dare. Sic inuidia docuit luctari  
cum fratre Iacobum. Sed hic adhibuit manum, vt ce-  
lerius, & firmitus ageret. Alia vicia expectant tempus,  
vt adolescant: inuidia anteuertit tempus, & peruertit  
naturam. Fortè Iacob inuidus conabatur retro trahe-  
re Esau, & rursum in vtero includere, & quasi penitus  
sepelire; nam hoc est inuidiæ artificium, cum elicere  
non potest, vt obtineat famam, & locum alterius cui  
inuidet, auferre occasiones honoris, ac sepelire eum, qui  
lucere poterat: quo nihilest molestius est, nec acerbius  
homini splendido, & glorioso. Hoc significauit Chri-  
stus cum dixit de lucerna accensa, *non ponant eam sub* <sup>Matth.</sup>  
*modio, sed super candelabrum*, denotans summam in-  
iuriam fieri luci, si detracto candelabro tenebris ob-  
ruatur. Petamus exemplum ab inuidis famosis, nimi-  
rum fratribus Ioseph. Cum eum vellent perdere lo-  
quebantur: *Occidamus eum, & mittamus in Cisternam*: mu-  
tato autem postea consilio miserunt eum viuum in <sup>Genes.</sup>  
cisternam. Liceat mihi ita interpretari: existimarunt  
perinde esse Iosephum iactabundum, & gloriosum, &  
indutum veste polymita, insignem dotibus in cister-  
nam delicere, ac occidere; ibi enim viuus inclusus pro  
in-



interfecto habendus erat. Grauius est enim morte latere, & in tenebris versari. Confirmo rem alio loco pleno mysterii ex c. 8 Lucæ. Narrat ibi. *Occurrit vir quidam, qui habebat demonium, qui non manebat in domo, sed in monumentis.* Quid sibi vult hic mirabilis euentus? Diabolus claudit in sepulchro hominem, vt in sepulchro viuat, & commoretur? Videtur desipere: nam sepultura erat via ad salutem, inde enim oriebatur mortis memoria, quæ salutaris est: debuisset igitur potius diabolus hominem istum è sepulchro eijcere, & expellere eò, vbi memoriam mortis non conseruaret, & voluptatibus indulgeret. Verùm astutus erat iste dæmon; significabat inuidum, quales semper sunt dæmones erga homines. Tormentum parabat isti energumeno remouendo eum à luce, & sepeliendo viuum in tenebris, ne splenderet. Obseruandum autem hunc virum videri fuisse hominem magni momenti; capiebat enim integram legionem dæmonum, & Sansonis similis videbatur robore, ac fortitudine. Præterea pro duobus valebat: nam Matthæus, & Marcus dicunt fuisse duos, quem Lucas narrat fuisse vnū, ex quo deducitur eius præstantia; cum igitur insignis vir esset nulla poterat grauiori affici pœna, quàm si obrueretur tenebris, & interdicta sibi luce in tumulto delitesceret. Idcirco Arca illa testamenti quando voluit punire Dagon idolum Lib. 1. Reg. cap. 3. *Deiecit eum de loco suo.* Ecce Dagon iacebat pronus in terra; nec enim acerbius eum plectere poterat, quàm loco priuando suo. Idem suadet alter textus Apocalypsis, vbi Ioannes narrat Apostatas Angelos cum dracone de Cælo deturbatos esse: addit qui ppe post casum. *Neque locus inuentus est eorum amplius in Cælo.* Non erat satis eos præcipitare, nisi locus quoque eorum periret. Minime sanè, nam pro Angelis superbis, & gloriosis grauior

Matt.

8.

Marc.

5.

Apoc.

22.



DE INVIDIA CONTRARIA AMIC. 143

gravior pena erat priuari loco, & dignitate, quam  
delici, & in præceptis dari. Itaque expressit eos amisisse  
& personas, & dignitates. Inferre tenebras viris vir-  
tute, & doctrina splendentibus summum iis dolorem  
affert. Hoc timebat Dauid cum dixit *Forſitan tenebræ* Ps. 118  
*conculcabunt me*. Mirabilis timor, & mirabilius dictum,  
timere *conculcari à tenebris*, si tenebræ carent corpore,  
inanes sunt, nihil sunt, quomodo timentur, & quo-  
modo conculcare quenquam poſſunt? Rectè tamen  
Propheta: timebat tenebras inuidorum, quæ sunt pri-  
uationes lucis, iſtæ verò ſepeliunt hominem, & con-  
culcant, nam qui ſepeliuntur conculcantur pedibus;  
iure igitur metuebat, ne in has tenebras incideret, quæ  
lucentem, & radiantem virtutibus in obſcuro ſepeli-  
rent. Legimus in Exodo tenebras tam ſpiſſas, vt ma- Exodi  
10.  
nibus tangi poſſent, *Vt palpari queant*, legimus nunc in  
Dauid tenebras tam denſas vt tangant, & percutiant,  
& conculcent, & ſepeliant. Hæc eſt *potestas tenebrarum*, Luc.  
12.  
vt appellauit Chriſtus, quæ fraudant virtutes luce, ac  
ſplendore, caligine inuidiæ infuſa. Hæc oppreſſerunt  
inimici Iudæi Solem Chriſtum in mundo radiantem,  
vt indicant illa verba *quod per inuidiam tradidiſſent eum*. Matth.  
27.  
Huc pertinent illæ tenebræ in morte Chriſti, quas Ec-  
cleſia videtur commemorare tenebris trium dierum  
in hebdomada Sancta, quæ ſignificant inuidiam Iu-  
dæorum, quæ Chriſto machinata eſt paſſionem, &  
mortem. Noto illud verbum *Tradidiſſent*, quod refert  
aliud verbum trado, *trado*, & *prodo*, & nomen *traditor*,  
& *proditor*, quod dicitur de Iuda, qui Chriſtum tradi-  
dit, & prodidit, ob inuidiam, & malignitatem, vt in-  
telligamus illas tenebras Chriſto infuſas effectum  
 fuiſſe traditoris Iudæ. Vnde in quibusdam locis Rei-  
publicæ Chriſtianæ mos eſt candelas illas ardentes,  
quæ ſolent præſigi feria 4. 5. & 6. in triangulo ligneo  
ante



ante Altare exstinguere manu quadam fæda, & nigra; quæ *manus Iudæ* appellatur. Documento: opera Iudæ Christum Solem extinctum fuisse. Rectè scriptura, *Ps. 86.* coniunxit tenebras, & mortem: *in tenebris, & umbra mortis*, perinde est enim priuare lumine gloriæ, & dignitatis, ac interficere. In hanc mentem expendo locum lib. 3. Reg. cap. 1. Abiathar Summus Sacerdos conspirauit cum Adonia; cōtra Regem Salomonem, cui regnum auferre volebant cum Ioab Principe exercitus, & ob id à Salomone priuatur Sacerdotio, & in eius locum eligitur Sadoc cap. 2. *Sacerdotem posuit Salomon Sadoc pro Abiathar.* Duo sunt ponderanda. Alterum cur Salomon non interfecit Abiathar? Alterum quis esset iste Abiathar, & ex vtraque ponderatione constat mysterium; Incipiamus ab hoc secundo. Abiathar erat vltimus, qui descendebat de Heli Summo Sacerdote, cuius meminit Scriptura 1. Reg. primis capitibus, & in eo impleta est prophetia Domini. *Videbis amulum tuum in templo*, quod impletum fuit in Abiathar, quando priuatus fuit Sacerdotio lib. 3. Reg. cap. 2. Et in eius locum successit Sadoc, ex alia linea Sacerdotali, quæ subintravit in locum lineæ Heli in Abiathar defuncti. Retento Abiathar constat in eo fuisse impletum supplicium a Domino prædictum *Videbis amulum tuum in Templo*, non quia ipse visurus erat, sed eius postea Nepos Abiathar. Nunc ad primum. Hæc fuit causa Salomoni non interficiendi Abiathar; nimirum, quia satis ei visum est priuare eum loco suæ dignitatis, & in tenebras redigere, quæ pœnæ æquipollebat morti, cum præsertim Abiathar repræsentaret personam Heli, qui in Nepote puniendus erat. Erat autem Heli inuidus, vt infra videbimus, & idcirco digna eo crimine pœna, plectendus, nulla vero pœna grauior esse potest inuido, quàm deponi loco, & vide-

re



DE INVIDIA CONTRARIA AMIC. 145

re æmulum suum in eo positum, & ita impleta est  
 diuina sententia Lib. primo Reg. cap. 2. Ad Heli Vide-  
 bis æmulum tuum in Templo, ad supplicium inuidi homi-  
 nis, qui cùm velit alios in tenebras redigere, in te-  
 nebras redigendus est, vt pœna talionis puniatur. Man-  
 sit igitur Abiathar sepultus, & habitus pro mortuo,  
 quando pr̄uatus fuit dignitate. Addo testimonium  
 Euangelii ad hoc ipsum confirmandum. Transfigu-  
 rato Christo in monte Thabor apparuerunt Moyses, &  
 Helias loquentes cum Iesu, & loquebantur de excessu, quem Matt. 17.  
 completurus erat in Hierusalem, idest de passione eius-  
 dem. Quomodo loquuntur de passione quando glo-  
 riosus radiabat Christus? Nimirum, quia videbant  
 lucem illam transfigurationis mutandam esse in tene-  
 bras passionis, pr̄uidebant fore, ut ille Sol obscura-  
 retur, & illam caliginem excessum passionis appella-  
 bant, eo nomine intellectam, quasi maior esset do-  
 lor extincti luminis, quàm illatæ mortis. Et quidem,  
 grauior est vis inuidiæ ad interficiendum, quàm sit  
 violentia mortis. Ansam mihi dedit ita cogitandi  
 Augustinus expendens locum Ioannis de resurrectio-  
 ne Lazari, ubi ait: Iudæos cogitasse de interficiendo Ioan. 12.  
 Lazaro, arguens eos de temeritate, ac impruden-  
 tia, quòd conarentur occidere eum, quem Christus  
 à mortuis suscitauerat. *O stulta, inquit, cogitatio, ò ceca* Tr. 50.  
*sanctia! Dominus Christus, qui suscitare potuit mortuam, non*  
*posset occisum? Quando Lazaro inferebatis necem, nunquid*  
*auferebatis Domino potestatem? Verùm Iudæi inuidi cre-*  
*debant maiorem esse violentiam in inuidia ad occi-*  
*dendum, quàm in morte naturali. Vnde quanquam*  
*scirent Christum suscitasse Lazarum à naturali mor-*  
*te suspicabantur, non effecturum, vt suscitaret eum*  
*à morte per inuidiam machinata; existimabant*  
*quippe maiorem fore vim in fraudibus, & artibus in-*  

T

*uidiæ*



invidia ad inferendam mortem . quàm in ipsa violentia  
 mortis . Dicebant : Sinat nos Christus artibus inui-  
 diae vti ad occidendum Lazarum , & nos ei relinqui-  
 mus facultatem eum suscitandi ; difficilius ei erit cum  
 potestate inuidiae , quàm cum viribus mortis luctari .  
 Stulta quidem cogitatio erat , ut ait Augustinus , sed  
 tamen ad exprimendam malignitatem inuidiae ac-  
 commodata . Potentior est enim violentia inuidiae  
 interimentis , quàm mortis extinguentis . Lux mihi  
 nunc oboritur ad penetranda illa verba Dei Genes. 4.  
*Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra .* Quare  
 clamabat de terra ? quia scilicet Cain inuidus fratrem  
 Abelē non solum interfecit , sed etiam sepeliuit , ultra  
 mortem ; hac quippe perimit hominem , non sepelit .  
 Vtterius tendit inuidia , perimit , & tumulat , subtus  
 terram conders , & abscondens , ne quid appareat ho-  
 minis . Quare statim additur : *Super terram , quae aperuit*  
*os suum , & suscepit sanguinem Fratris tui de manu tua .* Ex  
 quo apparet à Caino inuido Abelem innocentem ,  
 fuisse simul occisum , & tumulatum . Hic locus me-  
 monet alterius Lucæ 22. ubi narrat Christum sudasse  
 sanguinem : *Factus est sudor eius sicut gutta sanguinis de-*  
*currentis in terram .* Quæro . Cur iste sanguis Christi  
 guttatim defluens cadebat in terram ? Videlicet vt  
 occurreret sanguini Abelis clamanti de terra . Hic  
 exumpebat per buccas apertas in terra foras , petens  
 vindictam , Sanguis Christi contrà per guttas quasi  
 per buccas occurrebat petens misericordiam , & obtu-  
 rabat ora clamantis Abelis . Nisi forte in rem nostram  
 ille sanguis Christi volebat suscitare Abelem mortuū  
 ex inuidia , adeò ut peculiariter excitandus foret Abel  
 propter specialem crudelitatem inuidiae . Christus in  
 Cruce suo sanguine suscitauit mortuos aliquos viuos  
 iuxta Textum Math. 27. *Multa corpora Sanctorum qui*  
 dor-



# DE INVIDIA CONTRARIA AMIC. 147

*dormierant surrexerunt*. Inter eos non erit absurdum, existimare surrexisse Abelem. Hoc assumpto animad-  
to, alios mortuos à Christo mortuo, effuso semel in  
Cruce sanguine suscitatos fuisse, at verò Abelem  
prius sanguine sudoris in horto, & postea sanguine in  
Cruce effuso resuscitatum, itaut, & vivus, & mortuus  
sanguinem suum impenderit resurrectioni Abelis,  
quia hic passus fuerat mortem ab invidiam, alii verò  
à natura, quasi duplicata potestate opus esset ad supe-  
randam invidiæ violentiam.

Videntur hæc prodigia, & portenta Invidiæ ultra  
vires ordinarias vitiorum; nam alia vitia comuni  
more procedunt, & nocent; at verò invidia extræ  
modum, cursumque naturæ agit, & operatur. Mirabi-  
li ratione, & ultra naturam contendit; facit ea, quæ  
natura facere non potest, ut noceat, ut officiat. Est  
insignis ad probandum locus ille 1. Reg. cap. 1. ubi nar-  
ratur de Heli Sacerdote, *Oculi eius caligaverunt, nec po-  
terat videre lucernam Dei antequam extingueretur*. Hanc  
lectionem (scio enim aliter quoque verti) retineo,  
quæ vulgò in exemplaribus occurrit. Locus est difficil-  
lis; quomodo enim fieri poterat, ut Heli non posset  
videre lucernam accensam antequam extingueretur,  
& postquam extinguebatur posset. Id enim verba  
Scripturæ videntur innuere: *Antequam extingueretur*,  
quasi postquam esset extincta videri posset. Et quidem  
phrasis hoc sonat, uti cum dicimus non possum veni-  
re, antequam prandeam, significat post prandium pos-  
se venire. Ita *non poterat videre lucernam antequam extin-  
gueretur* significat, videre potuisse postquam erat ex-  
tincta. Aliquid reconditum latet. Vidit hoc Glossa  
Moralis, quæ litteram obscuram interpretando expo-  
suit mysterium, & in hac lucerna intelligenda loquen-  
do expressit, quod Heli figuravit. Referens igitur lo-

Glossa  
Moral.

T 2 cum



cum ad mores ita exposuit. Heli significabat inuidum, lucerna proximum splendidum, fulgentemque virtutibus, & dignum candelabro in Ecclesia Dei. Igitur Heli qui representabat inuidum, videre non poterat splendorem virtutum, sed tenebras, si quæ in eo essent vitiorum, & macularum. Audiamus Glossam: *In hoc Heli tenet figuram inuidi, qui non potest videre bonum proximi, qui lucet coram Deo, & hominibus per bonam famam, sed quando Diabolo procurante extinguatur per infamiam, tunc acutè videt.* Mirabilis sententia Glossæ. Ea est natura, & malignitas inuidi, ut peruertat obiectum visus, quod est lucidum, & coloratum, non autem tenebrosum, & obscurum, & tamen illa portento Diabolico lucem non videt, & videt tenebras. Similes erant his oculis Heli, illi alii alterius Cæci Euangelici, de quo Marcus cap. 8. qui sanatus à Christo, & factus videns, cum adhuc imbecilliter cerneret interrogatus *Aspiciens, ait, video homines velut arbores ambulantes*, id est, video homines, uti truncos arborum: nam si ambulabant carebant radicibus, alioquin quomodo ambularent? Tum, si carebant radicibus, carebant etiam frondibus, & fructibus, qui à radice procedunt. Sane. Videbat ergo in hominibus truncos, & pro hominibus stipites aspiciebat, ex natura inuidorum, quos representabat, qui alios truncos, & fungos, inutiles putant, & fingunt. Inuidum agebat ille Cæcus. Itaque necesse fuit & à vitio corporis, & animi liberari. Quare Christus. *Iterum imposuit manus super oculos eius, & capit videre, & restitutus est, ita ut clarè videret omnia.* Deposuit vitium oculorum, & inuidiæ: videbat antea tenebrosa, vidit postea lucida, antea aspiciebat homines uti steriles, & truncos, postea aspexit uti arbores frondentes, & fructum afferentes.

CO.



# CORONIS

## PAR AMICORVM

Marcus Tullius, & Pomp. Atticus.

Hos pares, non similes amor coniunxit : documento

Etiā discordante natura

Stare amicitiam posse.

Atticus priuata contentus vita domi se continuit .

Marcus Tullius

Totus Reipublicæ deditus

In Curia, in Foro, in acie

Versatus .

Atticus charus patriæ Ciuis, & intra Ciuem Filius:

Tullius vltra Ciuem

Patriæ pater, imo & mater :

Quod Patriam summis

Doloribus

Parturiuit .

Extorris Atticus voluntarius concessit Athenas:

Tullius eò tum libens, tum exul compulsus.

Atticus silentio vitam egit nunquam candidatus:

Tullius ambitiosus clamores fecit,

Candidatus, & Atratus .

Atticus quietis cupidus nullas suscepit inimicitias .

Tullius graues

Cum potentissimis Ciuibus :

Simultates gessit .

Atticus semper in portu tranquillo, & aspectans mare :

Tullius semper in mari procelloso, & aspectans

Tran-



## Tranquillum Portum :

Mirum: quod Atticus è terra nauiganti Tullio leges

Dabat; & Tullius è Mari

Postulabat, & accipiebat.

Necessarios fecit amicitia, & affinitas. Duabus quippe

Anchoris Tullius

Consistere voluit, ut in portu

Tranquillus esset.

In litteris Attici Acum nauticam inueniebat Tullius :

Qua si vteretur

Eius lingua non incurreret

In Acum Fulviae.

Tullius partes Pompeji secutus spe seruandae patriae.

Atticus neutras secutus

Spe amissa recuperandae

Patriae.

Tullius iacturam sui cum patria fecit: perire maluit,

Quam seruire.

Cum seruiente patria.

Atticus superesse voluit dum erat species patriae.

Maluit pati.

Necessariam, & mollem seruitutem,

Quam seruiebat Patria.

Tullius nullum praetermisit officium erga amicum

Atticum. Et omnia

Præstitit Atticus erga Tullium,

Dum fuit Tullius.

Eo mortuo desiiit ab officio, contracta cum inimicis

Tullii affinitate.

Putauit sicuti vsque ad Aras,

Ita & vsque ad cineres seruandam

Fidem.

EPI.



## EPIGRAMMA:

**Q** Vos ligat vnanimes in fadera nexus amoris  
Sunt duo Romana lumina bina Toga.

*Atticus, & Cicero: discordes indole, gestis,  
Moribus, officiis, conditione, gradu.*

*Vinxit utrunque fides tamen inuiolabilis, ambos  
Cetera dissimiles fecit amore pares.*

*Egit amor quod dextra solet, cum tenditur Arcus.  
Et magis astringit cornua longa manus.*

*Hoc magis ille ferit quod sit distantia maior.  
Et qua longa fuit spicula chorda iuuat.*

*Sic cum dissimiles distantia reddit amantes  
A longe positus fortior exit amor.*





# LECTIO DVODECIMA.

## Philautia Amicitiae contraria.

*Ad Textum Aristotelis eap. 2. lib. 8.*

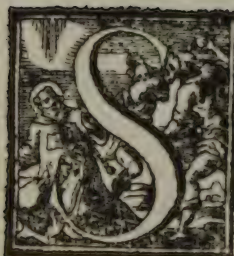
Τῷ δὲ φίλῳ Φασὶ δὲ ἐν βούλῃσται τ' ἀγαθὰ ἐκείνου ἔνεκα.

Et cap. 8. lib. 9.

Δοκεῖ δὲ ὁ μὲν φαῦλος ἑαυτοῦ χάριν πάντα πράττειν.

Videtur improbus omnia sua causa facere.

### DOCUMENTVM XII.



*Vperbia ex Philautia nascitur. Luciferi primum peccatum. Amor sui, siue Luxuria spiritualis. Hinc appetentia aequalitatis cum Deo ex Doctore Subtili. Superborum exempla. Ambitio insatiabilis. Moderatio contraria. Hæc in Seraphinis Isaie monstratur: illa in somnio Iosephi describitur totum cælum occupante. Quid Pes superbiæ apud Dauidem? Superbia euertit concordiam. Ventus qui angulos quatuor domus Iobi concussit id significauit. Scala Iacob recti regiminis extra superbiam argumentum. Ascenditur in ea & descenditur. Datur aliis locus: & qui ascendunt se demittunt. Ita Ioannis 1. Angeli ascendentes, & descendentes: Non ita 1. Reg. 28. Ab inferis solum ascenditur. Vidi Deos ascendentes. Scala maligna. Non descendentes. Ambitio detestanda multis sacris, & profanis locis ostenditur. Eius dignum supplicium, & contrariae moderationis præmium pulcherrimo testimonio Genesis c. 42. de Pincerna & Pistore Pharaonis declaratur.*

Crauis



**G**rauis inimica constituta est amicitiae Philautia, idest amor sui ipsius. Nequit esse amicus, qui omnia sui ipsius causa facit, vnde hic amor rationi non est congruus, quem idcirco *Cacum* Horatius appellauit *Cacus amor sui*, & rursum *Stultum*, & *improbum* appellauit. Diuinitus Augustinus duas Ciuitates diuersas induxit, quas duo amores constituerunt; quarum *Terrenam amor sui vsque ad contemptum Dei*, *Caelestem Amor Dei vsque ad contemptum sui fecerunt*. Itaque amor sui, contemptum Dei secum affert, ac proinde amicitiae, quae virtus est. Nascitur autem hic contemptus ex complacentia sui, nam homines sui ipsius amantes sibi placent, & in hoc amore est superbia, vt idem Augustinus dixit. *Superbi appellantur sibi placentes, in amore quippe sui est superbia*. Vnde Horatius proxime adductus ait. *Amor sui, & tollens vacuum plus nimiam gloriam verticem*. Proprium est enim Philautiae gloriae cupiditas, quae amicum aequalem non patitur. Hinc Superbi effecti, maiores quam pro humano habitu sese existimant, vt Alexander, qui Iouis filium se iactauit. Hinc Imperatores à Caesare Diuorum nomen sibi asciuerunt, de quo Statius

*Primus iter nostris ostendit ad aethera Dixit,*

Sylu. 1

Hac superbia elatus Domitianus *Dominus*, & *Deus* appellatus, idque edicto praecipit apud Martialem

*Edictum Domini, Deique nostri.*

Marr.

Ante ipsum Caligula Iouem se *Latialem* dixit, & dextera fulminabat; Tridentem vti Neptunus gerebat, Lunam ad thalamum inuitabat, & cum plueret Ioui minabatur. Heliogabalus Leononino curru triumphans Cybelem sese dicebat, & cum Tigres iungeret currui Bacchum sese appellabat, ebrio turpior, & Bromio similior, Heliocaballus verius, quam Heliogabalus,

Rader,

Capit.

V.

Quin



## 154 DOCUMENTVM XII.

Alex.  
 ab Al. Quin etiam barbaros reges Philautia corrupit. Sapor  
 quippe Rex Persarum *Syderum se Principem, & Fratrem  
 Solis ac Luna* esse iactabat. Illud mirum quod etiam  
 Medicos homines sanos, & sanantes alios hæc pestis  
 infecerit. Menecrates enim Iouem se appellabat, nec  
 curationis mercedem aliam præter nomen Iouis sibi  
 attributi ab ægrotis, pro recuperata valetudine exige-  
 bat: quem iure reprehēdit Agesilaus Rex cū eius lit-  
 Plut. teris, in quibus Iouem se appellabat respōdit *Rex Lacon  
 Menecrati sanitatem*. Huius philautiæ paradigma Lu-  
 cifer extitit. Hic à Deo cōditus perfectus, circumfluēs  
 gloria, ornatus dotibus, natura spiritus, dignitate ma-  
 ximus, ordine supremus, captus amore sui diuinita-  
 Isai. 14. tem affectauit. *Ero, inquit, similis Altissimo, nec simili-  
 tudine contentus voluit esse solus: Sedebo ait, in monte  
 testamenti, in lateribus Aquilonis, vtrumque latus am-  
 biebat, vt neutrum Deo relinqueret, & cum esset Prin-  
 Ezech. ceps ordinis Seraphici Cherub appellatur, Et Tu cherub,*  
 28. vt amorem excluderet, & scientiam retineret, quæ  
 inflat, & in altum tollit, ille vero inflatus superbia de  
 sola altitudine cogitabat. *Super astra Dei exaltabo solium  
 Isai. 14. meum,* appellabat suum, quasi proprius locus esset.  
 Vnde hæc insolentia? nempe ex amore sui, qui fuit pri-  
 mū Auctore Scoto peccatū, & nos probauimus 1. To.  
 Collat. Collat. 3. Diff. 1. in 2. Scoti d. 6. q. 2. Hic a-  
 mor fons, & origo fuit superbiæ, quem idem Scotus  
 acutè spiritualement luxuriam appellauit. Itaque Deus  
 admittebat in trono Seraphinos, Lucifer omnes ex-  
 Isai. 6. cludebat. Legimus in Isaia *Deum super solium excelsum,  
 & eleuatum: Seraphim stabant super illud, quia Deus est  
 vera charitas, & Seraphini veri amici. Cōmunis erat  
 locus, & dignitas vbi erat amor. Contrā nihil volebat  
 comune Philautia, siue amor sui. Propterea Lucifer  
 arrogantia suæ iustissimas penas dedit. Proprium est  
 superbi*



PHILAVCIA AMIC. CONTR. 155

superbi appetere omnia, optare sibi, & nihil alijs relin-  
 quere. Ambitio nunquam dixit sufficit, est instar  
 ignis, consumit omnia, est instar vuluæ, quia cupido  
 imperandi est similis libidini coeundi, vnde dicitur  
 Prouerb. 30. *Os vuluæ*, Hoc est vitium diabolicum, vel-  
 le, & dare vni omnia. *Hæc omnia tibi dabo*, dare omnia Matth.  
 vni in Regno, in Republica malignum, & pernicio- 4.  
 sum. In hoc vanum, & nimium fuit somnium Ioseph, Genes.  
 quia omnia illi attribuit, *Solem, & Lunam, & Stellas*, 37.  
 somniabat se ab omnibus adorari, integrum Cælum  
 sibi per somnium rapiebat. Hoc irritauit fratres, quod  
 nihil alijs relinquebat. Hinc oritur contemptus alio-  
 rum, qui semper cum superbia coniunctus est. Ps. 35.  
*veniat mihi pes superbiæ* canebat David. Superbia ha-  
 bet pedem? tota est aerea, & turgida flatu volare vult,  
 quomodo ergo pedem habet? nimirum ille pes non  
 est ad incedendum, sed ad conculcandum; nunquam  
 superbus extollitur sine cōtemptu & iniuria aliorum.  
 Hoc accidit Amano, qui cum secundum à Rege esse Ester  
 se vidisset, elatus superbia de conculcando Mardo- cap. 3.  
 cheo, & Hebræo populo cogitauit. Honores, quos  
 prudentia distribuit superbus colligit, vt retineat. No-  
 tandum est discrimen inter Regem Iehu, & inter Re- 4. Reg.  
 gem Iesum; Iehu assumpsit omnia pallia, & vesti- 9.  
 menta populi sui, & in solum conuertit. Iesus vero  
 distribuit vestes suas per milites. *Diuiserunt sibi vesti-* Matth.  
*menta mea*. Hic fuit affectus Regis amici, ille vero ef- 27.  
 fectus Regis inimici. At Christus acceptauerat vesti-  
 menta, quæ turba in die Palmarum sibi contulit. Ve-  
 rum quidem est, acceptauit, non arripuit, & postea  
 restituit donando sua, ne videretur retinere aliena.  
 Dedit in Cruce vestes, vt satisfaceret acceptis, quo-  
 rum tamen possessionem non habuit, sed solum  
 usum, cum suarum possessionem militibus dedisset.

V a Re



Refrenanda ambitio est exemplo duorum Seraphim, qui apud Isaïam cum sex alas haberent contrahebant quatuor, & duas tantum ad volandum extendebant  
 Isai. 6. *Duabus volabant*, cum possent omnibus; alii superbi omnes expanderent, & totum aerem inuitarent, isti modeste in folio se gerebant, vt locum aliis relinquerent ad volandum. Ad honores meritis potius quam volatu eundum. Lentè, & paulatim non festinanter, & tumultuariè. Illi Angeli, quos vidit Iacob in scala per gradus ascendebant. Si habebant alas, quare non volabant? vt ostenderent se non ambitiosè honores vsurpare, sed suis meritis obtinere, contra morem superbiorum. Qua item ratione Princeps ille Cælestis Apoc. 1. plenus dignitate, & gloriosus habebat *pedes similis aurichalco*, lentos & ponderosos, eoque significabat non volasse, nec inuolasse dignitatem more superbiorum, qui flatu suo tanquam typho turbant, & concitant Rempublicam ad occupandos, & vsurpandos honores, ob idque turbines, & tempestates inter Cines excitant, & charitatem, & amicitiam dissipant, & sublata concordia statum evertunt. Idoneus est locus ad hoc probandum in cap. 1. lib. Iob. *Ventus inquit vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit, &c.* Hic ventus typhus erat superbiæ, ideo à regione deserti, hoc est à solitudine, quæ est contraria societati, & amicitia, & typhus superbiæ; superbus quippe solus, & singularis esse vult, quia putat se sibi satis esse, nullo indigere, omnia in se vno esse posita arbitratur. Hic ergo ventus concussit quatuor angulos domus, vbi conflunt lateres parietum, qui sunt vniones, & iunctura illorum. Quare iste ventus pulsat, & percutit angulos? Æquius erat quaterè latera parietum, quæ intermediant inter angulos, vbi structura simplex est.



PHILAVTIA AMIC. CONTR. 157

ac diffunditur; quippe quod facilius laberentur, & vento minus resisterent. Non igitur debuit ille typhus angulos appetere, nec pulsare, qui firmiores erant, coniunctiores, & vniores, quos non poterat venti vehementia commouere, cum ad eos allisus in partes frangeretur. Verum ars illa superbiæ, & astus fuit, nouerat ibi esse feriendum, vbi erat locus vnionis, & coniunctionis quales erant anguli, nam iis ruentibus tota fabrica diruenda erat, & labefactanda: quod sibi superbus proposuerat. Parietes simplices reparari facile poterant, & domus instaurari, quæ prostratis angulis non posset reedificari.

Vorago est superbus: ingenti hiatu honores anhelat, vt deuoret. Vnum Cete deglutiuit unum hominem: isti deglutiunt omnes Balenas honorum, nec satiantur, nihil pro aliis reseruant; tanquam hydro-pici hauriunt dignitates, & plures desiderant; non distribuunt, non diuidunt per alios, depascuntur omnia instar ignis, qui nunquam dicit *sufficit*. Totum panem Reipublicæ pro aliis distribuendum arripiunt, & ni hil aliis largiuntur, non dicunt *panem nostrum quotidianum*, sed panem meum, quia proprium faciunt, non communē. Dixit Propheta *Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis*. Ac de eo queritur: nos dicimus *paruuli petierunt panem, & non erat panis pro eis*. Maiori calamitate, nam alii abundabant panibus, carebant frangentibus; hi carent panibus, quia frangentes sibi sumunt, & omnes consumunt. Debuissent ammaduere qui gubernant, Christum Dominum in sua mensa Eucharistica dedisse, & fregisse panem, *Fregit, & dedit*, distribuendo per omnes; imo & Calicem tradidit discipulis illis verbis: *Accipite, & diuidite inter vos*, vt omnes participes fierent, nemo priuaretur. Propterea Dux ille Cælestis in Apoc. habebat in capite suo

Thren.

4.

Matt.

26.

Luc.

22.

Dia.



Apoc. 19. *diademata multa, ut ea inter suos distribueret. Videmus*  
 cap 6. *eum enim alibi una corona contentum. Data est ei co-*  
*rona, quod argumentum est alias pro aliis esse Coro-*  
*nas; & patet ex cap. 4. ubi seniores sedebant coronati*  
*ante tronum. Et in capitibus eorum corone auree. Superbi*  
*cupiunt ascendere, nunquam solent descendere, ele-*  
*vantur, extolluntur, semper in altum nituntur, ubi*  
*semel apprehendunt dignitatem, nunquam eam di-*  
*mittunt, semper in ascensu. Hoc tamen non est pro-*  
 Genes. 28. *prium Angelorum, qui ascendunt, & descendunt. Pa-*  
*ter in Scala Jacob, & in alia Ioannis 1. quæ me mo-*  
*nent scalæ cuiusdam tertiæ lib. 1. Reg. cap. 28. Confe-*  
*ramus hasce tres scalas comperiemus aliquid, & iu-*  
*qundum, & utile, & mirabile, pro doctrina gubernan-*  
*tium Respublicas, & Comunitates. In prima Scala*  
*Jacob, Angeli Dei erant ascendentes, & descendentes per*  
*eam. De secunda apud Ioan. cap. 1. dicitur Angelos Dei*  
*ascendentes, & descendentes super filium hominis. Tertia*  
*Scala lib. 1. Reg. abstrusior est, nempe illa per quam*  
*vidit Mulier Pythonissa Samuelem venientem ad*  
*Saulem; ait enim Deos vidi ascendentes de terra, Magnū*  
*est mysterium Sclarum. In prima, & secunda, quæ*  
*erant Angelorum, ponuntur Angeli ascendentes, &*  
*descendentes. In tertia scala, quæ erat Manium po-*  
*nuntur ascendentes solum, non vero descendentes.*  
*Quare? quia nimirum illæ Scalæ priores veniebant à*  
*Cælo, tertia verò ab Inferis veniebat; igitur Scala ubi*  
*ascenditur, & descenditur cælestis est hominum simi-*  
*lium Angelis, qui angelice gubernant; ascendunt qui-*  
*dem ad dignitates, & rursus descendunt ad officia pri-*  
*uata subditorum, dando locum aliis ut etiam ascen-*  
*dant: at vero scala tertia quæ venit ab Inferis habet*  
*solos ascendentes, qui nunquam descendunt, & sem-*  
*per occupant alta, nunquam redeunt ad ordinem*  
 sub.



subditorum : hoc non est proprium Angelorum , sed  
 Manium , & Immanium , qui manibus suis arripiunt  
 omnes dignitates , & retinent , semper ascendentes ;  
 nunquam descendentes , negantes aliis locum ascen-  
 dendi . Præclaro documento modestiæ Angelorum ,  
 & Superbiæ inferorum . Hoc sonat illa particula *Deos*  
*vidi ascendentes* . Vnus tantum Deus est . non Dii : super-  
 bi tamen Deos quosdam se putant esse . Oderunt quip-  
 pe Deum , quemadmodum fecit Lucifer p<sup>er</sup> super-  
 biam ; unde David *Superbia eorum qui se oderunt ascendit* Pl. 78.  
*semper* . Coniunxit superbiam cum Dei odio , orto ex  
 cupiditate ascendendi , & semper ascendenti , uti in  
 hac scala *Vidi deos ascendentes* . Illi tamen Diuani sunt ,  
 Idola sunt , atque adeo simulacra Dæmonum , ac pro-  
 inde volunt ab aliis coli , & adorari , appetunt propriam  
 gloriam , & basilicè incedunt , & magnificè se circum-  
 spiciunt ; amant adulationes , assentationes . Talis  
 erat Maximinus Imperator apud Capitolinum , qui Capit.  
 osculari pedes suos Ciues , & Senatores cogebat . Scio-  
 stris Rex Ægypti Regibus in Curre pro equis uteba-  
 tur . In sacris exemplum habemus in Herode , qui cum  
 ad populum loqueretur plausus amabat audientis po-  
 puli , usque ad enormem adulationem ; ambiebat , &  
 ferebat illas voces populi clamantis *voces Dei , & non* Act. 12.  
*hominis* , Christus verbum Patris cum esset Deus & ha-  
 bitu , & voce est inuentus ut homo . Herodes miser ho-  
 mo volebat audire Deus supra hominem . Deo in E-  
 uangelio Ioannis loquente tonitrua visa sunt audiri ;  
*Tonitruum factum est* . Herode dicebat eius verba tam-  
 quam oracula accipiebantur , *voces Dei & non hominis* . Ioan. 12.  
 Superbia tantum sibi arrogat ut super Elementa co-  
 netur ascendere . Xerxes procellosum Mare , quasi sibi  
 rebellaret , frenare voluit , vinculis constringere , &  
 flagellis verberari iussit , quasi seruum veller in pote-  
 statem



statem redigere. Cyrus Gangem fluvium in trecentum sexaginta riuos deduxit, ut eum penitus exicaret. Alii perfoderunt montes, & terris maria commiserunt. Magnus Pompeius tumore inflatus illud iactavit: *si Italiam pede pulsaret armatos milites erupturos.* Quin & Iulianus Apostata telum contorsit in aera, & Cælum laceffuit. Gigantes terræ filii bellum superis indixerunt, montes montibus imposuerunt, ut per eos tanquam per gradus ad Cælum peruenirent, ausu temerario, & insano. Iam inde ab initio turris illa Babel superbiæ signum fuit, quam homines arrogantia stolidi ad Cælum usque perducere conabantur. Verum hos flatus: hos tumores: hos ventos: hos turbines memoria cineris in quem redigendi sunt dissipat, & euertit. Quadrat huc illud Virgilii Distichon.

Georg.  
4.

*Hos motus animorum, atque ad certamina tanta,  
Pulueris exigui iactu compressa quiescent.*

Gen. 3

Hac recordatione Adamus superbiæ typho inflatus detumuit *Pulvis es, & in Pulverem reuerteris.* Hac voce triumphatores Romani curru sublimes, ne superbi-  
rent salubriter monebantur. *Hominem te esse memento.* Illo Christus vsus est freno ad compescendam impudentem Phariseorum insolentiam, & retundendam

Rosin

Ioan.

8.

in accusanda adultera audaciam *Digito scribebat in terra.* Non est opus quærere: an, & quid Christus scripserit, satis quippe est credere mouisse pulverem, eoque moto, memoriam mortis excitasse. Idem fortasse age-

3. Reg.

1.

bat homo ille veniens de Castris Saul *pulvere conspersus caput.* Quorsum hic Nuncius hoc habitu ad Dauidem venit, si nunciata ei Saulis morte futurum Regnum annunciabat? Cui inquit Dauid *oportebat dare*

3. Reg.

4.

*mercedem pro nuncio?* Si ergo ille fausta precatum, veniebat Dauidi. Cur pulverem super caput coniecit? Caput locus est coronæ, & ille Coronam nunciabat.

Tem-



Temperanda erat lætitia Davidis de felici nuncio illo  
 comspectu pulueris, quem videbat in capite nuntian-  
 tis. Transferebat de capite nuncii puluerem in pro-  
 prium caput, & ubi corona futura erat, ibi fore pulue-  
 rem considerabat, & mortis memoria ingruenti cupi-  
 ditati moderabatur. Est quippe impotens sui superbia  
 nisi refrenetur, negligit leges, iura perturbat, vti in  
 Cæsare, qui regnandi gratia violandum ius esse iactabat.  
 Homines moderati, & iusti illa vox est ad Deum *In* <sup>succ.</sup>  
*manibus tuis tempora mea.* Illam inuertit superbus. In-  
 manibus meis tempora tua. Nulla quippe habita ra-  
 tione temporum ambiunt sceptrum, & coronas. Adhuc <sup>Gen.</sup>  
 in ventre matris Iacob cum Esau super Principatu lu- <sup>25.</sup>  
 ctabatur, & Phares diuisa vëtris maceria imperium af- <sup>Gen.</sup>  
 festabat. Sed hæc præpropæra ambitio, & planè præ- <sup>38.</sup>  
 postera temeritatis suæ penas merito luit. Pondere-  
 mus hanc in rem duo somnia mystica, quæ habentur  
 Genes. cap. 40. Duo Eunuchi in carcere constituti di-  
 uersa somniarunt. Alter præpositus pincernarum, ita  
 somnium suum exposuit. *Videbam coram me vitem in*  
*qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, &*  
*post flores vuas maturescere, & Calicem Pharaonis in ma-*  
*nu mea: tuli ergo vuas & expressi in Calicem quem tenebam,*  
*& tradidi poculum Pharaoni.* Alterius vero, qui erat Ma-  
 gister pistorum aliud somnium fuit. *Quod tria canistra*  
*farina haberem super caput meum, & in vno canistro, quod*  
*erat excelsius portare me omnes cibos, qui sunt arte pistorior,*  
*ausque comedere ex eo.* Hæc sunt somnia. Nunc expen-  
 damus eorum diuersitatem. Illud primum, erat pro-  
 prium hominis moderati: secundum hominis superbi.  
 Patet quia in primo somnio gradatim proceditur,  
 nempe à trunco vitis ad propagines, ab his ad gēmas,  
 & flores, à floribus ad vuas, ab uuis ad vinum, à vino  
 ad potum, omnia suo ordine, suisque sparsis proce-  
 dunt:

X



dunt: expectantur articuli temporum . In secundo autem somnio aliter res habet; nam citra ordinem, & moram temporis tria Canistra apparent cum panibus, & omni genere cibi artis pistorie, ita ut subito confecti, idoneique ad manducandum inueniantur . Omnia fiunt simul, nulla temporum differentia, neque feritur granum, neque metitur, neque molitur, neque coquitur, sed statim panes confecti apparent . Hoc est symbolum superbi, & honorum auidi eos occupantis, & usurpantis. Hinc capitur documentum; ille primus moderatus, & modestus capit fructum suæ temperantiæ, & fruitur dignitate ut inquit Scriptura, *Recordabitur Pharao ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum.* Alter vero immoderatus, & superbus, qui omnia arripiebat, & inuolabat nullo discrimine, nulla mora, nulla patientia ornamenta dignitatum, cadit loco suo, & miserrime periit, ut habetur in Textu. *Auferet Pharo caput tuum, ac suspendet te;* dedit hic pænas suæ præpropere ambitionis . Primus tulit fructum suæ modestiæ: secundus luit supplicium suæ insolentiæ, & temeritatis. Hac ratione Christus occurrit ambitioni filiorum Zebedæi petentium cathedras, tum memoria mortis obiecta, tum mentione præmii instituta . Vtrumque continent illa verba *Potestis bibere Calicem, quem ego bibiturus sum, & rursum Calicem quidem meum bibetis,* Calix symbolum erat mortis, ut inquit Hieronymus. Et idem Calix meritum erat. Mortis commemoratio deterrebat ab ambitione, mentio præmii inuitabat ad meritum . Certè Christus ipse, quod regnum sibi debebatur iure diuino, & naturali, meritis deputare voluit. *Oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam.*

Matt.  
20.

Hier.  
hic.

Luc.  
24.

Co.



463  
CORONIS  
PAR AMICORVM

Brutus Cassius

ELOGIVM.

Vltimi Romanorum . In his postquam in Pompeio  
Animam egit

Spirabat, & sperabat Respublica.

Felices, si vti sustulerunt tyrannum, sustulissent  
Tyrannidem.

Fides, & amor laudandus :

Prudentia desideranda . Vna die Heroes :

Idibus Martijs . Caterum

Libertatem ad Kalendas Græcas reiecerunt.

Animo virili, puerili consilio vsi : Cæsarem

Occiderunt . Antonio

Pestilenti Ciui pepercerunt .

Auctore tyrannidis extincto eius acta integrâ  
Reliquerunt.

Seruire viuo noluerunt, & mortuo

Parere coacti sunt

Cæsaris eruentarunt vestem . Strictis pugionibus

Sanguine manantibus

Excitarunt lacrymas Ciuium

Sibi fatales.

Isdem pugionibus in sua immixtis viscera

Penas occiso

Cæsari dederunt .

X 2 Re-



Renouato ciuili bello Asiam commouerunt, cum  
 Europam deberent,  
 Quæ bellax, & constans  
 Pompeij partes, iam non Magni secuti in Philippis  
 debellati:  
 Vidit ibi Roma aliquid Pharsalia luctuosius.  
 Coluerunt fidem: spem abiecerunt. Et cum de mutua  
 morte.  
 Pepigissent, ex compacto se occiderunt.  
 Nihil animo, & fide differt Marcus Brutus,  
 A Lucio Bruto,  
 Nimirum prudentia, & fortuna.  
 Lucius tyrannum, & tyrannidem sustulit  
 Electis Tarquiniis,  
 Brutus vnus contentus tyranni cæde  
 Retinuit amicos tyranni.  
 Verum excusat Marcum quod in Ciues effeminatos  
 Incidit,  
 Lucius in robustos: ille liberam nactus est patriam:  
 Hic seruam inuenit.  
 Tantum in temporibus momenti est, & moribus:  
 Hi corrumpunt  
 Consilia, & mutant fortunam.  
 Non poterat Roma ruere, dum stabat virtute nixa:  
 Non potuit stare cum oppressa vitiis  
 In præceps ibat.  
 Illud constans vbi sunt Bruti, & Cassij cineres,  
 Ibi Romæ spirantis libertatis  
 Vestigia inueniri.  
 Romana libertas Brutos, & Auctores, & funeratores  
 Habuit.  
 Cum Brutis nata est, & sepulta.



## EPIGRAMMA.

Brutus, &amp; Cassius.

**H**I duo sunt veteris pars optima, & ultima Roma,  
Proxima quos cineri Romula terra dedit.

Cassius, & Brutus. Magni post fata, ruentem  
Armata patriam sustinere manu.

Spe tamen amissa ruit Urbs, eademque ruina  
Oppressos geminos compulit ire Duces.

Maius Pharsalico scelus bene videre Philippi,  
Cum cecidit propria Duxor uterque manu.

Illo libertas Romana intercidit ista,  
Qua spirabat adhuc, postea nulla fuit.

Servitium est ubi Roma fuit: post fata duorum  
Qui valeat liber vivere nullus erit.



LE-



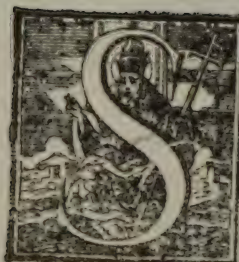
# LECTIO DECIMATER TIA. Et Vltima.

## De malo solitudinis sine Amicis.

*Ad Textum Aristotelis cap. 6.*

μονόταις μὲν γὰρ εἶναι φίλοις ἥκιστα προσήκει.  
Solitarios non conuenit amicos esse.

### DOCUMENTVM XIII.



*S*olitudinē tormentum Amantium esse, & fabula, & historia profana & sacra docent. Ambrosii, Augustini, Bernardi, de eo testimonia. Thesei descendens cum Pirithoo ad inferos, & Didonis cum morte luctantis exempla penduntur. Præstat mori, quàm ab amico separari. Saul apud Samuelem: Enoch cum Deo ambulans: Elias raptus ad cælum: Agar domo pulsa probant. Ferendam potius mortem, quàm separationem ab amico, Orpheus, & Atticus demonstrarunt. Cur Dauid mortem Absalonis planxit, Cur Christus interfecto Baptista secessit in desertum? An filia Iephthæ fuerit immolata? An ei solitudo pro morte fuit, quod perinde sit separari, ac immolari? Ex Nicolao Lyra. Quare Ioannes Euangelista B. Mariæ Virg. à Christo fuerit commendatus? Quorsum Elias dixit Eliseo: Si videris me quando tollat à te, erit tibi quod peris? Duplex passio Christi ex duplici tormento derelictionis à Patre, & separationis Animæ à corpore; ad id verba.

*Euan.*



*Euangelista ponderantur, & Crux Regis Huius secundum Ori-  
genem, & glossam Ordinariam in duplici patibulo ponderatur.  
Solitudo Beatæ Mariæ Virginis post mortem Filij summa  
fuisse multis argumentis ostenditur.*

**C**um Amicus sit alter ego, qui ab amico seiungitur,  
à semetipso separatur. Hinc constat quanta sit  
acerbitas doloris ex amico amisso. Doctæ fabulæ rem  
continent, & docent, cum inducunt Deos amicorum  
mortem plorantes; idque sæpe in Homero occurrit. In Iliad.  
Æn. I.  
Apud Virgilium Hercules deorū fortissimus, & plane  
ferreus Pallantem moriturū deplorat, & Diana trista-  
tur de futura cæde Camillæ. Heroes quoque collacry-  
mari morientibus amicis soliti, Achilles amisso Patro-  
clo indoluit. Æneas mortuo Misenō illacrymatus  
est: Ascanius Niso & Euryalo lacrymas impendit. Ale-  
xander Ephæstionem luxit. Iuvat sacras litteras con-  
sulere. Iacob dolet de Iosephi prodicione. David Io-  
nathæ Epicedium canit, Tobias cum Anna Vxore filii  
absentiam prosequitur lacrymis: & Vir ille sanctissi-  
mus, qui iacturam oculorum patienter tulerat, ægrè  
fert moram absentis filii. Quid? quod Sancti Patres  
funebres orationes in amicorum morte habuerunt, &  
insignes doloris significationes præbuerunt. Nazian-  
zenus erga Basilium, Ambrosius erga satyrum fra-  
trem, Bernardus erga Malachiam amicum, & Gerar-  
dum fratrem. Affero illud Ambrosii. *in amico omnes vi-  
ta suauitates, cuncta solatia, cuncta ornamenta amittuntur.*  
& ibi verba illa Davidis; *potum dabis in lacrymis, in men-  
suram exaggerat, & extendit ultra mensuram;* quod do-  
lor mensura contineri non possit. Cicero fatetur se  
Hortensio amico amisso *opinione omnium maiorem animo*  
*capisse dolorem.* Constat hunc intemperanter mortuæ  
Tulliolæ filiæ indoluisse, adeo ut non contentus solatiis  
aliorum



aliorum ipse sibi consolationem composuerit. Acutissimus est dolor de amissione amici. Propterea Augustinus mortalium acutissimus veementius doluit, & altius dolorē exaggerauit. Expendamus aliqua verba. lib. 3. Confess. cap. 4. vbi narrat mortem amici carissimī; *Suauis*, inquit, *mibi super omnes suauitates vita mea*. Et iterum. *Solus fletus erat dulcis mihi, & successerat amico in delicijs animi mei; & cap. 6 quod magis illum amabam, hoc magis mortem, quā mihi eum abstulerat tanquam atrocissimam inimicam oderam, & timebam, & eam repente consumpturam omnes homines putabam, quia illum potuit. Et rursum. Mirabar ceteros mortales viuere, quia ille, quem quasi non moriturum dilexeram mortuus erat, & me magis, quia ille alter eram, viuere illo mortuo mirabar. Insuper ideo mihi horror erat vita, quia nolebam dimidijs viuere, & ideo fortē mori metuebam, ne totus ille moreretur, quem multum amaueram.*

Mirari desino. Cur Theseus Pirithoum comitari ad inferos voluit, vnde reuocare gradum, ac redire non poterat? Verū, quod nouerat si eō amicus concederet solitarium se esse mansurum, ac prae dolore moriturum maluit eum comitari, ac illi commori, quā solus desiderio contabescere. Ad Manes ergo lubens abiit, quod perinde duxit manere, atque ad Manes abire. Imō grauius erat separari ab amico, quam cum amico perire. Non satis fuit Iacob lugere filium suum Ioseph amissum. quinetiam desiderauit mori, & mortuū comitari, idque eius filij affirmarunt: *Morietur*, inquit, *& deducet famuli tui canos eius cum dolore ad inferos*, Multo magis luctatur anima in recessu amici, quā in suo à corpore discessu. Arctius quippe adhæret amico; quā corpori. Illa Dido apud Virgilium lib. 4. documento sit. Incubuerat gladio, lethale sibi vulnus inflixerat, mori cupiebat, & aditum ad mortem



tem satis amplum in pectore aperuerat, quo magnæ animæ exitum daret: eò vergebat intentione mentis, contentione coropris: sudabat, spumabat, gemebat, suspirabat, nec tamen emittere spiritum poterat. Necessè fuit Iunonem è superis miserescere, & Irim demittere, vt reciso fatali capillo animam auelleret, & anhelantem iuuaret ad efflandam penitus animam, iam gutturi adhærentem.

*Quæ luctantem animam, nexosque resolveret artus*

Donec concepto Proserpine voto, & reddito crine.

Æu. 4.

*Dilapsus calor, atque in uentos vita recessit.*

Causâ inquirenti illud occurrit: multas alias feminas apud eundem poetam præter difficultatem interiisse: Caietam, Camillam, Amatam, & hanc Reginam, & strangulatam. Quare sola Dido tanto molimine defuncta? Nempe quia moriebatur ex amici desiderio amici Æneæ recedentis: inde difficultas, & cruciatus. Non erat mors de more humano, sed de amore inhumano. Acerbius vulnus erat, & violētius. Mors nō erat debitum naturæ, sed delictū amoris; erat separatio ab amico absente, nō à corpore præsentē. Propterea cruciatus grauior, luctatio pertinacior, obitus difficilior.

Præstat mori, quàm separari. Id sibi persuasit Saul li. 1. Reg. c. 28. Prædixerat ei samuel cladem exercitus, & propriam mortem. Cur tamen propterea Saul non abstinuit à prælio, vt mortē vitaret? Quia nimirū Prophetæ dixerat *Cras tu, & filij tui mecum eritis*. Præposuit itaque societatem amicitiae Samuelis, & filiorum, quibus cum commoriendum erat, propriæ vitæ. Maluit cum illis perire, quàm superesse, quod grauior futura erat ipsamet morte separatio. Vox illa *Mecum om-* 1. Reg. 18.  
nem, & timorem, & merorem penitus absterfit. Modò  
simus, inquit, post mortem coniuncti, non recuso mori. Notat S. Ambrosius orat. in obitu Satyræ Ambro.  
Y Fratrīs



Eratris neminem fleuisse in discessu Enoch cum  
 transtulit illum Deus. Iustum sanè videbatur condo-  
 lere homini derrepente sublato ex oculis, erepto è  
 confortio viuentium, quemadmodum, in discessu A-  
 micorum siue morientium, siue recedentium fieri so-  
 let. Quomodo ergo *Raptum Enoch*, inquit Ambrosius,  
*Nemo deflexit?* Causa, significatur eo in textu Sacrae  
 Scripturae. Genes. 5. ubi sic habetur. *Et ambulauit Enoch*  
*cum Deo.* Non recessit solus: comitem habuit ipsum  
 Deum ambulanti, & amicè, vt assolet inter familia-  
 res, colloquentem; separatio illa non erat, sed transla-  
 tio, mutata societate non sublata. Propterea non erat  
 lugendus Enoch: imò ei ab omnibus gratulandum.  
 O quam diuersus ab Elia! Hoc recedente, & in Cæ-  
 lum abeunte doluit vehementer Eliseus 4. Reg. 2. *Ap-*  
*prehendit vestimenta sua, & scidit in duas partes.* Quod erat  
 signum maximi doloris, quia nemo apparuit qui co-  
 mitaretur Eliam. Erat quidem *Currus igneus*, &c. Qui  
 ignes? qui vtrumque & Magistrum, & discipulum se-  
 pararunt. *Diuiserunt vtrumque.* Fuit separatio ab Ami-  
 co, non autem vlla cum alio amico coniunctio. Eli-  
 seo dolendum cum præsertim ille aspectus igneus, &  
 strepitus concitati currus, animos terreret, & contur-  
 baret. Ita vt ille in cælum raptus quiddam simile in-  
 cendio propter ignium copiã contineret, & cruciatus  
 quandam speciem præferret: qualem amici in Ami-  
 rum separatione experiuntur. Nullum excogitari po-  
 test atrocius tormentum, quàm auulsio à notis, &  
 charis, & familiaritas intercisa; est quippe similis  
 morti. Patet exemplo Sacrae Scripturae. Irata in Aga-  
 rem Ancillam Sara, cum eam semel eiecisset domo  
 Gen. 16. iterum cum de illa iniustius, & grauius vlisci  
 se veller domo expelli curauit. *Eiice ancillam;* Mirum  
 quiddam hoc est, mulierem vindictæ, vti ferme sunt  
 omnes



omnes, auidam eo contentam fuisse supplicio. At vidit Sara acerbis esse nullum posse, grauius illud morte putauit, & probauit euentus; nam Agar vix dum eiecta cum Ismaele filio. semel ac priuatam se domestica consuetudine, & ad solitudinem redactam sensit, doloris impotens, spe abiecta, consternata est, & morti deuota filium deseruit siti enectum, adeò vt non viderit vicinum puteum præ desperatione, & ipsa siti, ac padore moritura, seque & filium præficarum more defleuit. Nihil inter exilium, & separationem ab amicis, & domesticis interesse duxit, ac nisi Angelus adstisset, & recreasset, planè cum filio periisset.

Haud obscurum huiusce doloris paradigma extitit Orpheus, qui amissam Eurydicem ad Inferos persecutus maluit illis se cruciatibus addicere, quàm ea carere, & solitarius vitam trahere. Solatium citharæ sibi relictum inane sensit, ac eius fidibus fidicularum tormentum expertus eam secum ad Inferos duxit. & <sup>Virg. 4.</sup> <sup>Georg.</sup> no Manes exiuit, ac exicitis cantu lugubri significauit, quid ipse mali pateretur. Contristasse vilus est umbras. Impetrauit reditum, certus manere inter manes nisi reduxisset, leuiore ducēs inferorum pœnas. quàm merorem ex absentia Eurydicis conceptum; & quamquam per incogitantiam voti compos non fuerit, documento fuit, nihil grauius sibi accidere potuisse, quàm amicæ familiaris desiderium. Narrant quippe eum deinceps vitam gemendo traxisse, nocte dieque Eurydices amissæ nomen ingeminantem; donec contrabit, & in furorem versus à Bacchantibus fuit extinctus, ac demum ad Elysios campos deductus desiderium canendo leniuit. <sup>Æn. 6.</sup>

Est aliquid in historiis accommodatum. De Attico singulari Ciceronis amico; traditur Cicerone mortuo, quem vnice dilexerat luctui perpetuo se deuouisse.



se, quod eius se consuetudine priuatum sensit, quem in delicijs habebat, & quamquam postea Augusti amicitiam comparasset, & affinitatem cum Agrippa, à quo multa solatia in dies accipiebat, desiderio victus deploratiùs agebat, & suam anxius vicem dolori indulgens minime quiescebat, presertim amissa spe Reipublice, quam florente Cicerone felicem viderat. Tandem morti se deuouit, & genus illud mortis elegit, quo amicitiae pretium significaret. Inedia se conficiens, quò doceret perinde esse carere amico, ac cibo ad vsum vitae necessario: ali quippe animum amicitia, vt alitur corpus cibo: hoc subtrahito petire corpus, illo amisso vitam finire corporis morbo animi egritudine simili. Amici absentia est inedia animi, qua conficitur dum abstinere cogitur ab amici consuetudine, qua vti cibo reficiebatur.

Anteposuit Regno Dauid societatem Rebellis filii, doluit mori eum, qui sibi regnum eripere parabat, ingemiscens *Absalon fili mi, fili mi Absalon* impotens desiderii, quod ferre non poterat, cum posset dura fuga mala, dura belli tolerare. Maius momentum est in ponderatione sequenti. Occidit Herodes Ioannem Baptistam, quem Christus *Amicum Sponsi* appellauit, idest ipsiusmet Christi; vbi hoc Christus accepit continuo secessit in desertum locum, & addit Euangelista *seorsum*, hoc est, in interiorem Solitudinem. Docuit Christus absente amico, in solitudinem redigiamicum alterum, & talem solitudinem, vt ex desiderio duplicetur. Significauit item, quam sibi charus esset Baptista, vt propter eius mortem recedendum sibi esse ab hominum consuetudine existimaret. Aliter etiam intelligi potest locus. Ioannes Baptista interfectus fuerat causa veritatis. *Veritas est Christus. Ego sum veritas.* igitur propter Christum occisus. Quid tum? voluit Christi.



DE MALO SOLITVDINIS, &c. 173

Christus respondere in amore Baptistæ, & par pari reddere eundo in solitudinem, quasi solitudo speciem quamdam mortis haberet, vt eo genere doloris Baptistæ mortem quodāmodo compensaret. Tu, inquit, pro me mortem subiisti, ego pro te in solitudinem recedo, quæ mors quædam ciuilis est. Haud temerè dico: Pati solitudinem est ferre mortem. Hoc me docet insignis locus lib. Iud. cap. 11. Victor Iephte reuertens in domum suam inuenit filiam vnigenitam, sibi de victoria gratulantem, rem miram, & miserandam. Vouerat quippe ante victoriam, oblatum se esse Domino, quicumq; primum sibi occurrisset. itaque tenebatur voto filiam Sacrificare. *Qua visa scidit vestimenta sua*, quod vidisset immolandam a se esse filiam. Omitto quæstiones, quæ hoc in loco excitantur ab interpretibus, nimirum, vtrum illud votum fuerit iustum, an iniustum? implendum ne, an negligendum? de quo doctè, & fusè Abulensis. Sumo id quod rem continet. Immolauit ne filiam Pater? Abulensis affirmat, & textus videtur indicare, illis verbis ad finem capitis *Reuersa est ad Patrem suum. & fecit ei sicut vouerat*: quæ significant immolatam fuisse, secundum votum à Patre nuncupatum. Verùm Nicolaus de Lyra negat fuisse immolatam; quod ne nouum, & insolens videatur sic exponit. Filiam Iephte fuisse redactam in solitudinem, & consecratam Deo, solitariam remansisse, & hanc solitudinem, & pro morte fuisse, & ita votum impletum, non de morte naturali, sed de morte ciuili *Potest dici*, inquit Lyra, quod filia Iephte non fuit sacrificata Domino per mortem corporalem, sed potius per ciuilem, seu spiritualem, eo modo quo religiosi dicuntur mundo mortui, in quantum à mundanis actibus sunt segregati; & idem fusius eo loco prosequitur: vnde constat solitudinem summam esse acerbicatem, & pro

Abul.  
hic.

Iud. c.  
11.

Lyra  
hic.



& pro morte reputari. Hinc lux oboritur ad alium locum de Ioanne Euangelista illustrandum, vt ille succedat Baptiste proxime adducto. Quare Christus Dominus in Cruce Ioannem matri suę commendauit?

Ioan.

19.

*Mulier ecce filius tuus* tradens ei Ioannem in filium? mirum, vt Ioanni compensaret officium pietatis sibi exhibitum in morte sua noluit, vt solitarius remaneret, nam in eo statu relictus pro mortuo putaretur. Quandoquidem, inquit, tu Ioannes mihi assistis morienti, volo te à solitudine tanquam à morte liberare, assigno tibi matrem, in cuius societate viuas ne in solitudine moriari. Intolerabilis quippe est dolor desiderii ex absente amico. Eius discedentis aspectus mors est; ultra mortem est. Adeste qui legitis. 4. Reg. cap. 2. abitu in superos Elia, & homines relicturo, sensit discipulus familiaris Eliseus, quid moliretur: nec se passus est ab Elia dum in terris erat auelli. Comitatus igitur magistrum transmissio Iordane, venit simul ad locum, vnde Elias recessurus, & ascensurus erat. Hortantique Elia, vt aliquid extrema illa recessus hora peteret *Postula quod vis tibi faciam*. Eliseus fidenter respondit. *Obsecro ut fiat in me spiritus tuus duplex*; Id est vt duplicaretur in se simplex spiritus Elia. Sic enim accipio, & sic sonat responsio Elia *rem difficilem postulasti*. Notemus hic responsum Magistri absentis. Si *videris me quando tollar à te erit tibi sicut vis*. si autem non *videris non erit*. Quorsum ista conditio. Si videris? & quomodo cōnectitur cum effectu petitionis? Responsio in promptu est. Sciebat Elias propheta, qui corda nouerat, quantus esset dolor conceptus ex discessu chari amici, eoque prævidebat ita turbatum, & cruciatum iri discipulum, vt vix compos sui præ dolore esse posset. Quare iudicauit non habituram effectum petitionem, quod ille non valeret conditionem imple-

re.



re; ac proinde iustam fore causam denegandi quod petierat. Quod si forte accideret, vt Eliseus tantum haberet fortitudinis, vt posset ferre illum dolorem, & firmis oculis videre amicum discedentem, omnino iudicandum esse dignum, qui postulata obtineret. Satis enim meriti fore in eo, si tantum cruciatum toletaret. Tanti erat absentem amicum, & ad se recedentem videre, vt nouum, & inauditum martyrium pati Eliseus videretur. supra mortales iturus erat Elias & ultra mortem passurus erat Eliseus desertus, & afflictus. Duplici anima ad ferendum desiderium indigebat. Iure itaque *Fiat*, inquit, *mibi spiritus tuus duplex, vt premium meritò responderet*. Rectè igitur illi Anachoretæ, qui in deserto solitariam agebant vitam pro mortuis reputari poterant, qualis Paulus, Antonius, Hilarion, Honaphrius, Maria Magdalena, Maria Ægyptiaca, qui potius cœlesti more vivebant, quàm mortali, interdum sine victu, sine veste, sine vilo tecto, cum Angelis, quasi extramundum conuersantes, solitaria quippe vita mors est potius dicenda, quàm vita.

Liceat hic aliquid afferre altius, & diuinius. Antequam pateretur Christus Dominus, ac Seruator noster, iam iam discessurus suos consolari volens de sua absentia contristandos, Corpus suum, & Sanguinem præbuit, ne perirent desiderio. Propterea fortasse dixit. *Desiderio desideranti*, vt fontem dolendi ostenderet, Luc. 22 Hoc eis prouiso necessario remedio, quod solatium vocauit Doctor Angelicus, & quoddam singulare amuletum doloris futurum: nec enim vitam conseruare possent nisi eo cibo alerentur, in quo erat præsens Seruator ipse recessurus. Tanta erat illius tristitiæ morbus, vt tanta medicina indigeret; nec enim alia ægritudo interueniebat, cui remedium præstandum esset,



esset, nisi mæstitia de absentia Saluatoris. Opus erat igitur de sua contristatis absentia præsentiam sui Corporis relinquere. Hoc idem genus tristitiæ ipsemet  
 Matt. Christus expertus est cum dixit : *Tristis est anima mea*  
 25. *vsque ad mortem*, quæ mæstitia de discessu extremo erat. Idque confirmat ille modus loquendi apud Lucam : *Auulsus est ab eis*, utitur verbo violento *Auelli*, ceu a suis quos, amabat separandus. Similis arboris, quæ radicitus auellitur. Ista cum auellitur gemit, & ille gemebat, cum separabatur ex tristitia, & mærore, *Cæpit contristari, & mæstus esse*. Quin ipsemet Dominus testatus est dolorem solitudinis se pati in Cruce cum dixit : *Torcular calcaui solus, & degentibus non est vir mecum*. Quasi solitudinem illam in tormentis numeraret.

Maius tamen mysterium reperio in alio loco ad probandum solitudinem aliam mortem esse. Obseruo Christum priusquam moreretur clamasse *Consummatum est*. Quomodo, & quorsum? Passio Christi consummata fuit in morte, ac per mortem, non ante. Igitur expectanda mors erat ad consummationem. Non ergo debuit dici ante mortem *Consummatum est*. Animaduerte, quæso, lector, antecedentia. Inuenies Christum prius exclamasse, & quidem voce magna. *Deus meus, Deus meus ut quid dereliquisti me?* Dolens se à Patre amantissimo, & amicissimo fuisse desertum, atque adeo solum derelictum. Hic est virtus mysterii, quæ rem exaggerat, & difficultatem tollit. Perinde erat derelinqui à Patre amantissimo, ac mori; ac proinde passionem consummari. Liceat ita dicere. Anticipauit mortem illa separatio, & aliud mortis genus inuexit, quia vim mortis habuit illa derelictio, quæ ante discessum animæ à corpore a micum ab amico separabat. Nec temerè dictum. Hoc enim significauit illa

VOX



vox magna, de qua Matthæus *Clamauit Iesus voce magna* dicens, *Eli Eli lamaſabaſani, hoc eſt, Deus meus, Deus meus vt quid dereliſti me?* Vt eadem quodammodo vox clauantis eſſet, qua teſtatus eſt ſe dereliſtum, de qua Euangelista dixit *expiraſſe*. De qua item ſcripſit Marcus cap. 15. *Ieſus autem emiſſa voce magna expirauiſt.* Non expreſſit *vocem magnam* Marcus, nec Ioannes: cum enim narraſſet de voce *Conſummatum eſt*, ſubticuit illam extremam vocem *In manus tuas commendo Spiritum meum*: quam expreſſit Lucas, & ſubiungit Ioannes voci *Conſummatum eſt*: *inclinato capite tradidit Spiritum*: ad innuendum eandem vocem *Conſummatum eſt*, vtrunque vocem, & dereliſti, & morientis continuiſſe. Hanc vnā poſuit, duas reliquas ſubticuit, quod ſatis erat dicere conſummati Paſſionem tormento dereliſtionis, vt conſtaret per mortem mox ſecuturam *conſummati*. Trahenda huc eſt, & piè applicanda illa celebris Senecæ ſententia. *Qui ſunt*, inquit, *in ſolitudine mortem ſuam anteceſſerunt*. Moriuntur antequam moriantur, eorum mors mortem aliam ſequitur. Dupliciter moriuntur dolore ſolitudinis, & violentia mortis.

Confirmatur hic ſenſus mirabili illo loco Iosue 8. ſecundum interpretationem Origenis, & gloſſæ Ordinariæ, ubi enim ſcriptura ponit *Regē vrbiſ Hai ſuſpēdit in patibulo* Origenes & Gloſſa dicunt *ſuſpēdit eum in duplici patibulo*. Mira nouitas. Quomodo enim hoc fieri potuit? nam in duabus Crucibus vnū corpus non poteſt affigi, nec ſuſpendi. Cape igitur myſticè: duo patibula erant, ideſt due paſſiones, ſiue duæ mortes, vna ex deſiderio, & ſolitudine propter dolorem, altera ex ſeparatione animæ à corpore per mortis violentiam. Figurauit Rex ille Hai Chriſtum Dominum Crucifixum in duplici patibulo, ſiue in duplici Cruce.

Z

Vna



Vna Crux erat derelictionis, & solitudinis: altera Crux erat separationis animæ à corpore, & solue difficultatem, & mysterium agnosce.

Hoc tormentum solitudinis maximum fuit in Beata Virgine Maria in illo triduo post Christi mortem, cuius propterea Commemoratio in Ecclesiis Hispaniæ fieri solet: in qua primis ponderandum locum habere illud Hieremiæ. *Quomodo sedet sola? & comparandum aliud Quomodo Lucæ 1. Quomodo fiet istud? Opponendo vnum alteri; Quomodo fiet in mysterio Incarnationis, alteri quomodo sedet in mysterio Passionis? nam in Incarnatione Virgo sensit summum bonum coniunctionis cum Deo, quando fuit facta Mater Dei, & audiuit *Dominus tecum*. In mysterio autem Passionis sensit dolorem summum, quando mortuo Christo separata est à filio, vnde appellata fuit *Mulier*, non Mater, quia illo triduo cum Christus compositus ex anima, & corpore per mortem non exaret, vti erat homo, nec etiam eius Mater constare poterat, cum filius non superesset, cuius Mater esse posset; hæc autem fuit maxima solitudo sine filio esse, & ad solitudinem mulieris redigi. Præterea fuit solitudo animæ, quia anima Beatæ Virginis per amorem transiit in Christi corpus, quando latus eius fuit vulneratum, ut nimirum exciperet, & animaret illud vulnus, quod Christi anima, quæ separata erat à corpore animare non poterat, nec dolorem sentire, quem Beata Virgo sensit pro filio, vti ponderant Pij Contemplatores cum Bernardo, idque prophetavit Simeon cum dixit: *Serm. de Pass. Tuam ipsius animā pertrāssit gladius*, id est ferrum, quod Christi latus transuerberauit, itaque anima Virginis *Luc. 2. supple* sit dolorem Christi mortui. Accessit alius dolor in illa solitudine, significatus illis verbis eiusdem Simeonis: *Et reuelentur ex multis cordibus cogitationes; videlicet**



DE MALO SOLITVDINIS, &c. 179

delicet quia omnes dubitationes illorum, qui dubita-  
bant de futura resurrectione Christi, Sanctissima Vir-  
go in se suscepit, vt eos in fide confirmaret, est enim  
proprium solitudinis multa, & tristitia cogitare. Præ-  
tereà quando Christi Corpus mortuum collocatum  
fuit in gremio, & in brachijs eiusdē Virginis noua soli-  
tudo apparuit, facta est enim Virgo veluti sepulchrū  
filij, sentiens tamen, & dolens, non vt sepulchrū  
lapideum, & insensibile; & quidem tunc fuit ipsamet  
Virgo vera solitudo, quia sepulcra in scriptura *solitu-*  
*dines* appellantur, uti apud Iob, *Qui adificant sibi solitu-* Cap. 3.  
*dines*, hac ratione Beata Virgo solitudinem sibi adifi-  
cauit, cū se viuam sepulturam filij constituit. Adifi-  
cauit olim Deus mulierem ex corpore Adami, nunc Gen. 2.  
verò adificauit corpus mulieris in sepulturam corpo-  
ris Christi. Tandem sepulto in monumento Christo  
mansit Beata Virgo in domo sua solitaria indulgens  
lacrymis in tenebris, & umbra mortis, vt mortua ma-  
gis videretur, quā viuā. Hæc sint satis pro solitudi-  
ne Virginis argumenta.

FINIS.

Z 2 CO.



# CORONIS PAR AMICORVM

Virgilius Horatius.

## ELOGIVM.

Et vos diuerfos genio, discordes indole,  
Dispares moribus:

Alterum castum, alterum obscænum,  
Alterum lippum, alterum crudum,  
Alterum Platonicum, alterum Epicureum  
Arctum amicitiae vinculum

Copulauit.

Tanti fuit harmonia Poetica, vt quamuis  
Et in hac discreparent,

Ex imparibus versuum generibus  
Parem animorum concentum  
Effecerit.

Virgilius Tuba sonorus: Horatius Lyra argutus.

Ille Homero

Par:

Hic Pyndaro similis:

Virgilius maiestate heroica plenus:

Horatius Lyrica venustate  
Aptus.

Nihil detraxit Virgilio cruditas stomachi ad  
Concoctam grauitatem carminis,  
Nihil lippitudo oculorum Horatio  
Ad acutam perspicaciam.

Vir-



181  
Virgilius Parthenius, & sobrius, placuit Musis sobriis,  
Et puris.

Placuisse Horatium lascivum, & ebrium  
Mirandum.

Virgilius heroica tuba contentus, parma spreta,  
Palmam tulit.

Horatius ultra lyram, parmam inseruit.  
Sed ea non bene relictæ refugit

Ad Lyram.

Diuerfis studijs eisdem conciliarunt amicos,  
Et quidem Principes.

Orpheus traxit truncos, Amphion lapides:

Virgilius, & Horatius Augustos, & Mæcenates:

Vterq; Athenas vidit, quæ admiratæ utrumq; siluere.  
Mirum

Quòd duo Itali Athenas magis Atticas reddidere.

Prærogatiua Virgillii, quòd Theocritum in Bucolicis:  
Hesiodum

In Georgicis:

Homerum in sua Æneide expressit;

Et Iliada, & Odysseam

In vno, & eodem poemate

Conclussit.

Horatii, quòd Pyndaricis modis permulsit aures,  
Et satyricis verbis

Correxit mores.

Ambo se mutuò dilexerunt. Ardentius  
amavit Horatius

Qui Virgilium animæ dimidium suæ  
Appellauit:

Et rectè docuit in amicitia maius, & melius  
Esse dimidium  
Quàm totum.

EPI.



## EPIGRAMMA.

**V**os quoque vinxit amor, numeris qui verba ligastis,  
Vestris se fidibus iunxit amica fides.

Chordarum pulsus concordia corda sequuntur :  
Certus amicitia constat, utrinque sonus.

Nec tuba grandiloquo resonans clangore Maronis  
Turbavit Flacci fila minuta lyrae.

Iuncta venustati maiestas consonat : ambae  
Conciliant grata fœdera fida vice.

Carmine Virgilio concedit Flaccus, amore  
Non cedit : species maior amantis inest.

Cum se Virgilij sit fassus amore teneri,  
Dimidiumque anima dixerit esse sua.



AN:



## Reuocatio Lectoris.

Post elogium Bruti, & Cassij, rogatus à quibus-  
dam studiosis, vt disertius causam exponerem,  
cur primus Brutus Tyrannum, & tyranni-  
dem extinxerit, secus vltimus Brutus?  
hoc Epigramma composui.

**B**rutus vterque ferox exegit ab Vrbe Tyrannos,  
Non tamen eripuit Brutus vterque iugum.

*Libera facta fuit primo sub vindice Roma,  
Libertas alio vindice nulla fuit.*

*Incidit in Romam, cum libera, Lucius Urbem,  
Cum procul à vitij, impatiensque iugi.*

*Mersam delicijs incurrit Marcus in Urbem,  
Cum fuerat vitij, seruitique capax.*

*Si culpare velit quisquam te hoc nomine Brute,  
Hoc tu responso dilue Marce notam.*

*Casare cur caso permansit in Vrbe Tyrannis?  
Seruæ Urbis vitium, non mea culpa fuit.*

AN-



## ANTILOQVIVM.

**S** Vbiectam versionem dudum apud me pressam, & sepositam retinueram, expectans si qua se offerret occasio euulgandi. Rescivit hoc Illustrissima Domina Elena Lucretia Cornara Piscopia nobilissima virgo, ac eruditissima; Phoenix ingeniosa, Veneta Siren, Pallas Togata, nostri aui litteratum miraculum, ac vti pietatis, & elegantiae studiosa indagatrix, venata demum est opus, & excitata studio legendi petiit à me exemplum, quod cum avidè legisset, multis me rogauit, vt vellem huic libello inferere ad pios Fidelium sensus excitandos: confirmavitque sibi mirè placere, & non parū eius lectione affici ad caelestis amoris igniculos, & concipiendos, & nutriendos. Habet apud me istius virginis natus, pondus Imperii: propter eximias, quibus est praedita, & pietatis, & doctrinae dotes. Quas admirari soleo, cum calleat linguas septem, & septē artium liberalium peritia excellat, & sacrarum litterarū, Theologiaeque notitia, veluti extra orbem scientiarum emineat atque adeo ei optanti, & hortanti non potui, non morē gerere. Tenes causam edendi hoc opusculum, de quo ego illud Augustini mei dictum vsurpem lib. 2. Retract. c. 6. *Excitat humanum intellectum, & affectum, & quod me attinet hoc in me egit cum scriberetur, & agit cum legitur. Quid de illo sentiant alij, ipsi viderint, multis tamen fratribus illud multū placuisse & placere scio.* Atque, vt non essent alij, satis mihi esset prestantis pietatis, & doctrinae virginis iudicium & commendatio quae quārum sit miraculum nouit Respublica literaria quae illam summis laudibus celebrat. Adeo vt ipsae Academiae insignes, eam sibi vel ablentem cooptarint. sperandumque sit, vt haec noua, & inclyta Romae ab Augustissima Regina Suetiae instituta eandem officiosè inuitet, vt eius luminibus illustretur.

LA.



# LAMENTATIONES HIEREMIÆ ELEGIS REDDITÆ

Feria V. in Cœna Domini.

## LAMENTATIO I.

A L E P H.

**Q**uomodo sedet sola Ciuitas plena populo, facta  
est quasi Vidua Domina Gentium; Princeps  
Prouinciarum facta est sub Tributo,

V E R S I O.

**Q**uomodo sola sedet Solyma Vrbs instar Eremitæ  
Cum Populi plenis ferueat vnda vijs.

*illa Caput mundi gentes dominata per omnes  
Ceu Vidua in sola fletque, gemitque domo.*

*Quæque dabat leges Regnis, & Regibus, illa  
Cogitur accepto ferre tributa iugo.*

Aa

BETH,



## BETH.

Plorans ploravit in nocte: Et lacrymæ eius in  
 maxillis eius; non est qui consoletur  
 eam ex omnibus caris eius: omnes  
 Amici eius spreuerunt eam,  
 & facta sunt ei inimici.

## V E R S I O.

**F** *Leuit, & in tenebris nimium testata dolorem est.*  
*Indulsi lacrymis cum sine teste suis.*

*Nec plorasse satis; cupit & plorasse videri:*  
*Exstat adhuc madidis pendula gutta genis.*

*Illius ex charis flenti nemo assidet, illam*  
*Attoniti in tantis deferuere malis.*

*Si quis amicus erat, post vulnera versus in hostem est:*  
*Spernitur, inque alto puluere spreta iacet.*

GHI.



G H I M E L.

Migravit Iudas propter afflictionem, & multitudinem  
seruitutis: Habitavit inter gentes; Nec inuenit re-  
quiem; omnes persecutores eius apprehenderunt  
eam inter angustias.

V E R S I O.

**I**lle etiam Regni decus, & caput Urbis Iudas,  
Cogitur externos exul adire lares.  
Maluit ignotis seruitum gentibus ire,  
Ferreâ quàm Patria vincula ferre suæ.  
Nec tamen ille iugum excussit, mutauit; ibique  
Nulla quies: aucto pondere creuit onus:  
Arripiens tempus positam premit hostis in arcto,  
Impellitque graui dum ruit illa manu.

D A L E T H.

Vix Sion lugent, eo quòd non sunt qui veniant ad so-  
lemnitatem: Omnes portæ eius destructæ: Sacerdo-  
tes eius gementes: Virgines eius squallidæ,  
& ipsa oppressa amaritudine.

V E R S I O.

**Q**uin etiam testis suus est dolor: ipsa Sionis  
Saxa gemunt; lacrymis immauere viæ.  
Causa subest, quòd festa vacant solennia pompa:  
Quòd nulli tangant limina sacra pedes.  
Destitutis Vrbs tota patet malè peruia portis,  
Polluat ut sacros turba profana locos.  
Mæsta Sacerdotum fleunt agmina: veste puella  
Virgineam maculant sordidiore decus.  
Ipsa Sion tanti sub pondere victa doloris,  
Corruit, & casu pene sepulta suo est.

Aa 2 HE.



H E.

Facti sunt hostes eius in capite. Inimici eius locupletati sunt, quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum eius; paruuli eius ducti sunt in captiuitatem ante faciem Tribulantis.

V E R S I O.

**I**N caput incumbens hostis dominatur in Arce:  
Direpta que graues possidet Urbis opes.

Scilicet infensus quibus est obnoxia culpis  
Increpat ex alto crimina multa Deus.

Turba insons trahitur puerorum vincla catenis:  
Vix capiunt teneras ferrea vincla manus.

Hos agit à tergo ferus hostis, & virget euntes;  
Semita purpureo tincta colore rubet.

Hierusalem, Hierusalem Conuertere ad Dominum Deum tuum.

Hierusalem Vrbs, ò Hierusalem ne sperne vocantem:  
Conuerte ad Dominum lumina, corque tuum.

LA



## LAMENTATIO II.

V A V.

Et egressus est à filia sion omnis decor eius: facti sunt  
 Principes eius velut arietes non inuenientes  
 Pascua: & abierunt absque fortitudine  
 ante faciem subsequentiis.

V E R S I O.

**A** Misit speciem pulcherrima nata Sionis,  
 Nullaque natui signa decoris habet.  
 Principibus stupor altus inest: gregis instar aberrant,  
 Pascua quem solito destituere cibo.  
 Imbelles vicere illos sine viribus; hostes  
 Victos ceu timidas pone sequuntur oues.

Z A I N.

Recordata est Ierusalem dierum afflictionis suæ, &  
 præuaricationis omnium desiderabilium suorum,  
 quæ habuerat à diebus antiquis, cum caderet  
 populus in manu hostili, & non esset  
 auxiliator: viderunt eam hostes,  
 & deriserunt Sabbata eius.

V E R S I O.

**H** Ierusalem memorat quos pertulit ante dolores,  
 Cum miseros duxit mesta, gemensque dies,  
 Et recolit mendax quam spes optata fefellit  
 Quæ blandita animo finxerat ante suo!  
 Cum caderet populus crudeli oppressus ab hoste,  
 Nec foret optatam qui sibi ferret opem.  
 Inspexere oculis illam indignantibus hostes  
 Ridentes legis Sabbata sancta sua.

HETH.



## H E T H.

Peccatum peccauit Hierusalem, propterea instabilis  
facta est: Omnes qui glorificauerunt eam spre-  
uerunt illam, quia viderunt ignominiam  
eius: ipsa autem gemens conuersa  
est retrorsum.

## V E R S I O.

**H**ierusalem peccatum ingens peccauit, & velle,  
Propterea haud potuit sistere firma loco.  
Respexere illam quibus antè fuisset honori,  
Turpem ignominia cum reperere notis.  
Ipsa gemens, pertæsa sui, conuersa retrorsum est:  
Attonita nimius sustulit ora pudor.

## I H E T.

Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui:  
deposita est vehementer non habens consolato-  
rem: Vide Domine afflictionem meam,  
quoniam erectus est inimicus,  
Hierusalem Hierusalem, &c.

## V E R S I O.

**F**ada lues corpus vexauit, & obruit artus:  
Sordibus hærentes obstupere pedes.  
Nec finis memor illa sui: vebementer ad ima  
Precipitat: tanti est nulla medela mali.  
Aspice quanta Deus me pena afflixerit! hostis  
Fit tumidus, nostris erigiturque malis.

LA:



## LAMENTATIO III.

I O D.

Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia  
 eius : quia vidit gentes ingressas Sanctua-  
 rium suum, de quibus præceperas ne  
 intrarent in Ecclesiam tuam.

V E R S I O.

**Q**uæque olli fuerant pretiosa, optandaque votis  
 Cuncta hostes auida præripuere manu.  
 Viderat heu ! gentes templi penetrasse profanas,  
 Intima, & arcanos contemerasse locos.  
 Gentes, quas olim vetuisti lege seuera  
 Limina polluto tangere prima pede.

C A P H.

Omnes populus eius gemens, & quærens panem : de-  
 derunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillan-  
 dam animam : Vide Domine, & considera,  
 quoniam facta sum vilis.

V E R S I O.

**I**llius est nemo populi quin ingemat. Errat,  
 Atque omni panem quaritat arte suum.  
 Et quacunque sibi fuerant pretiosa dederunt  
 Pro iusto, miseris sit vigor unde cibo.  
 In me verte oculos Domine ô, perpende cadentis  
 Exitium : iaceam quomodo vilis ego !

LA



## L A M E C H.

O, vos omnes qui transitis per viam attendite, & vide-  
 dete si est dolor sicut dolor meus: quoniam vin-  
 demiauit me, vt locutus est Domi-  
 nus in die iræ furoris sui.

## V E R S I O.

**V**os precor ò quicumque via transitis ad urbem  
 Mærorem attenta pendite mente meum.  
 Dicite num similis dolor extitit ullus? an ulli  
 Par vñquam fuerit plaga relata mea?  
 Abstulit heu! nostros domini vindemia fructus,  
 Ne mea post maneant funera reliqua.  
 Hæc, memini, fuerat dominus mihi fata minatus  
 Cum grauis irati forma furentis erat.

## M E M.

De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit  
 me expandit rete pedibus meis: conuertit me  
 retrorsum: posuit me desolatam tota die  
 mærore confectam.

## V E R S I O.

**M**isit in ossa suas mea celsus ab æthere flammæ.  
 Essent iustitiæ quæ documenta mea.  
 Seque mihi opponens obiecit retia plantis,  
 Desertaque retro compulsi ire via.  
 Implicitam laqueis, desolatamque reliquit,  
 Lugentem casus nocte, dieque meos.

NVN.



## N V N.

Vigilauit iugum iniquitatum mearum, in manu eius  
conuolutę sunt, & impositę collo meo: infirmata  
est virtus mea: dedit me Dominus in manu,  
de qua non potero surgere.  
Hierusalem &c.

## V E R S I O.

**F**ormauere iugum vigilans mihi crimina, moles  
Urget, & in penas excubat illa meas.

Nempe Dei glomerata manu voluntur in orbes,  
Implicita, & collo vincula facta meo.

Infirmata iacet mea magna, & cognita virtus,  
In duras Dominus fecit abire manus.

Ha me precipitem post vulnera tanta dederunt.  
Surgendi à casu spes mihi nulla subest.





Feria sexta in Parasceue.

## LAMENTATIO IV.

H E T H.

Cogitavit Dominus dissipare murum filiæ Sion: te-  
tendit funiculum suum: & non auertit ma-  
num suam à perditione: luxitque ante-  
murale, & murus pariter dissi-  
patus est.

V E R S I O.

**V**ertere constituit Dominus natę alta Sionis  
Mania: funiculum cepit & inde suum,

*Mensuræ ut penitus muri foret æqua ruina.  
Nullaque labentis pars superesse queat.*

*Noluit à capto impulsu desistere: donec  
A fundamentis machina tota ruit.*

*Conscia venturi muri pars preuia casus  
Luxit: & in lacrymas tota soluta cadit.*

*Ut cecidit: murum par impetus impulit: ambo  
Ut pariter steterant, sic cecidere simul.*

T E T H.



## T E T H.

Defixæ sunt in terra portæ eius , perdidit & contriuit  
 veſtes eius: Regem eius, & Principes eius in  
 gentibus : non eſt lex: & Prophetæ eius  
 non inuenerunt viſionem à  
 Domino .

## V E R S I O.

**I**nfixit terra caſus violentia portas ,  
 Contriti veſtes , ruptaque clauſtra labant .  
 Diſperſit Regem, Procereſque in gentibus: Ara  
 Euerſa eſt : periit lex , periire ſacra .  
 Quin ventura ipſos ſolitos prædicere vates  
 Viſa reuelantis deſtituere Dei .

## I O D.

Sederunt in terra: conticuerunt Senes filiæ Sion:  
 conſperſerunt cinere capita ſua , accincti  
 ſunt cilicijs: abiecerunt in terram ca-  
 pita ſua Virgines Hieruſalem .

## V E R S I O.

**S**ederunt in terra humiles quos nata Sionis  
 Extulerat , triſtes & tacuere ſenes .  
 Vidimus hirsutis indutos corpora ſaccis  
 In canos cineres compoſuiſſe ſuos .  
 Virginea in terram capita abiecere puella  
 Ceu teneri flores imbre grauante caput .

Bb 2 CAPH.



## C A P H.

Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt  
viscera mea: effusum est in terra iecur meum  
super contritione filiae populi mei,  
cùm deficeret paruulus & lactens;  
in plateis oppidi.

## V E R S I O.

**D**efecere oculi plorando, auulsa natarunt  
Lumina: ceu medio naufraga facta mari.  
Conturbata dolent mea viscera: rupta patefcunt:  
Allifere solo cum crepuere, iecur.  
Sic affecit eam nata pia cura gementis:  
I licet, huic tanti causa doloris erat.  
Viderat heu! teneros velli sibi ab vberibus natos,  
Et passim pressos morte iacere vijs.

## LAMENTATIO V.

## L A M E D.

Matribus suis dixerunt: vbi est triticum, & vinum?  
cùm deficerent quasi vulnerati in plateis  
Ciuitatis: cùm exhalarent animas suas  
in sinu matrum suarum.

## V E R S I O.

**Q**visque puer stimulante fame clamare coactus  
Panis vbi est Mater, sunt vbi vina mihi?  
Nempe inter matrumque manus, ac vbera cogit  
Exhalare animas hinc sitis, inde fames.  
Defecere omnes post vulnera multa relictæ:  
Stabant in medijs corpora strata vijs.

M E M.



## M E M.

Cui comparabo te; vel cui assimilabo te filia Hierusa-  
lem? cui exæquabo te, & consolabor te Virgo  
filia Sion? magna est enim velut mare con-  
tritio tua; quis medebitur tui?

## V E R S I O.

**C**ui conferre queam Solyma te ò Filia? cuius  
Aut pœnis pœnas assimilare tuas?  
Quis tantos ò nata Sion est passa dolores?  
Nulla aliena tibi pœna lenamen erit.  
Crescit in immensum mevor tuus, & maris instar  
Funditur: in reliquos flumina parua fluunt.  
Quis poterit tantos pœnarum auertere fluctus?  
Quis plagis medicas his adhibere manus?

## N V N.

Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperie-  
bant iniquitatem tuam, vt te ad penitentiam  
prouocarent: viderunt autem tibi at-  
sumptiones falsas, & electiones.

## V E R S I O.

**V**iderunt portenta tui mendacia Vates,  
Mendacesque oculis imposuere tuis.  
Te tua adulantes celabant crimina: quando  
Debuerant lacrymas elicuisse tuas.  
Hostibus eiectis, summum te ad culmen ituram  
Cantabant; mendax fabula utrumque fuit.

Sa-



## LAMENTATIONES

## S A M E C H.

Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per  
viam: sibilauerunt, & mouerunt caput suum su-  
per filiam Hierusalem: Hæccine est Vrbs,  
dicentes, perfecti decoris, gaudium vni-  
uersæ terræ! Hierusalem, &c.

## V E R S I O.

**Q** Vicunque hanc triuere viam risere iacentem:  
Testantur plausa gaudia falsa manus.  
Nec satis: irrisor tibi sibilat ore petulco,  
Quassat & hostili subdolis arte caput.  
Hæccine formosa est Vrbs illa! hæc Orbis amores?  
Ad crepitum digiti, more iocantis, ait.

## LAMENTATIO VI.

## A L E P H.

Ego Vir videns paupertatem meam in virga  
indignationis eius.

## V E R S I O.

Pauper ego, doctusque pati mala pauperis, urget  
Hoc opus irrationis ferrea Virga Dei.

## A L E P H.

Me minauit, & adduxit in tenebras, & non  
in lucem.

## V E R S I O.

Ille instar me duxit ovis: clausitque tenebris,  
Nec potui infusa nocte videre diem.

ALEPH.



## A L E P H.

Tantum in me vertit, & conuertit manum :  
suam tota die.

## V E R S I O.

*In me iram vertitque grauem, dextramque rubentem  
Conuertit: sensit fulmina missa caput.*

## B E T H.

Vetustam fecit pellem meam, & carnem meam :  
contriuit ossa mea.

## V E R S I O.

*Fervida ab igne caro, cutis arida, tostaque pellis  
Ossa minuta suis dissiluerunt locis.*

## B E T H.

Ædificauit in gyro meo, & circumdedit me  
felle, & labore.

## V E R S I O.

*Constituit duro cinctum me includere vello :  
Felix fuit hinc septum, murus & inde labor.*

## B E T H.

In tenebris collocauit me, quasi mortuos  
sempiternos.

## V E R S I O.

*Immersam tenebris oppressit mole sepulcri  
Vnde resurgendi spes mihi nulla foret.*

## G H I M E L.

Circumædificauit aduersum me, vt non egrediar :  
aggrauauit compedem meam.

VER.



## LAMENTATIONES

## V E R S I O.

*Nes foret effugium septis me inclusit iniquis,  
Addita compedibus sunt noua vincla meis.*

## G H I M E L.

*Sed & cum clamauiero, & rogauero, exclusit  
orationem meam.*

## V E R S I O.

*Id grauius, quòd me clamantem, & multa rogantem  
Reppulit, & surda respuit aure preces.*

## G H I M E L.

*Conclusit vias meas lapidibus quadris: semitas  
meas subuertit.  
Hierusalem, &c.*

## V E R S I O.

*Iamque omnis præclusa mihi via marmore secto est.  
Heu! misero nullum semita signat iter.*

## Sabbato Sancto.

## LAMENTATIO VII.

## H E T H.

*Misericordiæ Domini quia non sumus consumpti:  
quia non defecerunt miserationes eius.*

## V E R S I O.

*Hisce malis tamen est pietas laudanda Tonantis,  
Reliquias passus quòd superesse mei est.  
Non adeò miseros procul aspicit ille: propinquat  
Cladibus, enumerat nostra vulnera pius.*

## HETH.



H E T H.

Noui diluculo: multa est fides tua.

V E R S I O.

*Noui equidem prima cū luce Aurora ruberet;  
Magna Sion misera spes tibi, magna fides.*

H E T H.

Pars mea dominus dixit anima mea: propterea  
expectabo eum.

V E R S I O.

*Vox anima fuit illa mea: expectare salutem  
Me liceat: fiet pars mea quippe Deus.*

T E T H.

Bonus est Dominus sperantibus in eum; animæ  
quærenti illum.

V E R S I O.

*Præstat opem Dominus de se sperantibus: ipsi  
Suspiranti animæ semper adesse solet.*

T E T H.

Bonum est præstolari cum silentio  
salutare Dei.

V E R S I O.

*Qui tacet expectans cælestia dona salutis,  
In se sensa Dei corde loquentis habet.*

Cc

TETH.



T E T H.

Bonum est viro cum portauerit iugum ab  
adolescentia sua.

V E R S I O.

*Vtile erit praecepta Dei seruare volenti  
A teneris Domini sustinuisse iugum.*

I O D.

Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit super se.

V E R S I O.

*Secum habitans, solus viuet, tacitusque sedebit,  
Seque super scandens it, propiorque Deo.*

I O D.

Ponet in puluere os suum, si fortè sit spes.

V E R S I O.

*Corruet in terram, vultumque in puluere ponet:  
Fortasse a: tollet spe meliore caput.*

I O D.

Dabit percutienti se maxillam: saturabitur opprobrijs.  
Hierusalem, &c.

V E R S I O.

*Percutienti aliam maxillam exponet, eritque  
Obrutus heu! plagis, & satur opprobrijs.*

LA.



LAMENTATIO VIII.

A L E P H.

Quomodo obscuratum est aurum? mutatus est  
color optimus: dispersi sunt lapides San-  
ctuarii in capite omnium platearum.

V E R S I O.

**Q**uomodo luce caret rutilum, quod fulserat aurum?  
Immutaturque genis viuidus ille color?

*Fincta prius dispersa iacent sacra marmora Templi,  
Qua diuisa suis ingemere locis.*

*Stare in principijs platearum erecta videbis,  
Et monstrare Urbis, tristia signa, vias.*

B E T H.

Filij Sion inclyti, & amicti auro primo: quomo-  
do reputati sunt in vasa testea opus  
manuum figuli?

V E R S I O.

**I**nclyta progenies, soboles generosa Sionis,  
Aurea quos vestis picta tegebat acu.

*Quomodo nunc vili reuoluti in puluere sordent?  
Ceu despecta luti testea vasa forent.*

*Quos figulus currente rota confinxerat, idem  
Fecerat ut, facili fregit & illa manu.*

C c 2

GHI.



## GHIMEL.

Sed & lamia nudauerunt mammam: lactauerunt  
catulos suos: filia populi mei crudelis, quasi  
struthio in deserto.

## VERSIO.

**Q**uin lamia pulchro simulantes ore puellas  
Vbera per passos exposuere sinus.

Decepere omnes, & fraude hausere cruorem,  
Lactantes catulos sanguinis imbre suos.

Exin sua Sion ceu struthio sauit eremo:  
Decipit heu! natos dilaceratque suos.

## DALETH.

Adhaesit lingua lactentis ad palatum eius infans:  
paruuli petierunt panem, & non erat  
qui frangeret eis.

## VERSIO.

**L**actentis siccis lingua arida faucibus haeret:  
Lactem necat matrum deficiente sitis.

Confectique fame panem petiere puelli:  
Sed prope qui posset frangere nullus erat.

Scilicet, aut casus mors sustulit atra parentes,  
Aut fuga ad externos compulit ire lares.

HE.



Qui vescebantur voluptuosè interierunt in vijs :  
qui nutriebantur in croceis amplexati  
sunt stercora.

## V E R S I O.

**F**ercula quos, tantaque dapes, & larga iuuabant  
Pocula delicia destituere sua.  
Soli, inopes, nummis vacui, victuque carentes  
Consumpti medijs interiere vijs.  
Quos crocus, & byssus, murex, aurumque tegebat  
Pannosi immundos incoluere locos.

## V A V.

Et maior effecta est iniquitas filia: populi mei peccato  
Sodomorum, quæ subuersa est in momen-  
to, & non ceperunt in ea manus.  
Hierusalem, &c.

## V E R S I O.

**C**ommisit grauius, quàm Sodoma nata Sionis  
Crimen, & infandum vicit iniqua scelus.  
Momento periit, subitofque exarsit in ignes  
Illa: diu, & varijs interit ista modis.  
Illam non gladius, non dextera perdidit hostis  
Hæc nullæ hostiles abstinuere manus.

## O R A T I O



## ORATIO HIEREMIÆ

Prophetæ.

Recordare Domine quid acciderit nobis:  
intuere, & respice opprobrium  
nostrum.

*Flecte oculos Domine: & nostri reminiscere casus:  
Aspice nos, quanto simus in opprobrio.*

Hereditas nostra versa est ad alienos: domus  
nostræ ad extraneos,

*Iura, & opes nostras alienus possidet hæres:  
Occupat & nostras gens peregrina domos.*

Pupilli facti sumus absque patre: matres  
nostræ quasi viduæ.

*Nos uti pupillos mors fecit acerba parentum:  
Sunt vacuis matres seu viduæ in domibus.*

Aquam nostram pecunia bibimus: ligna nostra  
pretio comparauimus.

*Ipsa in potum emitur nostris de fontibus unda:  
Nostræque dant nobis vendita ligna focum.*

Ces.



Cervicibus nostris minabamur : lassus non  
dabamur requies.

*Plura minabamur collo iam pondera onusto :  
Quippe novum lassos excipiebat onus.*

Ægypto dedimus manum , & Assyriis, ut  
saturaremur pane.

*Ægypti, Assyriæ iuga sumpsimus aspera gentis :  
Pelleret ut panis copia parva famem.*

Patres nostri peccaverunt, & non sunt : & nos  
iniquitates eorum portauimus.

*Peccavere Patres nostri : mors abstulit illos :  
Nos illis patimur debita supplicia.*

Servi dominati sunt nostri; non fuit qui redime-  
ret de manu eorum.

*Nostri iugo infami servorum colla gravantur ,  
Nec libertatis spesue , modusue manet.*

In animabus nostris afferebamus panem nobis :  
à facie gladii in deserto.

*Heu ! proprio nobis constabat sanguine panis :  
Desertis gladij sœva rapina locis.*

Pellis



Pellis nostra quasi clibanus exusta est à facie  
tempestatum famis.

*Clibanus ut, pellis sic ossibus heret adusta ;  
Ignea tempestas ceu foret ille fames.*

Mulieres in sion humiliauerunt, & Virgines  
in ciuitatibus Iuda.

*Strata Sione iacet muliebris turba : per Vrbes  
Iuda Virginei procubuerunt chori.*

Hierusalem, Hierusalem conuertere ad Do-  
minum Deum tuum.

*Hierusalem, Vrbs ò Hierusalem, ne sperne vocantem !  
Conuerte ad Dominum lumina, corque tuum.*



Et



Et hanc versionem debet pius Lector Illustrissimo &  
Reuerendissimo D. Abbati, & Archipresbytero  
Aloysio Gradenigo Bibliophylaci S. Marci Viro  
Eruditissimo, & ornatissimo, qui Isocratis, & De-  
mosthenis profanam eloquentiam, & Nazianzeni,  
& Chrysostomi sacram facundiam omnigenę do-  
ctrinę studiis excultam in Latium inuexit, ac prop-  
terea dignus apparuit, qui eiusdem Illustrissimę  
Helenę Heroinę sapientissimę Præceptor  
eligeretur.

**Psalmus 50. Dauidis Pœnitentia-  
lium potissimus ad Ele-  
giam redactus.**

Miserere mei Deus secundum magnam miseri-  
cordiam tuam.

**E**rgo mei miserere Deus, miserere gementis:  
*Affer opem magna quā pietate soles.*

Et secundum multitudinem miserationum tuarum  
dele iniquitatem meam.

*Et quoniam multus parcendo, & multus amando es:  
Ex animo dele crimina multa meo.*

Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato  
meo munda me.

*Sordida sanguineo mea crimina fonte lauato,  
Et cum sepe laues amplius inde laua.*

*Nec lauisse satis, maculas absterge relictas,  
Et superesse vllas ne patiare notas.*

**Dd**

**Quo-**



Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.

*Plens ego cognoui mea crimina: semper aberrant  
Ante oculos, statuunt me memorata reum.*

Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris.

*Peccaui tibi soli, & coram te mala feci,  
Ausus ego sum oculos contemnerare tuos.*

*Et quoniam sunt qui tecum contendere certant  
Iudicio, & facti querere iura tui:*

*Parce pius; iustusque feri: tua iura tuere,  
Victor Iudiciis vt videre tuis.*

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

*Ecce ego primæ contactus origine culpa,  
Quem tulit infecto mater iniqua sinu.*

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

*At veri tu Numen amans mihi nosse dedisti  
Quæ sunt thesauris abdita sensa tuis.*

Asperges



Asperges me Hyssopo, & mundabor, lauabis me,  
& super niuem dealbabor.

*Hyssopo aspersam me munda, iterumque lauabis.  
Vt videar supra candidus ire uiuos.*

Auditui meo dabis gaudium, & lætitiā, &  
exultabunt ossa humiliata.

*Auribus inde meis celestia gaudia, & ossa  
Exsultent patri semisepulcra sua.*

Auerte faciem tuā a peccatis meis, & omnes  
iniquitates meas dele.

*A culpis auerte meis tua lumina mitis,  
Atque anima dele crimina cuncta mea.*

Cor mundum crea in me Deus, & spiritum  
rectum innoua in visceribus meis.

*Cor mundum Deus alme crea: rectusque nouetur  
A te visceribus spiritus ille meis.*

Ne proijcias meā facie tua, & spiritum sanctum  
tuum ne auferas a me.

*A facie me, quaeso, tua ne proijce: mecum  
Desinat ab! nunquam spiritus esse tuus.*

Redde mihi lætitiā salutaris tui, & spiritu  
principali confirma me.

D d 2 Reddo



*Redde precor spectata tui mihi gaudia Christi,  
Flamine constituar Principe firmus ego.*

*Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te  
conuertentur.*

*Doctus ego veniam de te sperare dolendo,  
Erudiam reliquos crimina flere sua.*

*Libera me de sanguinibus Deus Deus salutis mee,  
& exultabit lingua mea iustitiam tuam.*

*Eripe sanguinea rabidis me motibus ira:  
Ne me precipitem cogat in arma furor.*

*Eripe me rursus lasciui è fomitis aestu,  
Quo calet incenso sanguine dira lues.*

*Tunc tibi iusta canam gemini pro munere Doni  
Carmina, iustitia ductus amore tua.*

*Domine labia mea aperies, & os meum an-  
nunciabit laudem tuam.*

*Os aperi tu Christe meum: tu labra reclude:  
Decantet laudes ut mea lingua tuas.*

*Quoniam si voluisses sacrificium dedissem utique:  
holocaustis non delectaberis.*

*Nam si casa quidem tibi victima nostra placeret,  
Ante aras caderet victima multa tuas.*

*Sacra*

*Sacra tibi, quorum superest pars magna, placebunt:  
Nam tibi, quæ pereunt, non holocausta placent.*

*Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor  
contritum, & humiliatum Deus  
non despicias.*

*Spiritus omnigena vexatus sorte laborum,  
Afflictusque malis hostia digna Deo est.*

*Cor tu humile, afflictumque nimis, pressumque dolore  
Haud equidem temnes, despiciasque Deus.*

*Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion,  
ut ædificentur muri Ierusalem.*

*Perge tuum fundare Sion, animoque volenti  
Ædifica Solymania Sancta tua.*

*Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblationes,  
& holocausta, tunc imponet super altare  
tuum vitulos.*

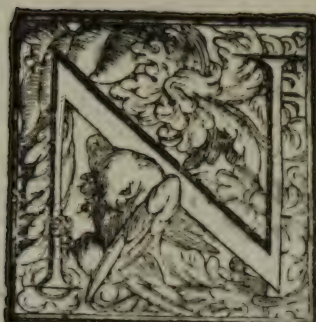
*Iustitia demum tibi Victimam macta placebit,  
Admittes aris tunc Holocausta tuis.*

*Sanguine virgineo vitulorum altare rubebit:  
Allicient oculos candida liba tuos.*

ANF



## ANIMADVERSIO.



Nil a me frequentius, & vehementius postulatam, quam ut Indicem librorum meorum texerē, quod nemo hactenus, & si nonnulli tentarint, accurate præstitit. A quo ego tamen semper abstinui, quod nomen Indicis horreo, assuetus libros à capite ad calcem perpetuos legere, & solitus

improbare eos, qui Indices, & Elenchos, Concordantias & id genus opera excogitarunt. Verum, quod nuper Illustrissimus Dominus Antonius Magliabechus Serenissimi Magni Ducis Hetruriae Bibliophylax vir litteratissimus, & mihi omni officiorum genere coniunctissimus, cui omnes authorum fibrae, ac medullae notae sunt, quibus ille se totum legendo insinuat, & omnium sensa colligit, & in numero habet, adeo ut ipse ex iis viuat, & rursus ipsi in eo viuant, & quocunque se ferat bibliothecas circumferat memoria sua felici, & prodigiosa animatas; id à me repetitis litteris petierit, non potui non efficere, quod flagitabat. Itaque quod alii potentibus imperiis extorquere non potuerunt, ille mollibus precibus, tanta est mea in eum benevolentia, impetrauit.

ELEN.

ELENCHVS  
LIBRORVM  
PATRIS FRANCISCI  
à S. Augustino Macedo in  
lucem editorum.

*Notato tempore, designato loco.*

**Q** Vos in Societate scripsit, descripsit Pater Philip-  
pus Alegambe eiusdem Societatis, qui Madriti  
P. Macedum nouit in Regia illa, tum primùm in-  
stituta, Academia docentem, in sua Bibliotheca,  
his verbis.

Franciscus de Macedo natione Lusitanus, patria  
Conimbricensis in Societatem venit annum agens  
XIV. etatis, in ea Rhetoricam complures annos, Phi-  
losophiam vno, Chronologiã aliquot subinde docuit:  
vir planè eruditus, & in pangendis Carminibus feli-  
cissimus, ac venæ vberrimæ. Edidit.

Theses Rhetoricas omni eruditione refertas, quas  
Madridii publicè proposuit his titulis.

Thesaurus eruditionis pro Sole Zodiacum percur-  
rente.

Parnassi nemus Poeticis arboribus confitum.

Viridarium eloquentiæ Rhetoricis floribus distin-  
ctum.

Scripsit



**Scriptis præterea.**

**Apotheosim S. Francisci Xaverij Lyrico carmine**  
lib. 3.

**Apotheosim S. Elisabethæ Reginae Lusitaniæ lib. 1.**  
**Lyricorum.**

**Epitomen Chronologiæ ab Orbe condito ad Chri-**  
**stum natum.**

**Artem Poeticam iusto volumine.**

**Elegias 7. in mortem P. Francisci de Mendoza, quæ**  
**extant in Mausoleo eidem Patri erecto ad calcem Vi-**  
**ridarij ipsius.**

**Hispanicè vero scripsit, atque edidit.**

**Viram Domini D. Ludouici de [Ataide] Pro regia**  
**Indiæ Madridii.**

**Reliqua quæ edidit recensere poterunt ij ad quos**  
**transiit. Hactenus Philippus.**

**Hæc tu mi lector sic ordinabis.**

**Apotheosim S. Francisci Xaverij Epico Carmine**  
**Olisipone ann. 1621.**

**Apotheosim S. Elisabethæ Reginae Lusitaniæ Epi-**  
**co Carmine Conimbricæ anno 1624.**

**Theses Rhetoricas proximè nominatas in vnum**  
**volumen coniectas Madriti ann. 1628.**

**Epitomen Chronologiæ ab Orbe condito ad Chri-**  
**stum natum ann. 1634.**

**Artem Poeticam iusto volumine. Hæc non vidit**  
**lucem.**

**Elegias 7. Has in libris non numero: Typis manda-**  
**te sunt Lugduni ann. 1626.**

Vitam Domini. D. Ludouici de Ataide lingua Hispanica in q. Madriti ann. 1633.

Historiam recentium Martyrum Iaponensium eadem lingua in q. Madriti ann. 1632.

Hæc in Societate.

*In Ordine Sancti Francisci.*

Apologeticus pro Lusitania vindicata. Parisiis anno 1641. in q.

Ius succedendi in Regnum Lusitaniæ cum Historia Lusitaniæ liberatæ, & Schemate genealogico competitorum de Regno Lusitaniæ. Parisiis eodem ann. 1642. in f.

Elogia Gallorum Aquis Sextiis eodem anno 1641. in q.

Descriptio villæ Inquii, & Sanctæ Baumes, idest, speluncæ s. Magdalenæ. Aquis Sextiis eodem anno 1641. versibus in oct.

Panegyricus Vrbano Octauo: Apes Barberinæ. Lyra Barberina, Roma vetus, & noua Carminè heroico in vnum volumen coniecta. Romæ anno 1642. in quarto.

Honor vindicatus. Rupellæ ann. 1642. in octauo.

Philippica Portughesa Hispanice. Olisipone 1643. in f.

Propugnaculum Lusitano Gallicum. Parisijs anno 1646. in f.

Laurus Harcourtica. Parisijs. Ann. 1647. in q.

Cortina Augustini. Parisijs anno 1648. in q.

Tessera Pontificia pro dignitate, & authoritate Papæ. Londini ann. 1652. in q.

Ec

Con.



Controuerſia Eccleſiaſtica inter fratres Minores  
Londini ann. 1653. in Oct.

Lituus Luſitaniꝝ contra tubam Anglicanam.  
Londini ann. 1652. in q.

Mens diuinitus inſpirata Pontifici Innocentio De-  
cimo ſuper quinque propoſitiones Ianſenii. Londini  
1654. in q.

Scrinium Auguſtini. Londini anno 1634. in quar-  
to.

Domus Sadica, ideſt, familia nobiliſſimæ Luſitano-  
rum cum eorum geſtis deſcripta. Londini anno 1654.  
in f.

Rosæ Alexandrinæ, ideſt electio Pontificis Alexan-  
dri VII. cum Panegyrico, & poematis omnis generis.  
Romæ anno 1655. in q.

Pallas Togata, ideſt Regina Sueciæ ad Fidem con-  
uerſa. Romæ anno 1656. in q.

Encyclopædia. Romæ anno 1657. in f.

Vita S. Ioannis de Matha, & Felicis de Valois fun-  
datorum ordinis Redemptorum ſanctiſſimæ Trinita-  
tis. Romæ ann. 1660. in oct.

De Clauibus Petri. Romæ ann. 1660. in f.

Archigymnaſii Romanæ Sapientiæ deſcriptio. Ro-  
mæ 1661. in oct.

Theatrum Meteorologicum. Romæ anno 1661. in  
oct.

Diatriba de Aduentu S. Iacobi in Hiſpaniam. Ro-  
mæ ann. 1662. in q.

Controuerſiæ ſelectæ. Romæ ann. 1663. in duode-  
cimo.

Scholæ Theologiæ poſitiuæ. Romæ anno 1664.  
in f.

Aſſertor Romanus, ſiue Vindicæ Romani Pon-  
tificis,

*edificis, & Pontificatus Romæ ann. 1666. in f.*

*Vita Theresiæ, & Sanciæ Reginarum Lusitanarum, Romæ ann. 1667. in oct.*

*Concentus Euchologicus Venetiis 1668. in folio.*

*Vita S. Turibii Archiepiscopi Limani. Venetiis anno 1668. in q.*

*Pictura Veneta. Venetiis ann. 1669. in q.*

*Collationes Sancti Thomæ, & Scoti ad 1. sentent. Patavii ann. 1675. in f.*

*Collationes S. Thomæ & Scoti alter Tomus ad 2. sentent. Patavii in f.*

*Azymus Eucharisticus. Veronæ ann. 1673. in octavo.*

*Disquisitio Ecclesiastica super Azymo Eucharistico Veronæ ann. 1673. in q.*

*Commentationes duæ Polemicæ pro S. Augustino. Veronæ 1674. in q.*

*Responsio ad Notas Critici. Veronæ anno 1654. in quarto.*

*Mirothecium ex documentis moralibus. ann. 1675. Patavii in q.*

*Libri qui perierunt.*

*Historia expeditionis Brasiliæ ad Bahiam recuperandam. Ann. 1625. in q.*

*Liber de generibus, & differentiis styli, tum Rhetorici, tum Poetici, tum Historici, tum Epistolaris. Conimbricæ anno 1626. in oct.*

*Vita pii Viri Dominici Ioannis Laici Iesuitæ, tum Latine, tum Lusitanicè in oct.*

*Scientia Rhetorica, Madriti scripta. In f. casu amissa.*

*Ec 2 Scien-*



Scientia Poetica opus accuratissimum. Madriti in  
f. Æmulatorum fraude interuersa.

Bella Hispanorum cum Gallis lingua Hispanica.  
Madriti in q.

Inuenietur apud Ducem de Villahermosa.

Descriptio Poetica Heroico Carmine Palatii Ma-  
dritensis rusticani. Reperietur in Bibliotheca Comitum  
de Oliuares 3. millia versuum Epicorum.

Aduersaria collecta ex omnibus operibus S. Augu-  
stini. Ingens tomus. Hunc Guardianus mei Ordinis,  
quod erat interpunctus, & ex chartis solutis malè  
compositus, putans esse aliquod opus inutile, com-  
bussit, magno meo dolore, & aliqua, opinor, doctrinæ  
Augustinianæ iactura.

Vita S. Rosæ Limensis Dominicanæ, quæ prima om-  
nium scripta fuit, seruatur ad Mineruæ. Romæ, in  
quarto.

*Libri confecti, & in lucem edendi.*

Historia de bello Lusitanico, dudum ex quo fui in  
Angliam missus interrupta: cuius libri duo, ad ideam  
Titi Liuii, sunt confecti: & meam adhuc expectat per-  
fectricem manum.

Liber de Conciliis vniuersalibus, & particularibus.  
In f.

Liber Apologeticus contra Caronem, & Valsium  
Romanæ Ecclesiæ aduersarios. In q.

Calamitas erudita in q.

Diatriba de opinione probabili in q.

Lucerna Macedi, in oët.

Disertatio de Validitate Matrimonii Ethnico-  
rum,



rum ; præsertim Tunchinensium Barbarorum . In quarto .

Transductio Ludouici Camonii Principis Poetarum Lusitaniæ in Latinam linguam Heroico item Carmine, opus magni laboris , & accurationis . In q.

Continet Myriadem fermè versuum totidem Poetæ versibus respondentium .

Subdit prælo tertium tomum Collationum in 3. Sent. S. Thom. & Scot.

Habet præ manibus librum in scriptum: Prosper rediuius contra Narratorem.

Urget alium: cuius titulus est Accipiter, siue sparauerius Rafterii plumis vestitus , deplumatus , & vigintiquinque errorum conuictus .

Erit qui velit nosse opera vaga , & solitaria . Hæc quod sunt plurima ægrè numerari possunt , & ægrius inueniri . Verùm obiter attingam . Panegyricos dixi quinquaginta tres . Orationes Latinas habui sexaginta . Laudationes ; siue funebres orationes, triginta . Poemata Epica recitavi publicè quadraginta octo . Elegias composui centum viginti tres . Epitaphia centum quindecim . Epistolas dedicatorias ducentas duodecim . Familiares septingētas . Poemata Epica iusta bis mille sexcenta . Elegias quingentas . Odas centum decem . Epigrammata , & id genus alia plusquam tria millia . Comœdias Latinas quatuor . Tragœdias duas . Satyrarum Hispanicè . Carmina , quantum recolendo præterita consequi possum , omnis generis , quæ scripsi , ac ex tempore fudi , ea opinor centum , & quinquaginta myriades posse conficere .

Tandem animaduerto de multis me quæstionibus fuisse consultum, quarum aliæ ad alias doctrinas spectabant , quædam propriè ad praxim tum Moralis Theo-

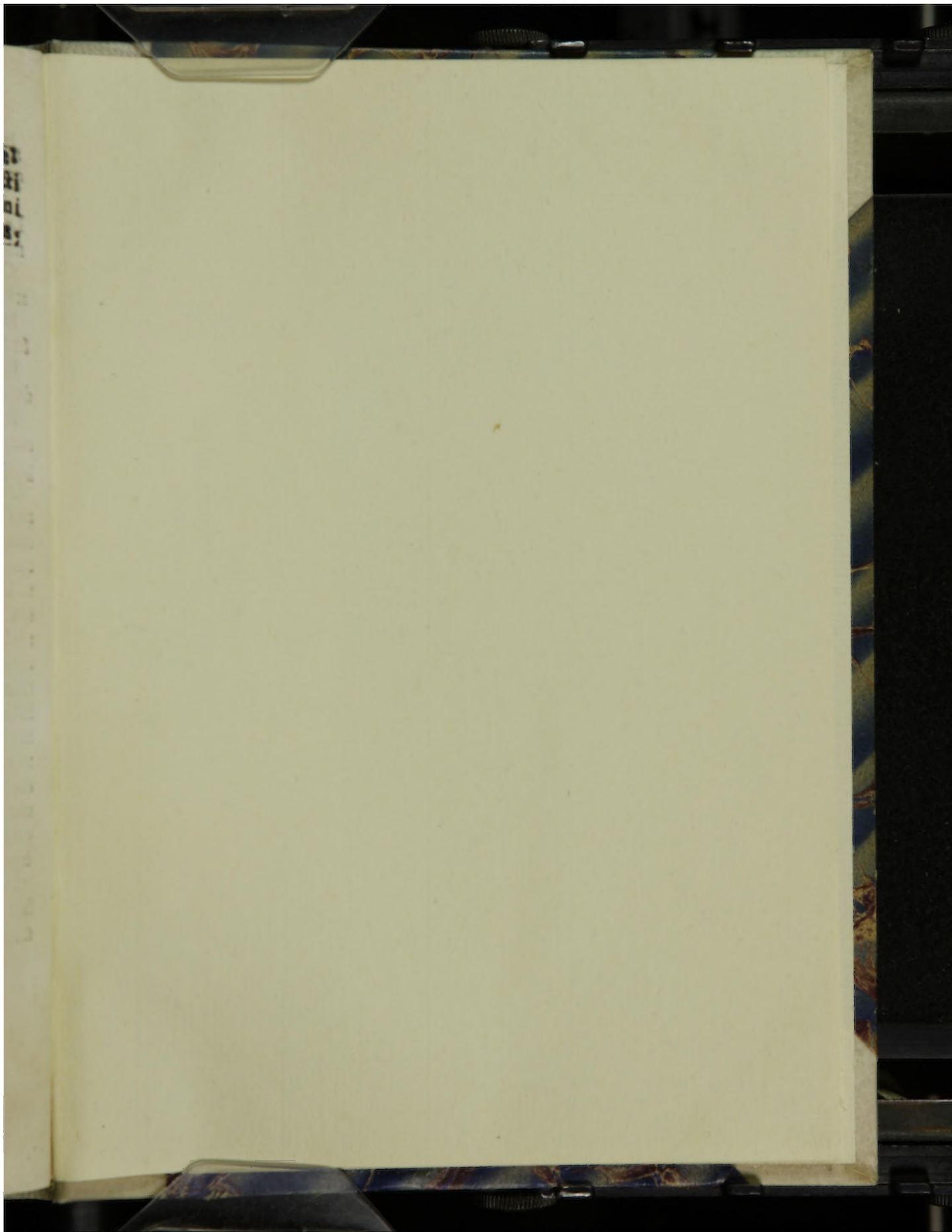
Theo-



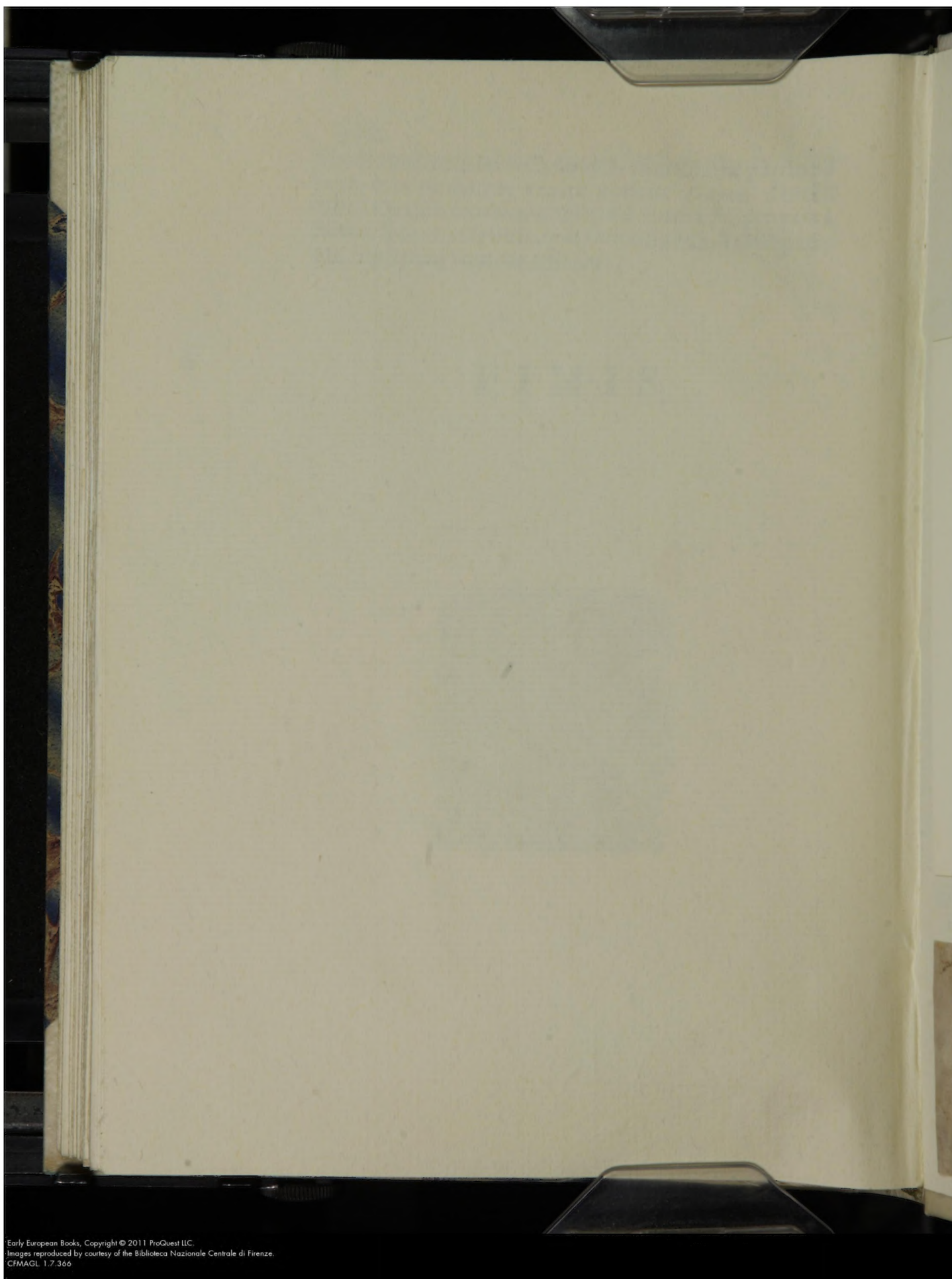
Theologie, tum iuris Canonici, tum Civilis pertine-  
bant, & in numerum venire possunt, quæ sancti  
officii Qualificatoribus inter quos Romæ fu. proponi  
solent. Earum responsa, quæ sunt dispersa, si colligan-  
tur, ingentem tomum efficiant.

FINIS.









KONSERVIERT DURCH  
ÖSTERREICHISCHE FLORENZHELFE  
WIEN 1967



005644852